

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TARİHİ “CITTASLOW” YERLEŞİMLERİNDE
KENTSEL VE MİMARİ KORUMA İLKELERİ**

AYÇA ÖZMEN

**DOKTORA TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE - RESTORASYON PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. M. CENGİZ CAN**

İSTANBUL, 2016

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARİHİ “CITTASLOW” YERLEŞİMLERİNDE
KENTSEL VE MİMARİ KORUMA İLKELERİ

Ayça ÖZMEN tarafından hazırlanan tez çalışması 24.11.2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. M. Cengiz CAN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. M. Cengiz CAN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. İclal DİNÇER
Yıldız Teknik Üniversitesi

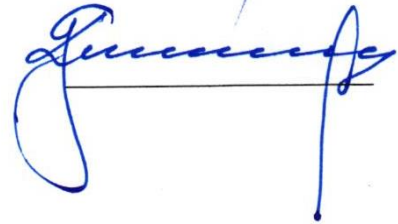
Prof. Dr. Yegan KAHYA
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Can BİNAN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Gülşen ÖZAYDIN
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, güçlü bir işbirliği ve iletişim desteği ile oluştu. Bu çalışmada, bilgi ve emeklerini cömertçe paylaşan yetkin bilim insanları ile yerinde yapılan gözlem ve görüşmelerde deneyimlerini özveriyle aktaran yerel görevlilerden isimsiz gönüllülere kadar geniş bir birlikteliğin ve çalışma grubunun katkıları bulunmaktadır.

Akademik üretkenliği ve hayattaki duruşu ile örnek aldığım, tez çalışmamın her aşamasında sonsuz sabır ve anlayış içinde yol gösteren ve yön veren değerli danışman hocam Prof. Dr. M. Cengiz CAN'a destek ve emekleri için; tez izleme jürimdeki değerli hocalarım Prof. Dr. İclal DİNÇER ve Prof. Dr. Yegan KAHYA'ya engin bilgileri ile sağladıkları katkı ve gayretleri için içtenlikle sınırsız teşekkürlerimi arz ederim.

Bu süreçte, büyük bir konukseverlikle birikim ve deneyimlerini esirgemeyen Uluslararası Cittaslow Kurucusu ve Onursal Başkanı Paolo SATURNINI, Uluslararası Cittaslow Genel Sekreteri Pier Giorgio OLIVETI, Uluslararası Cittaslow Bilimsel Komitesi Başkanı Prof. Giuseppe ROMA'ya; başta Cittaslow Türkiye Koordinatörü Bülent KÖSTEM, Seferihisar Belediye Başkanı Tunç SOYER, Vize Belediye Başkanı Sedat BALKI, Seferihisar Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Kültür Varlıkları Görevlisi Arkeolog Mehmet UĞUR, Taraklı Sakin Şehir Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Şahin AKI, Vize Belediyesi Cittaslow Proje Sorumlusu Müge TOKUŞ, Yalvaç Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürü Arkeolog Ercan KAFAFÇI olmak üzere diğer adını saymadığım tüm Cittaslow Türkiye görevlilerine; Positano Belediyesi Turizm Yetkilisi Francesco FUSO'ya ve Cittaslow Hersbruck bir önceki dönem Belediye Başkan Yardımcısı Brigitta STÖBER'e çok teşekkür ederim.

Ayrıca bu çalışmanın konusu ve içeriği hakkında görüş ve fikirlerini paylaşan Politecnico di Milano öğretim üyeleri Prof. Alessandro de MAGISTRIS, Prof. Stefano della TORRE ve Prof. Elisabetta ROSINA'ya da şükranlarımı iletirim.

Yine bu tezin hazırlanması sürecinde; gösterdikleri anlayış için dostlarıma, moral desteği ve yardımlaşma için iş arkadaşlarıma ve özellikle, evrensel değerlere göre iyi, güzel ve doğrudan yana olmayı gösteren ve öğreten sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kasım, 2016

Ayça ÖZMEN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
ÇİZELGE LİSTESİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xii
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti.....	6
1.2 Tezin Amacı.....	12
1.3 Orijinal Katkı	13
BÖLÜM 2	
KÜÇÜK TARİHİ KENTSEL YERLEŞİMLERİN KORUNMASI.....	17
2.1 Küçük Tarihi Kentsel Yerleşimler	17
2.1.1 Küçük Tarihi Kentsel Yerleşimlerin Gelişimi.....	19
2.1.2 Küçük Tarihi Kentsel Yerleşimlerin Koruma Sorunları	21
2.2 Tarihi Kentsel Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgeler .	26
2.2.1 Tanımlar	31
2.2.2 Farkındalık ve Saygı.....	32
2.2.3 Yasal Önlemler	33
2.2.4 Teşvikler	37
2.2.4.1 Ekonomik Teşvikler	37
2.2.4.2 Sosyal Teşvikler	40
2.2.4.3 Eğitim ve Araştırma Teşvikleri.....	42
2.2.5 Teknik ve Yöntemler	44
2.2.5.1 Belgeleme ve Analiz Çalışmaları.....	44
2.2.5.2 Koruma ve Restorasyon İlkeleri	46
2.2.6 Yönetim	60
2.2.7 İzleme-Denetim	61

2.2.8	Bilgi - Deneyim Paylaşımı	62
BÖLÜM 3		
ULUSLARARASI CITTASLOW HAREKETİ		64
3.1	Uluslararası Cittaslow Hareketi'nin Öncüleri.....	64
3.1.1	Yavaşlık	64
3.1.2	Slow Food.....	65
3.2	Uluslararası Cittaslow Hareketinin Temeli ve Gelişimi	68
3.2.1	Tanımı ve Felsefesi.....	68
3.2.2	Amacı ve Tarihçesi	71
3.2.3	Uluslararası Cittaslow Tüzüğü	74
3.3	Cittaslow Kavramının İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar	96
3.4	Cittaslow Yerleşimlerinin Özellikleri	101
3.4.1	Kurucu Cittaslow Yerleşimleri – Cittaslow İtalya	104
3.4.2	Cittaslow Türkiye	113
3.5	Değerlendirme	150
BÖLÜM 4		
CITTASLOW YERLEŞİMLERİNİN ULUSLARARASI CITTASLOW İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE TARİHİ-KÜLTÜREL VE DOĞAL DEĞERLERİNİ KORUMA İLKELERİNİN OLUŞTURULMASI.....		154
4.1	Cittaslow İlkelerinin Kentsel ve Mimari Koruma Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi	155
4.2	Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgelerde Yer Alan İlkelerin Uluslararası Cittaslow Kriterleri Çerçevesinde Sınıflandırılması	157
4.3	Uluslararası Cittaslow Kriterleri ile Uluslararası Belgelerde Yer Alan Küçük Tarihi Yerleşimleri Koruma İlkelerinin Örtüştüğü/Benzeştiği/Birbirini Desteklediği Önergeler	162
4.4	Cittaslow Yerleşimlerinin Cittaslow İlkeleri Çerçevesinde Tarihi-Kültürel ve Doğal Değerlerini Koruma İlkelerinin Belirlenmesi	163
BÖLÜM 5		
SONUÇ VE ÖNERİLER.....		179
KAYNAKLAR.....		193
EK-1		
ULUSLARARASI KORUMA BELGELERİ İLE İLGİLİ ÇİZELGELER		203
EK-2		
ULUSLARARASI CITTASLOW TÜZÜĞÜ		215

EK-3

CITTASLOW YERLEŞİMLERİNİN ULUSLARARASI CITTASLOW İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE TARİHİ-KÜLTÜREL VE DOĞAL DEĞERLERİNİ KORUMA İLKELERİNİN OLUŞTURULMASI İLE İLGİLİ ÇİZELGELER	228
--	-----

EK-4

ALFABETİK KAYNAKLAR	255
ÖZGEÇMİŞ	263

KISALTMA LİSTESİ

COE	Council of Europe
CS	Uluslararası Cittaslow Tüzüğü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3. 1 İtalya’da yer alan kurucu Cittaslow yerleşimleri.....	104
Şekil 3. 2 Türkiye’de yer alan Cittaslow yerleşimleri ve Uluslararası Cittaslow Birliği’ne katılma yılları	113
Şekil 4. 1 Uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları ile uluslararası koruma belgelerinden sentezlenen sınıflandırma başlıklarının karşılaştırılması	158
Şekil 5. 1 Cittaslow kriterlerinin ve göstergelerinin birbiri ile ilişkisi	182
Şekil 5. 2 Cittaslow kriterlerinin çok boyutlu ilişkisi	183

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge Ek-1. 1 Uluslararası koruma belgeleri.....	204
Çizelge Ek-1. 2 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sınıflandırılması.....	207
Çizelge Ek-2. 1 Uluslararası Cittaslow Tüzüğü.....	215
Çizelge Ek-3. 1 Uluslararası Cittaslow kriterlerinin küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilişkili göstergelerinin belirlenmesi.....	229
Çizelge Ek-3. 2 Uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları ile uluslararası koruma belgelerinden sentezlenen sınıflandırma başlıklarının karşılaştırılması.....	232
Çizelge Ek-3. 3 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırılması.....	233
Çizelge Ek-3. 4 Uluslararası Cittaslow kriterleri ve uluslararası koruma belgelerinde yer alan ortak ilkelerin belirlenmesi.....	241
Çizelge Ek-3. 5 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri başlıkları.....	243
Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri.....	245

TARİHİ “CITTASLOW” YERLEŞİMLERİNDE KENTSEL VE MİMARİ KORUMA İLKELERİ

Ayça ÖZMEN

Mimarlık Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. M. Cengiz CAN

Küreselleşmenin getirdiği hız ve tüketim odaklı hayat tarzına bir tepki olarak ortaya çıkan görüşlerden biri de, Uluslararası Cittaslow Hareketi'dir. 1999 yılında Orvieto-İtalya'da kurulan Uluslararası Cittaslow Birliği'nin benimsediği bu hareket, nüfusu 50.000'den az olan küçük yerleşimlerin yerel değerlerini koruyarak ve sürdürerek, yaşam kalitelerini arttırmayı hedefleyen çok boyutlu bir yerel yönetim programı sunmaktadır.

Küreselleşme, yaşamın her alanında olduğu gibi tarihi kentler ve onların korunması bağlamında da hız ve tüketim odaklı yaklaşımlar yaratmakta, bu durum da günümüzde hala yerel ve geleneksel değerlerini sürdüren küçük kentsel yerleşimlerin hızla yıpranmasına neden olmaktadır. Bu hızlı değişimin yarattığı etkilere karşı, UNESCO, ICOMOS ve COE gibi uluslararası kuruluşların ortaya koyduğu koruma belgeleri büyük önem taşımaktadır.

Bu tez çalışmasının hipotezine göre, küreselleşmenin etkilerine karşı geliştirdikleri yaklaşımlar ile özlerinde birbirleri ile benzeştikleri ve birbirlerini destekledikleri öne sürülen, iki farklı konu alanı olan küçük tarihi kentsel yerleşimler özelinde kentsel koruma ile Uluslararası Cittaslow Hareketi incelenmiştir.

İlk olarak, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ile ilgili bu yerleşimlerin oluşumları, özellikleri ve günümüz koruma sorunları belirlenmiş; bu bağlamda, Venedik Tüzüğü'nden günümüze, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ile doğrudan ya da dolaylı ilgili uluslararası koruma belgeleri tespit edilmiştir. Bu bölümün sonucunda, belirlenen koruma belgeleri referans alınarak, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin

korunması için bir sınıflandırma önerilmiş ve bu sınıflandırma altında ilkeler sunulmuştur.

İkinci sırada, Uluslararası Cittaslow Hareketi ile ilgili, bu harekete öncü ve esin kaynağı olan Yavaşlık ve Slow Food (Yavaş Yemek) hareketleri hakkında bilgi verilmiş; ardından Cittaslow Hareketi'nin tanımı, felsefesi, amacı, tarihçesi ve gelişim süreci belirtilmiştir. Uluslararası Cittaslow Birliği'nin oluşturduğu tüzük ve bu tüzüğe dayanan üyelik şartları da ayrıntılı olarak sunulmuştur. Ardından, İtalya'dan dört kurucu kent ile Türkiye'den üye 9 kent (çalışmaya başlanılan 2013 yılı baz alınarak) üzerinden Cittaslow yerleşimlerinin özellikleri ve Cittaslow sürecinde gerçekleştirdikleri projeler ve eylemler ortaya konulmuştur.

Üçüncü adımda ise, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ile Uluslararası Cittaslow Hareketi'nin, küreselleşmenin etkileri karşısında geliştirdiği yöntemler birbirleri ile karşılaştırılmış, sentezlenmiş ve özünde benzer çıkarımları paylaşan iki farklı yaklaşımın örtüşen yanları saptanmıştır. Sonuç olarak, bu iki olgunun kesişim kümesini oluşturan Cittaslow fikrini benimsemiş/benimseyecek olan küçük tarihi kentlerde tarihi, kültürel ve doğal değerlerin korunması üzerine ilkeler önerilmiştir.

Özellikle tarihi Cittaslow yerleşimlerinde, hem Cittaslow Hareketi'nin özünü daha iyi anlatmak ve pekiştirmek hem de yerel değerleri korumak ve sürdürmek için kentsel alanlarda yapılan uygulamaların aynı amaç ve çerçevede şekillendirilmesi önemlidir. Bu tez çalışması da, böyle bir yöntem kullanılarak oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Küçük Tarihi Kentsel Yerleşimler, Uluslararası Cittaslow Hareketi, Kentsel Koruma, Mimari Koruma, Uluslararası Koruma Belgeleri, Sürdürülebilirlik.

ABSTRACT

URBAN AND ARCHITECTURAL CONSERVATION PRINCIPLES OF HISTORIC “CITTASLOW” SETTLEMENTS

Ayça ÖZMEN

Department of Architecture

PhD Thesis

Adviser: Prof. Dr. M. Cengiz CAN

One of the idea as a response to the speed and consumption focused life style emerged from globalisation, is International Cittaslow Movement. This movement which is embraced by International Cittaslow Association founded in 1999 in Orvieto-Italy introduces multi-dimensional local administration programme which targets increasing the quality of life by protecting and sustaining the local values of small settlements with the population of less than 50.000.

Globalisation creates speed and consumption focused perceptions on every fields of life as much as historic cities and their conservation approach. This situation brings rapid decay on small historic urban settlements which still maintain their local and traditional values. Moreover, the conservation documents introduced against the influences of these rapid changes on historic cities by the international organizations such as UNESCO, ICOMOS and COE have important roles in urban and architectural conservation field.

The hypothesis of this study argues that small historic urban settlements conservation and International Cittaslow Movement are in accord with and supporting each other with their similar views developed against the influences of globalization. Therefore, in this study, both are analysed first independently, later simultaneously.

First of all, in terms of the small historic urban settlements conservation, the formation, characteristics and recent conservation problems of small historic urban settlements are

defined. On that note, international conservation documents starting from Venice Charter are analysed. As a result of this chapter, due to these documents taken as references, a classification about small urban settlements conservation are set and principles are introduced under the titles of this classification.

Secondly, in terms of International Cittaslow Movement, as being pioneer to Cittaslow idea, Slow Movement and Slow Food are enlightened; the definition, philosophy, aim, history and development process of Cittaslow Movement are defined and the Charter of International Cittaslow Association and its membership procedure are presented. Afterwards, the four founding settlements from Italy and nine member settlements from Turkey (based on 2013 which is the starting year of this study) are analysed according to their characteristics, their Cittaslow projects and actions.

Thirdly, the methods developed against the influences of globalization of small historic urban settlements conservation and International Cittaslow Movement are compared with each other, synthesised and the overlapping sides of both approaches are defined. As a result, in terms of intersection of both fields, the principles on conservation of cultural and natural values of small historic urban settlements which embrace/will embrace Cittaslow Movement are proposed.

Especially in historic Cittaslow settlements, it is important that the actions realised in urban areas are shaped in the same target and frame for both defining and understanding the essence of Cittaslow Movement better and protecting and sustaining local values properly. That's why, this study is formed by using this kind of method.

Keywords: Small Urban Settlements, International Cittaslow Movement, Urban Conservation, Architectural Conservation, International Conservation Documents, Sustainability.

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler ile koşut olarak ortaya çıkan ve uluslararası anlamda karşılıklı bağların genişletilmesi, derinleştirilmesi ve hızlandırılması olarak tarif edilen küreselleşme ile [1], [2] günümüzde artan ivmeyle ekonomik, siyasi, toplumsal, kültürel ve coğrafi boyutta hızlı bir değişim ve dönüşüm gerçekleşmektedir. Bu süreçte, coğrafi sınırlar önemsizleşmekte, yeni toplumsal ağlar yaratılmakta [3], bilgi, ürün ve hizmetler uluslararası paylaşımında yer almaktadır [4].

Kentler de, yaşamın olağan akışı içinde birikerek, gelişerek değişirler. Bu süreçte, her türlü siyasi, kültürel, ekonomik ve fiziksel değişim, kentler üzerinde derin etkiler bırakır. Günümüzde küreselleşme ile hızlanan bu değişim durumu, kentleri tarih boyunca hiç yaşamadıkları kadar hızlı bir dönüşüm sürecine sokmaktadır. Kentlerde, kent yönetiminden, fiziksel mekana; yaşam tarzından, tüketim alışkanlıklarına kadar ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan her değişim, küreselleşmenin izlerini göstermektedir [5].

Küreselleşmeyi sadece coğrafi yakınsamalar, iletişim kolaylıkları ve teknolojik gelişmeler üzerinden değerlendirip olumlamak da çok doğru bir tutum değildir. Çünkü, küreselleşmenin getirdiği hızlı kentleşme, acele yaşam tarzı ve yeni tüketim alışkanlıklarının, yaşadığımız çevre üzerinde, tek tipleşme, homojenleşme, kimliksizleşme, yozlaşma, standartlaşma, rekabet, markalaşma, eşitsizlik ve soylulaşma gibi olumsuz etkileri de bulunmaktadır.

Ekonomik gelişmenin başat rol oynadığı küreselleşme ile kültürler, yerleşimler, ekonomiler ve siyaset mevcut anlamlarından sıyrılarak [2] tüketim ve rekabet odaklı yeni anlamlar kazanmaktadır. Zamanın birikimi ile oluşan değerlerin yerini, ekonomik çıkarların yönlendirdiği maddi değerler almakta; tüketime dayalı yeni bir kültür ve

toplum oluşturulmaktadır [5]. Küreselleşmeyi şekillendiren bu insan ve sermaye akışının merkezinde bulunan kentsel alanlarda [6], [2] alınan karar ve yapılan uygulamalarda, kamu yararından çok ekonomik çıkarların ön plana çıktığı [5] gözlemlenmektedir. Bu tutum, bireyler, topluluklar ve kentler arasında rekabet; rekabet ise, kaynak ve gelir dağılımında eşitsizlik yaratmaktadır. Bu sistemin tkretim kalıpları ve rekabet düzeni içinde olmayanlar, çemberin dışında kalmakta; böyle bir durum da tekileşmeye neden olmaktadır.

Küreselleşme, yerleşim birimlerini, kent kimliklerini ve kent öğelerini de hızla tkretmektedir. Kentlerde, küresel kültürün getirdiği yapılaşma eğilimleri, kentlerin giderek birbirine benzemesine neden olmaktadır. Kentler homojenleşmekte; yerel kimlikler ve özgün değerler giderek yok olmaktadır [5]. Küresel benzerlikler ve bağlantılar arttıa, yerel bağlar ve yerin kimliği de zayıflamaktadır [7]. Kent kültürü de aynı şekilde tek tipleşmekte ve kimliksizleşmektedir. Yere bağlı/özgü kültürün aksine, mekandan bağımsızlaşan “homojen ve meta” kültürler yaratılmakta [2]; Keleş’in de belirttiği gibi, “ok kültürlülük çok kltrszlğe” dönüştürülmektedir [8].

Günümüz kentleri, özellikle büyük ve metropol kentler, küresel sermayeyi kendilerine çekmek için girişimler, altyapılar ve çekim merkezleri oluşturmakta; yeni ekonomi ve pazarlama stratejileri geliştirmektedir [2]. Bunu gerçekleştiremeyen kentler ise küresel pazarda yer alamamaktadır [3]. Özellikle, hala geleneksel yaşamın izlerini taşıyan, yerel değerlerini koruyan küçük ölçekli kentler, uzun yıllar boyunca bu rekabet ortamı dışında kalmışlardır.

Ancak, son yıllarda küreselleşmenin büyük kentsel alanlar üzerindeki yarattığı olumsuz sonuçlara paralel olarak, yerelleşme eğilimleri ortaya çıkmıştır. Yerel ve özgün niteliklerin ön plana çıkması ve “değer” kazanması, bu niteliklere sahip küçük ölçekli kentlerin kimliklerini korumak yerine, küresel rekabet piyasasına girmesine olanak sağlamıştır. Küresel sermayeden bir şekilde pay alarak, ekonomik kazanç sağlamak isteyen bu kentler, geleneksel ve yerel değerlerini turizm girdisi olarak ekonomik değerlere dönüştürmekte; tüm bu değerler bir ticari ürün olarak ziyaretçilere sunulmaktadır. Bu bağlamda, kentlerin yerel ve özgün değerleri, yeni girişimleri ve yatırımları çekmek için metalaşmakta, yeni bir biçim ve işleve bürünmektedir [2]. Ekonomik kalkınma odaklı bu tutum ile küresel dikkati ve büyük yatırımları çekmenin olanaklarını arayan küçük yerleşimler, kimliklerini oluşturan öğelerine zarar

vermektedir [7]. Bu durum karşısında, küçük kentlerin mevcut kimlikleri, yeni küresel bir kimlik oluştuğunda, değişmekte ve dönüşmekte; kentleri eşsiz yapan temel özellikler giderek silinmektedir [7].

Diğer yandan, küreselleşmenin getirdiği hızlı yaşam tarzı ve tüketim kalıplarına temelden karşı çıkan görüşler de eş zamanlı olarak ortaya çıkmıştır. Bu düşüncelerden biri de Yavaşlık Hareketi ve bu hareketi küçük kentsel yerleşimlerin yönetimi alanında benimseyen, özlerine, kimliklerine, yerel değerlerine ve yerin önemine odaklanarak, iyi yaşam kalitesini sürdürme çabası içinde olan Uluslararası Cittaslow¹ Hareketi'dir.

Günümüzün küresel sermaye dünyası, hızlı yaşamlar, artan uğraşlar ve ihtiyaç dışı tüketim alışkanlıkları [10] bir taraftan toplum üyelerinde tükenmişlik, mutsuzluk yaratmakta [11], diğer taraftan tüm kaynakları ve çevreyi büyük bir hızla yok etmektedir. Böyle bir yaşamın hızı ve stresine karşı yanıt olarak ortaya çıkan, Yavaşlık Hareketi ise, anlamlı, sürdürülebilir, özenli ve keyifli bir şekilde yaşama çabası üzerinde durur [10], [12]. Yavaşlık, aslında çağdaş yaşamın yavaşlatılmış bir biçimi değil, günlük yaşamımızı oluşturan farklı zamansal kesitlerin daha dikkatli ve farkında olunarak kullanılmasıdır [13], [14]. Bu açıdan, meşgul, kontrolcü, saldırgan, sabırsız, stresli, yüzeysel, aceleci, aktif, niceliğe önem veren “hızlı” kavramının aksine, “yavaş” sözcüğü sakin, sessiz, sezgisel, sabırlı, dikkatli, telaşsız, açık, düşünceli ve niteliğe önem veren anlamında kullanılmaktadır [15].

Yavaşlık, zaman ile doğrudan ilişkilidir; fakat her şeyi salyangoz hızında yapmak değildir. Teknolojiyi reddedip yeniliğe karşı duran tutucu bir hareket de değildir [15]. Amaç, bilinçli olarak gündelik hayatta daha fazla zaman yaratmak; yapılan işe değer vermek, ondan haz duymaktır [10]. Önemli olan “*tempo giusto*” (doğru süre) da denilen her bireye, olaya ve nesneye ait doğru süreyi yakalamaktır [15].

Günümüzde, bu görüş, uluslararası boyutta gastronomi, kent yönetimi, turizm, vb. pek çok alanda benimsenmektedir. Yavaşlık düşüncesini destekleyen bu hareketlerden biri de Cittaslow Hareketi'dir.

¹ Cittaslow, İtalyanca “citta” (kent) ve İngilizce “slow” (yavaş) sözcüklerinden oluşmaktadır. Türkçeye sözcük anlamı ile “yavaş kent” olarak çevrilebilir. Ancak, Uluslararası Cittaslow Hareketi’ni benimseyen Cittaslow Birliği’nin tüzüğünde sembolün bütünleşik bir parçası olan “Cittaslow” adının farklı bir dile tercüme edilmemesi belirtilmektedir [9].

Küreselleşmenin yarattığı homojenleşmeye karşı politik ve sosyal tepki olarak görülen Cittaslow [16], küreselleşmenin negatif etkilerine cevap veren sürdürülebilir kentsel kalkınma için alternatif bir yaklaşım [17]; yerel kimliğini ve niteliklerini koruyarak homojenleşmeye karşı duran kentlerin katıldığı uluslararası bir hareket [18], [19]; küreselleşmeye karşı, geleneksel yaşam şeklini koruyan, yerel ürünlerin kullanıldığı ve yerel kimliğin ön plana çıkarıldığı bir kentleşme politikası [20], [19]; küreselleşme karşısında kent yöneticilerinin yerel yaşam kalitesini geliştirmeyi benimsediği özgünlük ve sürdürülebilirliğe vurgu yapan dolaylı bir aktivizm biçimi [21] ve yerel kültürü yeniden keşfetmeyi hedefleyen küreselleşmeye karşı tabandan gelen bir harekettir [22].

Cittaslow Hareketi'ni benimseyen Cittaslow Birliği, 1999 yılında Greve in Chianti Belediye Başkanı Paolo Saturnini'nin öngörüsü ve öncülüğünde; Bra Belediye Başkanı Francesco Guida, Orvieto Belediye Başkanı Stefano Cimicchi, Positano Belediye Başkanı Domenico Marrone ve Slow Food Kurucusu ve Başkanı Carlo Petrini'nin desteğiyle Orvieto'da (İtalya) kurulmuştur. 2015 yılı Kasım ayı itibarıyla, dünyada 30 ülkede 209 Cittaslow yerleşimi bulunmaktadır. Bu kentlerden 80'i Cittaslow Hareketi'nin başladığı İtalya'da; 10'u ise ülkemizdedir. Türkiye'nin ilk Cittaslow yerleşimi, 2009 yılında birliğe katılan Seferihisar'dır ve bugün ülkemiz Ulusal Ağı'nın merkezidir.

Dirençli (*resilient*) mikroekonomilerin oluşturulmasına ve Cittaslow yerleşimleri arasında iyi uygulamaların değiş tokuş edilmesine önem veren; kültürel, çevresel, sosyal ve ekonomik boyutta, bugün ve gelecek nesiller için, kentler ve bölgeleri arasındaki, yerel topluluk eylemlerini destekleyen Cittaslow Birliği'nin asıl amacı, kentlerin yönetimi için çözümlerin araştırılması, denenmesi ve uygulanması yoluyla iyi yaşam kültürünü teşvik etmek ve yaymaktır [9]. Cittaslow fikri, ayrıca, kentte yaşayan sakinlerin yaşamdan keyif alabilecekleri daha iyi çevreler sağlayacak şekilde kenti geliştirirken onun kendine özgü niteliklerini sürdürmeyi de hedefler [7].

Cittaslow felsefesi, geçmişin başarılarının modern zamanlardaki gündelik karşılığını bulmak, diğer bir deyişle, geçmişin en iyi bilgisini aramak; onları, günümüz ve geleceğin en iyi olanakları ile birlikte değerlendirmek anlamında kullanılan Latince "*festina lente*" sözcüğünden gelen **"daha iyi bir yaşam için yavaşlamak"** ilkesine dayanmaktadır [23], [24].

Diğer yandan, günümüz koşullarını oluşturan ve kentlerde hızlı bir değişim-dönüşüm eylemi başlatan küreselleşme, tarihi çevrelerin korunması ve sürdürülmesi yönünde de fırsat ve sorunları bünyesinde barındırmaktadır. Küreselleşmenin tarihi yerleşimler için getirdiği fırsatlar, tarihi çevrelerin kullanımının desteklenmesi, sosyal faaliyetler için odak yaratılması, yerel ekonomilerin canlandırılması ve kentsel koruma için yönetim ve finans kaynağı yaratılması olarak sayılabilir [2]. Ancak, bu faydaların yanında, küreselleşmenin tarihi çevre ve alanlar üzerinde, özünde büyük sorunlara yol açabilecek tehditleri bulunmaktadır. Bu durum, genel anlamda kentler ve özel anlamda tarihi alan ve çevreler için benzerdir.

Küreselleşmenin tarihi kent ve çevrelerdeki etkisi, kentsel koruma yaklaşımını da değiştirmektedir. Toplumda tarih ve kültür bilinci yaratmayı temel alan, kültürel değerlere göre değerli olanı korumaya yönelik, geçmiş ve gelecek arasında bağ kurmayı hedefleyen koruma yaklaşımı; korumanın ticari bir kaygı taşıdığı ve önceliklerin değiştiği bir yaklaşıma dönüşmüştür [2]. Bu dönüşüm sonucunda, tarihi çevre, geçmişin yapay bir uyarlaması olan, ekonomik kazançların ön planda olduğu, bir meta olarak kullanılan ve pazarlanan sahte bir forma bürünmekte; bu doğrultuda korunanın geçmiş durumları ile şimdiki durumları arasındaki bağ koparılmaktadır [2]. Tarihi çevre de, küreselleşmenin sonucu ile tıpkı yaşamın her alanında olduğu gibi, bu sistemin dayattığı tüketim modelinin bir unsuru olmaktadır [2].

Oysaki geçmişin izlerini barındıran tarihi çevrelerde, kültürel ve doğal değerler hayatın olağan akışı içinde, diğer bir deyişle, Yavaşlık Hareketi'nin de özünde bulunan o yere ait "*tempo giusto*" (doğru süre) ile birikerek çoğalmaktadır. Çağlar boyunca süregelen bu oluşum ve edinimler günümüzde, tüketim modelinin getirdiği aceleci, ranta dayalı, plansız ve özensiz müdahaleler ile giderek kaybolmaktadır. Bu müdahaleler sonucunda fiziksel olarak bakımlı ve sağlıklı görünen tarihi çevreler, ruhlarını (*genius loci*) ve kimliklerini kaybederek, adeta karton film setlerine dönüşmektedirler. Kentler ise, zamanla birikerek gelişen ve kendi dinamikleri ile dönüşen yerlerdir. Tarihi kentlere ait değerlerin bu dinamikler içinde korunması ve gelecek kuşaklara iletilmesi her bireye ait önemli bir sorumluluk olmalıdır. Bu bağlamda, tarihi çevrelerde benimsenecek koruma biçimi de, hem tarihi çevrenin sahip olduğu değerlerin hem de koruma eyleminin özünde bulunan, yukarıda değinildiği anlamda, yavaşlık düşüncesini kapsamalıdır.

Bu doğrultuda, tez çalışması kapsamında, Uluslararası Cittaslow Hareketi ve küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması gibi iki farklı konu alanının, küreselleşmenin etkileri karşısında geliştirdiği yöntemler birbiri ile karşılaştırılacak, sentezlenecek ve özünde benzer çıkarımları paylaşan iki farklı yaklaşımın örtüşen yanları saptanacaktır. Bu iki olgunun kesişimi olan Cittaslow Hareketi'ni benimsemiş/benimseyecek olan küçük tarihi kentlerde tarihi, kültürel ve doğal değerlerin korunması üzerine ilkeler sunulacaktır.

1.1 Literatür Özeti

Bu tez çalışması, tarihi Cittaslow yerleşimleri özelinde küçük tarihi yerleşimlerde tarihi, kültürel ve doğal değerlerin nasıl korunması gerektiğine odaklanmaktadır. Çalışma kapsamında, özünde birbiri ile benzeştiği ve birbirini desteklediği hipotezi öne sürülen iki farklı disiplin olan küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ve Uluslararası Cittaslow Hareketi incelenmiştir.

İlk olarak, “küçük kentsel tarihi yerleşimlerin korunması” konusuna değinilmiştir. Bu konu ile ilgili literatür araştırması yapılmış ve anlaşılmıştır ki, zamanın olağan akışı ile kimliklerini ve geçmişlerini sürdüren küçük kentsel yerleşimler, hem yerleşim üzerindeki değişimin belirsizliği, hem de yavaşlığı nedeniyle yakın geçmişe kadar araştırmacıların ilgisini büyük kentler kadar çekmemiştir. Fakat, her geçen gün hızını ve etki alanını arttıran küreselleşme, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin çağlar boyu süregelen değerlerini hiç olmadığı kadar yıpratmaktadır. Bu nedenle, 1980’li yıllardan beri, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması hem literatürde hem de UNESCO, ICOMOS ve COE tarafından kabul edilen uluslararası koruma belgelerinde gündem oluşturmaktadır.

Ülkemizde, bu konu ile ilgili yapılan değerli çalışmaların ilk örneklerinden biri de, Prof. Dr. Nur (Fersan) Akın’ın 1980 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi’nde tamamladığı “Küçük Anadolu Kentlerinde Tarihsel Dokunun Korunması ile İlgili Bir Yöntem Araştırması” adlı doktora tezidir. Kuramsal olarak, önemli bir kaynak olarak gösterilebilecek bu çalışma, üniversitelerin ilgili anabilim dallarında ders ve tez çalışması kapsamında pek çok küçük tarihi yerleşimin incelenmesine basamak olmuştur. Günümüzde, üniversitelerimiz, Anadolu’da yer alan küçük tarihi yerleşimlerde belgeleme çalışmalarını arttırarak sürdürmekte; onlar için koruma

önerileri geliştirmektedir. Burada yapılması gereken, bu alanda kent yöneticileri ile etkili iletişimin ve iş birliğinin sağlanması; üniversitelerde yapılan bu önemli çalışmaların uygulama alanına da katılmasıdır.

Küçük tarihi kentsel yerleşimlerde ülkemizde gerçekleştirilen ilk uygulamalardan biri de, 1978 yılında yapılan Safranbolu Koruma Amaçlı İmar Planı'dır. Bu plan, Safranbolu'nun UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmesine katkı sağlamıştır. Prof. Dr. Doğan Kuban, 2001 yılında yayımlanan "Türkiye'de Kentsel Koruma – Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri" kitabında, kendi proje yürütücülüğünde gerçekleştirilen bu çalışma ile ilgili deneyimlerini aktarmıştır.

Küreselleşme sürecinin getirdiği neoliberal kentleşme dinamikleri çerçevesinde küçük tarihi kentsel yerleşimlerin yaşadığı güncel sorunları gündeme getiren ve bu sorunlara yönelik gerçekleştirilebilecek kentsel korumanın sürdürülebilirlik ilkeleri üzerine odaklanması gerektiğine vurgu yapan çalışmalardan biri de, Zeynep Günay tarafından İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehircilik Anabilim Dalı'nda 2010 yılında tamamlanan "Neoliberal Kentleşme Dinamikleri Çerçevesinde Tarihi Çevrenin Sürdürülebilirliği: Sürdürülebilir Kentsel Koruma Modeli" adlı doktora tezidir.

Yine, literatürde, "kentsel koruma" bağlamında yapılan çok sayıda önemli çalışma bulunmaktadır. Ancak, günümüz dinamiklerinin kentler üzerinde etkileri, kentlerin nüfus büyüklüğü, ekonomik ve toplumsal yapı niteliklerine göre de farklılaşmaktadır. Büyük kentlerin maruz kaldığı koruma problemleri ile orta ya da küçük ölçekli bir yerleşmenin koruma sorunları farklılık göstermektedir. Çünkü, küçük ölçekli kentler, yerel değerlerini ve geleneklerini hala sürdüren, daha yoğun geleneksel yapı ve alanlar barındıran, hala tarım faaliyetlerinin sürdürüldüğü yerleşimlerdir. Büyük ve metropol kentler için ise, bu özelliklerden söz edilemez. Dolayısıyla, farklı boyut ve nitelikteki kentler için, sunulacak koruma önerileri de farklı olmalıdır. Bu bağlamda, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ayrı bir araştırma alanı olmalı ve üzerinde daha çok kuramsal çalışma yapılmalıdır.

Diğer yandan, UNESCO, ICOMOS ve COE gibi uluslararası kuruluşların çatısı altında Dünya'nın üye pek çok ülkesinden gelen koruma uzmanları tarafından belirli aralıklarda gerçekleştirilen toplantılar ve çalışmaların sonucunda onaylanan tüzük, bildirge, sözleşme, önerge gibi koruma belgeleri, uluslararası koruma bilimi için yol gösterici ve ses getirici kaynaklardır. Bu kaynaklar, üye tüm ülkelerin oluru ile dünyaca kabul edilen

koruma yasalarına dönüşmektedir. Bu belgelerin elde ediliş yöntemi ve koruma bilimine katkısı da farklı bir araştırma konusu olabilir. Ancak, bu tez kapsamında, bu bilgiler mutlak kabul edilmiş ve küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ile ilgili öneriler, bu koruma belgeleri referans alınarak verilmiştir.

Tez kapsamında, öncelikle küçük tarihi kentsel yerleşimlerin oluşumları, özellikleri ve günümüz koruma sorunları belirlenmiş; bu bağlamda, çağdaş koruma biliminde başlangıç noktalarından biri kabul edilen 1964 Venedik Tüzüğü'nden günümüze, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ile doğrudan ya da dolaylı ilgili uluslararası koruma belgeleri tespit edilmiştir. Bu bölümün sonucu olarak, belirlenen koruma belgeleri referans alınarak, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması için bir sınıflandırma önerilmiş ve bu sınıflandırma altında ilkeler sunulmuştur. Sınıflandırma için yararlanılan uluslararası koruma belgeleri ise şunlardır:

- Venedik Tüzüğü, 1964, ICOMOS (*International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites - The Venice Charter*)
- Tarihi Kentsel Alanların Yenilenmesi Bildirgesi, 1966, UNESCO (*Resolution on the Regeneration of Historic Urban Sites*)
- Tarihi Yapı Gruplarına Çağdaş Mimarinin Tanıtılması Üzerine Sempozyum Bildirgeleri, 1972, ICOMOS (*Resolutions of the Symposium on the Introduction of Contemporary Architecture into Ancient Groups of Buildings*)
- Amsterdam Deklarasyonu, 1975, ICOMOS (*Declaration of Amsterdam*)
- Bruges Bildirgesi: Tarihi Kentlerin İyileştirilmesi için Yol Gösteren İlkeler, 1975, ICOMOS (*Resolution of Bruges: Principles Governing the Rehabilitation of Historic Towns*)
- Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri, 1975, ICOMOS (*Resolutions of the International Symposium on the Conservation of Smaller Historic Towns*)
- Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı, 1976, UNESCO (*Recommendation Concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas*)
- Kültürel Turizm Tüzüğü, 1976, ICOMOS (*Cultural Tourism Charter*)

- Kırsal Mimari Miras Üzerine Tavsiye Kararı, 1979, COE (*Recommendation on Rural Architecture Heritage*)
- Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu, 1982, ICOMOS (*Tlaxcala Declaration on the Revitalization of Small Settlements*)
- Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı, 1986, COE (*Recommendation on Promotion of Craft Trades Involved in the Conservation of Architectural Heritage*)
- Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü, 1987, ICOMOS (*Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas - The Washington Charter*)
- Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı, 1989, COE (*Recommendation on Protection and Enhancement of the Rural Architecture Heritage*)
- Nara Özgünlük Belgesi, 1994, ICOMOS (*The Nara Document on Authenticity*)
- Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü, 1999, ICOMOS (*Charter on the Built Vernacular Heritage*)
- Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü: Kültürel Miras Değerine Sahip Alanlarda Turizmin Yönetimi, 1999, ICOMOS (*International Cultural Tourism Charter: Managing Tourism at Places of Heritage Significance*)
- Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, 2003, UNESCO (*The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*)
- Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları, 2003, ICOMOS (*Principles for the Analysis, Conservation and Structural Restoration of Architectural Heritage*)
- Yerin Ruhunun Korunması Üzerine Quebec Deklarasyonu, 2008, ICOMOS (*The Quebec Declaration on the Preservation of the Spirit of the Place*)
- Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri, 2011, ICOMOS (*The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas*)

- Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü, 2013, ICOMOS (*The Australia ICOMOS Charter for the Conservation of Places of Cultural Significance - The Burra Charter*)

İkinci olarak, Uluslararası Cittaslow Hareketi incelenmiştir. 1999 yılında İtalya’da dört küçük kentsel yerleşimin belediye başkanlarının başlattığı Cittaslow, küreselleşmeye karşı bir tepki olarak ortaya çıkmış, kentlerin yerel değerlerini koruyarak ve sürdürerek yaşam kalitesini arttırmayı hedefleyen ve yavaşlık düşüncesi üzerine şekillenen bir harekettir. 15 yılı aşkın süredir var olan Cittaslow Hareketi, kısa zaman içinde 30 ülke ve 200’den fazla küçük ölçekli kent tarafından benimsenmiştir. Hem Cittaslow Hareketi’nin temsilcisi olan Cittaslow Birliği’nin bu hareketi geliştirme gayret ve isteği içinde olması; hem de bilim dünyasında çok sayıda araştırmacının son yıllardaki yoğun ilgisi, Cittaslow fikrini gelecekte önemli bir noktaya taşıyacaktır. Bu hareketin, ivmesi ve yoğunluğunun suya atılan taşın etrafında oluşan halkalar gibi zamanla artarak gelişeceği ön görülmektedir.

Uluslararası Cittaslow Birliği, kendi ilkelerini, amaçlarını, yöntemlerini, yönetim şemasını ve kriterlerini bir tüzük ile ortaya koymaktadır. Dünyanın üye ülkelerinden katılan delegeler ile belirli zaman aralıklarında yapılan kurultaylar sonucunda bu tüzüğe ait değerler belirlenen ihtiyaçlar ve ortaya çıkan yeni koşullar doğrultusunda ortak akılla güncellenmektedir. Ayrıca, Uluslararası Cittaslow Birliği, aynı ülkedeki üye yerleşimlerin bir araya gelerek kurdukları ulusal ağlara da kendi özgün göstergelerini mevcut kriterlere ekleme şansı vermektedir.

Yeni gelişen ve hala gelişmekte olan Cittaslow konusu da, Dünya’da Cittaslow yerleşimlerinin sayılarının artmaya başladığı 2005 yılından itibaren, çok sayıda araştırmacının ilgisini çekmektedir. Disiplinlerarası bir çalışma konusu olan Cittaslow, kentsel planlama, mimarlık, toplum bilimi, kamu yönetimi, turizm, işletme, çevre bilimi, vb. alanlarda çalışmaların konusu olmaktadır. Ancak, kuramsal anlamda Cittaslow üzerine yapılmış çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Bunun nedeni, hem yukarıda değinildiği gibi, hareketin kendisinin görece yeni ve gelişmekte olması, hem uzun vadede etkilerinin henüz görülemediği olması, hem de daha yaşanabilir bir kent yönetimi için uygulamalı ilkeler sunan ve teorik kaygı taşımayan, bilimsel bir araştırma sonucu değil, toplumsal bir refleks olarak ortaya çıkan bir hareket olmasıdır.

Tez çalışması kapsamında literatürde incelenen, alan çalışmaları ile desteklenerek Cittaslow yerleşimleri üzerine yapılmış önemli çalışmalardan bazıları, Hatipoğlu'nun Tourism Planning and Development dergisinde 2015 yılında yayımlanan "*Cittaslow: Quality of Life and Visitor Experiences*" adlı makalesi, Pink'in Local Environment dergisinde 2008 yılında yayımlanan "*Sense and Sustainability: The Case of the Slow City Movement*" ve 2007 yılında The Senses and Society dergisinde yayımlanan "*Sensing Cittàslow: Slow Living and the Constitution of the Sensory City*" adlı makaleleri; Radstrom'un Italian Journal of Planning Practice'de 2011 yılında yayımlanan "*A Place Sustaining Framework for Local Urban Identity: an Introduction and History of Cittaslow*" adlı makalesi; Mayer ve Knox'un European Planning Studies dergisinde 2010 yılında yayımlanan "*Small-Town Sustainability: Prospects in the Second Modernity*" adlı makalesi ve Mayer ve Knox'un Journal of Urban Affairs dergisinde 2006 yılında yayımlanan "*Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World*" adlı makalesi ve "Small Town Sustainability: Economic, Social and Environmental Innovation" adlı kitabıdır.

Bu tez çalışması, Cittaslow Hareketi bağlamında, literatür araştırmasının yanında yerinde gözlem, inceleme ve yetkililer ile görüşmeler sonucunda şekillenmiştir. 2014 yılında Cittaslow Hollanda'nın düzenlediği 7. Uluslararası Kurultay'da katıldığım seminerler, toplantılar ve etkinlikler, hem Dünya'nın pek çok yerinden gelen temsilciler ile bir araya gelip, tanışma fırsatı bulmam hem de yapılan sunumlarda farklı çok sayıda Cittaslow yerleşiminden örnekler görmem açısından faydalı olmuştur. Ayrıca, mevcut Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'nün yeniden düzenlendiği ve nedenlerinin ortaya konduğu bu kurultayda, tüzüğün yeniden şekillenmesi üzerine yapılan tartışmaları da yerinde izlemenin katkısı yadsınamaz.

Adı geçen kurultay, Türkiye'den de çok sayıda yetkili ve belediye başkanı ile tanışmama aracı olmuş; sonraki süreçte Türkiye'deki Cittaslow yerleşimlerindeki iletişim kurma ve görüşme olanaklarımı kolaylaştırmıştır. Yine, kurultayda tanıştığım, Uluslararası Cittaslow Onursal Başkanı Paolo Saturnini, Uluslararası Cittaslow Genel Sekreteri Pier Giorgio Olivetti ve Uluslararası Cittaslow Bilimsel Komitesi Başkanı Prof. Giuseppe Roma ile 2015 yılı Ağustos ve Eylül aylarında kurucu Cittaslow yerleşimleri üzerine gerçekleştirdiğim teknik gezi sırasında, yüz yüze görüşmeler yapmama olanak sağlamıştır. Bu görüşmeler ve incelemelerin, tez çalışmasının güncelliği ve derinliğine katkısı büyüktür.

Yukarıda değinildiği üzere, İtalya’da bulunan dört kurucu Cittaslow yerleşiminde (Greve in Chianti, Orvieto, Positano ve Bra) ve Türkiye’deki dokuz Cittaslow yerleşiminden (tez çalışmasına başlanılan 2013 yılı baz alınmıştır) yedisinde (Seferihisar, Taraklı, Yalvaç, Gökçeada, Vize, Yenipazar, Akyaka) yerinde incelemeler ve görüşmeler yapılmıştır. Yine, bu süreçte Almanya (Hersbruck ve Nördlingen), İtalya (Abbiategrosso, Casalbeltrame ve Amalfi) ve Hollanda’da (Midden-Delfland, Vaals ve Alphen-Chaam) Cittaslow yerleşimleri üzerine teknik geziler gerçekleştirilmiştir. Tüm bu gözlem ve çalışmalar sonucunda, her kentin ya da ülkenin kendi yerel ve ulusal değerleri doğrultusunda, Cittaslow uygulamalarında temel odağının değiştiği ve yaklaşımlarının farklılık kazandığı saptanmıştır. Bunun en önemli nedeni, her ülkenin kendi dinamikleri içinde Cittaslow fikrini ele alması ve uygulamasıdır. Ancak, bu farklı ele alış, bazı yerleşimlerde hareketin amacının dışında da olabilmektedir. Örneğin, ülkemizde Cittaslow fikri ağırlıklı olarak turizm odaklı ekonomik kalkınma olarak algılanmaktadır. Bu tutum, Cittaslow fikri ile tam olarak örtüşmemektedir. Bu algıyı değiştirmek için akademik alanda daha derin çalışmalar ve okumalar yapılmalı; tüm paydaşların bu bağlamda farkındalıkları artırılmalıdır.

Özellikle küçük tarihi kentsel yerleşimlerde, hem Cittaslow Hareketi’nin özünü daha iyi anlatmak ve pekiştirmek hem de yerel değerleri korumak ve sürdürmek için kentsel alanlarda yapılan tüm uygulamaların da aynı amaç ve çerçevede şekillendirilmesi önemlidir. Bu tez çalışması da, böyle bir yöntem içinde oluşturulmuştur.

Özetle, tez çalışması kapsamında, Uluslararası Cittaslow kriterleri çerçevesinde, tarihi Cittaslow yerleşimleri için önerilen koruma ilkeleri, hem kentin Cittaslow hem de kentsel koruma yaklaşımını karşılıklı olarak geliştirebileceği bir kılavuz olarak öngörülmektedir. Sadece kuramsal olarak bir çerçeve sunan bu tez, bir alan çalışması ile desteklenmemiştir. Ancak, tezin devamı niteliğindeki bir sonraki çalışmada, bu ilkelerin farklı ülke ve kent örnekleri üzerinden değerlendirilmesi planlanmaktadır. Böyle bir çalışma, bu tezde önerilen ilkeleri de geliştirebilecektir.

1.2 Tezin Amacı

Bu tez çalışmasının amacı, Uluslararası Cittaslow Hareketi’ni benimsemiş/benimseyecek olan tarihi küçük kentsel yerleşimlerin, günümüz dinamikleri karşısında koruma ve değişim eşiklerinin tanımlanması; ilgili evrensel

koruma ilkelerinin saptanması ve bu yerleşimlerin Uluslararası Cittaslow Tüzüğü çerçevesinde tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin korunması için bir bağ ve basamak oluşturmaktır.

Bu çalışmanın hedefleri,

- Uluslararası Koruma Belgeleri'nin küçük tarihi yerleşimlerin korunması açısından değerlendirilmesi ve sınıflandırılması,
 - Uluslararası Cittaslow Hareketi'nin kuramsal olarak amacının ve felsefesinin ortaya konması,
 - Özünde benzer olgular taşıyan Uluslararası Cittaslow Hareketi ve kentsel koruma gibi iki farklı konu alanının karşılaştırılarak, birbirini geliştiren ve destekleyen çıkarımlar yapılması,
 - Uluslararası Cittaslow Hareketi'ni benimsemiş küçük tarihi yerleşimlerin koruma ilkelerinin belirlenmesi,
 - Uluslararası Cittaslow Hareketi ve kentsel koruma hakkında tüm paydaşların farkındalıklarının arttırılması,
- olarak sayılabilir.

1.3 Orijinal Katkı

Uluslararası Cittaslow Hareketi'nin temel amacı, kent yönetimi aracılığıyla kentlerdeki iyi yaşam kültürünün teşvik edilmesi ve arttırılmasıdır [9]; dolayısıyla, kentsel koruma ile doğrudan ilgili değildir. Ancak, tarihi nitelik gösteren kentlerin korunması ve sürdürülmesi, kentsel yaşam kalitesini arttırmanın bir yoludur. O halde, Cittaslow Hareketi'ni benimseyen küçük bir tarihi yerleşimde uygulanan kentsel koruma yaklaşımı, Cittaslow fikrinin her ne kadar doğrudan amacı olmasa da, bu amacın tamamlayıcı bir parçasıdır.

Dünya'da, Uluslararası Cittaslow Hareketi giderek yaygınlaşmakta ve nüfusu 50.000'den fazla olmayan pek çok küçük kent tarafından benimsenmektedir. 30 ülkede 200'den fazla Cittaslow yerleşiminden 10'u (2015) ülkemizde bulunmaktadır. Cittaslow fikrinin hem Dünya'da hem de ülkemizde çok sayıda kent tarafından benimsenmesi, küçük kentsel yerleşimlerin niteliklerinin sürdürülmesi ve yaşam kalitesinin

iyileştirilmesi bağlamında olumludur. Ancak, Cittaslow düşüncesinin yeterince anlaşılabilmesi ve amacı dışında kullanılması, olumsuz sonuçlar doğurabilir. Örneğin, Cittaslow ünvanının sadece bir turizm markası olarak algılanması, özellikle tarihi niteliğe sahip olan küçük yerleşimlerin, hızla turizm işlevlerine açılmasına ve turizm odaklı ekonomik kalkınma için bir araç olarak kullanılmasına dönüşebilir. Yavaşlık düşüncesi ile bağdaşmayan bu sonuçlardan kaçınmak için, Cittaslow felsefesinin doğru anlaşılması gerekir. Çünkü Cittaslow bir marka değeri değil, yerel değerlerini, yaşam biçimlerini ve kültürlerini hala yaşatan küçük kentlerin bu niteliklerini sürdürmelerine yol gösteren bir yerel yönetim biçimidir. Bu hareketi benimseyen tarihi kentlerin yerel yönetimleri de, tarihi çevrelerini yerel bir değer olarak görmeli ve onu sürdürmeye yönelik önlemler almalıdırlar.

Tez çalışmasında ele alınan ve iki farklı konu alanı olan küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunmasının ve Uluslararası Cittaslow Hareketi'nin ilkelerinin, yerel değerlerin korunması ve sürdürülmesi bağlamında benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak, kentsel koruma yaklaşımı sadece tarihi kentler ve çevreleri ile sınırlı iken, Uluslararası Cittaslow Hareketi tarihi olan ve olmayan tüm küçük yerleşimleri kapsamaktadır. O halde, Cittaslow fikri daha kapsamlı ve geniş iken, kentsel koruma daha özel bir alana yöneliktir.

Uluslararası Cittaslow Birliği'nin, kapsamlı ve dinamik bir tüzüğü bulunmaktadır. Bu tüzük de, birlik kurulduğu günden bu yana, kendini sürekli olarak geliştirmeye ve değişime açık niteliktedir. Tüm uluslararası Cittaslow delegelerinin katılımıyla düzenli aralıklarda gerçekleştirilen kurultaylarda, tüzüğü oluşturan maddeler tartışılmakta; gerekli görüldüğü takdirde güncellenmektedir. Yine, Uluslararası Cittaslow Birliği, Uluslararası Cittaslow Tüzüğü içinde bulunan Cittaslow üyelik kriterlerine, her Ulusal Ağ'ın uygun gördüğü takdirde kendi ulusal göstergelerini ekleme esnekliği tanımaktadır.

Diğer yandan, uluslararası koruma ilkeleri de evrimsel bir süreç yaşamakta, çağdaş koşulların yarattığı etkilere karşı kendisini sürekli yenilemekte ve geliştirmektedir. Günümüzde fiziksel, kültürel, sosyal, ekonomik ve politik boyutlar içeren koruma bilimi, disiplinlerarası bir konuya dönüşmektedir. Çünkü, kentsel yaşama dair tüm öğeler, kentsel yerleşimin korunmasını ve sürdürülmesini de etkilemektedir. Dolayısıyla, kent bilimi ile ilgili her yeni fikir, kentsel koruma yaklaşımı açısından da

değerlendirilebilir. Yine, koruma ile ilgili her yeni yaklaşım da, ilgili diğer bilimlere ve disiplinlere yol gösterebilir.

Bu bağlamda, tarihi kentlerde, Cittaslow ve kentsel koruma yaklaşımlarının bir arada ele alınması ile birbirlerini geliştirme düşüncesi üzerinde durulacaktır. Cittaslow Hareketi'nin kamuoyu oluşturma gücü ile tarihi çevre bilincinin arttırılması; tarihi çevrelerin doğru bir yaklaşımla korunması ve sürdürülmesi fikri ile de, Cittaslow felsefesinin özümsemişi sağlanabilir. İki farklı olgunun birbirine dahil edilmesi ile özellikle Cittaslow Hareketi'ni benimsemiş tarihi kentlerde koruma anlayışı geliştirilebilir. Tarihi olmayan Cittaslow yerleşimleri ise, tez çalışması konusunun dışındadır.

Bu tez çalışması kapsamında ise, tarihi Cittaslow yerleşimlerinin uluslararası Cittaslow kriterleri çerçevesinde tarihi-kültürel ve doğal değerlerini koruma ilkeleri belirlenecektir. Hem uluslararası Cittaslow kriterlerinin yenilenebilmesi hem de ulusal ağların kriterler altına yere özgü yeni maddeler ekleyebilmesi esnekliği kullanılarak, tarihi çevrelerin korunması bağlamında Cittaslow Tüzüğü'ne yeni ilkeler eklenebilir. Özünde yerel değerlerin korunması ve sürdürülmesini savunan ancak kriterlerinde geniş bir şekilde yer vermeyen Cittaslow Tüzüğü'ne, tarihi kentlerde uygulanmak şartıyla, kentsel koruma ilkelerinin eklenmesi, tüzüğün bu konudaki boşluğunu kapatabilir, onu geliştirilebilir.

Diğer yandan, 2015 yılında Dünya'daki tüm Cittaslow yerleşimlerinde yapılan anketler sonucunda yayımlanan Cittaslow yerleşimleri üzerine ikinci uluslararası rapora (*Second Global Report on the Cittaslow Towns 2015*) göre, Cittaslow yerleşimlerinin %73'ünün üstün mimari değere sahip tarihi merkezleri vardır. %61'i kültürel, mimari, tarihi ve sanatsal mirasa sahiptir ve %49'unda geleneksel zanaatlar devam etmektedir [25]. Bu oranlar, Cittaslow yerleşimlerinin büyük kısmının tarihi çevreler ile kültürel miras değerleri barındırdığı, dolayısıyla oluşturulacak olan koruma ilkelerinin Cittaslow yerleşimlerinin büyük kısmı ile ilgili olabileceğini göstermektedir.

Yine, bu tez çalışmasında önerilecek ilkelerin, tarihi yerleşimlerin Cittaslow sürecinde uygulanması ile tarihi çevreler de uygun bir şekilde korunabilir ve gelecek kuşaklara iletilebilir. Bu ilkelerin Cittaslow kriterleri çerçevesinde ele alınması ise, uygulamada kolaylık sağlar ve kent programlarına kolay adapte edilebilir. Böylece, Cittaslow Hareketi'ni benimsemiş/benimseyecek olan küçük tarihi yerleşimlerde hem Cittaslow

fikri özümsenir hem de tarihi çevre bilinci geliştirilerek, kentsel koruma anlayışı tüketim odaklı olmak yerine, sürdürülebilir olmaya evrilir. Özellikle, ülkemizde, Uluslararası Cittaslow Birliği'ne katılma arzusu ile tarihi çevrelerde koruma sorunsalı birlikte ele alındığında, bu çalışma hem Cittaslow hem de kentsel koruma bağlamında, tüm paydaşların farkındalıklarını arttırabilir, kent yöneticilerine yol gösterebilir.

KÜÇÜK TARİHİ KENTSEL YERLEŞİMLERİN KORUNMASI

2.1 Küçük Tarihi Kentsel Yerleşimler

Kentbilim Terimleri Sözlüğü’nde, kent kavramı “*sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan, toplumun yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan, küçük topluluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi*” olarak tanımlanmaktadır [26]

Bir yerleşimin nüfus sayısı ile ekonomik ve toplumsal özellikleri, o yerin kentsel ya da kırsal niteliğini oluşturur. Eğer kentsel niteliği ağırlıktaysa kent; kırsal niteliği ağırlıktaysa köy olarak adlandırılır [27].

Bir yerleşimin niteliğini belirleyen ve yazında en çok değinilen ölçütlerden biri nüfus büyüklüğüdür. Ülkemizi esas alırsak, 1924 yılı 442 sayılı Köy Kanunu’na göre, nüfusu 2.000’den az yerleşimlere köy, 2.000 ile 20.000 arasında olanlara kasaba ve 20.000’den çok olanlara kent denilmektedir [28]. Köy, kırsal; kent ve kasaba, kentsel yerleşimi temsil etmektedir. Bu tanımlama, hala Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından esas alınmakta ve bu kuruma göre 20.000’den çok nüfusa sahip yerleşim yerleri kent kategorisinde değerlendirilmektedir. Bazı araştırmacılara göre, yerleşim yerinin yönetsel durumu (il, ilçe ya da belediye olması) da kentsel niteliğin belirleyicisidir [27]. 2005 yılı 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda, nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir ifadesi bulunmakta; nüfusu 50.000’den fazla olan yerleşimlere ise farklı ayrıcalıklar verileceğinden bahsedilmektedir [29]. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ise, bir yerin kır ve kent sınıflandırmasında, il veya ilçe merkezi

olmasını kabul etmektedir [27]. Avcı ise, ülkemizde 10.000 nüfusa sahip yerleşmenin kent sayılmasının uygun olduğu görüşündedir. Ona göre, 10.000'den fazla nüfuslu yerleşmeler küçük, orta, büyük ve metropol yerleşmeler olarak kendi içinde sınıflandırıldığında, 10.000-50.000 arasındaki yerleşimler küçük kentler olarak nitelendirilebilir [30].

Referans alınan tüm kaynaklardaki kent ve kasaba büyüklükleri değerlendirildiğinde, nüfusu 2.000-50.000 aralığında olan yerleşimler küçük kentsel yerleşimler olarak tanımlanabilir. Bu tanım, nüfusu 50.000'den az olan yerleşimlerin katılabildiği Uluslararası Cittaslow Birliği'nin şartları ile örtüşmektedir.

Ancak, kentsel yerleşimi tanımlamak için yalnız nüfus büyüklüğü yeterli değildir; bir diğer kıstas da o yerin ekonomik yapısıdır. Bir yerleşimde çalışan nüfusun büyük bölümünün sanayi ve hizmet sektörü gibi tarım dışı alanlarda çalışıyor olması da o yerin kentsel niteliğini belirler [27].

Bir diğer kriter ise yerleşimin toplumsal niteliğidir. Yerleşimin, toplumsal yaşamdaki tavır ve davranışlarının niteliği, o yerin kentsel niteliğinin belirleyicisidir. Bu durumda kentler, geniş bir alana yayılmış, nüfus yoğunluğu fazla olan, mekanda süreklilik gösteren ancak toplumsal açıdan benzerlik göstermeyen bireylerden oluşan yerleşimlerdir [27].

Tez çalışmasının konusu olan Cittaslow yerleşimlerini de içine alan küçük kentsel yerleşimleri, nicel, nitel ve işlevsel olarak orta, büyük ve metropol kentlerden ayıran birtakım özellikler bulunmaktadır.

Küçük kentsel yerleşimler, görece daha küçük yüzölçümüne ve daha az nüfusa sahiptirler. Bu açıdan, insan boyutuna daha yakındır. Mesafeler kısa ve yürünebilir niteliktedir. Bireyler daha az telaşlıdır. Ticaret ve sanayi alanları, konutların yer aldığı mahallelerin içinde veya oldukça yakınındadır. Büyük kentlerdeki finans, sanayi, konut alanları gibi tek işlevli bölgeleri bulunmaz. Tarımsal uğraşlar diğer kentsel yerleşimlere göre daha fazladır. Bu bakımdan, hem kentsel hem kırsal nitelikler sergilerler. Büyük kentlerdeki küresel eğilimin aksine, yerel ve geleneksel değerleri sürdürürler. Çoğunlukla güçlü bir yer duygusuna sahiptirler. Tarım, ticaret ve kısmen sanayi ile özellikle doğal, kültürel ve tarihi değerleri olan yerleşimlerde turizm başlıca geçim kaynaklarıdır. Sektörel girişimler, küçük ölçekli ve yereldir. Bireylerin toplumsal, kültürel ve ekonomik düzeyleri birbirine yakındır. Bireysellik daha az; birlik ve

beraberlik duygusu daha fazladır. Toplumsal ilişkiler kuvvetlidir. Kentler ve kırsal alanlar arasında aracı olan küçük kentsel yerleşimler, metropol ve kırsal alanların ekonomik ve sosyal kaynaşmasını sağlar [31], [11].

Özetle, *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*'nde yer alan kent tanımı da referans alınarak, küçük kentsel yerleşimler, nüfusu 50.000'den fazla olmayan, toplumsal gelişme içinde bulunan ancak değişimin görece daha yavaş olduğu, nüfusunun ağırlıklı olarak tarımsal, üretim ve hizmet sektöründe çalışan, hala toplumsal ve ekonomik boyutta yerel ve geleneksel değerleri taşıyan, toplumun yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı, tarımsal uğraşların büyük kentlere oranla daha çok olduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan, küçük topluluklardan oluşan yerleşme birimi olarak tanımlanabilir.

Bu bağlamda, küçük tarihi kentler ise, çoğunlukla sanayi dönemi öncesi yerleşimlerin ve toplulukların izlerini taşıyan, nüfusun büyük çoğunluğunu barındıran sosyal yaşam ve ticaretin kalbi tarihi kent merkezinin dışına çıkamayan, bazılarının hala kent surları bulunan, kentin bütünleyici bir parçası olan çevresindeki peyzajı büyük oranda korunan, en önemli ekonomik işlevi tarım olan, nüfus ve istihdam bağlamında dengeli ve çeşitlilik içeren bir toplumsal yapıya sahip yerleşimlerdir [32].

2.1.1 Küçük Tarihi Kentsel Yerleşimlerin Gelişimi

Günümüzde, küçük tarihi kentsel yerleşimler olarak nitelendirilen sanayi dönemi öncesi Anadolu kentlerinde, kale önemli bir odak noktası; kenti, iç kale ve dış kale olmak üzere ikiye ayıran ve şekillendiren temel bir öğeydi. Kale içindeki yerleşim, kent merkezini oluşturmaktaydı. Yönetim faaliyetlerinin sürdürüldüğü bu alanda, aynı zamanda yöneticiler ikamet ederdi. İç kalenin hemen dışındaki alanda, zanaat işlevleri sürdürülmekte ve kentin ileri gelenleri otururdu. Kalenin dışında, kale altı adı verilen alanda, çoğunlukla pazar, vb. yerleşmemiş ticari işlevler yer alırdı. Burada, aynı zamanda bu ticari faaliyetleri sürdüren gezici tüccarların konaklaması için kervansaraylar ile kentin kırsal üretimine katkı sağlayanların evleri bulunurdu. Ancak, 16. yüzyıl'da gezici tüccarların yerini yerleşik tüccarların alması ile ticaret hanları ve bedestenlerin inşası bu alanda bir dönüşüm gerçekleştirmişti. Artık, bedesten iç kaleden sonra, kentin yeni odağı ve merkezi haline gelmiş; burada konutların da yer aldığı yeni bir kent oluşmuştu. Bir Anadolu kentinde, merkez etrafında yer alan konut alanları

mahalleler olarak örgütlenmekteydi ve mahallelilik bilinci hakimdi. Yeni bir mahalle, vakıflar yoluyla kurulan imaret kurumları çevresinde oluşmaktaydı. Kentlerde, bugünkü anlamda bir kamusal yeşil alanın varlığından söz edilemezdi. Ancak her konutun kendi ihtiyacına göre sebze ve meyve yetiştirebileceği bahçeleri ya da avluları; kent çevresinde ise doğrudan kentin beslenmesine katkı sağlayacak tarım alanları vardı. Ayrıca, mahalle çeşmeleri ve camilerin avlusunda kamusal boşluklar da önemli kentsel öğelerdi. Yüksek yoğunluklu Anadolu kentlerinin sokakları dar ve konutlara ulaşan uçları çıkmazdı. Yapıların biçimlenişi ve malzemeleri, toplumdaki etnik yapıya göre farklılık gösterse de evlerin planı içe dönüktü ve genellikle ahşaptan yapılmaktaydı. Kent içi ulaşım yaya odaklıydı. 19. ve 20. yüzyılda ise, değişen ticaret ve yönetim biçimi ve ulaşımdaki yenilikler ile birlikte, kentte tren garı, liman, otel, banka, hükümet konakları, vb. yeni yapı türleri ortaya çıkmıştı [33].

Tarihi bir Anadolu kentinin mekansal dağılımı incelendiğinde, yerleşimin doğal koşullara göre oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Doğanın fırsatları ve tehditleri, yer seçilmesinde en önemli faktör olmuştur [33]. Kentler, özellikle, suya kolaylıkla ulaşmak için nehir vadilerinde ve/veya artı ürün elde edebilmek için kervan yolları üzerinde konumlanmışlardır [33]. Pirenne'ye göre, hiçbir uygarlıkta kent yaşamı ticaret ve sanayiden bağımsız gelişmemiştir. Bununla birlikte, kent ve çevresindeki kırsal bölge arasında karşılıklı hizmet ilişkisi kurulmuştur [34]. Sanayi öncesi toplumlarındaki kentlerde küçümsenmeyecek ölçüde tarımsal faaliyetler de bulunmaktadır [33].

Ancak, geçmişte ticaret yolları üzerinde bulunan ve 19. yüzyıl ile birlikte başlayan sanayi ve teknolojiye gelişmeler sonucunda ulaşım sistemleri ve sanayi ekonomilerinin dışında kalan, tarihi pazar kentleri, yerlerini yeni sanayi kentlerine bırakmışlardır. Gelişimin, değişimin ve zenginliğin yeni odağı olan sanayi kentleri, hızla büyümeye başlamıştır. 20. yüzyıl ile birlikte üretim ve tüketim davranışlarının değişimi karşısında pazar kentleri büyük sanayi kentleri ile artık rekabet edemez duruma gelmiştir. Kuşkusuz, kentsel yerleşimler, zaman içinde üretim ve ulaşım teknolojisindeki gelişmeler ile dönüşmektedir. Ancak, Tekeli'ye göre, küçük kentlerde bu değişimlerin getirdiği kurumsal ve işlevsel farklılaşmalar görece daha zor ortaya çıktığı için bu farklılaşmaların yerleşme üzerinde gösterdiği dönüşümleri saptamak da kolay olmamaktadır [33].

Günümüze dek, kimliklerini ve geçmişlerini sürdüren küçük tarihi kentsel yerleşimler, hem yerleşim üzerindeki değişimin belirsizliği hem de yavaşlığı nedeniyle yakın geçmişe kadar araştırmacıların ilgisini büyük kentler kadar çekmemiştir. Fakat, günümüzde küreselleşmenin de etkisi ile hızını ve etki alanını arttıran yerleşimlerdeki dönüşüm sorunsalı, küçük tarihi kentsel yerleşimleri de kaçınılmaz olarak hiç olmadığı kadar içine almaktadır.

2.1.2 Küçük Tarihi Kentsel Yerleşimlerin Koruma Sorunları

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük’de Kültür, “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” olarak tanımlanmaktadır [35]. Bu değer ve araçların kentsel yerleşimlerdeki yansıması da kent kimliğini ve belleğini meydana getirir. Her kentin kendine özgü kimliğinin oluşumunda kuşkusuz tarihi, kültürel ve doğal miras değerlerinin payı yadsınamaz.

Geçmişin, geleneklerin ve yaşam şekillerinin varlığını sürdüren bir kanıt ve toplumları oluşturan bireylerin devamlı olarak yaşama sunduğu kültürel deneyimlerin bir yansıması olan kültürel miras da [2], kültürün ve kimliğin ifade biçimlerinden biridir. Kültürel miras, geçmiş ve gelecek arasında bağ kurarak, nesiller arasında iletişim sağlar; bir yere, topluma ve kültüre ait olma duygusunu bireylere vererek, kimlik kavramını güçlendirir [5]. Kültürel miras değerlerini mekansal olarak bir bütünlük içinde barındıran tarihi alan ve çevrelerin korunması ve sürdürülmesi de kent kültürü, kimliği ve belleğin varlığının devamı için önemlidir.

Bu bağlamda, kentsel korumanın temel ilkesi, tarihi alan ve çevreleri, bir tarihi belge ve kent kimliğini oluşturan bir unsur olarak gelecek kuşaklara iletmek olmalıdır [2]. Bu ilkeye dayanarak kentsel koruma kavramının tanımını, Kentbilim Terimleri Sözlüğü’ne göre, “kentlerin belli kesimlerinde yer alan tarihsel ve mimari değerleri yüksek yapıtlarla anıtların ve doğal güzelliklerin- kentte bugün yaşayanlar gibi-gelecek kuşakların da yararlanması için her türlü yıkıcı, saldırgan ve dokuncalı eylemler karşısında güvence altına alınması” biçiminde yapmak mümkündür [26].

Diğer yandan, tarihi çevreleri oluşturan miras değerlerini koruyarak sürdürürken, çağdaş yaşam koşullarına uygun bir şekilde gelişiminin de sağlanması önemlidir [5]. Zeren’de

bu doğrultuda, kentsel koruma politikalarının amacını, toplumların geçmişlerine ait kültürel değerlerini, sosyal ve ekonomik unsurlarını barındıran fiziksel alanların, günümüzün sosyo-ekonomik koşulları karşısında zarar görmesini engellemek ve çağdaş yaşamı oluşturan toplumlar ve gelişmeler ile bir bütün içinde yaşamasını sağlamak olarak belirtmiştir [36], [2].

Fakat, günümüz sosyo-ekonomik koşulları ve çağdaş yaşamın gereklilikleri karşısında, tarihi çevrelerin korunması ve sürdürülmesinde birtakım kültürel, siyasi, toplumsal, ekonomik ve fiziksel sorunlar ile karşı karşıya kalınmaktadır. Kuşkusuz, her kentin kendine özgü nitelikleri olduğu gibi, kendine özgü de koruma sorunları bulunmaktadır. Kentlerin nüfus büyüklükleri, konumları, ekonomik, siyasi ve toplumsal durumları, fiziksel yapıları, vb. özellikler ile çağın koşullarının değişmesi koruma sorunlarında farklılaşmalar yaratır. Bu esnek ve değişken durum karşısında, tez çalışmasının da konu alanı dikkate alınarak, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin genel koruma sorunlarına değinilecektir. Ancak, her kentin kendine özgü sorunları ve bu sorunlar için geliştirilmesi gereken önerilerinin olabileceği gerçeği gözden kaçırılmamalıdır.

Günümüz koşullarını oluşturan ve kentlerde hızlı bir değişim-dönüşüm eylemi başlatan küreselleşme, tarihi çevrelerin korunması ve sürdürülmesi sürecinde pek çok fırsat ve sorunu bünyesinde barındırmaktadır. Küreselleşmenin tarihi yerleşimler için getirdiği fırsatlar, tarihi çevrelerin kullanımının desteklenmesi, sosyal faaliyetler için odak yaratılması, yerel ekonomilerin canlandırılması ve kentsel koruma için yönetim ve finans kaynağı yaratılması olarak sayılabilir [2]. Ancak, bu faydaların yanında, küreselleşmenin tarihi çevre ve alanlar üzerinde, özünde büyük sorunlara yol açabilecek tehditleri bulunmaktadır. Bu durum, genel anlamda kentler ve özel anlamda tarihi alan ve çevreler için benzerdir.

Bilindiği üzere, siyasi, kültürel, ekonomik, toplumsal ve fiziksel değişimler, kentler üzerinde derin etkiler bırakırlar. Günümüzde küreselleşme ile hızlanan bu değişim durumu, kentleri ve tarihi çevrelerini, hiç yaşamadıkları kadar hızlı bir dönüşüm sürecine sokmaktadır. Kentlerde, kent yönetiminden, fiziksel mekana; yaşam tarzından, tüketim alışkanlıklarına kadar ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan her değişim, küreselleşmenin izlerini göstermektedir [5].

Ekonomik kalkınmanın ön planda olduğu küreselleşme ile kültürler, yerleşimler, ekonomiler ve siyaset mevcut anlamlarından sıyrılarak [2] tüketim ve rekabet odaklı

yeni anlamlar kazanmaktadır. Zamanın birikimi ile oluşan kültürel değerlerin yerini, ekonomik çıkarların yönlendirdiği maddi değerler almakta; tüketime dayalı yeni bir kültür ve toplum oluşturulmaktadır [5]. Küreselleşmeyi şekillendiren bu insan ve sermaye akışının merkezinde bulunan kentsel alanlarda ve tarihi çevrelerde [6], [2] alınan karar ve yapılan uygulamalarda, kamu yararından çok ekonomik çıkarların ön plana çıktığı [5] gözlemlenmektedir.

Günümüz kentleri, özellikle büyük ve metropol kentler, küresel sermayeyi kendilerine çekmek için girişimler, altyapılar ve çekim merkezleri oluşturmakta; yeni ekonomi ve pazarlama stratejileri geliştirmektedir [2]. Ancak, son yıllarda küreselleşmenin büyük kentsel alanlar üzerinde yarattığı olumsuz sonuçlara paralel olarak, yerleşme eğilimleri ortaya çıkmıştır. Yerel ve özgün niteliklerin ön plana çıkması ve “değer” kazanması, bu niteliklere sahip küçük tarihi kentsel yerleşimlerin küresel rekabet piyasasına girmesine olanak sağlamıştır. Küresel sermayeden bir şekilde pay alarak, ekonomik kazanç sağlamak isteyen bu kentler, geleneksel ve yerel değerlerini ekonomik değerlere dönüştürmektedir. Bu bağlamda, kentlerin yerel ve özgün değerleri, yeni girişimleri ve yatırımları çekmek için metalaşmakta, yeni bir biçim ve işleve bürünmektedir [2]. Ekonomik kalkınma odaklı bu tutum, küresel dikkati ve büyük yatırımları çekmenin olanaklarını arayan küçük tarihi kentsel yerleşimlerin kimliklerini oluşturan öğelerine zarar vermektedir [7].

Küreselleşmenin tarihi kent ve çevrelerdeki etkisi, kentsel koruma yaklaşımını da değiştirmektedir. Toplumda tarih ve kültür bilinci yaratmayı temel alan, kültürel değerlere göre değerli olanı korumaya yönelik, geçmiş ve gelecek arasında bağ kurmayı hedefleyen “amaç odaklı kentsel koruma yaklaşımı”; korumanın ticari bir kaygı taşıdığı ve önceliklerin değiştiği “araç odaklı kentsel koruma yaklaşımına” dönüşmüştür [2]. Aynı görüşle, kentsel korumada, “devlet odaklıdan”, “girişimci odaklı” yönetim modeline ve “kültürel varlık odaklıdan”, “kültürel sermaye odaklı” kültürel miras kavramına geçilmiştir [2]. Bu dönüşüm sonucunda, tarihi çevre, geçmişin yapay bir uyarlaması olan, ekonomik kazançların ön planda olduğu, bir meta olarak kullanılan ve pazarlanan sahte bir forma bürünmekte; bu doğrultuda korunanın geçmiş durumları ile şimdiki durumları arasındaki bağ koparılmaktadır [2]. Tarihi çevrede, küreselleşmenin sonucu ile tıpkı yaşamın her alanında olduğu gibi, bu sistemin dayattığı tüketim modelinin bir unsuru olmaktadır [2].

Bu bağlamda, yerel değerlerini, geleneklerini ve yaşam biçimlerini sürdüren küçük tarihi kentsel yerleşimler için, tarihi çevreleri ve kent kimlikleri, özellikle kentin turizm odaklı ekonomik kalkınma hedefinin aracı haline gelmektedir. Zukin'e göre, kültür (dolayısıyla kültürel miras ve kent kimliği), günümüzde birincil olarak turizm ve ardından kent imajı yaratımı için kullanılmaktadır [37], [2]. Bu durum da, kültürün bilinen anlamından uzaklaşmasına ve Günay'a göre, tarihi çevrelerin de tüketim alanları olarak yeniden düzenlenmesi ve tanımlanmasına neden olmaktadır [2]. Bütünleşik koruma yaklaşımının tüm boyutlarını içeren bir koruma anlayışı yerine, ziyaretçiler için "seyirlik mekanlar" yaratan [5] bir koruma yaklaşımı benimsenmektedir.

Literatürde, turistik tarihi kent (*tourist-historic city*) olarak bahsedilen böyle yerleşimlerde, tarihi çevreler turizm taleplerine göre biçimlendirilmekte ve ihtiyaç duyulan farklı turizm etkinlikleri ve pratikler için, tarihi kentin sınırlı kaynakları yeterli gelememektedir [2]. Böyle bir durumda, tarihi kentin kimliğini yansıtmayan ya da yeniden uyarlayan yeni işlevler eklenmektedir. Tarihi yapılar, gelir getiren ticari ve turistik kullanımlar ile yeniden işlevlendirilmekte [5]; yerel ürünlerin yerini de, turistlere yönelik sunulan hediyelik eşyalar almaktadır [2]. Kısacası, tarihi çevre, turizm gelişimi ve imaj yaratımı için kurgulanmış yapay bir alana dönüştürülerek, pazarlanmaktadır.

Ayrıca, tarihi kentlerdeki turizm gelişiminin kendi özünde barındırdığı sorunlardan bazıları da şunlardır: turizm için tarihi çevre ve yapıların altyapılarının yetersiz olabilmesi, turizm taleplerinin piyasa fiyatlarını arttırabilmesi, turizmin yeni yapılaşmaya ihtiyaç duyabilmesi, tarihi çevreye uygun olmayan nitelikte turizm tesislerinin inşa edilebilmesi ve yeni işlevlerin uyarlanabilmesi, turizm işletmelerinin görüntü kirliliği yaratan marka ve reklam öğelerine başvurabilmesi, turizmin ve ziyaretçilerin tarihi çevreyi kapasitesinden fazla kullanabilmesi, ziyaretçilerin, yöre halkının alışkanlıklarına, yaşam şekline ve geleneklerine saygı gösteremeyebilmesidir [38].

Tarihi çevrenin kopyalanması ve yeniden yapımı ile alanların yeniden canlandırılması da ekonomik kalkınma öncelikli bir kentsel koruma yaklaşımının özelliklerindendir [2]. Burada gerçekleştirilen tarihi çevreyi korumak değil, daha iyi bir turizm deneyimi için tarihi çevreyi biçimsel olarak yeniden yaratmaktır. Bu tutum, literatürde müzeleştirme [39] ya da disneylandlaştırma [40] terimleri ile isimlendirilmektedir [2].

Yine, sistemin ekonomik kazanç öncelikli tutumu sonucunda, kentsel korumada, yeniden canlandırma, dönüşüm ve yenileme yaklaşımlarının ağırlık kazanması ile [2], giderek bakımsızlaşan, ihmal edilen, yoksullaşan ve marjinal alanlara dönüşen tarihi kentsel alanların rant alanlarına dönüştürülmesi gerçekleştirilmektedir [5]. Bu projeler ile, mevcut kültürel değerlerin korunarak sürdürülmesi yerine, zenginleşme, yoğunlaşma ve çağın getirdiği yeni işlevlere dönüştürme hedeflenmektedir [5]. Ekonomik çıkarlar doğrultusunda tarihi çevrenin yatırıma açılması, yenileme ve dönüşümün arazi fiyatlarını arttırması ve yerel halkın bu fiyatları karşılayabilecek finansal kaynağının olmaması soylulaştırma, mekânsal kutuplaşma ve yerel kullanıcının dışlanma riskini de gündeme getirmektedir [2]. Bir yandan varsıl daha da varsıllaşırken; diğer yandan, yoksulluk, sosyal refah, ayrışma gibi toplumsal sorunlara gereken önem verilmemekte; yerel kimlikler silinmektedir [2].

Diğer yandan, tarihi yerleşimlerdeki en büyük sorunlardan biri de yine toplumsal bir unsur olan, tarihi çevre bilincinin eksikliğidir. Bu bilincin yeterli düzeyde olmaması, tarihi çevrede koruma yaklaşımının kapital odaklı bir forma bürünmesini kolaylaştırmaktadır. Koruma ve tarihi çevre bilinci olmayan toplumlar, ne geçmişin değerlerine saygı duymakta ne de bu değerleri geleceğe iletme sorumluluğu duymaktadırlar.

Küçük tarihi kentler yerleşimlerdeki diğer bir toplumsal sorun da göç olgusudur. Kentlerdeki ekonomik ve sosyal aktivitelerinin ve fiziksel koşulların yetersizliği nedeniyle, kentten dışarıya göç gerçekleşebilir. Burada ikamet eden yöre halkı, çağdaş yaşam koşullarının sağlandığı yeni yerleşkelere taşınma eğiliminde olabilirler. Ekonomik ve sosyal aktivitelerin fazlalığı ise, dışarıdan kente doğru göçü arttırabilir ve kentin aşırı kullanımına neden olabilir. Bunun sonucunda, yeni öge ve işlevlerin yerleştirilmesi, büyük altyapıların kurulması ile tarihi alanlar hızlı bir bozulma sürecine girebilir [32].

Küreselleşmenin getirdiği ideolojinin bir diğer sonucu ise, kent yönetimi karar ve uygulamalarında, kamu yararı yerine şirket yararı güdülmesidir [2]. Kısa vadeli ekonomik kazançlar uğruna, özelleştirme ile tarihi yapı ve çevreler özel şirketlerin satışına sunulmakta, her türlü müdahale ve kullanım yetkisi onlara verilmektedir [5], [2]. Bu durum da, çoğunlukla, tarihi yapı ve çevrelerin şirket karı için ekonomik gelir getiren kullanımlara dönüştürülmesine neden olmaktadır.

Diğer yandan, ekonomik anlamda, sorumlu yönetimlerin (ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde), teknik ve finansal yönden uygun altyapılara sahip olmaması da ekonomik sorunlara neden olmaktadır [2].

Son olarak, küçük tarihi kentsel yerleşimler, zaman içerisinde hem kent hem de yapı ölçeğinde fiziksel sorunlar ile de karşı karşıya kalabilirler. Bu sorunların başlıcaları, eskime, yıpranma ve kullanım zorlukları, statik problemler, geleneksel yapı malzemeleri ve yapım teknikleriyle yeni malzeme ve tekniklerin uyum sorunu, yapıların çağdaş yaşam koşullarının gerektirdiği konfor düzeyini sağlamaması, tarihi çevreye uygun olmayan imar planları doğrultusunda yapılaşma ve/veya plansız gelişme, altyapı yetersizlikleri ile topoğrafik yapıdan ve doğa şartlarından kaynaklanan sorunlar gösterilebilir [38].

Günümüz koşullarında, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin karşı karşıya kaldığı sorunlar belirtildikten sonra, çözümler ve öneriler, ICOMOS, UNESCO ve COE gibi uluslararası kurumlar tarafından oluşturulan belgelerin ortaya koyduğu koruma ilkelerinin ışığında sunulacaktır.

2.2 Tarihi Kentsel Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgeler

Yukarıda niteliklerine, oluşumlarına, biçimlenişlerine, potansiyellerine ve sorunlarına değinilen küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması üzerine ülkemizin de kabul ettiği uluslararası dokümanlarda yer alan ilgili ICOMOS, UNESCO ve COE tarafından oluşturulan 21 adet koruma belgesi (tüzük, yönetmelik, önerge, tavsiye ve ilke kararı, vb.) saptanmıştır:

- 1.Venedik Tüzüğü, 1964, ICOMOS (*International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites - The Venice Charter*) [41]
- 2.Tarihi Kentsel Alanların Yenilenmesi Bildirgesi, 1966, UNESCO (*Resolution on the Regeneration of Historic Urban Sites*) [42]
- 3.Tarihi Yapı Gruplarına Çağdaş Mimarinin Tanıtılması Üzerine Sempozyum Bildirgeleri, 1972, ICOMOS (*Resolutions of the Symposium on the Introduction of Contemporary Architecture into Ancient Groups of Buildings*) [43]
- 4.Amsterdam Deklarasyonu, 1975, ICOMOS (*Declaration of Amsterdam*) [44]

- 5.Bruges Bildirgesi: Tarihi Kentlerin İyileştirilmesi için Yol Gösteren İlkeler, 1975, ICOMOS (*Resolution of Bruges: Principles Governing the Rehabilitation of Historic Towns*) [45]
- 6.Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri, 1975, ICOMOS (*Resolutions of the International Symposium on the Conservation of Smaller Historic Towns*) [46]
- 7.Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı, 1976, UNESCO (*Recommendation Concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas*) [47]
- 8.Kültürel Turizm Tüzüğü, 1976, ICOMOS (*Cultural Tourism Charter*) [48]
- 9.Kırsal Mimari Miras Üzerine Tavsiye Kararı, 1979, COE (*Recommendation on Rural Architecture Heritage*) [49]
- 10.Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu, 1982, ICOMOS (*Tlaxcala Declaration on the Revitalization of Small Settlements*) [50]
- 11.Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı, 1986, COE (*Recommendation on Promotion of Craft Trades Involved in the Conservation of Architectural Heritage*) [51]
- 12.Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü, 1987, ICOMOS (*Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas - The Washington Charter*) [52]
- 13.Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı, 1989, COE (*Recommendation on Protection and Enhancement of the Rural Architecture Heritage*) [53]
- 14.Nara Özgünlük Belgesi, 1994, ICOMOS (*The Nara Document on Authenticity*) [54]
- 15.Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü, 1999, ICOMOS (*Charter on the Built Vernacular Heritage*) [55]
- 16.Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü: Kültürel Miras Değerine Sahip Alanlarda Turizmin Yönetimi, 1999, ICOMOS (*International Cultural Tourism Charter: Managing Tourism at Places of Heritage Significance*) [56]
- 17.Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, 2003, UNESCO (*The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*) [57]

- 18.Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları, 2003, ICOMOS (*Principles for the Analysis, Conservation and Structural Restoration of Architectural Heritage*) [58]
- 19.Yerin Ruhunun Korunması Üzerine Quebec Deklarasyonu, 2008, ICOMOS (*The Quebec Declaration on the Preservation of the Spirit of the Place*) [59]
- 20.Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri, 2011, ICOMOS (*The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas*) [60]
- 21.Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü, 2013, ICOMOS (*The Australia ICOMOS Charter for the Conservation of Places of Cultural Significance - The Burra Charter*) [61]

Bu belgelerin içinde doğrudan **küçük tarihi yerleşimlerin korunması ve canlandırılması** ile ilgili olan ICOMOS tarafından 1975 yılında sunulan *Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri* [46] ile 1982 yılında *Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu* [50] başlıca kaynaklar olarak belirlenmiştir.

Kentsel ve mimari koruma hakkındaki evrensel normlar için, ICOMOS tarafından sırasıyla 1964, 1975 ve 2013 yıllarında onaylanan *Venedik Tüzüğü* [41], *Amsterdam Deklarasyonu* [44] ve *Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması için Tüzük, Burra Tüzüğü* [61] incelenmiştir.

Kentsel koruma ile ilgili ilkeler için, UNESCO tarafından sırasıyla 1966 ve 1976 yıllarında oluşturulan *Tarihi Kentsel Alanların Yenilenmesi Bildirgesi* [42] ve *Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı* [47]; ICOMOS tarafından sırasıyla 1975, 1987 ve 2011 yıllarında oluşturulan *Bruges Bildirgesi: Tarihi Kentlerin İyileştirilmesi için Yol Gösteren İlkeler* [45], *Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü* [52] ile *Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri* [60] ele alınmıştır.

Pek çok küçük tarihi yerleşimler, geleneksel ve yerel yaşam biçimleri, üretim-tüketim biçimleri, kültürleri ve kimlikleri gibi **somut olmayan miras özelliklerini** sürdürmektedirler. Bu nedenle, COE tarafından 1986 yılında onaylanan *Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı* [51]; ICOMOS tarafından sırasıyla 1994 ve 2008 yıllarında onaylanan *Nara Özgünlük Belgesi* [54] ve

Yerin Ruhunun Korunması Üzerine Quebec Deklarasyonu [59] ve UNESCO tarafından 2003 yılında onaylanan *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi* [57] incelenmiştir.

Geleneksel ve yerel yaşam şekillerini sürdüren küçük tarihi yerleşimler aynı zamanda **geleneksel mimari ve yapım tekniklerinin** de izlerini taşırlar. ICOMOS tarafından sırasıyla 1999 ve 2003 yıllarında onaylanan *Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü* [55] ve *Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları* [58] bu açıdan incelenmiştir. Aynı zamanda geleneksel yapıların **çağdaş yaşam koşullarına uyumu** için ICOMOS tarafından 1972 yılında onaylanan *Tarihi Yapı Gruplarına Çağdaş Mimarinin Tanıtılması Üzerine Sempozyum Bildirgeleri*'ne [43] başvurulmuştur.

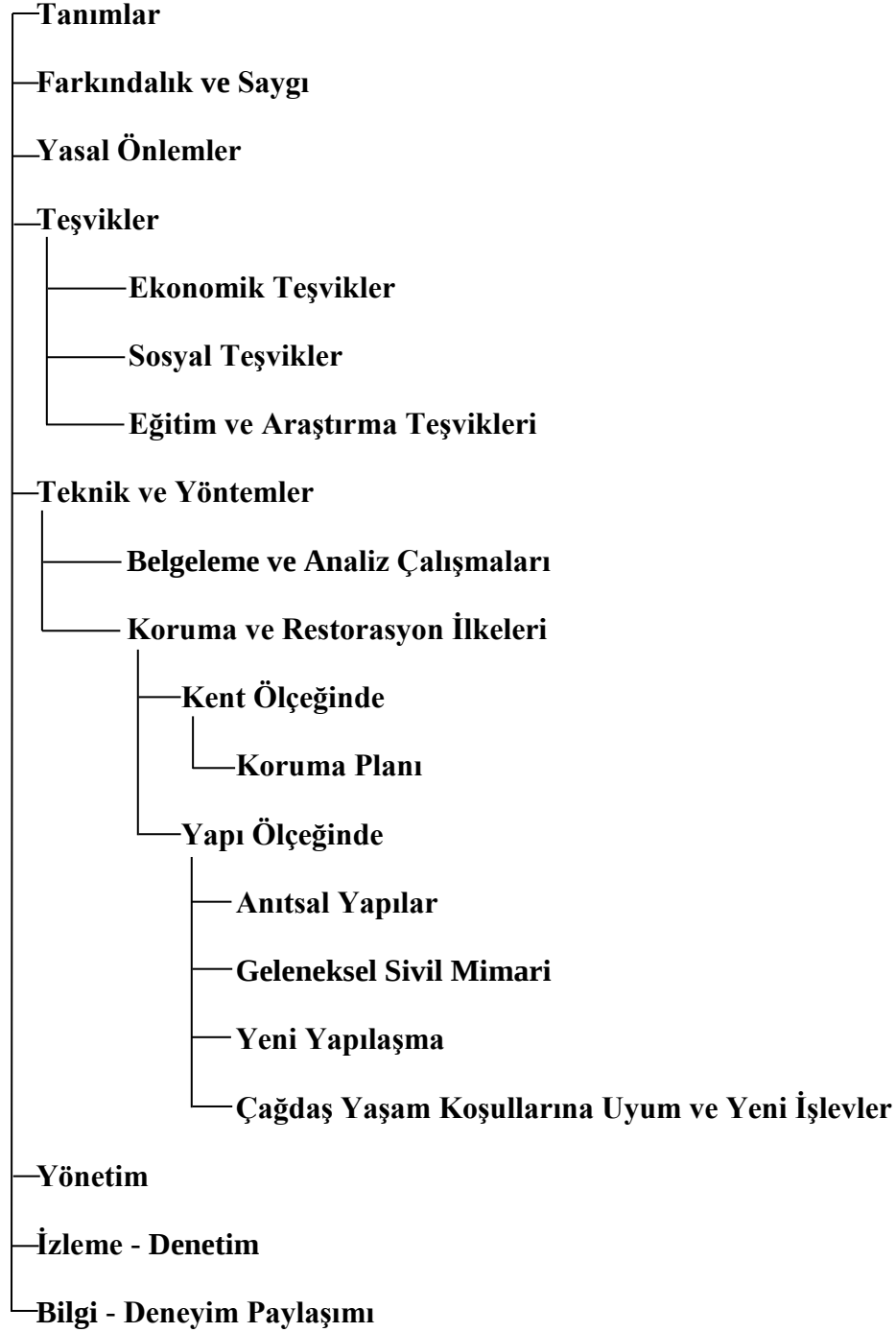
Hala büyük oranda **tarımsal aktivitelerini sürdüren** ve yer yer **kırsal özellikler** de sergileyen küçük tarihi yerleşimler için, COE tarafından sırasıyla 1979 ve 1989 yıllarında onaylanan *Kırsal Mimari Miras Üzerine Tavsiye Kararı* [49] ve *Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı* [53] değerlendirilmiştir.

Turizmi ekonomik kalkınma olarak gören küçük tarihi yerleşimler için ise, ICOMOS tarafından sırasıyla 1976 ve 1999 yılında onaylanan *Kültürel Turizm Tüzüğü* [48] ve *Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü: Kültürel Miras Değerine Sahip Alanlarda Turizmin Yönetimi* [56] incelenmiştir.

Tüm bu belgelerin tez çalışması kapsamında kullanılan içerikleri, anahtar sözcükler ile Çizelge Ek-1. 1'de¹ gösterilmiştir.

¹ Çizelge Ek-1. 1, Sayfa 204'de yer almaktadır.

Bu tez çalışması kapsamında, yukarıda belirtilen koruma ve restorasyon ile ilgili 21 adet uluslararası belge tek tek incelenmiş; içerikleri akıl süzgecinden geçirilerek, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunmasına ilişkin ilkeler, (tez çalışmasının ilerleyen kısımlarında karşılaştırılmak üzere) şu şekilde sınıflandırılmıştır:

2.2.1 Tanımlar¹

Tanımlar, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ile ilgili terimleri ve onların anlamlarını içermektedir.

Tarihi kentler ve kentsel alanlar: Toplumun gelişimini ve onun kültürel kimliğini ifade eden mekansal oluşumlardır. Kentsel örüntüler, mimari elemanlar, peyzaj, arkeolojik kalıntılar, manzaralar, silüetler, manzara çizgileri ve simgesel alanlar gibi somut öğeler ile tarihi değerlerin özlerini oluşturan aktiviteler, sembolik ve tarihi işlevler, kültürel pratikler, gelenekler, anılar ve kültürel referanslar gibi somut olmayan öğelerden meydana gelirler [60].

Kentsel koruma: Tarihi kentlerin ve kentsel alanların korunması, konservasyonu, iyileştirilmesi, canlandırılması, bakımı, sürdürülmesi, gelişimi ve çağdaş yaşam koşullarına uyumu ile ilgili gerekli işlemleri içerir [60].

Korunmuş kentsel alan: Bir korunmuş kentsel alan, bir kentin bir tarihi döneminin ya da gelişiminin aşamasını yansıtan herhangi bir parçasıdır. Anıtları ve korunan alandaki kültürel değerleri gösteren yapıların bulunduğu özgün kentsel dokuyu içerir [60].

Tampon bölge: Korunan alanın kültürel değerlerini, çevresindeki aktivitelerin etkisinden koruyan, koruma alanının dışında tanımlanmış alandır [60].

Genius Loci (Yerin ruhu): Somut ve somut olmayan, yerin kimliğini, anlamını, duygusunu ve gizemini veren fiziksel ve manevi öğeler olarak tanımlanır [59].

Koruma planı: Miras koruması için kullanılan ve aynı zamanda çağdaş yaşamın ihtiyaçlarına cevap veren tüm stratejileri ve araçları detaylı olarak gösteren bir belgedir. Yasal, finansal, yönetsel ve koruma belgelerini, ayrıca koruma ve izleme planlarını içerir [60].

¹ İlgili kısımda, Yerin Ruhunun Korunması Üzerine Quebec Deklarasyonu [59], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri'nden [60] yararlanılmıştır.

2.2.2 Farkındalık ve Saygı¹

Tarihi kent ve sahip olduğu kültürel miras, o kentte yaşayan topluluğun kimliliğini oluşturan geçmişinden, kültüründen, tarihi ve doğal çevresinden, yaşam şeklinden izleri barındırır. Kentsel mirasın sürdürülmesi, kentin ve topluluğun kimliğinin devamı için önemlidir ve hem kendileri hem gelecek nesiller için ortak bir sorumluluktur. Bu nedenle, öncelikle kent sakinleri ve kente gelen ziyaretçiler, kentsel ve doğal mirasın farkında olmalı, önemini anlamalı ve anlatmalı, ona saygı duymalı ve sonrasında onu korumalıdır.

İlk olarak, Burra Tüzüğü'ne göre, tarihi çevrenin öneminin anlaşılması gereklidir [61]. Bu aşamada, yerel yetkililer ve koruma uzmanları, kenti ve çevresini, tarihini, kullanımlarını, yapılarını tanımlayan araştırmalar yapmalı; değerler aracılığıyla kültür varlıklarının önemini belirlemelidir. Kültür mirasının tüm biçim ve tarihsel dönemlerinin değerlerinin doğru anlaşılması, yorumlanması ve anlatılması önemlidir. Bu durum, onun özgünlüğü konusunda varılacak yargının da temelini oluşturur. Nara Özgünlük Belgesi'ne göre, özgünlüğü belirlemede disiplinlerarası bir çalışma ortamı oluşturulmalı, tüm ulaşılabilir bilgi ve uzmanlıklardan uygun biçimde faydalanılmalı, gelecekte bir kılavuz olarak detaylı bir biçimde belgelenmeli ve değişen koşullara göre güncellenmelidir [54].

İkinci olarak, Amsterdam Deklarasyonu'nun belirttiği üzere, halkın kültür varlıkları ve koruma çalışmaları hakkında bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekir [44]. Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü'ne göre ise, onun önemi ve koruma gereksinimi, ev sahibi toplum ve ziyaretçilere anlatılmalıdır [56]. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ne göre, özellikle küreselleşmenin değerleri ile büyüyen ve değişimi daha hızlı yaşayan yeni kuşakların, somut olmayan kültürel miras hakkında bilinçlendirilmesi önemlidir [57].

¹ İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Bruges Bildirgesi: Tarihi Kentlerin İyileştirilmesi için Yol Gösteren İlkeler [45], Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri [46], Nara Özgünlük Belgesi [54], Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü: Kültürel Miras Değerine Sahip Alanlarda Turizmin Yönetimi [56], Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi [57], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri [60], Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü'nden [61] yararlanılmıştır.

Üçüncü olarak, kültürel mirasa saygı gösterilmelidir. Nara Özgünlük Belgesi'nin belirttiği üzere, toplumlar, korunması gereken tüm somut ve somut olmayan anlatım biçimlerine saygılı olmalıdır [54]. Bruges Bildirgesi ve Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri'ne göre de, özellikle, kentsel koruma ve iyileştirme çalışmalarında, kentte yaşayanların haklarına, geleneklerine ve isteklerine karşı saygılı olunmalı ve ortak amaçlarına cevap verilmelidir [45], [46]. Burra Tüzüğü, koruma çalışmaları sırasında, tüm kültürel ve doğal değerlerin, eşit bir şekilde tanımlanması ve gözetilmesi gerektiğini belirtmektedir [61]. Diğer yandan, Nara Özgünlük Belgesi'ne göre, bir tarihi çevre, farklı gruplar tarafından paylaşılabilir; bu durumda oluşan kültürel çeşitliliğe de saygı duyulmalıdır. Unutulmamalıdır ki kültür mirası tüm insanlıktır. Hatta, kültür ve kültür mirası çeşitliliği sadece korunmamalı, aynı zamanda geliştirilmelidir. Bu durum insanlığın gelişimi için de önemlidir. Yine, özgünlüğün anlaşılmasında kullanılan değerler ile ilgili bilgi kaynakları kültürden kültüre farklılık gösterir, bu değerlendirmeye de saygı duyulmalıdır [54]. Ayrıca, Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, tarihi kenti ziyarete gelen ziyaretçiler de kentteki miras değerlerine, ev sahibi toplumun taleplerine, geleneklere, kent peyzajı ve kültürüne de saygılı olmalıdırlar [56].

Tarihi kentin önemini anlayan, onu doğru anlatan ve ona saygı duyan topluluklar değişen koşullara karşı daha hazırlıklı olurlar. Bu bir farkındalık sürecidir ve bu süreci tam anlamıyla tamamlayamayan kentler, koruma çalışmalarında yeterince başarılı olamazlar. Çünkü, Valletta İlkeleri'ne göre, kamusal farkındalığa dayanan bu anlayış, tarihi kentin başarılı bir şekilde korunması, canlandırılması ve gelişiminin temelidir [60].

2.2.3 Yasal Önlemler¹

Amsterdam Deklarasyonu'na göre, uzun vadeli, kapsamlı ve çağdaş bir koruma yaklaşımı için, öncelikle koruma konusunda yasal reformlar yapılması gereklidir [44]. Çünkü, koruma bilimi evrimsel olarak gelişmekte; bir zamanlar sadece tarihi anıtsal

¹ İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri [46], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Kırsal Mimari Miras Üzerine Tavsiye Kararı [49], Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu [50], Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı [53], Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü [55], Yerin Ruhunun Korunması Üzerine Quebec Deklarasyonu [59], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri'nden [60] yararlanılmıştır.

yapılar ile ilgilenirken, günümüzde sivil mimarlık örnekleri, tarihi kentler, kentsel ve kırsal alanlar, daha yakın geçmişe ait yapıtlar, gelenekler, kültür, yaşam şekilleri, üretim teknikleri gibi kültürel ve doğal değer taşıyan tüm somut ve somut olmayan miras değerlerini de dahil ederek kapsamını genişletmektedir. Koruma ile ilgili tüm bu öğeleri kapsayan yeni koruma politikalarının geliştirilmesi önemlidir. Ancak, bu politikalar bağımsız olarak oluşturulmamalı; yine Amsterdam Deklarasyonu'na göre, ilgili bulundukları ulusal, bölgesel ve yerel planlamaların temel amaçlarından biri ve bütünüleyici bir parçası olmalıdır [44]. Bunun için uyumlu ekonomik ve sosyal gelişim politikaları gereklidir. Valletta İlkeleri'nde belirtildiği üzere, sosyal doku ve kültürel çeşitliliğe saygı duyan bu politikalar, aynı zamanda tarihi kentleri tüm planlama kademelerinde ele almalıdır [60].

Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, her ülke, kendi koşullarına uygun olarak ulusal, bölgesel ve yerel politikalar hazırlar. Bu süreçte, kentsel ve doğal miras bileşenlerini korumak ve çağdaş yaşamın gerekliliklerine uymak için ulusal, bölgesel ve yerel yetkililer tarafından yasal, teknik, ekonomik ve sosyal önlemler alınmalıdır [47]. Amsterdam Deklarasyonu'na göre ise, koruma ve planlama ile ilgili tüm bu yetkililer birbirleriyle işbirliği, fikir ve bilgi alışverişi içinde olmalıdır [44]. Ulusal, bölgesel ve yerel planlar bu doğrultuda hazırlanmalıdır.

Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, tarihi alanların ve çevrelerinin korunması için oluşturulan politikaların uygulanması, ulusal boyutta da geçerli ilkelere dayanmalıdır. Çünkü, koruma ile ilgili birtakım uluslararası kuruluşlara üye olan devletler, bu kuruluşların kabul ettiği yönetmelikleri ülkelerinde uygulamak ile sorumludur. Bu durumda, devletler, mevcut hükümleri uyarlamalı ya da gerekli olduğu yerde yeni yasa ve yönetmelikler çıkarmalı; mevcut ulusal, bölgesel ve yerel planlar ile koruma politikalarını birlikte yeniden gözden geçirmelidirler [47]. Diğer yandan, Tlaxcala Deklarasyonu'na göre, kentsel mirası korumaya yönelik her türlü eylem, nüfusun sosyo-ekonomik koşullarını ve yaşam kalitesinin gelişimini etkiler. Devletler, bu etkenleri göz önünde bulundurarak bütünlük altyapılar sağlamalıdır [50]. Ayrıca, Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'ne göre, ülkede yaşayan tüm toplulukların yaşayan geleneklerini sürdürmek ve bunları koruyarak gelecek kuşaklara iletmeyi sağlamak için, mevcut yasal, yönetsel ve maddi olanaklarını da kullanmalıdırlar [55]. En önemlisi ise, Tarihi Alanların Korunması ve

Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda da belirtildiği üzere, bölgesel ve yerel önlemler alınmasını teşvik etmelidirler. [47].

Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri'ne göre, bölgesel boyuttaki politikalar, küçük tarihi yerleşimlerin ihtiyaçlarını dikkate almalı ve kendine özgü yapılarını ve kentsel ve doğal miraslarını sürdürerek korunmalarını sağlamalıdır. Bu kentler için seçilen ekonomik işlevler kentlerin tarihi niteliğini ve biçimlenişlerini bozmamalıdır. Yapıların terk edilmesine neden olmaması için sanayi yerleşimleri, ulaşım ağları ve diğer bölgesel tesisler gibi kente etki eden tüm kamu otoritelerinin politikaları planlama aşamasında koordine olmalıdır [46]. Küçük tarihi kentler, sıklıkla çevrelerinde etkileşim içinde oldukları kırsal yerleşimler barındırırlar. Kırsal Mimari Miras Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, köy, kasaba ve kent arasındaki denge ve olumlu ilişkiler de ancak köy, kasaba ve kent planlamasına eşit değer verilen bölge planlaması ile mümkündür [49]. Bu nedenle, Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, kırsal yerleşimlerin korunmasını ve dengeli gelişimini amaçlayan kararlı ve dengeli bir bölgesel politika izlemek gerekir [53]. Diğer yandan, yetkililer tarım ve kırsal alanlarla ilgili yasalar yaptıklarında, yapılı ve doğal çevreyi birlikte ele almalıdırlar. Bu amaçla yapılan bölgesel politikalar, kırsal mimari mirasın iki yönünü birleştiren kapsamlı planlama sistemine dayanan yapılı ve doğal mirasın korunması ve iyileştirilmesi için koordineli stratejiler benimsemek, arazi kullanımını kontrol etmek, doğanın dengesini bozan ve zarar veren kontrolsüz gelişim unsurları için kısıtlamalar getirmeyi içerebilir [53]. Özetle, bölgesel planlama politikaları, hem kentsel hem de kırsal mirasın korunması ile ilgili yasalar göz önünde bulundurularak oluşturulmalıdır.

Valletta İlkeleri'nde belirtildiği üzere, tarihi kentsel yerleşim planlamasında, tarihi alanların korunması ve çağdaş yaşam ile bütünleşmesi temel olmalıdır [60]. Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri'ne göre, yerel düzeyde yapılan tüm planlarda, kentin mevcut boyutuna uymak, özelliklerine, mimari mirasına ve peyzaj ile olan ilişkisine saygı göstermek, tüm kent dokusu boyunca kentsel boşlukların, sokakların ve meydanların kendilerine özgü görsel niteliklerini sürdürmek, tarihi öğelerin zarar görmesinden kaçınmak ve kullanılmayan metruk yapılar için yeni uygun işlevler aramak hedeflenmelidir [46]. Ayrıca, Tlaxcala Deklarasyonu'na göre, iletişim, sağlık, eğitim, aydınlatma gibi kamu hizmetlerinden sorumlu yerel yetkililer de projelerinde ve uygulamalarında kültürel mirasın ve

korunmasının bilincinde olmalıdırlar. Aksi durum, küçük kent topluluklarına kolaylıkla zarar verebilir [50].

Yerel planlardan bir tanesi de koruma planıdır. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, koruma planları, korunacak alanlar ve öğeler, onlar için sağlanması gereken belirli koşullar ve kısıtlamalar, bakım, onarım ve yenileme sırasında izlenecek yollar, kentsel ve kırsal alanlarda hizmetlerin kurulmasına ve yeni yapılaşmaya yol gösteren koşullar gibi unsurları içerir [47]. Ayrıca, Quebec Deklarasyonu'na göre, somut olmayan kültürel miras da, kültürel mirası kapsayan tüm planlarda dikkate alınmalıdır [59].

Tarihi kentte yaşayan toplum, kent kimliğinin ve kültürün en önemli bileşenidir. Bu nedenle, Amsterdam Deklarasyonu'na göre, koruma politikalarında öngörülen her eylemde, sosyal boyut hiçbir zaman göz ardı edilmemeli; toplum yapısında köklü değişiklik yapılmamalı ve kamu yararı gözetilmelidir [44]. Quebec Deklarasyonu'na göre de, toplumun dönüşümüne ve ayrışmasına neden olabilecek kentsel gelişmelere karşı koruyucu önlemler alınmalı ve sürdürülebilir çözümler üretilmelidir. Koruma ile ilgili tüm paydaşlar, yerin ruhuna ve kimliğine zarar verebilecek öğeleri engellemek için uzun vadeli stratejik planlar geliştirmelidir [59].

Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere tüm paydaşlar, koruma yasalarına uymak zorundadır; ancak, keyfilik ya da haksız kararlara karşı bir çağrı mekanizması sağlanmalıdır. Ulusal, bölgesel ve yerel planlar, koruma yasalarının her türlü ihlalini ve koruma alanlarındaki mali değerlerin spekülasyon artışını önlemek için hazırlanan hükümleri içermelidir. Ayrıca, koruma eylemlerinin yasal sonuçları halka açık yapılmalı ve resmi bir görevli tarafından kayıt altına alınmalıdır [47]

Diğer yandan, Quebec Deklarasyonu'na göre, Dünya'nın her yerinde, özellikle tarihi kentin soyut bileşenleri resmi yasal koruma önlemlerinden yararlanamamaktadır. Bu nedenle, farklı disiplinlerden gelen uzmanlardan oluşan danışmanlıklar ve yerel halktan kaynak kişiler oluşturularak yerin ruhunun daha iyi korunması ve teşvik edilmesi için yasal politikaların geliştirilmesi önerilmektedir [59].

2.2.4 Teşvikler

2.2.4.1 Ekonomik Teşvikler¹

Amsterdam Deklarasyonu'na göre, tarihi kentlerin ve çevrelerinin sürdürülebilmesi için finansal kaynak ve desteklerin sağlanması gerekir [44]. Koruma planlarının amaçlarına uygun olarak, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, kamu kurumları ve bu alanda çalışan diğer kuruluşlar ve ajanslar, programlarının ve bütçelerinin bir kısmı ile tarihi yapıların ve alanların iyileştirilmesi için finansal katkı sağlayabilirler [47]. Merkezi, bölgesel ve Amsterdam Deklarasyonu'na göre, özellikle yerel yönetimler, bütçelerinin bir kısmını koruma çalışmalarına aktarmalıdır. Finansal kaynakların sağlanması için döner sermayeler kurulmalı ve teşvik edilmelidir [44]. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre de, finansal kaynakları arttırmak için, tarihi alanların korunması ile ilgili kamu ve özel finans ajanslarının kurulması desteklenmelidir. Bu ajanslar, bireyler, vakıflar, sanayi ve ticari kuruluşlarından bağışlar ile güçlendirilebilir. Bağış yapanlara karşılığında uygun vergi ayrıcalıkları sağlanabilir. Yine, kamu yardımları, uygun ve gerekli olduğu yerlerde restorasyonun ekstra maliyeti olarak da alınabilir [47]. Ayrıca, Amsterdam Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, fazla maliyetler için de yeterli kaynaklar bulundurulmalıdır [44].

Yerel, bölge ve devlet yetkilileri, bu finansal kaynakların bir kısmını, tarihi yapıların, alanların ve çevrelerinin korunması ve sürdürülmesi için, mal sahiplerine ve kullanıcılara devlet yardımı, hibe, fon, kredi ve vergi kolaylığı gibi finansal teşvik amacıyla kullanmalıdırlar. Bu finansal teşvikler, Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, mevcut yapı, alan ve çevrelerin korunması, tescilli yapıların bakım ve onarımı ile küçük kentlerdeki kamu alanlarının iyileştirilmesi için kullanılmalıdır [53]. Amsterdam Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, yeni yapılaşma için sağlanan para ve vergi kolaylıkları tarihi yapıların, alanların ve

¹ İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Bruges Bildirgesi: Tarihi Kentlerin İyileştirilmesi için Yol Gösteren İlkeler [45], Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri [46], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Kırsal Mimari Miras Üzerine Tavsiye Kararı [49], Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu [50], Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı [51], Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı'ndan [53] yararlanılmıştır.

çevrelerinin bakım ve onarımları için de sağlanmalıdır [44]. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, devlet destekli konut inşası için ayrılmış fonların bir kısmı, tarihi yapıların iyileştirilmesine de ayrılmalıdır [47]. Tlaxcala Deklarasyonu'na göre de, kentsel mirası sürdürmek için konutların alımı, bakımı, korunması ve restorasyonu için verilen fonların kamu yararı için olması gerekir [50]. Ayrıca, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, kamusal çalışmalar ile korunma aciliyeti taşıyan tarihi yapılar ve alanlara özel fonlar sağlanmalıdır [47]. Tarihi alanların ve çevrelerinin korunması amacıyla gerçekleştirilecek kamu yatırımları için gerekli fonlar ise, sadece yerel yönetimlerin değil, merkezi ve bölgesel yönetim bütçelerinden tahsis edilebilir. Tüm bu fonlar, ulusal, bölgesel ve yerel seviyede ve aksiyon planına göre kamu, kamu-özel ya da özel yetkililer tarafından yönetilmelidir [47]. Hibeler, devlet yardımları, uygun oranda krediler ve vergi ayrıcalıkları, koruma planına uyan ve yapıları için öncelikle bütünsel faaliyetler sunan mal sahipleri ve kullanıcılara sağlanmalıdır. Finansal yardım yapılan kişilerden, yapıların ziyarete açık olması, parkların ve bahçelerin gezilebilir olması, fotoğraf çekilebilmesi gibi kamu yararı gözetilen tutumlar beklenir [47].

Kültürel ve doğal mirası iyileştirmek, yerel kalkınma için de önemli bir etmendir. Bu alanlarda, Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, yeni iş alanları açma ve istihdam sağlama gibi kamu yatırımları sürdürülmeli ve geliştirilmeli [53], yerel girişimler desteklenmelidir. Finansal kaynakların bir kısmı da bu amaçlar için kullanılmalıdır. Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri'ne göre, pek çok yerde küçük tarihi yerleşimlerin korunması yerel girişimlerin sonucudur. Bu nedenle, yerel girişimler ve bu alandaki değerli çalışmalar yerel ve bölgesel mevzuatın da yardımıyla teşvik edilmelidir [46]. Tlaxcala Deklarasyonu'na göre de, özellikle küçük tarihi yerleşimleri koruma ve canlandırma amacı olan bir girişim, kente tarihi, antropolojik, sosyal ve ekonomik açıdan yaklaşan bir programın parçası olmalı; yerel halkın yaşam şekline ve geleneklerine saygı duymalıdır [50]. Diğer yandan, Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, kültürel mirasın bir parçası olan el sanatları ve teknik becerilerin sürdürülmesi, yeni iş alanlarının ve imkanların oluşmasını sağlar, ekonomiyi canlandırır [51]. Özellikle gençler için bu alanda istihdam sağlanması, hem onların kentleri ile bağını güçlendirir hem de el

sanatlarının geleceğe taşınmasını güvence altına alır. El sanatları ticaretinin canlanması ile tarihi yapıların onarımı için vasıflı iş gücü ve yüksek kalite malzeme de sağlar. Bu nedenle, el sanatları eğitimi teşvik edilmeli ve el sanatları ticareti canlandırılmalıdır [51]. Ayrıca, Kırsal Mimari Miras Üzerine Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, kırsal alanlarda da ticari aktiviteler, yerleşimin korunmasına katkıda bulunmalıdır [49]. Bunun için, Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, kamu yetkilileri, çiftliklerin modernizasyonu, çeşitli aktiviteler, yeni iş ve zanaat endüstrisi tesislerini teşvik eden girişimler, turistik tesisler ve kırsal tatil konaklamaları gibi kırsal alanlardaki yapıların iyileştirilmesine dayanan ekonomik aktiviteler ve yerel refah için finansal destek sağlayabilir; özellikle yeni teknolojiler ile kırsal alanlardaki ekonomik aktiviteleri koruyan ve arttıran sosyal tesisler ve altyapılar inşa edebilirler [53].

Diğer bir finansal teşvik ise, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, gönüllü koruma gruplarına ve kar amacı gütmeyen derneklere, koruma alanında yaptıkları başarılı proje ve uygulamaları için onur ve finansal ödüllerin verilmesidir. Bu ödüller, ileride başarılı işlerin yapılmasını arttırabilir [47]. Ayrıca, uluslararası boyuttan yerel boyuta kadar, kültürel ve doğal mirasın sürdürülmesi için yapılan her türlü proje, eğitim, araştırma, uygulamaya finansal teşvik sağlanması, koruma bilimini geliştirir.

Unutulmamalıdır ki, Bruges Bildirgesi'nin de belirttiği üzere, tarihi yerleşimlerde koruma alanında yapılan her türlü harcama ve girişim, toplumsal ve ekonomik kazançlar ile yerine konabilir [45]. Ancak, amaç hiçbir zaman ekonomik kazanç olmamalıdır. Çünkü, koruma bir ekonomik kalkınma aracı değil, insanlık için çok boyutlu bir ihtiyaç ve gelecek nesiller için sorumluluktur.

2.2.4.2 Sosyal Teşvikler¹

Tarihi kentlerin ve çevrelerinin korunmasında Amsterdam Deklarasyonu'na göre toplumsal etkenler göz ardı edilmemeli; koruma politikaları toplumsal yaşam ile bütünleşmelidir [44]. Washington Tüzüğü'nde de belirtildiği üzere, tarihi kentlerin ve kentsel alanların korunması öncelikle orada yaşayanları ilgilendirir [52]. Ayrıca, Quebec Deklarasyonu'na göre, yerel topluluklar, bir taraftan kent kimliliğini ve yerin ruhunu korur, sürdürür ve gelecek nesillere iletirken, diğer taraftan toplumun sürdürülebilirliğini ve sosyal kalkınmayı sağlarlar [59]. Dolayısıyla, Washington Tüzüğü'ne göre, başarılı bir koruma çalışması ancak o kentte yaşayanların katılımı ile mümkündür [52]. Bu nedenle, koruma çalışmalarında onların işbirliği ve katılımı teşvik edilmelidir [52]. Tlaxcala Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, yöre halkı, kentin korunması ile ilgili kararlar vermede pay ve doğrudan uygulama çalışmalarında yer almada hak sahibidir [50]. Amsterdam Deklarasyonu ve Burra Tüzüğü'ne göre de, tüm paydaşlar ve halk, envanterlerin oluşturulmasından kararların hazırlanmasına, kararların uygulanmasından yönetilmesine ve izlenmesine kadar koruma çalışmalarının her aşamasında bulunmalıdırlar [44], [61]. Ayrıca, Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, halkın katılımı ve desteği ile miras öğelerine bakmaları ve onları kullanmaları geleneksel mimarinin korunmasına da katkı sağlar [55].

Katılım sürecinin iyi bir şekilde yönetilmesi yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, koruma çalışmaları, kamu yetkilileri, mal sahipleri ve kullanıcıların ortak katılımı ile gerçekleşmelidir. Her paydaşın, öneriler sunması ve aktif rol alması teşvik edilmelidir [47]. Yetkililer, Amsterdam Deklarasyonu'na göre, öncelikle süreç ile ilgili olarak halkı anlaşılır bir dil kullanarak bilgilendirmeli [44]; Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre ise, onların katılımını organize etmeli ve iletişim kurmak için öncülük yapmalıdır [47]. Amsterdam ve Quebec Deklarasyonları'na göre, doğru iletişim korumanın önemli bir parçasıdır. Bu amaçla, halk toplantıları, sergiler, halk oylamaları, interaktif ve sanal iletişim araçlarının kullanımı gibi yöntemler ile

¹ İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu [50], Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü [52], Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü [55], Yerin Ruhunun Korunması Üzerine Quebec Deklarasyonu [59], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri [60], Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü'nden [61] yararlanılmıştır.

anlatımlar, ritüeller, etkinlikler, geleneksel deneyimler gibi enformel ve eğitim programları, dijital veri tabanları, multimedya sunumları gibi formel iletim yolları teşvik edilmelidir [44], [59]. Bu bağlamda Valletta İlkeleri'nde belirtildiği üzere, doğrudan ve acil iletişimi sağlayan bilgi teknolojilerinin kullanılması teşvik edilmelidir [60].

Tlaxcala Deklarasyonu'na göre, interdisipliner uzmanların katılımın teşvik edilmesi de, küçük tarihi yerleşimlerin korunması ve canlandırılmasında önemli bir etmendir [50]. Valletta İlkeleri'ne göre de, tarihi kentlerin korunması, farklı disiplinden uzmanlar arasında etkili bir işbirliğine dayanmalı; onlar ile birlikte kamu ve özel kuruluşlar, araştırmacılar, halkın işbirliği içinde ele alınmalıdır [60]. Amsterdam Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, koruma alanında gönüllü gruplar ve kar amacı gütmeyen kuruluşların kurulması ve katılımı da bu amaçla desteklenmelidir [44].

Ayrıca, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, yapılan koruma çalışmaları toplumsal yapıya zarar vermemelidir [47]. Örneğin, tarihi yapılar iyileştirildikten sonra da, aynı yerde eski sakinlerin ikamet etmesi ve geleneksel zanaatları sürdüren atölyelerin sürdürülmesi sağlanmalıdır. Yerel topluluğun yaşam şeklini tanımlayan geleneksel kullanım ve eylemlerin silinmesi ve değiştirilmesi veya topluluğun yer değiştirmesi tarihi kentler ve kentsel alanlar üzerinde olumsuz etkiler yaratır. Bu nedenle, geleneksel pratikleri sürdürmek ve yerel nüfusu korumak için çaba gösterilmelidir. Bu çaba, Valletta İlkeleri'ne göre, hem soylulaşmanın engellenmesi hem de konutların ve kamusal alanların kötüleşmesini kontrol etmek için önemlidir [60].

Burra Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, insanlar ve yerler arasındaki önemli birliktelikler ile farklı kültürlerin birlikteliğine saygı duyulmalı, korunmalı ve sürdürülmelidir [61]. Kültürel öneme sahip yerlerin, nesiller ve kültürler arası eşitlik ilkesine göre korunması gerekliliği de unutulmalıdır [61]. Bu açıdan Amsterdam ve Quebec Deklarasyonları'na göre, özellikle gençlerin ve farklı kültürel grupların koruma çalışmalarının her aşamasında yer almaları teşvik edilmelidir [44], [59].

2.2.4.3 Eğitim ve Araştırma Teşvikleri¹

Amsterdam Deklarasyonu'na göre, eğitim ve kültür politikalarının bir parçası olması gereken, kültürel ve doğal miras ve onun sürdürülmesi eğitimi [44], hem bu alanda çalışan uzman ve yetkililere, hem de kamuya yönelik sunulmalıdır.

Öncelikle, yine Amsterdam Deklarasyonu'na göre, koruma biliminin gelişmesi için nitelikli uzmanlar yetiştirilmesi gereklidir. Bunun için daha iyi eğitim programları geliştirilmelidir. Bu eğitim programları, esnek, birden fazla disipline yönelik olmalı ve deneyim kazandırabilecek uygulamalı dersler içermelidir [44]. Özellikle, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı ve Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, tarihi alanlarda koruma yöntemleri, koruma çalışmalarında çağdaş teknikler, geleneksel yapı malzemeleri ve teknikleri, geleneksel malzemelerin dayanıklılığı ve uygun çağdaş malzemeler ile birleşimi/değişimi, geleneksel tekniklerin günümüzdeki kullanım koşullarının ya da çağdaş teknik ve malzemelerin yerleştirilmesinin maliyetleri, koruma için gerekli el sanatları ile ilgili uygulamalı eğitimler tanıtılmalı ve geliştirilmelidir [47], [53]. Ayrıca, Washington Tüzüğü'ne göre, koruma ile ilgili tüm meslek gruplarına belirli aralıklarda bu alanlarda uzmanlık eğitimleri sunulmalıdır [52].

Geleneksel yapı sistemleri ve el sanatlarının sürdürülmesi de, tarihi kentlerdeki geleneksel yapıların korunması ve restorasyonu için önemlidir. Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, koruma alanında çalışan tüm uzmanlara, geleneksel yapıları tanıtan eğitim programları sunulmalıdır [55]. Hem bu alanda özellikle genç kuşaktan yeni zanaatkarlar ve yapı ustaları yetiştirilmeli [55]; hem de Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, endüstrileşme nedeniyle işlerini yapamayan zanaatkar ve yapı ustalarının eğitimleri teşvik edilmelidir [47]. Özetle, Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, el sanatları ve geleneksel yapı tekniklerinin sürdürülmesi eğitimi üç farklı biçimde olabilir: Bu alanda gençlerin yetiştirilmesi,

¹ İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu [50], Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı [51], Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü [52], Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı [53], Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü [55], Yerin Ruhunun Korunması Üzerine Quebec Deklarasyonu'ndan [59] yararlanılmıştır.

alanında kendini geliştirmek isteyen zanaatkarlar ile deneyimlerini paylaşma fırsatı arayan, daha gelişmiş beceriler kazanmak isteyen uzman zanaatkarlar. Ayrıca, bu alandaki eğitim programları, el sanatları ticaretinin gelişimini sağlayacak kariyer imkanları ve sosyal gelişim fırsatları sunmalıdır [51].

Tlaxcala Deklarasyonu'na göre, üniversitelerde mimarlık fakülteleri, koruma ve restorasyon alanında lisansüstü eğitim çalışmaları yürütmelidir. Bu programların içerikleri, mimarlık ve kent mirası, koruma ve restorasyon sorunları, yerel ve geleneksel teknikler, vb. üzerine olmalıdır [50].

Amsterdam Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, tüm bu eğitim programları, mimar, kent planlamacısı, koruma ve restorasyon uzmanı, zanaatkar gibi koruma alanında çalışan personel sayısını arttırmaya ve yok olma tehlikesi içinde olan koruma çalışmalarına özgü zanaatların yaşatılacağını garanti altına almaya yardımcı olur [44]. Ayrıca, bu alanda çalışan kamu yetkililerinin de eğitimi teşvik edilmelidir.

Diğer yandan, kamunun farkındalığını arttırmak için de Amsterdam Deklarasyonu'na göre, kültürel ve doğal miras alanında eğitim programları geliştirilmelidir. Çünkü, bu değerler, ancak halkın ve özellikle gençlerin ilgisi ile varlığını sürdürebilir [44]. Tarihi çevreyi kullanan kent halkına, Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'ne göre, geleneksel yapım tekniklerinin, malzemelerin ve el sanatlarının korunması ve sürdürülmesi konusunda yardımcı olacak eğitim programlarının sağlanması önemlidir. Özellikle, gençlerin bu konuda bilinçlendirilmesi gerekir [55]. Tüm bu eğitim programları, Amsterdam Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere gençlerin ilgisini çekecek şekilde oluşturulmalıdır [44].

Washington Tüzüğü'ne göre, halkın koruma çalışmalarına katılımını sağlamak ve katkılarını artırmak için, okullarda küçük yaştan başlayarak, bütün kentlileri bilgilendiren eğitim programları hazırlanmalıdır [52]. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre de, tarihi çevre çalışmaları, örgün eğitimin her kademesinde yer almalıdır. İlgili derslerde, kültürel ve doğal mirasın anlaşılması, onlara saygı duyulması ve onların günümüzdeki rollerini kapsayan bilgiler verilmelidir. Bu eğitimler, görsel-işitsel medya ve yerinde ziyaretler ile desteklenmelidir. Ayrıca, öğretmenler ve rehberler için de bilgilerini tazeleyici kurslar düzenlenmelidir [47].

Küçük tarihi kentsel yerleşimlerin kültürel ve doğal değerlerinin korunması ve sürdürülmesi için eğitim programlarının geliştirilmesinin yanında, araştırmalar da teşvik

edilmelidir. Quebec Deklarasyonu'na göre, kentin ruhunu ve kimliğini daha iyi anlamak, onu korumak ve gelecek nesillere iletmek için farklı disiplinlerden oluşan uzman araştırma grupları kurulmalıdır [59]. Bu gruplar, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, tarihi kentsel alanların ve çevrelerinin kentsel planlama açısından değerlendirilmesi, her kademedeki planlama ve korumanın birlikte ele alınması, tarihi çevrelerde koruma yöntemleri, malzeme kullanımı, koruma çalışmalarında çağdaş tekniklerin kullanılması, geleneksel yapılm yöntemleri ve el sanatlarının sürdürülmesi, vb. konularda sistematik çalışma ve araştırmalar yapmalıdırlar [47]. Ayrıca, Tlaxcala Deklarasyonu'na göre, üniversiteler ve ilgili sivil toplum örgütleri, kent mirasının korunmasından sorumlu komisyonlar kurmalı; bu komisyonlar, kentsel miras hakkında yerel halkın farkındalığını arttırmalı, sorunlar ve potansiyeller ile ilgili bilgileri araştırmalı, programlar ve aksiyon planları tavsiye etmelidirler [50].

2.2.5 Teknik ve Yöntemler¹

Küçük tarihi yerleşimlerdeki kültürel ve doğal miras, Tlaxcala Deklarasyonu'na göre yenilenemez kaynaklardır [50]. Venedik Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, özellikle kültürel mirasın bir sanat eseri kadar tarihi bir belge olduğu da göz önünde bulundurularak, korunmasının kalıcı ve sürekli olması sağlanmalıdır [41]. Tlaxcala Deklarasyonu'na göre, tüm bu değerlerin, siyasi ve ekonomik çıkarlar gözetmeksizin, gelişmiş yöntemler ile korunmaları esastır [50]. Venedik Tüzüğü'ne göre de, onların araştırılması, korunması ve sürdürülmesinde tüm çağdaş bilim ve tekniklerden yararlanılmalıdır [41].

2.2.5.1 Belgeleme ve Analiz Çalışmaları²

Tarihi kentler ve kentsel alanlar ile ilgili koruma plan ve projeleri hazırlanmadan ve onları uygulamadan önce o yeri anlamak gerekir. Bunun için Burra Tüzüğü'ne göre,

¹ İlgili kısımda, Venedik Tüzüğü [41], Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu'ndan [50] yararlanılmıştır.

² İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü [52], Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı [53], Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü [55], Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları [58], Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü'nden [61] yararlanılmıştır.

birtakım araştırma ve analiz çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalar, fiziki analizleri, belgelenmeleri, sözlü ve diğer kanıtları, uygun bilgi, beceri ve disiplinlerden yararlanmayı içerir [61].

İlk olarak, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, bölgesel ve kentsel boyutta, mimari, arkeolojik, teknik, toplumsal, kültürel ve ekonomik verileri içeren bütüncül bir alan keşfi yapılmalıdır. Bu keşifler, demografik durum, ekonomik işlevler, sosyal ve kültürel aktiviteler, yaşam şekilleri ve sosyal ilişkiler, arazi kullanımları, kentsel ve bölgesel altyapılar, ulaşım sistemi, iletişim ağı, vb. ile ilgili analizleri içermelidir [47]. Ayrıca, Amsterdam Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, kentsel ve kırsal alanların yapıları, işlevleri, açık alan ve yapılı çevrenin mekansal ve mimari özellikleri belirlenmelidir [44].

Kentsel ölçekte, Washington Tüzüğü'ne göre, kentin ve onun kentsel niteliklerini oluşturan parsel ve sokakların tanımladığı örüntüler, yapılar ile açık ve yeşil alanlar arasındaki ilişki, yapıların ölçek, boyut, mimari üslup, yapım tekniği, kullanılan malzemeler, renk ve süslemeler ile ilgili özellikleri, iç mekan oluşumları ve plan özellikleri, dış görünüşleri, kentin çevresindeki kırsal ya da diğer yapılı çevreler ile ilişkisi, kentin günümüz ve tarihi işlevlerini kapsayan analizler de yapılmalıdır [52]. Ayrıca, Amsterdam Deklarasyonu'na göre, kültür ve doğa varlıkları saptanıp belgelenmeli [44], envanterleri hazırlanmalıdır. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, hangi yapıların büyük bir hassasiyetle ya da belirli koşullarda korunması gerektiği ya da hasar gördüğünü belirlemek için analitik belgelenmeler yapılmalıdır. Aynı çalışmalar, kamusal ve özel açık alanlar ve peyzajlara yönelik de hazırlanmalıdır [47]. Özellikle küçük tarihi yerleşimlerin çevresindeki kırsal alanların, Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, mimari, sanatsal, coğrafik, tarihi, ekonomik, sosyal ve ekonomik özelliklerini belirlemek için de aynı şekilde disiplinler arası bir çalışma yürütülerek, kapsamlı analizleri yapılmalı; bilimsel envanterleri tutulmalıdır [53].

Yapısal ölçekte, Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'ne göre, küçük tarihi yerleşimlerin yapılı çevresini oluşturan geleneksel yapılara her türlü müdahaleden önce, onların biçim ve strüktürünün detaylı olarak incelenmesini kapsayan belgeleme çalışmalarının yapılması gerekir [55]. Bu çalışmalar, Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal

Restorasyonu için İlke Kararları'nda belirtildiği üzere, yapının yapıldığı tarihten itibaren geçmişindeki ve günümüzdeki durumunu gösteren analizleri, yapım tekniklerini, ekleri ve etkilerini içeren yapısal ve malzeme ile ilgili özellikleri hakkında bilgi vermelidir. Herhangi bir müdahaleye karar vermeden önce de, yapının gördüğü zararlar, bozulmalar ve güvenlik seviyesi değerlendirilmelidir. Değerlendirme, tarihsel, niceliksel ve niteliksel yaklaşımlara dayanır. Niteliksel yaklaşım, yapısal ve malzeme bozulmasını doğrudan gözlemle ilgilidir. Niceliksel yaklaşım ise, malzeme ve strüktürel testler ile izleme ve strüktürel analizlerdir. Daha sonra, doğrudan gözlem, tarihi araştırma, yapısal analiz, deneyler ve testleri kapsayan tarihi, niteliksel ve niceliksel değerlendirmeler bir araya getirilerek müdahale gereksinimleri belirlenmelidir [58].

Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü ve Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları'na göre, tüm bu belgeleme ve analiz çalışmaları, açıklayıcı raporlar ve belgeler ile sunulmalı; halkın kullanımına açık arşivlerde saklanmalı [55], [58]; Burra Tüzüğü'ne göre, sonuçları güncel tutulmalı ve düzenli olarak gözden geçirilmelidir [61]. Ayrıca, bu çalışmalar, korunması öncelikli tarihi alanların ve çevrelerin belirlenmesi için de temel oluşturur. Buna göre, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde korunması gerekli tarihi alan ve çevrelerin listesi hazırlanmalıdır. Böylece, koruma için ayrılan mevcut sınırlı sayıdaki kaynak, adil bir şekilde tahsis edilebilir [47].

2.2.5.2 Koruma ve Restorasyon İlkeleri¹

Kentin ve kentsel alanların korunması, Washington Tüzüğü'ne göre, parseller, sokaklar, yapılar, yeşil ve açık alanlar arasındaki ilişkilerin tanımladığı kent dokularının; yapıların ölçek, boyut, stil, yapım tekniği, kullanılan malzemeler, renk ve süslemeler ile ifade edilen biçimlerinin; yapıların iç ve dış görünüşlerinin; alanın doğal ve insan yapımı çevresi ile arasındaki ilişkinin; alanın zaman içinde yüklendiği değişik işlevlerin [52]; ek olarak, Valletta İlkeleri'ne göre, kentin kimliğine katkıda bulunan gelenekler, geleneksel teknikler, geleneksel yaşam gibi yerin ruhunu oluşturan unsurlarının; kendi

¹ İlgili kısımda, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü [52], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri'nden [60] yararlanılmıştır.

bütünlüğü içinde alanın, bileşenlerinin, kapsamının ve bu kapsamı oluşturan parçalar arasındaki ilişkilerin; sosyal doku ve kültürel çeşitliliğin ve yenilenemeyen kaynakların sürdürülmesini içerir [60]. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, her tarihi kentsel alan ve çevresinin dengesi, onu oluşturan tüm bu öğelerin birleşimine dayanır. Kentsel koruma da, bu bütünlük içinde ele alınmalıdır [47].

Bu başlık altında, tüm bu niteliklerin korunması için kentsel ve yapısal ölçekte yapılması beklenen ilkeler ve yöntemler incelenecektir.

Kent Ölçeğinde¹

Kentler, sürekli olarak değişim ve gelişim içindedir. Valletta İlkeleri'ne göre, bu değişimler, kentin doğal, tarihi, kültürel, insani, somut ve somut olmayan bütün öğelerini etkiler. Değişim, tüm bu öğeler dikkate alınarak uygun olarak yönetildiğinde, kentin niteliğini geliştirmek için bir fırsat olabilir. Diğer yandan, değişimin hızı, kontrol edilmesi gereken bir unsurdur ve hızla ve plansızca gerçekleştirilen bir değişim, tarihi kentin tüm değerlerinin bütünlüğüne kolaylıkla zarar verebilir [60]. Bu kapsamda, kent ile ilgili şu konularda hassas yaklaşımlar gösterilmelidir:

Tarihi ve doğal çevreler, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda da belirtildiği üzere, bazı teknolojik, sosyal ve ekonomik gelişmelerden kaynaklanan her türlü kirlilik, yüksek ses, titreşim gibi çevresel zararlar [47] ile Washington Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, doğal afetlere karşı korunmalıdır [52]. Valletta İlkeleri'ne göre, tüm müdahaleler, doğal dengeye saygıya dayanmalıdır. Doğal kaynakların zarar görmesinden, enerji israfından kaçınılmalıdır. Enerji verimliliğini geliştirmeyi ve kirleticileri azaltmayı da hedeflemelidir. Bunun için, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı arttırılmalıdır. Tarihi kentlerdeki değişim, doğal çevre niteliklerini sürdürmek, hava, su, toprak kalitesini geliştirmek, yeşil alanların artmasını ve erişilebilirliğini teşvik etmek ve doğal kaynaklar üzerindeki fazla baskıdan kaçınmak için kullanılmalıdır. Kentsel yeşil alanlar, yeşil koridorlar ve diğer önlemler, kentsel ısı adaları yaratılmadan yapılmalıdır. Ayrıca, küresel boyutta iklimsel değişimin farkında olunmalı ve kenti korurken bu bağlamda da önlemler alınmalıdır [60].

¹ İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü [52], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri'nden [60] yararlanılmıştır.

Tarihi kentteki her türlü uygunsuz kullanım, gereksiz ek, özgünlüğünü bozan değişiklikler de kentsel dokuya zarar vermektedir. Özellikle, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, görsel kirliliğe neden olan direklerin, elektrik kablolarının, televizyon antenlerinin, tabelaların, vb. kaldırılması için uygun önlem alınmalıdır. Posta kutuları, işaretlemeler, reklamlar, ticari tabelalar, kaldırımlar ve kentsel mobilyalar, tarihi çevreye uyumlu bir şekilde özenle planlanmalı ve kontrol edilmelidir. Ayrıca, vandalizme karşı da özel önlemler alınmalıdır [47].

Valletta İlkeleri'ne göre, tarihi kentlerde turizm gelişimi, tarihi yapıların ve açık alanların iyileştirilmesine; yerel halkın kimliğine, kültürüne, gündelik yaşamına ve geleneksel pratiklere saygı duyulmasına ve çevresel niteliklerin korunmasına dayanmalıdır. Böyle bir turizm aktivitesi, tarihi kentlerin gelişimi ve iyileştirilmesinde olumlu rol oynayabilir. Ancak, kitle turizmi gibi aşırı kullanıma neden olan ve tarihi kentleri ve kentsel alanları bir tüketim ürünü (meta) olarak kullanan turizm çeşitleri, tarihi yapı ve alanların sürekliliği için bir tehlikedir. Böyle bir turizm anlayışı, yerel halkın yer değiştirmesine, kültürel pratiklerin sürdürülmemesine ve sonuç olarak kentin kimliğinin, özgünlüğünün ve miras değerlerinin silinmesine neden olabilir. Bu alanlar, turizm ve eğlenceye dayalı ve gündelik yaşama cevap vermeyen tekil işlevli alanlara dönüşebilir. Bu nedenle, turizm gibi kentte tanımlanan yeni işlevler, dikkatli bir şekilde yönetilmelidir. Koruma ve yönetim planları, beklenen turizm etkisini göz önünde bulundurmalı; kentsel-doğal mirasın ve yerel halkın yararına olacak şekilde süreci düzenlemelidir [60].

Tarihi kentler ve kentsel alanları etkileyen en önemli teknolojik gelişmelerden biri de motorlu taşıtların icadıdır. Araç trafiğine elverişli olmayan dar ve dolambaçlı yolların, çağdaş yaşam koşullarına uyarlanması sırasında önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bunun için her düzeyde önemli planlama kararları alınmalıdır. Örneğin, Washington Tüzüğü'ne göre, bölgesel ve yerel planlama kararlarında yer alan yeni araç yolları, tarihi kente (koruma alanı ile tampon bölge) dahil olmamalı, ancak ona olan ulaşımı kolaylaştırmalıdır. Tarihi kent içindeki mevcut taşıt yollarında trafik denetlenmeli, otopark alanları tarihi dokuya zarar vermeyecek şekilde düzenlenmelidir [52]. Valletta İlkeleri'ne göre, park olanakları, tercihen koruma alanlarının dışına eğer mümkünse, tampon bölgenin de dışına yerleştirilmelidir [60]. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda da belirtildiği üzere, yerel yetkililerden, tarihi yapıların oranları ve mimari özellikleri ile taşıt yollarının oranları arasındaki

uyuşmazlığa çözüm bulmaları beklenmektedir. Bunun için, yaya yolları teşvik edilmeli, kent merkezi trafiğe kapatılmalı, otopark alanları uygun yerlere yerleştirilmeli, yayalaşmayı desteklemek için de yürüyüş rotaları oluşturulmalı, servis ile ulaşım ve toplu taşıma hizmeti sunulmalıdır [47]. Sürdürülebilir, kirleticisi olmayan ulaşım sistemleri tanıtılmalıdır ve hafif raylı ulaşım sistemleri teşvik edilmelidir. Ayrıca, Valletta İlkeleri'ne göre, metro gibi yer altı altyapıları, tarihi ya da arkeolojik dokuya ya da onun çevresine zarar vermeyecek şekilde planlanmalıdır [60]. Amsterdam Deklarasyonu'na göre ise, büyük altyapı uygulamaları da tarihi yapıların karakterine zarar vermemelidir [44].

Arkeolojik araştırmalar, kentin ve kentsel alanın geçmişi ile ilgili önemli bilgiler sunar. Washington Tüzüğü'ne göre, bu araştırmalar sürdürülmeli ve geliştirilmeli; arkeolojik kalıntılar uygun bir şekilde korunmalıdır [52].

Valletta İlkeleri'nde belirtildiği üzere, tarihi kentlerin korunması, mekansal, çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik dengelerin korunmasını da içermelidir. Bu denge, kent sakinlerinin kenti terk etmemesi, hem sakin hem de ziyaretçi olarak kente yeni gelenleri iyi karşılaması, bir karmaşa yaratmadan gelişimine yardımcı olmasına izin veren eylemler ile başarılabilir. Diğer taraftan, kentsel büyüme de bu dengeleri değiştirebilir. Bu şekilde ortaya çıkan değişimin de fiziksel ve görsel etkilerini azaltmak için kontrol edilmesi ve iyi yönetilmesi gerekir. Ayrıca, kamusal açık alan ve yapılar çevre arasındaki denge de, yeni müdahale ve yeni kullanım eylemlerinde dikkatlice analiz edilmeli ve kontrol edilmelidir. Çünkü tarihi kentlerde kamusal açık alanlar, sadece dolaşma ve dinleme değil, aynı zamanda kenti dikkatle izleme, onu öğrenme ve ondan keyif alma mekanlarıdır [60].

Sonuç olarak, yine Valletta İlkeleri'ne göre, tarihi kent ve kentsel alanlardaki tüm müdahaleler, kentin somut ve somut olmayan kültürel değerlerine saygı duymalıdır. Aynı zamanda, yerel halkın yaşam kalitesini ve çevre kalitesini geliştirmeyi amaçlamalıdır [60]. Ancak, Washington Tüzüğü'ne göre de, tüm bu önlemler ve onarım müdahaleleri, yerin özelliğine göre tasarlanmalıdır [52]. Her tarihi kentin ve kentsel alanın önlem ve müdahalelerini kendi niteliklerini de göz önünde bulundurarak planlı ve programlı bir şekilde oluşturması gerekir. Bunun için en iyi yöntem, uygun olduğu yerlerde koruma planının hazırlanmasıdır.

• Koruma Planı¹

Koruma planı, tarihi kent veya kentsel alan ve onun doğal ve yapılı çevresi ile ilgili tüm belgeleme ve analiz çalışmalarının tamamlanmasının ardından yapılmalıdır. Arkeoloji, tarih, mimarlık, teknik, toplumsal ve ekonomik bileşenleri gözetken bir koruma planının hazırlanması öncesinde, disiplinler arası araştırmalar ayrıntılı bir şekilde yürütülmelidir.

Valletta İlkeleri'ne göre, koruma planı hazırlanırken, öncelikle, temel hedefleri ve hedeflere ulaşmak için kullanılacak yasal, yönetsel ve ekonomik araçlar belirlenmelidir. Alanın gelişimini engellemeden onun kimliğini koruyan hem somut hem de somut olmayan öğeleri kapsayan bir koruma planı, alanın tarihi çevresi ile tüm kent arasında uyumlu bir ilişki sağlamayı hedeflemeli; herhangi bir değişikliğin isimlerini, kurallarını, amaçlarını ve sonuçlarını ifade etmeli; fiziki çevreyi oluşturan hangi yapıların hangi koşullarda hangi şekilde korunacağını belirtmelidir. Kentin değerlerine ve özelliklerine katkı sağlayan etmenleri ve aynı zamanda tarihi kentin ve kentsel alanın karakterini zenginleştiren ve/veya sergileyen bileşenleri tanımlamalı ve korumalıdır [60]. Ayrıca, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, korunacak alanları ve öğeleri; her birine uygulanması gereken belirli koşullar ve kısıtlamaları; bakım, onarım ve yenileme sırasında izlenecek standartları; kentsel ve kırsal alanlarda destek sistemlerinin ve hizmetlerin kurulmasına ve yeni yapılaşmaya yol gösteren koşulları da içermelidir [47]. Yine, Valletta İlkeleri'nde belirtildiği üzere, koruma planları, risk hazırlığını geliştiren, çevre yönetimi ve sürdürülebilirlik ilkelerini teşvik eden olanaklar sunmalıdır. Koruma planındaki öneriler, yasal, finansal ve ekonomik bakış açısı ve aynı zamanda gerekli standartlar ve kısıtlamalar ile birlikte gerçekçi ve açık bir şekilde ifade edilmelidir. En önemlisi de, koruma planı, bir yönetim planı ile birleştirilmeli ve kalıcı bir izleme devam etmelidir [60].

Tüm bu plan ve şartnameler, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, mimar ve kent planlamacıları, konservasyon ve restorasyon uzmanları, tarihçiler ve sanat tarihçileri, toplum bilimciler ve ekonomistler, halk sağlığı ve sosyal refah uzmanları, çevre bilimciler ve peyzaj mimarları gibi ilgili tüm disiplinlerden oluşan uzmanlar tarafından hazırlanmalı ve yasa tarafından atanmış kamu

¹ İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü [52], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri'nden [60] yararlanılmıştır.

yetkilileri tarafından onaylanmalıdır. Uygulanması da kendi yetkileri ya da onların müellifinin yetkisi altında olabilir [47]. Tüm bu süreç, Amsterdam Deklarasyonu'na göre, her aşamasında halkın katılımını sağlayacak bir anlayış ile gerçekleştirilmeli [44]; Washington Tüzüğü'ne göre de, tarihi alanlarda oturanlarca desteklenmelidir [52].

Bir diğer önemli konu da, sıklıkla uygulanan kentsel gelişim ve dönüşüm programlarının koruma alanlarında nasıl uygulanması gerektiği üzerinedir. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, koruma planının mevcut olduğu yerlerde, yapısal olarak iyi durumda olmayan ve mimari ve tarihi değeri bulunmayan yapılar için hazırlanan kentsel gelişim ve dönüşüm programları, ancak koruma planına uygun olduğu takdirde uygulanabilir. Koruma planının olmadığı yerlerde ise, bu programlar, tarihi yapılara ve bu yapıların öğelerine karşı saygılı olmalıdır. Eğer, bu niteliklere zarar vereceği ön görülüyorsa, kentsel gelişim ve dönüşüm uygulamaları başlamadan önce koruma planı hazırlanmalıdır. Yine, tarihi alanlardaki gelişim ve dönüşüm programlarında, doğal koşullara karşı güvenlik önlemleri alınmalıdır. Bu önlemlerin maksimum güvenlik sağlarken kültürel mirasa da zarar vermeyecek şekilde özel çözümler içermesi gereklidir [47].

Koruma planının olmadığı tarihi çevrelerde, Washington Tüzüğü'ne göre, koruma planı kabul edilinceye kadar, tarihi yapılar ve çevreleri ile ilgili tüm uygulamalar Venedik Tüzüğü'nde belirtilen ilkelere göre gerçekleştirilmelidir [52].

Yapı Ölçeğinde¹

Valletta İlkeleri'ne göre, yapı ölçeğindeki tüm koruma uygulamaları (mekansal, görsel, soyut veya işlevsel), mevcut tarihi doku, katmanlar, kullanımlar, birliktelikler ve anlamlar gibi somut ve somut olmayan miras değerlerine ve kent sakinlerinin yaşam kalitesine saygı üzerine temellenmelidir [60]. Tüm bu müdahaleler, Burra Tüzüğü'ne göre, değişime karşı dikkatli bir tutum gerektirmelidir. Bir tarihi yapıyı korumak, onu kullanılabilir kılmak veya kültürel önemini sürdürmek için yapılan müdahaleler sırasında, mümkün olduğu kadar az değişiklik yapılmalıdır. Yapının, çevresinin veya kullanımın değişiminin miktarı, kültürel önemini azaltmamalıdır. Aksi durumda,

¹ İlgili kısımda, Venedik Tüzüğü [41], Amsterdam Deklarasyonu [44], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü [52], Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları [58], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri [60], Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü'nden [61] yararlanılmıştır.

değişiklikler, geri dönüştürülebilir olmalıdır [61]; Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları'na göre, böylelikle, koşullar tekrar izin verdiğinde ya da yeni bilgiler ve izler bulunduğunda daha uygun önlemler kolaylıkla yerine getirilebilmelidir. Eğer değiştirilebilir nitelikte değillerse de, sonraki müdahaleleri kısıtlamamalıdır. Diğer taraftan kontrol edilmesi mümkün olmayan müdahalelere izin verilmemelidir [58].

Yine, Burra Tüzüğü'ne göre, koruma uygun ortamın sürdürülmesini gerektirir. Ortam, fiziksel unsurların yanında kültürel ve sosyal ilişkileri de içerir [61]. Müdahaleler, ortamın tüm unsurları ile sürdürülmesine engel olmamalıdır. Eğer bir yapı, farklı dönemlere ait unsurlar içeriyor ve bir dönem daha fazla vurgulanmak isteniyorsa, bu durum, ancak kaldırılan öğenin daha zayıf ve öne çıkarılan öğenin daha güçlü bir kültürel önemin parçası olduğunda, mümkün olabilir [61]. Bunun dışında, Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları'nda belirtildiği üzere, farklı döneme ait tüm öğeler yerinde korunmalıdır. Tüm müdahaleler, yapının biçimine, tekniğine ve tarihi değerine uyumlu olmalı ve geleceğe, geçmiş ve günümüzdeki durumu ile ilgili kanıtlar bırakmalıdır [58].

Yine, Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları'na göre, müdahale gerektiren yapıların ve öğelerin değiştirilmesi yerine onarılması tercih edilmelidir [58]. Onarım, mevcut durumu iyileştirme, sağlamlaştırma veya yeni ekler ile çağdaş gereksinimlere uyarlama şeklinde olabilir. Venedik Tüzüğü'ne göre, onarımın amacı, yapının estetik ve tarihi değerlerini korumak ve sürdürmek olmalıdır. Onarım, özgün malzemeye ve güvenilir belgelere saygı duymalı ve bağlı kalmalıdır. Yapının eksik kısımları tamamlanırken, bütünle uyumlu olmalı; fakat aynı zamanda özgünden ayırt edilebilecek nitelikte yapılmalıdır. Eklemeler ise, yapının ilgi çekici kısımlarına, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresi ile olan ilişkisine zarar vermediği müddetçe yapılabilir. Ancak, onarım sırasında, herhangi bir yeni ekin mevcut mimari kompozisyondan farkı anlaşılabilmeli ve günümüze ait izler barındırmalıdır [41].

Onarım çalışmaları sırasında, Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları'na göre, geleneksel ve çağdaş teknik ve malzemelerin seçimi her durumda değerlendirilmeli; güvenlik ve dayanıklılık gereklilikleri de göz önünde bulundurularak, mevcut yapıya daha az zarar veren ve miras değerlerine en

uygun olanı tercih edilmelidir. Ayrıca, mevcut tarihi çevrenin, yapının ve malzemenin nitelleyici özelliğinin değiştirilmesinden kaçınılmalıdır [58]. Burra Tüzüğü'ne göre, eğer, yapının önceki durumu ile ilgili yeterli bilgi ve kanıt mevcutsa, restorasyon uygundur [61]. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre de, restorasyon çalışması, bilimsel ilkelere dayanmalıdır [47]. Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları'na göre ise, restorasyon uygulamasında kullanılan malzemenin niteliği, strüktürel olarak yapının mevcut malzemesi ile uyumlu olmalıdır [58]. Burra Tüzüğü'ne göre, rekonstrüksiyon ise, ancak yerin kültürel önemini sürdüren kullanımın ya da uygulamanın bir parçası olduğu zaman yapılabilir. Rekonstrüksiyon yapılabilmesi için, yapı restorasyonu yapılamayacak kadar değişime uğramış olmalı; yapının önceki durumu ile ilgili yeterli bilgi olmalı ve uygulama, yakın bir gözlemlerle ya da ek bir yorumlama ile ayırt edilebilir olmalıdır. Hem restorasyon hem de rekonstrüksiyonun yerin kültürel öneme sahip yönlerini ortaya çıkarması beklenir [61]. Diğer yandan, eğer yapının mevcut durumu, kültürel önemi oluşturuyorsa ve diğer koruma yöntemlerinin uygulanması için yeterli kanıt yoksa pasif koruma uygundur [61]. Bu durumda, güvenlik gerekliliklerine uydukları koşullarda, değişiklikler ve eksiklikler sürdürülmelidir.

Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları'na göre, en etkili koruma müdahalesi ise, sürekli ve koruyucu bakımdır [58]. Bakım, Amsterdam Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, korumanın temelidir [44] ve Burra Tüzüğü'ne göre de, kültürel öneminin sürekliliği için önemlidir [61]. Washington Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, sürekli bakım ile kültürel miras başarılı bir şekilde korunabilir [52]. Ayrıca, Amsterdam Deklarasyonu'na göre, uzun vadede masraflı iyileştirme işlemlerini de önler [44].

Bir tarihi yapının ve öğenin fiziksel konumu da, Burra Tüzüğü'ne göre, kültürel önemin bir parçasıdır; bu nedenle kendi özgün konumlarında kalmalıdır. Ancak, yapının veya öğenin varlığını sürdürebilmesi için tek yol yer değiştirme ise buna izin verilebilir. Bazı yapı veya öğelerde taşınabilir nitelikte tasarlanmış olabilirler. Bu durumlarda, uygun konumlara taşınmalı ve uygun kullanımlar sağlanmalıdır. Bu öğeler, taşındığı yerin kültürel önemine zarar vermemelidir. Ayrıca, yerinden taşınmış tüm unsurlar belgelenmelidir [61].

Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları'na göre, müdahaleler, koruma planlarının ön gördüğü biçimde projelendirilmelidir. Bu süreçte, bilimsel kurullar tarafından katalogları hazırlanan koruma uygulamalarında kullanılabilecek yöntem ve tekniklere başvurulabilir. Belgelenmeden ve projelendirilmeden zorunlu haller dışında hiçbir eylem yapılmamalıdır. Yine, yeterince çalışma yapılmadan, yapılan uygulamanın getireceği fayda ve zararlar hesaplanmadan acil durumlar dışında herhangi bir müdahaleye başlanmamalıdır [58]. Amsterdam Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, projelerin onaylanması ve çalışmalara başlamak için yetki alınmalıdır [44]. Venedik Tüzüğü'ne göre, hem onarım öncesi hem de onarım sonrası, yapının arkeolojik ve tarihi incelemesi yapılmalıdır. Onarım, iyileştirme, sağlamlaştırma, temizleme, ekleme, yeniden düzenlenme, vb. tüm müdahale işlemlerinin her aşaması, çalışma sırasında raporlar ile belgelenmelidir. Çizim ve fotoğraflar ile durumu ortaya koyucu, çözüm getirici ve eleştirel raporlar halinde hazırlanmış bu belgeler, resmi kurum arşivlerinde araştırmacılara açık bir şekilde saklanmalıdır. Bu raporların yayımlanması da tavsiye edilir [41]. Müdahale sırasında, Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları'na göre, kontrol ve izleme, uygulamanın verimliliğinden emin olmak için yapılmalıdır [58]. Uygulama esnasında, Burra Tüzüğü'ne göre, yeni kararlar gerektiren yeni kanıtlar da gün ışığına çıkabilir. Bu amaçla yapıya zarar verilmemelidir. Arkeolojik kazılar gibi yapıya zarar verebilecek nitelikteki çalışmalar, ancak yerin korunması ile ilgili bilgileri ve ulaşılamayan önemli kanıtları saptamak amacıyla olabilir. Bu çalışmalar, bilgi ekleme potansiyeline sahip, başka araçlarla yanıtlanamaz ve yapıyı en az seviyede etkiliyor ise yapılabilir. Tüm bu süreçte, bulunan yeni bilgileri ve unsurları belgeleyen bir günlük tutulmalıdır [61].

Burada, tarihi yapıların onarımı ve müdahalesi sırasında uygulanabilecek kararlar ve gerekli işlemler genel olarak belirtilmiştir. Farklı türdeki yapılarda özel olarak hangi ilke ve yöntemlerin uygulanması gerektiği şöyle açıklanabilir:

• Anıtsal Yapılar¹

Venedik Tüzüğü'ne göre, anıtsal yapıların üzerindeki farklı dönemsel etkilere, onarım sırasında saygı gösterilmeli ve sürdürülmelidir. Çünkü amaç üslup birliği sağlamak değildir. Eğer anıtın üzerinde üst üste çeşitli dönemlerin izleri mevcutsa ve ancak özel durumlarda ortadan kaldırılan üstteki malzemenin önemi azsa ya da açığa çıkarılacak malzeme önemli tarihi, arkeolojik ya da estetik değer taşıyorsa ve korunma durumu iyi ise, alttaki dönem izleri açığa çıkarılabilir. Bu önemin değerlendirilmesi ve yapılması gereken işlemin kararı tek bir yetkiliye bırakılmamalıdır. Anıtın heykel, resim gibi süsleme öğelerinin yerinde korunmaları imkansızsa yerlerinden kaldırılabilir. Bir anıt, tanıklık ettiği tarihin ve bulunduğu ortamın bir parçasıdır. Bu nedenle, anıtın korunmasının sadece taşınmasını gerektirdiği ya da önemli ulusal ya da uluslararası çıkarların olduğu durumlar dışında, onun bütünü veya bir kısmı taşınmamalıdır [41]. Yine, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, bir anıt, çevresindeki yapılar yıkılarak tek başına bırakılmamalı ve gerekli durumlar dışında yeri değiştirilmemelidir [47]. Anıtın sağlamlaştırılmasında, Venedik Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, geleneksel tekniklerin yetersiz kaldığı yerlerde, bilimsel olarak geçerliliği sağlanmış çağdaş teknikler kullanılarak onarılabilmektedir [41].

• Geleneksel Sivil Mimari²

Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'ne göre, geleneksel mimari, bulunduğu toplumun kültürünün yer ile ilişkisini gösteren ve kültürel çeşitliliği yansıtan sivil mimarlık örnekleridir. Geleneksel yapılar, paylaşılan bir yapı geleneğini barındırırlar; üslup, biçim ve görünüş tutarlılığı içerirler; çevreye uygun yöresel kimlikleri vardır; geleneksel yapı türlerine bağlıdırlar; bulunduğu toplumda kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel üretim ve teknikler sayesinde geleneksel yapı sistemleri ve el işçiliği ile üretilmeye devam ederler ve böylece, fonksiyonel, sosyal ve çevresel kısıtlamalara uygun yanıt verebilirler. Geleneksel miras, sadece kütleler, yapılar, alanlar gibi somut bileşenlerden

¹ İlgili kısımda, Venedik Tüzüğü [41], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'ndan [47] yararlanılmıştır.

² İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu [50], Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı [51], Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nden [55] yararlanılmıştır.

değil; aynı zamanda onların kullanılış ve algılanış biçimleri, gelenekler ve toplumsal ilişkiler gibi somut olmayan bileşenlerden de oluşmaktadır [55].

Yine, Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, geleneksel yapılar, kültürel peyzajın bir parçası olan tarihi bir çevre içinde bir bütün olarak yer alırlar. Bu nedenle, geleneksel yapıların oluşturduğu tarihi çevre bir bütün olarak bakım ve onarım ile korunmalıdır. Onarım sırasındaki çağdaş uygulamalar, kültürel değerlerine ve geleneksel karakterlerine, konumlarına, fiziksel ve kültürel çevreyle ilişkilerine ve birbirlerine göre olan düzenlenişlerine saygı göstermelidir. Ayrıca, zaman içindeki değişimlerine ve dönem müdahalelerine de saygı duyulmalı ve onlar da geleneksel mimari özelliklerini yansıtan unsurlar olarak değerlendirilmelidir. Tüm koruma çalışmaları, çok disiplinli uzman ekip tarafından gerçekleştirilmelidir [55].

Tlaxcala Deklarasyonu'na göre, küçük kentlerin ve kırsal yerleşimlerin geleneksel çevrelerinde yer alan yöresel mimarinin ifadesinde süreklilik varsa, geleneksel malzemeler ve teknikler kullanılmaya devam edilmelidir; eğer süreklilik yoksa, yeni malzemeler, görsel bütünlüğe zarar vermemeli; yerel koşulların ve yerel yaşam biçiminin gerekliliklerini karşılamalıdır [50].

Küçük tarihi yerleşimlerin korunmasında, yine Tlaxcala Deklarasyonu'na göre, yerel malzemelerin ve geleneksel yapım tekniklerinin sürdürülmesi tercih edilmelidir. Ancak, bu durum, herhangi bir yeni çalışmanın zamanımızı yansıtmaması gerektiği ilkesi ile de çatışmamalıdır [50]. Diğer yandan, bulundukları yerleşimlerde, geleneksel malzeme ve tekniklerin kullanılması, değerlerinin bilinmesi ve sürdürülmesi ve yerel toplumun hafızasında canlı tutulması önemlidir [50]. Amsterdam Deklarasyonu'na göre de, geleneksel yapı malzemelerinin bulunabilmesi ve geleneksel el işçiliği ve tekniklerin kullanımının devamını garanti altına alacak girişimlerde bulunulmalıdır [44]. Tlaxcala Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, ödüller ile bu yapım tekniklerinin ve ticaretinin canlılığı teşvik edilmelidir [50]. Ayrıca, Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, geleneksel malzeme üreten işletmelerin de varlıklarını sürdürmeleri ve yenilerinin açılmaları desteklenmelidir. Buna rağmen, müdahale sırasında geleneksel malzeme, ihtiyaçları karşılayamıyorsa, yerine konulacak yeni malzeme dikkatli seçilmelidir [51].

• Yeni Yapılaşma¹

Kentler ve toplumlar, kaçınılmaz olarak değişirler ve insanlık ile birlikte gelişirler. Tarih boyunca toplumlar, bu değişim içinde yaşadıkları ortamlarda izler bırakırlar. Geçmişten günümüze kadar gelebilen bu izler, tarihin çeşitli dönemleri hakkında bizlere bilgiler verir. Hem bu bilgileri gelecek nesillere aktarmak, hem de onlara günümüze dair izler bırakmak da bizim sorumluluğumuzdur. Çağdaş mimari ürünler vermek bunun bir yoludur. Ayrıca, Valletta İlkeleri'ne göre, çevreye uyumlu mimari çeşitlilik, kültürel olarak yöreyi de zenginleştirir ve kentin süreklilik değerine canlılık getirir [60]. Ancak, tarihi çevrede inşa edilecek çağdaş mimarlık eserleri, birtakım ilkeleri göz önünde bulundurmalıdır.

Amsterdam Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, çağdaş mimari yüksek kalitede olmalı [44]; Valletta İlkeleri'ne göre de, zamanının ve mekanının mimari eğilimlerinin geçerli anlatımına saygı duymalıdır [60]. Fakat aynı zamanda, Burra Tüzüğü'ne göre, içinde bulunduğu tarihi çevrenin kültürel önemine değer vererek ve onu çok fazla etkilemeden, kolaylıkla ayırt edilebilecek nitelikte inşa edilmelidir [61]. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, yer aldığı tarihi dokuyla ister benzerlik ister zıtlık sergilesin, uyum ve estetiğe de özen göstermelidir [47]. Ancak, Valletta İlkeleri'ne göre, çağdaş mimaride, stiline ve anlatımına bakılmaksızın, kentsel doku ve mekanın sürekliliği içinde dağılma ve kesintiler ile güçlü ya da aşırı zıtlıkların olumsuz etkilerinden kaçınılmalıdır. Kısacası, mevcut mimari ve kendi tasarım örüntüleri ile net bir uyumu olmalıdır. Çağdaş mimaride öncelik, mimari kompozisyonun sürekliliğine verilmelidir. Mevcut mimariyi olumsuz olarak etkilemeden, yerin ruhunu kucaklayan yaratıcılığa izin vermelidir. Bu bağlamda, mimarlar ve kent plancıları tarihi kentsel içeriğin derin anlamını edinmek konusunda teşvik edilmelidir. Ayrıca, tarihi alanlardaki yeni yapıların, enerji verimli olmasına da özen gösterilmelidir [60].

Çağdaş mimari, Washington Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, mevcut mekansal biçimleniş ve kentin geleneksel morfolojisine saygı duymalı, özellikle ölçek ve parsel

¹ İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü [52], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri [60], Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü'nden [61] yararlanılmıştır.

boyutlarına özen göstermelidir [52]. Çünkü Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, parsel boyutlarının değiştirilmesi, kütleyi de değiştirir ve bu durum da tarihi çevrede olumsuz etki yaratabilir [47]. Ayrıca, Amsterdam Deklarasyonu'na göre, bu hacim ve boyutlardaki kısıtlamalar, bütünleşik korumanın ekonomik sorunlarını da çözebilir [44].

Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, yeni yapılaşmadan önce, yine tüm kentsel ve tarihi çevre analizleri yapılmalıdır. Bu analizler, yükseklik, renk, malzeme, biçim, cephe ve çatı biçimleri, doluluk-boşluk oranları, parsel boyutları ve yönelişleri gibi yapıların genel özelliklerini tanımlamalıdır. Ayrıca, yeni yapılar da özel yönetmeliklere bağlı olmalı; onların mekansal düzenlenişleri, biçimlenişleri ve tarihi çevreye uygun olup olmadıkları kontrol edilmelidir [47].

Valletta İlkeleri'nde belirtildiği üzere, perspektifler, görünüşler, odak noktaları ve görsel koridorlar, tarihsel mekanın algısının bütünleyici parçalarıdır. Yeni müdahale durumunda bunlara da saygı duyulmalıdır [60]. Diğer yandan, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, kent çevresindeki yeni gelişen alanlar, yanındaki tarihi çevrenin karakterine zarar verebilir. Özellikle, bu alanlarda, yetkililer, tarihi alanlardan gelen ve onlara doğru olan görüntünün bozulmamasına ve çağdaş yaşamın tarihi alanlar ile uyum içinde bütünleşmesine özen göstermelidirler [47]. Valletta İlkeleri'ne göre, yeni inşaatlara doğru ve onlardan gelen görüş açıları, tanımlanmalı, çalışılmalı ve sürdürülmelidir [60].

Yine, Valletta İlkeleri'ne göre, yeni bir yapının, tarihi ortama ya da peyzaja tanıtımı, özellikle yeni işlevler için tasarlandığında, formel ve işlevsel bakış açısı ile değerlendirilmelidir [60]. Amsterdam Deklarasyonu'nda belirtildiği üzere, çağdaş mimarlık ürünleri, kentin yoğunluğunu arttıracak nitelikte olmamalıdır [44]. Bu nedenle, çağdaş yaşam koşullarına cevap veremeyen bir tarihi yapıyı yıkıp yenisini yapmak yerine, yapının iyileştirilmesi tercih edilmelidir.

• Çağdaş Yaşam Koşullarına Uyum ve Yeni İşlevler¹

Tarihi çevrelerin, yapıların ve öğelerin korunması, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, kültürel, tarihi ve toplumsal niteliklerin sürekliliği kadar ekonomik açıdan da önemlidir. Bu bağlamda, koruma eylemlerinin maliyeti de, yapıların yalnızca kültürel ve tarihi değerleri ile değil, onların kullanımı yoluyla kazandığı değerle de ölçülmelidir [47]. Çünkü, tarihi yapıların korunması ve onlara çağdaş yaşam koşullarına uygun yeni işlevler verilebilmesi ile Amsterdam Deklarasyonu'na göre, mevcut yapı stokları değerlendirilmekte; kaynak tasarrufu yapılabilmekte ve ekonomik ve toplumsal canlılık birlikte sağlanabilmektedir [44]. Ancak, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı ve Washington Tüzüğü'ne göre, bu yeni işlevler, alanın ekonomik ve toplumsal ortamı ve yerleşimin karakteri ile uyumlu olmalı; alanın özgün doğasına zarar vermemeli ve yerel halkın, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap vermelidir [47], [52]. Valletta İlkeleri'nde belirtildiği üzere, yeni işlevlerin tanıtımı, geleneksel aktivitelerin ya da yerel halkın günlük yaşamını destekleyen herhangi bir şeyin varlığını tehlikeye atmamalıdır. Yeni bir işlev tanımlamadan önce, katılan kişilerin sayısını, kullanımının süresini, diğer mevcut işlevlerle uygunluğunu ve geleneksel yerel pratikler üzerindeki etkisini ele almak gereklidir. Ayrıca, tüm bu yeni işlevler bir taraftan sürdürülebilir gelişim ihtiyacını karşılarken, bir taraftan da tarihi kentsel yerleşim ile uyum içinde olmalıdır [60].

Tarihi kentlerin sürdürülmesi de, Bruges Bildirgesi'ne göre, çağdaş koşullara ve ihtiyaçlara uyumu gerektirir. Fakat yine, bu koşulu sağlarken kentin dokusuna, yapısına, özgünlüğüne ve tarihine saygı duyulmalı; yerleşimin yoğunluğu ve boyutları korunmalıdır [45]. Washington Tüzüğü de, bu alanların ve onları oluşturan yapıların, çağdaş yaşamın gerekliliklerine uyarlanması için gerekli teknik hizmetler veya iyileştirme süreçleri özenle yapılmalıdır [52].

Burra Tüzüğü'ne göre, tarihi yapıların işlevleri, kent ölçeğinde alınan koruma kararlarına uygun olarak sürdürülebilir, değiştirilebilir veya yeni kullanımlar

¹ İlgili kısımda, Venedik Tüzüğü [41], Amsterdam Deklarasyonu [44], Bruges Bildirgesi: Tarihi Kentlerin İyileştirilmesi için Yol Gösteren İlkeler [45], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü [52], Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü [55], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri'nden [60] yararlanılmıştır.

tanıtılabilir [61]. Örneğin, Venedik Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, anıtların korunması, onların yararlı bir toplumsal amaç için kullanılması ile kolaylaştırılabilir. Yapının planı ya da süslemeleri değiştirilmeden, bu nitelikteki yeni işlevlerin gerektirdiği değişikliklere izin verilebilir [41]. Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'ne göre, geleneksel sivil mimaride de, geleneksel yerleşimin bütünlüğüne, karakterine ve biçimine saygı göstererek yaşam kalitesi arttırılmalı ve yeni işlevler uyarlanmalıdır. Çağdaş yaşam koşullarına uyum gerektiren değişimler, toplumun kabul edebileceği kurallar çerçevesinde, görünüş, doku ve biçim yönünden aykırı olmayan, uyumlu malzemeler ile yapılmalıdır [55].

2.2.6 Yönetim¹

Washington Tüzüğü'ne göre, tarihi bir kentin ya da kentsel alanın korunması için sağduyu, sistemli bir yaklaşım ve disiplin [52]; Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları'na göre de, miras öğeleri için hassas bir çalışma ve organizasyon gereklidir [58]. Bunu başarmanın anahtarı ise, kültürel öneme sahip yerlerin yönetiminin tamamlayıcı bir parçası ve sürekli devam etmesi gereken bir sorumluluk olan koruma sürecinin iyi bir şekilde yönetilmesidir. Etkili bir yönetim planı için, Burra Tüzüğü'ne göre, öncelikle, tarihi kent ile ilgili tüm unsurlar ve konular tanımlanmalı, ihtiyaçlara ve koşullara uygun bir koruma politikası geliştirilmelidir; sonrasında, yönetim planı hazırlanmalı, uygulanmalı ve sonuçları sürekli izlenmelidir [61].

Tarihi kentlerde ve kentsel alanlardaki somut ve somut olmayan miras kaynaklarının korunmasını ve iyileştirilmesini amaçlayan bir yönetim planı, Valletta İlkeleri'ne göre, öncelikle kültürel ve doğal değerleri tarif etmeli; paydaşları, onların değerlerini ve potansiyel anlaşmazlıkları saptamalı; koruma amaçları ile yasal, finansal, yönetsel ve teknik metot ve araçları belirlemeli; güçlü ve güçsüz yönleri, fırsat ve tehditleri anlamalı; uygun stratejileri, teslim tarihlerini ve belirli eylemleri tanımlamalıdır. Alan çalışması ve detaylı belgeleme ile sağlanan bilgiye ek olarak, plan, ekler, paydaş

¹ İlgili kısımda, Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü [52], Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları [58], Yerin Ruhunun Korunması Üzerine Quebec Deklarasyonu [59], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri [60], Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü'nden [61] yararlanılmıştır.

tartışmalarının sonuçları ve karşıt görüşlerden doğan anlaşmazlıkların analizlerine de yer vermelidir [60]. Ayrıca, Burra Tüzüğü'ne göre, kültürel önem üzerine yapılan yazılı açıklamalar ve kente dair politikalar da plana eklenmelidir [61].

Valletta İlkeleri'nde belirtildiği üzere, yönetim planları, her tarihi kentin ve kentsel alanın türüne ve özelliklerine ve onun kültürel ve doğal bağlamına göre planlanmalı; geleneksel yaşam şekli ile bütünleşmeli ve mevcut diğer kentsel ve bölgesel planlama araçları ile işbirliği içinde olmalıdır [60].

Burra Tüzüğü'ne göre, yönetim planının hazırlanması ve uygulanmasında, sorumlu kurumlar ve yetkililer belirlenmelidir [61]. Ayrıca, Valletta İlkeleri'ne göre, sürekli koordinasyonu sağlayan yetkililer, tüm süreci katılımcı bir yaklaşımla ele almalıdırlar. Yöneticiler, yerel yetkililer, belediye hizmetleri, kamu yöneticileri, uzmanlar, profesyonel organizasyonlar, gönüllü kuruluşlar, üniversiteler, sakinler, vb. tüm paydaşların katılımı ve işbirliği, tarihi kentin ve kentsel alanın başarılı bir yönetimi, iyileştirme ve sürdürülebilir gelişimi için gereklidir. Tüm süreç boyunca, paydaşların katılımı için finansal önlemlerin sağlanması da teşvik edilmelidir [60].

Quebec Deklarasyonu'na göre de, rekabet ve çatışma riski olan ve farklı gruplar tarafından paylaşılan alanlarda özel yönetim planları hazırlanmalı; stratejiler, çok kültürlü toplumların çoğulcu yaklaşımına göre yapılmalıdır. Yerin ruhuna karşı olan tehditleri engellemek için, azınlıkların, ilk ve öncelikle özel politika ve uygulamalardan yararlanması tavsiye edilmektedir [59].

2.2.7 İzleme-Denetim¹

Koruma, Burra Tüzüğü'ne göre, sürekli devam etmesi gereken bir sorumluluk ve kültürel öneme sahip yerlerin yönetim sürecinin bütünleşik bir parçasıdır [61]. Bu nedenle, Valletta İlkeleri'ne göre, koruma politikalarının, kararlarının ve çalışmalarının sürekli izlenmesi ve denetlenmesi gerekir. Sürekli izleme, tarihi kenti ve kentsel alanı verimli bir şekilde korumak için [60]; sürekli denetim, Tarihi Alanların Korunması ve

¹ İlgili kısımda, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı [53], Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri [60], Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü'nden [61] yararlanılmıştır.

Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, koruma faaliyetlerinin adil olmayan karlar sağlamadığını ya da planın aksi şekilde sürdürülmediğini güvence altına almak için gereklidir [47].

Denetim, Burra Tüzüğü'nde belirtildiği üzere, koruma sürecinin her aşamasında ve her kademesinde yapılmalıdır. Yönetim planına göre, çalışmalar gerçekleştirilirken sonuçları düzenli olarak izlenmeli ve her çalışma sonrasında plan yeniden gözden geçirilmelidir. Koruma politikaları ve eylemleri de, periyodik olarak gözden geçirilmeli; uygulamaları ve sonuçları, sürekli uygunluk ve verimliliğin devamı için izlenmelidir [61].

Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, tarihi kırsal toplulukların, kendi doğal yerleşkelerinde bir bütünlük içerisinde korunmaları için, kırsal alanlarda da, ekonomik ve sosyal yapıda değişim yaratan tüm çalışmalar kontrol edilmeli ve izlenmelidir [47]. Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı'na göre, eğer, belirli bir tarımsal üretimin veya pazar koşullarının zarar görmesi veya yapılı çevrenin terk edilmesi veya sosyo-ekonomik anlamda kırsal mirasın bozulması söz konusu ise, acil ve ayrıntılı değerlendirmeler yapılmalıdır [53].

2.2.8 Bilgi - Deneyim Paylaşımı¹

Kültürel ve doğal miras konusunda, Amsterdam Deklarasyonu ve Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, uluslararası kurumlar, devletler, yerel yönetimler, özel ve kamu kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum örgütleri, vb. birbirleri ile her türlü bilgi, deneyim ile bilimsel ve teknik çalışmaları paylaşmalıdır [44], [47]. Yine, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre, karşılıklı çalışma ve seyahat ortaklıkları kurulmalıdır; bilimsel, teknik ve idari personel için değişim programları teşvik edilmelidir [47]. Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'ne göre, geleneksel yapılar ve yapım teknikleri konusunda uzmanlık ve deneyim aktarımı ve bilgi değişimi için iletişim ağları oluşturulmalıdır

¹ İlgili kısımda, Amsterdam Deklarasyonu [44], Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı [47], Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu [50], Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı [51], Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü [55], Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü'nden [61] yararlanılmıştır.

[55]. Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı'na göre de, bu alanda el sanatları ve ticaretin gelişimi için uygulama eğitimi veren merkezler arasında değişim programları sağlanmalı ve bilgi alışverişi yapılmalıdır [51].

Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'nda belirtildiği üzere, tüm koruma, restorasyon ve iyileştirme proje ve uygulamaları alanında kazanılan deneyimin yayınlanması önemlidir [47]. Burra Tüzüğü'ne göre, koruma ile ilgili kayıtlar, kalıcı bir arşivde tutulmalı, güvenlik ve mahremiyet gerekliliklerine uygun olarak halka açık olmalı ve kültürel olarak uygun bir yerde bulunmalıdır [61].

Tlaxcala Deklarasyonu'na göre, uluslararası kuruluşların hazırladığı tüzük, yönerge ve yönetmeliklere imza atan tüm paydaşlar, birbirlerine destek ve yardım sağlamakla yükümlüdür [50]. Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı'na göre de, kirlilik gibi kentsel mirasa zarar veren birtakım unsurlara karşı paydaşlar ortak hareket etmelidir [47].

Ayrıca, yukarıda detaylı olarak açıklanan küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sekiz ana başlık altında sınıflandırılması ve tasnif edilmesi, ek olarak, Çizelge Ek-1. 2¹'de gösterilmiştir.

¹ Çizelge Ek-1. 2, Sayfa 207'de yer almaktadır.

ULUSLARARASI CITTASLOW HAREKETİ

Cittaslow, İtalyanca “*citta*” (kent) ve İngilizce “*slow*” (yavaş) sözcüklerinden oluşmaktadır. Türkçeye sözcük anlamı ile “yavaş kent” olarak çevrilebilir. Ancak, Uluslararası Cittaslow Hareketi’ni benimseyen birliğin tüzüğünde sembolün bütünleşik bir parçası olan “*Cittaslow*” adının farklı bir dile tercüme edilmemesi belirtilmektedir [9]. Yavaş sözcüğünün ilk bakışta anlamsal olarak yarattığı olumsuz etki nedeniyle ve yöre halkı tarafından bu hareketin daha iyi anlaşılıp, sahiplenmesi gerekçesiyle Türkiye’de Ulusal Ağ içinde bu kentlere “sakin şehir” de denilmektedir. Fakat, tez kapsamında tüzükte belirtildiği gibi “*Cittaslow*” sözcüğü kullanılacaktır.

Uluslararası Cittaslow Hareketi’ni incelemeyen, bu hareketin öncüsü ve esin kaynağı olan “Yavaşlık” ve “*Slow Food*” (Yavaş Yemek) Hareketleri hakkında açıklama da bulunmak yerinde olacaktır.

3.1 Uluslararası Cittaslow Hareketi’nin Öncüleri

3.1.1 Yavaşlık

Günümüzün küresel sermaye dünyası, hızlı yaşamlar, artan uğraşlar ve ihtiyaç dışı tüketim alışkanlıkları sunmaktadır [10]. Bu bağlamda, zaman paraya eş değerdir; hızlı ve verimli şekilde değerlendirilmelidir. Fakat, giderek hızlanan yaşam temposu ve tüketim alışkanlıkları, toplum üyelerinde tükenmişlik, mutsuzluk yaratmakta [11], ve tüm kaynakları ve çevreyi büyük bir hızla yok etmektedir. Çağdaş yaşamın hızı ve stresine karşı bir yanıt olarak, Yavaşlık Hareketi, anlamlı, sürdürülebilir, özenli ve keyifli bir şekilde yaşama çabası üzerinde durur [10], [12]. Yavaşlık, aslında çağdaş

yaşamın yavaşlatılmış bir biçimi değil, günlük yaşamımızı oluşturan farklı zamansal kesitlerin daha dikkatli ve farkında olunarak kullanılmasıdır [13], [14]. Bu bağlamda, meşgul, kontrolcü, saldırgan, sabırsız, stresli, yüzeysel, aceleci, aktif, niceliğe önem veren “hızlı” kavramının aksine, “yavaş” sözcüğü sakin, sessiz, sezgisel, sabırlı, dikkatli, telaşsız, açık, düşünceli ve niteliğe önem veren anlamında kullanılmaktadır [15].

Yavaşlık, zaman ile doğrudan ilişkilidir; fakat, her şeyi salyangoz hızında yapmak değildir. Teknolojiyi reddedip yeniliğe karşı duran tutucu bir hareket de değildir [15]. Amaç, bilinçli olarak gündelik hayatta daha fazla zaman yaratmak; yapılan işe değer vermek, ondan haz duymaktır [10]. Önemli olan “*tempo giusto*” denilen her bireye, olaya ve nesneye ait doğru süreyi yakalamaktır [15].

Yavaşlık, Carp’a göre, günlük yaşamdaki hızın olumsuz etkilerine cevap olarak, insanların sosyal ve ekolojik çevrelerine yeniden bağlanmalarını amaçlar [62]. Bu bağlamda, diğer sürdürülebilir hareketlere benzer. Onlardan farkı, daha çok yaşamdan keyif almaya önem vermesidir [62]. Hayatın yavaş temposu, kaliteli yaşamaya eş değerdir [7] ve insanın kültürle, işiyle, doğayla, bedeniyle, zihniyle anlamlı bağlar kurmasına olanak vererek sakin kalmayı sağlar [15].

Bu ekolün beklentisi, insanların sanayi devriminden önceki dönemlerde olduğu gibi zamanın tutsağı olmadan, peşinden sürüklenmeden yaşanılan dingin anlayışı benimsemeye ilave olarak nefes alınan her anın hissedilerek, keyif alınarak, önemsenerek yaşanmasıdır.

Bu hareketten çıkarabileceğimiz görüş; küreselleşmenin bir dayatması olarak günlük hayatımıza katılan mekanik, sentetik, yapay olandan sakınarak, canlıya, insana duyarlı, çevre ile uyumlu olarak hayatı olağan akışı içinde sürdürmektir.

Günümüzde yavaşlık fikri, Slow Food ve Cittaslow gibi sadece gastronomi ve kent yönetimlerinde değil; turizm, seyahat, mimarlık, tasarım gibi pek çok alanda da kabul görmektedir.

3.1.2 Slow Food

Cittaslow Hareketi’nin esin kaynağı olan “Slow Food” anlayışı ise, gönüllülük yoluyla çalışarak, kendi sosyal ve kültürel amaçlarını geliştiren; temel insan haklarını, çevreyi ve ortak iyiyi savunan; adil ve sürdürülebilir gelişimin en önemli ögesi olarak yemeğin

merkeziliğini ileri süren uluslararası, kar amacı gütmeyen, demokratik bir birliktir [63]. Amacı, yerel yemek kültürü ve geleneklerini korumak, hızlı yaşamın yükselişine ve insanların yediği yemeğin nereden geldiğine, dünyamızı nasıl etkilediğine olan azalan ilgilerine karşı direnmektir [64].

Felsefesinde tüm insanların kendileri için, onları yetiştirenler için ve gezegen için iyi gıdaya ulaşabildiği ve onlardan keyif alabildiği bir dünya talep eden [63] Slow Food, taze, yerel ve mevsiminde üretime, sürdürülebilir tarıma, el işçiliğine, nesiller boyu süregelen tariflere, aile ve arkadaşlar ile keyif alınarak yenilen yemeklere değer verir [31]; yavaş bir tempoda hazırlanan, el hüneri ile yapılmış yerel, geleneksel yemekleri destekler [62]. Slow Food'un yavaşlık olarak nitelendirdiği, yemek üretimi, öğünlerin oluşturulması ve tatmanın keyfini dikkate alan daha yavaş bir yaşam temposudur [7]. İlkesel olarak iyi, temiz ve adil olanı benimser. İyi, nitelikli, lezzetli ve sağlıklı yemek; temiz, çevreye, hayvan ve insan sağlığına zarar vermeyen gıda üretimi ve tüketimi; adil ise, tüketiciler için ulaşılabilir fiyatlar ve küçük ölçekli üreticiler için adil koşullar ve ücretlerdir [64].

Slow Food Hareketi, 1986 yılında, İtalyan gazeteci ve aktivist Carlo Petrini ve arkadaşlarının, Roma'da İspanyol Merdivenleri'nin yanında kurulan masada hem yerel boyutta kentte açılan Mc Donald's restoran zincirini hem de evrensel boyutta seri üretim küresel gıda sektörüne karşı çıkmak amacıyla, kent sakinlerine ve turistlere geleneksel İtalyan yemekleri sunması ile başlamış [65], [16], [64]; 1989 yılında Paris'te *Opera Comique*'de 20'den fazla delegenin onayı ile resmi olarak uluslararası bir hareket boyutu kazanmıştır [65], [13], [14], [64].

Merkezi Bra'da (Piemonte-İtalya) bulunan Uluslararası Slow Food Hareketi, Uluslararası Konsey tarafından koordine edilmektedir. Başkanı, aynı zamanda kurucusu da olan Carlo Petrini'dir. 1989 yılında manifestosu imzalanan ve 2007'de Puebla Deklarasyonu onaylanan Slow Food Birliği'nin, 2012 yılında güncellenmiş bir de tüzüğü bulunmaktadır [63], [64].

Slow Food Hareketi, yerel seviyede, “*convivia*” (*convivium*'un çoğul kullanımı) aracılığıyla yönetilirler. *Convivium*, yerel Slow Food şubeleri olarak tanımlanabilir. *Convivia*, yerel etkinlikler ve aktiviteler, gündelik yemeklerin keyfini paylaşmak için üyelerin bir araya geldiği sofralar, yerel üreticiler ve çiftliklere ziyaret, konferanslar ve

tartışmalar, film festivalleri ve hem çocuklar hem yetişkinler için tat eğitimleri düzenler [64].

Ayrıca, 2003 yılında kurulan, yemek biyoçeşitliliğini ve gelenekleri korumak için Slow Food projelerini destekleyen “*Slow Food Foundation for Biodiversity*” (Biyoçeşitlilik için Slow Food Vakfı); 2004 yılında kurulan sürdürülebilir yemek sistemi için çalışan yemek topluluklarının, şeflerin, akademisyenlerin ve gençlerin küresel ağının büyümesini teşvik eden “*Terra Madre*” Vakfı ve geleceğin yemek profesyonellerini yetiştiren “Gastronomik Bilimler Üniversitesi” (UNISG) bulunmaktadır [64]. Üniversite, Bra yakınlarında Pollenzo’da, önceden Savoy Ailesi tarafından yazlık saray olarak kullanılan bir 19. yüzyıl neo-gotik yapıda yer almaktadır.

Bu hareket, İtalya’da başlamasına rağmen, kendi yerel geleneklerini temsil eden yerel ve sağlıklı yemek ile bağlarını sürdürmek isteyen pek çok ülkede bu fikir kabul görmektedir [7]. Günümüzde (2015), 160 ülkede 100.000 üyesi, 1.000.000 destekçisi, 1500 *convivia* (Türkiye’de 25 *convivia*¹) ve 461 *presidia* vardır [64].

Ekolojik ve gastronomik bir hareket olarak nitelendirilen Slow Food’un eylemlerinin temel biçimi, hem çevre korumayı hem de iyi beslenmeyi içinde barındıran ekogastronomiyi² teşvik etmektir. Gastronomik geleneklerin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, küçük ölçekli üreticiler ve üretici-tüketici arasındaki kurulan ağın desteklenmesi ve tüketicinin yemek, tat, beslenme ve çevre bilgilerinin artırılması, hareketin üç temel faaliyet alanıdır [10], [65], [66], [16].

Gastronomik geleneklerin ve biyolojik çeşitliliğin korunması için kaybolmakta olan lezzetlerin kataloglandığı ve desteklendiği “*Ark of Taste*” (Tat Sandığı) programı başlatılmıştır. *Ark of Taste* katalogunda yer almak için, ürün belirli bir bölgeye ait olmalı; çevresel, sosyo-ekonomik ve tarihsel olarak belirli bir yer ile ilişkili olmalı; küçük ölçekli üreticiler tarafından sınırlı sayıda üretilmeli; kaybolma riski altında olmalıdır [31]. 1996 yılından beri, 2715 *Ark of Taste* ürünü kataloglanmıştır [64].

¹ Ankara, Antalya-Mavi Yengeçler, Balkon Bahçeleri, Bozcaada, Delice, Fikir Sahibi Damaklar, Fırtına Vadisi, Gaziantep, Göbeklitepe, Gökçeada, Halfeti, Hasankeyf, İda, İhsangazi, İzmir Bardacık, İzmir Foça Zeytindalı, Kars, KEÇİ Karaburun-Mordoğan, Mahal, Şile-Palamut, Teos, Trakya, Yağmur Böreği, Yavaş Gari Bodrum, Yenipazar [64].

² Ekogastronomi: tabak ile gezegen arasındaki güçlü bağın ve yemek seçimlerinin çevre ve topluluğun sağlığında büyük bir etkisi olduğu gerçeğinin farkında olunması [64].

Üreticiler ve üretici-tüketici arasındaki kurulan ağı desteklenmesi için 1996'dan beri her iki yılda bir Torino'da yerel üreticilerin bir araya geldikleri ve ürünlerini sergiledikleri “*Salone del Gusto*” (Lezzet Fuarı) düzenlenmektedir. Ayrıca 1997'den beri Bra'da peynir gibi günlük gıdaların sunulduğu “*Cheese*” (Peynir) ve 2008'den beri tarım ürünlerinin sergilendiği “*Earth Market*” (Yeryüzü Pazarları) organize edilmektedir. Ekonomik sürdürülebilirlik için, Slow Food, küçük, yerel lokantaları (İtalya'da *osteria*), dükkanları, çiftlikleri, yerel gıdalar üretmek için birleşen topluluklar olan “*Presidia*”yı teşvik eder [64].

Tüketicinin farkındalığının artırılması için tat eğitimleri de verilmektedir. Slow Food, her *conviviumun* bir okul bahçesi kurmasını talep eder. Böylece, öğrenciler bitki yetiştirmeyi öğrenirler, mevsim döngüsünü anlarlar ve yetiştirdiklerinin tadına bakarlar [24].

Bazı yazarlar, bu hareketin elit ve üst sınıf gurmeler için olduğunu savunurken; diğerleri ise, Slow Food'un yerel gıda endüstrisi ve sürdürülebilir yerel ekonomi potansiyelinin altını çizerler [31].

Slow Food fikrinde, doymak için sıra savar gibi yemek yerine keyif alınan, yenilen yemeğin tadına varılan bir dönüşüm, değişim ön görülmektedir. Bunu sağlayacak etmenlerde, endüstriyel koşullarda seri olarak üretilen uzun saklama sürelerine sahip işlenmiş gıdaların yerini, doğaya zarar vermeden mevsiminde yerel üreticiler tarafından geleneksel yöntemlerle elde edilen taze ürünlerin oluşturduğu küçük ölçekli işletmeler eliyle işlenmesini teşvik etmektir.

3.2 Uluslararası Cittaslow Hareketinin Temeli ve Gelişimi

3.2.1 Tanımı ve Felsefesi

Cittaslow Tanımı

Disiplinlerarası bir çalışma konusu olan Cittaslow, literatürde farklı alanlardan (kent planlama, mimarlık, toplum bilimi, kamu yönetimi, turizm, işletme, çevre bilimi, vb.) uzmanlar tarafından, küreselleşmenin yarattığı tek tipleşmeye karşı geliştirilen, Slow Food felsefesini benimseyerek yerel yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefleyen uluslararası küçük kentler birliği, onlar için alternatif bir yerel yönetim ve/veya sürdürülebilir kalkınma modeli ve/veya kentsel sosyal bir hareket olarak

tanımlanmaktadır. Bu açıdan, literatürde yer alan Cittaslow tanımını, küreselleşme karşıtlığı, slow food ile ilişkisi ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi bağlamında **üç başlıkta incelemek mümkündür.**

İlk olarak, **küreselleşmenin yarattığı homojenleşmeye karşı politik ve sosyal tepki olarak** görülen Cittaslow [16], küreselleşmenin negatif etkilerine cevap veren sürdürülebilir kentsel kalkınma için alternatif bir yaklaşım [17]; yerel kimliğini ve niteliklerini koruyarak homojenleşmeye karşı duran kentlerin katıldığı uluslararası bir hareket [18], [19]; küreselleşmeye karşı, geleneksel yaşam şeklini koruyan, yerel ürünlerin tüketildiği ve yerel kimliğin ön plana çıkarıldığı bir kentleşme politikası [20], [19]; küreselleşme karşısında kent yöneticilerinin yerel yaşam kalitesini geliştirmeyi benimsediği özgünlük ve sürdürülebilirliğe vurgu yapan dolaylı bir aktivizm biçimi [21] ve yerel kültürü yeniden keşfetmeyi hedefleyen küreselleşmeye karşı tabandan gelen bir harekettir [22].

İkinci görüş, **Slow Food felsefesini benimseyen** Cittaslow, Mayer ve Knox'a göre Slow Food ve yaşam kalitesi ile ilgili kriterlerin yerel bir uygulaması [67]; Nilsson ve diğerlerine göre, Slow Food'a benzer ilkelere dayanan nitelikli kentsel kalkınmayı kabul eden kentler ağı [16]; Carp'a göre, Slow Food değerlerine bağlı kalarak, kentsel gelişim, tasarım, yapıli çevre kullanımı, arazi gelişimi politikası ve kamu yönetimine değinen bir hareket [62]; Miele'ye göre ise kentlerin tasarım ve planlamasını Slow Food felsefesi ile şekillendiren uluslararası bir ağıdır [24], [19].

Üçüncüsü, Cittaslow sadece yerel üretim ve yemek kalitesi değil, **yerel yaşam kalitesinin arttırılması, yerel özgünlüğün devam ettirilmesi ve sürdürülebilir kent ekonomilerinin desteklenmesi hedeflerini taşıyan bir yerel yönetim biçimi** olarak da tanımlanmaktadır [68]. Radstrom'a göre, Cittaslow, her kentsel alanın kendine özgü niteliğini korumayı seçen, yere dayalı kimliğin etrafında kentsel ve bölgesel planlara odaklanan küçük kentlerin ağı [7] iken, Carp'a göre, çevresel problemlere karşı, daha iyi bir toplum yaşamı arzusu ile harekete geçirilmiş sivil bir yaklaşımdır [62].

Mayer ve Knox'un alternatif ve katılımcı kentsel yönetim anlayışı [67] olarak adlandırdığı Cittaslow'u, Nilsson ve diğerleri, yerel seviyede yavaş sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden hem yerel yönetim modeli hem de kentsel sosyal bir hareket [16] olarak tanımlamaktadır. Milutinovic'in, yerel problemleri çözmek için ilkeler

sunan uluslararası bir program [17] olarak gördüğü Cittaslow, Miele'ye göre, yavaşlığı üreten bir dizi teknolojidir [24].

Üç görüşün kesişim noktası, yerelin kimliğini koruyarak yaşam kalitesini artıracak değişimi sürdürülebilir kılmaktır. Bu hareket, getirilen ölçütler, organizasyon yapısı ve oluşturulan yerel ağ ile iş birliğini destekleyen anlayış içinde olgunlaşmaya ve yaygınlaşmaya devam etmektedir.

Yapılması gereken, küresel ekonominin tüketim toplumu yaratmak uğruna yok olmasına ses çıkarmadığı doğal ve kültürel değerlere sahip çıkarak, onları koruyarak, yaşam kalitemizi artırmak olmalıdır. Bu görüş ve düşünceler ile gelişen hareket yukarıda özetle değinilen yavaşlık felsefesi ile somutlaşmıştır.

Cittaslow Felsefesi

Cittaslow, Slow Food'un benimsediği yavaş felsefeyi, kent sakinleri için daha iyi bir yaşam kalitesi sağlamayı hedefleyen kent yönetimi boyutunda uygulamaktadır [7].

Cittaslow felsefesi, geçmişin başarılarının modern zamanlardaki gündelik karşılığını bulmak, diğer bir deyişle, geçmişin en iyi bilgisini aramak; onları, günümüz ve geleceğin en iyi olanakları ile birlikte değerlendirmek anlamında kullanılan Latince “*festina lente*” sözcüğünden gelen “**daha iyi bir yaşam için yavaşlamak**” ilkesine dayanmaktadır [23], [24].

Cittaslow Manifestosu'na göre, “insanların hala geçmiş zamanları merak ettiği; tiyatrolar, meydanlar, kafeler, atölyeler, lokantalar ve kutsal mekanlar ile zengin; el değmemiş peyzajları olan; insanların hala mevsimlerin yavaş geçişinin ve damak tadına, sağlığa ve geleneklere saygılı yerel ürünlerin farkında olduğu kentler aranmaktadır” [23]. Manifesto, kendi eşsizliklerinin farkında olan, yerel kimliklerini sürdüren ve koruyan toplulukları övmektedir.

Her kentin kimliğini oluşturan değerlerini ve yaşam şekillerini tanımlayan ve destekleyen Cittaslow Hareketi “giderek daha da küreselleşen dünyada küçük boyuttaki gerçekliklere (*small realities*) saygı duymayı; daha insani, çevreye saygılı, günümüz ve gelecek nesillere duyarlı olmayı” hedeflemektedir [23].

3.2.2 Amacı ve Tarihçesi

Cittaslow Hareketi'nin Amacı

Dirençli (*resilient*) mikroekonominin oluşturulmasına ve ağ arasında iyi uygulamaların değiş tokuş edilmesine önem veren; kültürel, çevresel, sosyal ve ekonomik boyutta, bugün ve gelecek nesiller için, kentler ve bölgeleri arasındaki, yerel topluluk eylemlerini destekleyen Cittaslow Hareketi'nin ve bu hareketi benimseyen Cittaslow Birliği'nin asıl amacı, kentlerin yönetimi için çözümlerin araştırılması, denenmesi ve uygulanması yoluyla iyi yaşam kültürünü teşvik etmek ve yaymaktır [9].

Hareketin amaçlarından bir diğeri de, gündelik yaşam pratiklerinde eko gastronomi kavramını kullanarak yerel topluluklarda Slow Food ilkelerini uygulamaktır [23], [11]. Hem Cittaslow'un Slow Food ile olan yakın ilişkisi hem de Cittaslow'un marka değeri sebebiyle kentte turizmin gelişme potansiyeli vardır. Bu durum kentin ekonomik sürdürülebilirliğini artırır ve kentleri daha misafirperver kentlere dönüştürür [16].

Cittaslow fikri, ayrıca, kentte yaşayan sakinlerin yaşamdan keyif alabilecekleri daha iyi çevreler sağlayacak şekilde kenti geliştirirken onun kendine özgü niteliklerini sürdürmeyi de hedefler [7].

Kentin yerel değerlerinin korunması ve sürdürülmesi ziyaretçileri kente çeken önemli bir faktördür. Fakat, Cittaslow'da turizmin gelişmesi hiçbir zaman asıl amaç değildir. Birincil hedef, kent sakinlerinin yaşam kalitesinin artırılmasıdır [7]. Bu bağlamda, Cittaslow üyeliğinin getirdiği turizm gelişimi, kentsel yaşam kalitesinin artırılması için ancak bir araç olabilir.

Cittaslow'un turizm gelişimi ile ilgili hassas bağı, tezin ilerleyen kısımlarında daha ayrıntılı incelenecektir.

Cittaslow Hareketi'nin Tarihçesi

Cittaslow Birliği, 15 Ekim 1999 yılında Greve in Chianti Belediye Başkanı Paolo Saturnini'nin öngörüsü¹ ve öncülüğünde; Bra Belediye Başkanı Francesco Guida, Orvieto Belediye Başkanı Stefano Cimicchi, Positano Belediye Başkanı Domenico Marrone ve Slow Food Kurucusu ve Başkanı Carlo Petrini'nin desteğiyle Orvieto'da

¹ Saturnini, küçük kentsel alanların niteliğini ve karakterini sürdürme ihtiyacının farkına varmıştır. Ona göre, uzun süreçte kentler yerel bağları olmayan büyük küresel metropollere dönüşmektedir [69].

(İtalya) kurulmuştur. Buna rağmen, birliğin, Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'nde resmi kuruluş tarihi ve yeri, 17 Mart 2001- Greve in Chianti (İtalya) olarak belirtilmiştir [9]. Bugün, birliğin ana merkezi Orvieto'da yer almaktadır.

2015 yılı Kasım ayı itibariyle, dünyada 30 ülkede¹ 209 Cittaslow yerleşimi bulunmaktadır. Bu kentlerden 80'i Cittaslow Hareketi'nin başladığı İtalya'da; 10'u² ise ülkemizdedir. (Türkiye'nin ilk Cittaslow'u olan Seferihisar'ın üye olduğu yıl olan 2009'da ise Dünya'da 116 Cittaslow yerleşimi bulunmaktaydı [16].)

Cittaslow Hareketi'nin sembolü, modern ve tarihi yapıları kabuğunun üzerinde taşıyan turuncu renkli bir salyangozdur:

“Tarihî bir şato. Onun hemen dibinde çağdaş hayatı sembolize eden beton bina. Önlerinde yavaş ve emin adımlarla ilerleyen bir salyangoz. Bütün bunlar bir amblemi oluşturan unsurlar ve her birinin ifade ettiği anlamlar var. Örneğin tarihî şato geçmişi, geçmiş nesillerden miras kalan kültürel değerleri, diğer anlamıyla yitirilen pek çok değeri ifade ediyor. Betonarme bina ise çağdaş medeniyetin sembolü zevksiz, ruhsuz ve donuk. Birbirinden farklı anlamlar çağrıştıran iki binanın hemen önündeki salyangoz ise belli bir hayat tarzına karşı ciddi bir protestonun ifadesi. Hızlı yaşamının diğer adı olan “Amerikan tarzı” hayata bir alternatif olarak, hayatı yavaş, tadına vara vara, sükûnet içinde yaşamayı öngören bir sembol. Yemek kültüründen şehir planlamasına kadar her şeyin yavaşlık, sakinlik ve bir de tarihi mirasa saygı prensipleriyle düzenlenmesi gerektiğini anlatmaktadır” [70], [19].

“Cittaslow – Yaşamın Kolay Olduğu Kentlerin Uluslararası Ağı”³, sembolün bütünleşik bir parçasıdır ve kurallar dahilinde kullanılır [23].

Cittaslow Hareketi, kurulduğu 1999 yılından günümüze evrimsel bir süreç izlemektedir. Her yıl yapılan ulusal ve uluslararası genel kurul ve kongrelerde Cittaslow fikri tartışılmaktadır. Üye sayıları arttıkça Cittaslow Tüzüğü yeniden ele alınmaktadır. Örneğin, 2005 yılında Sokndal'da yapılan ilk uluslararası kongrede, delegeler enerji

¹ A.B.D., Almanya, Avustralya, Avusturya, Belçika, Büyük Britanya, Çin, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Japonya, K.K.T.C., Kanada, Kolombiya, Macaristan, Norveç, Polonya, Portekiz, Tayvan, Türkiye, Yeni Zelanda [23].

² Seferihisar, Yalvaç, Yenipazar, Taraklı, Akyaka, Gökçeada, Vize, Halfeti, Perşembe, Şavşat [23].

³ İtalyancası “Cittaslow-Rete Internazionale delle Città del Buon Vivere” olan tanımın, Türkçe'ye çevirisi Cittaslow Türkiye tarafından yapılmıştır [18].

üretimini destekleyen projeleri geliştirmek, desteklemek ve uygulamak için anlaşılmışlardır. Daha sonra bu hedef, Cittaslow üyelik kriterlerine eklenmiştir [62].

2001 yılında birliğe ilk defa İtalya dışından Hersbruck (Almanya) kentinin katılması ile, Cittaslow Hareketi, uluslararasılaşma yolunda ilk adımı atmıştır [71]. 2003 yılında aynı zamanda Orvieto Belediye Başkanı olan Cittaslow Başkanı Stefano Camicchi, ağın dünya çapında büyüme amaçlarını açıklamıştır [72], [11] ve ağ, ondan sonra hızla büyümüştür. 2006 yılında kurulan Güney Kore Ulusal Ağı da, Avrupa dışından katılan ilk ağ olmuştur [71]. 2007 yılında yapılan kongrede, zaman içinde Cittaslow Ağı'na önce İtalya'dan, sonra Avrupa'dan, daha sonra Dünya'dan pek çok yerleşimin eklenmesi ile yavaşlığın farklı bir bağlamda yeniden tercüme edilmesi gerektiği tartışılmış [24]; 2008 yılında ise, bu çerçevede yeni bir Uluslararası Cittaslow Tüzüğü oluşturulmuştur.

Cittaslow Ağı büyüdükçe ve evrenselleştikçe, organizasyon ve sertifikasyon aşamaları da gelişmiştir. Bunlardan biri de, ulusal ağların kurulmasıdır. Örneğin, Almanya'da Cittaslow yerleşimleri ulusal ağı yönetmek için kar amacı gütmeyen bir grup oluşturmuş; tüzüğü Almancaya çevirmiş ve onu ulusal kapsama uyarlamışlardır [31]. Ulusal tüzüklerine, İtalyan Tüzüğü'nden farklı olarak, yerel tarım ekonomilerinde genetiği değiştirilmiş bitki ve organizmaların yasaklanması göstergesini eklemişlerdir [73]. Bu durum, her ulusal komitenin kendi ihtiyaçları doğrultusunda, Cittaslow ve Slow Food fikrine uygun yeni göstergeler eklemelerinin teşvik edildiğini göstermektedir. Dolayısıyla, kriterlerin ana başlıkları aynı kalmak şartıyla, her ulusal komite, kendi Cittaslow organizasyonu içerisinde oluşturduğu ulusal çerçeveye yeni göstergeler ekleyebilir [31].

Günümüzde 2014 yılında güncellenmiş şekliyle kullanılan Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'nde, her yıl yapılan uluslararası kongrelerde alınan kararlar doğrultusunda üyelik kriterlerinin büyük oranda yenilendiği gözlemlenmektedir. 2014 yılında yapılan yenileme, özellikle, Cittaslow'un öncüsü olduğu ve kurulduğu günden beri birlikte çalışan Slow Food Birliği ile olan bağının kaldırılması ve kriterlerindeki sosyal boyutun artırılması açısından önemlidir.

Bugün, Uluslararası Cittaslow Ağı, konuları yerel seviyede ele alan küresel bir ağa dönüşmüştür. Küresel ağ sayesinde, kent yöneticilerine destek verir; fikir ve çözümleri beraber çalışarak geliştirir ve izlenebilirliği sağlar [7]. Ancak, her üye kent, kendi yerel

değerleri, coğrafi konumu ve bağlamı ile güçlü ilişkilerini sürdürmeye devam eder. Bu yerel bağlamı güçlendirmek için kentler, aynı amacı benimseyen diğer kentlerle bağ kurarak, bugünkü Cittaslow Ağı'nı meydana getirirler.

Cittaslow'un her yerel kimliğe olan sorumluluğu, coğrafi yakınlık gerektirmeyen yeni bir kentsel ilişkiler katmanı yaratmıştır. Her üye kent, bu ağın bir parçası olmasına rağmen, kent kimliği eşsizdir ve kendi yerel bağlamına dayanır [7]. Başka bir deyişle, üye kentler arasındaki bağ coğrafi değil, fikişsel, düşünsel boyutta ele alınmaktadır [7].

3.2.3 Uluslararası Cittaslow Tüzüğü

Uluslararası Cittaslow Birliği'nin 29 asıl ve 5 ek maddeden oluşan bir tüzüğü bulunmaktadır. Bu tüzükte, birliğin merkezi, kuruluş tarihi, ilkeleri, değerleri, sembolü, resmi dili, bütçesi, üyelerin katılma şartları, sorumlulukları ve hakları, uluslararası ve ulusal organizasyon yapısı ve üyelik kriterleri yer almaktadır.¹ 1999 yılında manifestosu ile birlikte 60 maddelik ilk tüzüğü oluşturulan Cittaslow Birliği'nin, 2008 yılında yeni bir boyut kazanan Uluslararası Cittaslow Tüzüğü [71], günümüzde 2014 yılındaki güncellenmiş şekliyle kullanılmaktadır.

2008 ve 2014 Yılları Uluslararası Cittaslow Tüzüklerinin Karşılaştırılması

1999 yılında kurulan ve 60 maddelik ilk tüzüğü oluşturulan Cittaslow Birliği'nin zaman içinde uluslararası boyut kazanması, tüzüğün yeniden ele alınmasını gerektirmiştir. 2008 yılında uluslararası bir çerçevede yeni bir tüzük onaylanmıştır. Aradan geçen 6 yıl içinde tüzükte yer alan pek çok parametre değiştirilmiştir. Buna göre;

- “İlk kurucu 4 kent” ifadesi kaldırılmış; “resmi ve resmi olmayan kuruluş tarihleri” eklenmiştir.
- Cittaslow Birliği'nin merkezi aynı kentte başka bir yere taşınmıştır.
- Tüzükteki tüm Slow Food ifadeleri (Madde 3,13,17'de ve Ek A, B, C'de belirtilen) kaldırılmıştır.
- İlkelere ek olarak “kimlik, bellek, çevre koruması, adalet ve sosyal içermeye, toplum ve aktif vatandaşlık, birliğin teşvik ettiği değerler arasındadır” eklenmiştir.
- Değerlerde, “kendi bölgesel ve uluslararası organları ile işbirliği yaparak, Slow Food değerlerine ve içeriklerine her yerde uyacaklarına ve onları teşvik

¹ Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'nün (2014) Türkçe tercümesi EK 2'de (Sayfa 215) yer almaktadır.

edeceklerine söz verir” çıkarılıp; “dirençli mikroekonominin oluşturulmasına ve Cittaslow ağı arasında iyi uygulamaların değiş tokuş edilmesine önem verir; bugün ve gelecek nesiller için, kentler ve onun bölgeleri arasında, kültürel, çevresel, sosyal ve ekonomik boyutta, yerel topluluklardaki vatandaşlık eylemlerini teşvik eder” eklenmiştir.

- Cittaslow’un sembolü değişmiştir. “Cittaslow” sözcüğünün sembolün bütünleşik bir parçası olduğu belirtilmiştir.
- Üyelik ücretleri daha ayrıntılı açıklanmıştır.
- Sorumluluklardan, “Slow Food şubesi kurulmasını teşvik etmek” çıkarılıp, “yerel seviyedeki iyi uygulamaları ve başarılı projeleri değiş-tokuş etmek ve paylaşmak; gençlerin politikaya ve gençlik konuları ile ilgili kararlara katılımını teşvik etmek; gençler de dahil, Cittaslow kentleri arasında işbirliğini ve değişim programlarını teşvik etmek” eklenmiştir.
- Yetkilendirmeye, “Uluslararası Cittaslow Birliği; yasal görevlerini ve amaçları yerine getirmek için, kültürel, ekonomik ve ticari amaçla, firma, vakıf ya da üçüncül taraflar kurma hakkına sahiptir. Uluslararası Cittaslow Birliği’nin kurumsal yetkilileri tarafından onaylanan ilkelere uygun olduğu takdirde, bu kurumların gelirleri kurumsal aktivitelere ve Cittaslow projelerine yarar sağlayacaktır” eklenmiş; “aynı alanda/bölgede” yerine “aynı ülkede” ifadesi kullanılmıştır.
- “Uluslararası Kurul’a tüm eski Uluslararası başkanların da oy hakkı olmadan katılmaları” ifadesi kaldırılmıştır.
- Uluslararası Koordinasyon Komitesi sayısı ve içeriği değiştirilmiştir. Önceden, “Ulusal ağlardan 8 temsilci, İtalyan Cittaslow yerleşimlerinden 8 temsilci, 4 kurucu kentten 4 temsilci, Uluslararası Slow Food’dan 1 temsilci” yer alırken; mevcut tüzükte, “her ulusal ağın koordinatörü ya da onun temsilcisi, 10 Cittaslow için 1 temsilci ve 4 kurucu kentin (Bra, Greve in Chianti, Orvieto, Positano) her birinden bir temsilci” yer almaktadır.
- Başkanlar Kurulu, önceden “Başkan ve 2 Başkan Yardımcısı”ndan oluşurken; mevcut tüzükte, “Başkan, Başkan Vekili ve Başkan Yardımcıları” ndan oluşmaktadır.

- “Birliğin projeleri ile ilgili etkinlikleri desteklemek amacıyla eski belediye başkanları ya da yöneticileri, uzman ya da temsilcilerden oluşan Teknik- Politik Danışma Grubu” eklenmiştir.
- Ulusal Organizasyon yapısının bütçesini oluşturan öğeler belirtilmiştir.
- Tüzükte belirtilmeyen herhangi bir konu için “mevcut yasal hükümlere bakılır” ifadesi yerine, “İtalyan yasalarının mevcut yasal hükümlerine bakılır” ifadesi eklenmiştir.
- “Cittaslow, 2007 yılında Puebla’da imzaladığı anlaşmaya göre felsefesini paylaştığı Uluslararası Slow Food Birliği’ne bağlıdır” ifadesi çıkarılmıştır.
- Katılım Prosedürü yeniden tanımlanmıştır.
- “Koordinasyon Komitesi’nin nüfusu 50.000’den fazla olan kentleri kabul etme yetkisi saklıdır” ifadesi eklenmiştir.
- Kriter değerlendirme kartındaki değerlendirme aralığı “en fazla 3” yerine “5’e” çıkarılmıştır.
- Cittaslow kriterleri, Dünya’da sayıları giderek artan üye kentlerin özelliklerine göre yeniden şekillendirilmiştir. Buna göre, doğrudan tarihi kent yerleşimleri ile ilgili maddeler, tarihi olmayan kent merkezlerine göre yeniden ele alınmış; Slow Food aktiviteleri ile ilgili zorunluluklar kaldırılmış; sosyal uyum ve özellikle gençlerin katılımı ile ilgili göstergeler eklenmiştir. Kriterler ana başlıklarına göre;

■Çevre Politikalarında,

- “elektromanyetik kirliliğin kontrolü için sistemler geliştirilmesi” ve “çevre yönetimi sistemlerinin benimsenmesi” göstergeleri çıkarılmış; “halkın bilinçli içme suyu ve elektrik enerjisi tüketimi ile biyoçeşitliliğin korunması” göstergeleri eklenmiştir.
- ayrıca, “tarımda GDO’nun yasaklanması” göstergesinin yeri çevre politikalarından çıkarılıp, tarımsal, turistik, esnaf ve zanaatkarlara dair politikalara eklenerek değiştirilmiştir.

■Altyapı Politikalarında,

- “güvenli ulaşım ve trafik planlaması”, “dükkan sahipleriyle zor durumda olan vatandaşlarla ilgilenme ve yardım etme üzerine anlaşma sağlanması”, “kentlin tanıtımında kullanılan bilgilendirme ofislerinin, kentsel yenilenme programı işlevlerinin, Cittaslow tanıtım/bilgi ofisiyle bütünleştirilmesi” göstergeleri çıkarılmış; “bisiklet yolları ve park

yerlerinin oluşturulması”, “aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler” ve “kent dışında çalışan sakinler” göstergeleri eklenmiştir.

- “tarihi merkezlerin ıslahı ve iyileştirilmesi için planlar ile kültürel ve tarihi değerler üzerine çalışmalar yapılması” ve “kent tarzının yeniden yapılandırılması ve iyileştirmesi için program oluşturulması” göstergeleri yerine, kentsel yaşam kalitesi politikalarında “kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar oluşturulması” göstergesi eklenmiştir.
 - “doğal ürünler için ticari merkezler oluşturulması” yerine, kentsel yaşam kalitesi politikalarında “atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması” ve “yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların oluşturulması” göstergeleri eklenmiştir.
 - “bozulmakta olan kentsel alanların ve şehrin yeniden kullanılmasına yönelik projelerin iyileştirilmesi” yerine, kentsel yaşam kalitesi politikalarında “marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması” göstergesi eklenmiştir.
 - “vasıflı yeşil alanların ve hizmet altyapılarının varlığı” yerine, kentsel yaşam kalitesi politikalarında “verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması” göstergesi eklenmiştir.
- 2008 yılı tüzüğüne göre “Kentsel Kalite için Teknolojiler ve Tesisler” olarak adlandırılan **Kentsel Yaşam Kalitesi Politikalarında;**
- “elektromanyetik alanları izleme sistemlerinin benimsenmesi”, “kent çevresi ve peyzajıyla uyumlu çöp tenekeleri bulundurulması ve çöplerin belirli zamanlarda toplanması”, “kentte kullanılan renklerle ilgili planların hazırlanması” göstergeleri çıkarılıp, “kent direnci için planlama”, “kentsel yaşanabilirliğin artırılması”, “sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşvik edilmesi”, “sosyal altyapının desteklenmesi” ve “yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı” göstergeleri eklenmiştir.
 - “kamu ve özel alanların çevreyle uyumlu yerel bitkilerle bitkilendirilmesinin teşvik edilmesi” yerine, “kent içindeki kullanışlı

yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi” göstergesi eklenmiştir.

- “özellikle gürültülü alanlarda gürültünün kontrol edilmesi” yerine, “tüm kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması” göstergesi eklenmiştir.
- “vatandaşlara götürülen interaktif hizmetler için planlar oluşturulması” yerine, “vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması” ilave edilmiştir.

■2008 yılı tüzüğüne göre “Yerel Üretimi Korumak” olarak adlandırılan **Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanaatkarlara dair Politikalarda;**

- “organik tarımcılığın geliştirilmesi” yerine, agroekolojinin geliştirilmesi göstergesi eklenmiştir.
- “esnaf ve zanaatkârlar tarafından üretilen ürünler, eşyalar ve el sanatlarının kalitesinin belgelendirilmesi” ve “yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan esnaf ve zanaatkarların ve/veya el işi ürünlerinin korunması ve sürdürülmesi” yerine, “el yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/zanatkâr ürünlerinin korunması” göstergesi eklenmiştir.
- “yok olma riskiyle karşı karşıya olan geleneksel çalışma ve meslek yöntemlerinin sürdürülmesi” yerine, “geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması” göstergesi eklenmiştir.
- “Slow Food Hareketi’yle işbirliği içerisinde okullarda tat ve beslenme konusunda eğitim programları hazırlanması” yerine, “kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi” göstergesi eklenmiştir.
- “yok olma riski altında olan şarap ve gastronomik Slow Food çeşitleri için düzenlenen aktivitelere destek olunması”, “kentteki ağaçların sayımının yapılması ve büyük ya da tarihi ağaçların değerinin arttırılması”, “kent ve okul bahçelerinde geleneksel yöntemlerle yerel ekinler yetiştirilmesi için teşvik edilmesi” kriterleri çıkarılıp, “kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırılması”, “otel kapasitelerin arttırılması” ve “önceden tarım arazisi olarak kullanılan alanları iskana açan mevcut planlar için yeni hükümlerin varlığı” göstergeleri dahil edilmiştir.

■2008 yılı tüzüğünde “Misafirperverlik” ve “Farkındalık” olarak iki farklı başlık altında yer alan **Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlarda;**

- “turist bilgisi ve nitelikli misafirperverlik için eğitim verilmesi”, “tarihi merkezlerin ve turistik yerlerin işaretlenmesinde uluslararası işaretlerin kullanılması”, “ziyaretçilerin özellikle takvimlendirilmiş etkinlikler için şehre yaklaşımlarını ve bilgi ve hizmetlere erişimlerini kolaylaştırıcı resepsiyon yönergelerinin ve planların hazırlanması” yerine, “iyi karşılama” göstergesi eklenmiştir.
- “yavaş felsefesini kazanmada ve Cittaslow projelerinin uygulanmasında sosyal yapıların dâhil edilmesi”, “Cittaslow ve Slow Food faaliyetlerinin yaygınlaştırılması” göstergeleri çıkarılıp yerine, “yönetimsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi”, “eğitimcilere, yöneticilere ve çalışanlara Cittaslow ile ilgili sürekli eğitim verilmesi”, “yöre halkına sağlık ve Cittaslow ile ilgili sistematik ve kalıcı eğitim verilmesi” ve “Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı” göstergeleri eklenmiştir.
- Ayrıca, “azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar”, “farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması”, “engelli kişilerin entegrasyonu”, “çocuk bakımının desteklenmesi”, “genç neslin istihdam durumu”, “yoksulluk”, “sivil toplum kuruluşların varlığı”, “farklı kültürlerin entegrasyonu”, “politikaya katılım” ve “kamu konut yatırımı” göstergelerini içeren **Sosyal Uyum** ana kriteri eklenmiştir.
- “Cittaslow kimliğini vurgulayacak kampanyaların düzenlenmesi ve Cittaslow tarafından lanse edilen şartların karşılanması”; “Slow Food” komitesinin oluşturulması ve desteklenmesi ve üyelerin antetli kağıtlarına Cittaslow logosunu eklemeleri” ve “internet sitelerine yavaş felsefesi hakkında içerik koymaları” göstergelerini içeren **Olağanüstü Gereklilikler** başlığı çıkarılmış, ilgili ana kriter başlıklarının altlarına eklenmiştir.
- “Cittaslow aktiviteleri ve kampanyaları için destek” göstergesi de, **Ortaklıklar** başlığı altında yer almaktadır. Ek olarak, Ortaklıklar ana kriterine, “doğal ve geleneksel yiyeceklerin diğer kurumlar ile

desteklenmesi”, “eşleştirme projelerinin yapılması”, “gelişmekte olan ülkelerin Cittaslow felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapılması” göstergeleri eklenmiştir.

Uluslararası Cittaslow Birliği Organizasyon Yapısı

Uluslararası Cittaslow Tüzüğü’nde, ifade edildiği üzere, Uluslararası Cittaslow Birliği, Uluslararası Kurul, Uluslararası Koordinasyon Komitesi, Uluslararası Başkan, Başkanlık Divanı, Garantörler Kurulu, Uluslararası Bilimsel Komite ve Muhasebe Denetçisi’nden oluşur. Tüm birimlerin atamaları üç yılda bir yenilenir [9].

Her yıl toplanan ve üye kentlerin temsilcilerinden oluşan **Uluslararası Kurul**, ortak stratejiler, uluslararası destek aktiviteleri ve uluslararası koordinasyon problemleri üzerine görüşür, Uluslararası Koordinasyon Komitesi’ni seçer ve Muhasebe Denetçisi ve Garantörler Kurulu’nu tayin eder [9].

Her yıl en az bir kere bir araya gelen **Uluslararası Koordinasyon Komitesi**, her ulusal ağın koordinatörü, 10 Cittaslow yerleşimi için 1 temsilci ve 4 kurucu kentin (Bra, Greve in Chianti, Orvieto, Positano) her birinden bir temsilciden oluşur.¹ Komite, birliğin yürütülmesi ile ilgili pek çok konuyu görüşür. Başkanlık Divanı’nı görevlendirir; kentler için üyelik işlemlerini yürütür. Kentlerin üyelik başvurularını ve üyelikten çıkarılmalarını, Garantörler Kurulu’nun da fikrini alarak, birliğin imajına zarar veren davranışlar sergileyen üyelerin üyelikten uzaklaştırılmasını, kurul kararlarını uygulamak için girişimleri, ortak fonun, bütçenin ve muhasebenin yönetimini ve Cittaslow Hareketi’nin ulusal uygulama otoritesi için genel konularını ve geçerli ilkelerini, çeşitli ülkelerdeki üyeler arasındaki prosedürlerin ve uygulama metotlarının uyumlaştırılmasını görüşür; ulusal uygulama otoritesinin tekil aktivitelerini koordine eder ve destekler; Cittaslow ödülünü vermek için genel şartları belirler; aktiviteler ve projeler organize eder ve en az yılda bir kere sonuçlarını duyurur; üyeler tarafından Cittaslow logosu altında organize edilecek olan etkinliklerin yıllık takvimini oluşturur; Bilimsel Komite ve Garantörler Kurulu’nun üyelerini tayin eder ve gelecek mali yılın tahmini ve gerçekleşen bütçelerini onaylar [9].

¹ Günümüzde (2015), sekizi İtalya’dan, biri İspanya, biri Avustralya, biri Portekiz, biri Amerika Birleşik Devletleri, biri İngiltere ve biri Polonya’dan olmak üzere toplam 14 kurul üyesi bulunmaktadır [23].

Uluslararası Başkan, birliği temsil eder; birliğin aktivitelerini yönetir ve Uluslararası Kurulu ve Koordinasyon Komitesi'ni toplantıya çağırır¹. Uluslararası Başkan, Başkan Vekili ve Başkan Yardımcıları'ndan oluşan **Başkanlık Divanı**, Uluslararası Kurul ve Uluslararası Koordinasyon Komitesi toplantılarına çağrı ile ilgili tüm etkinlikler için Başkan ile işbirliği yapar; Uluslararası Koordinasyon Komitesinin yetkisi dahilinde yer alan maddeleri oluşturur ya da yönetir; Genel Sekreter tayin eder ve birliğin iş ve işlemlerinin yürütülmesi ve yönetilmesi ile ilgili teknik sorumluları görevlendirir. Ayrıca, Uluslararası Başkan'ın Başkanlık Divanı ile anlaşarak birliğin projeleri ile ilgili etkinlikleri desteklemek amacıyla eski belediye başkanlarını, yöneticilerini, uzman ya da temsilci grubunu, **Teknik ve Politik Danışma Grubu** olarak görevlendirebilir [9].

Üç kişiden oluşan **Garantörler Kurulu**, yıl boyunca uygulanacak hedeflere, çalışma ilkelerine, değerlendirmeler için parametrelere ve onları ölçmek için gerekli yapılara karar verir; birlik ile ilgili girişimleri ve gerekli bütçeleri belirler; birliğin yıllık ücretini oluşturur; birliğin tahmini ve gerçekleşen bütçesini ve yıllık ortak fonu onaylar; başkanı seçer ve üyelerin kendi arasında ve üyeler ile birlik arasındaki herhangi bir uyuşmazlığın çözümünde karar verir [9].

Farklı disiplinlerden uzman ve bilim insanlarından oluşan **Uluslararası Bilimsel Komite**, birliğin birimlerine, etkinliklerin geliştirilmesi için güncel ve geniş boyutta bilimsel ve kültürel bilgi sağlarlar ve Cittaslow ödülünün kurumsal faaliyeti için birlikte çalışırlar² [9].

Muhasebe Denetçisi, harcamaları ve birliğin faaliyette bulunan yönetimini denetler ve Genel Kurul'a rapor eder [9].

Eğer bir ülkede ya da bölgede en az üç üye kent varsa, ulusal ya da bölgesel organizasyon yapısı kurulur. Bu yapıya **Ulusal Koordinasyon Komitesi** adı verilir ve bu sınırlar içerisindeki bir Cittaslow yerleşiminin belediye başkanı, ulusal koordinasyon görevini üstlenir. Koordinasyon görevini üstlenen belediye başkanı, her kent ya da

¹ Günümüzde (2015), Pollica (İtalya) Belediye Başkanı Stefano Pisani, birliğin Uluslararası Başkanı; Midden-Delfland (Hollanda) Belediye Başkanı Arnoud Rodenburg da Başkan Vekili'dir. Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer'in de arasında bulunduğu çeşitli ülkelerden 10 belediye başkanı, Başkan Yardımcılığı görevini yapmaktadır. Birliğin kurucusu Paolo Saturnini ise, onursal başkandır [23].

² Günümüzde (2015), Prof. Giuseppe Roma koordinatörlüğünde Doğu Akdeniz Üniversitesi (KKTC) Mimarlık Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Resmiye Alpar Atun'un da aralarında bulunduğu çeşitli ülkelerden 18 uzman ve akademisyen, Uluslararası Bilimsel Komite'yi oluşturmaktadır [23].

kentler grubu için bir ulusal ağ temsilcisi ve onların oyları ile seçilen Ulusal Koordinatör'den oluşan Ulusal Koordinasyon Komitesi, Uluslararası Koordinasyon Komitesi bilgisi dahilinde, projeler ile birlik aktivitelerini organize eder ve yılda en az bir kez sonuçlarını denetler; ulusal etkinliklerin yıllık takvimini yapar; bir sonraki yılın tahmini ve gerçekleşen ulusal bütçesini yapar; ulusal ağ fonunu yönetir; yeni aday kentlerin üyelik başvurularını Uluslararası Koordinasyon Komitesi'ne sunmak üzere onaylar ve birliğin imajına zarar veren davranışlarda bulunan üyelerin ihraç teklifini Uluslararası Koordinasyon Komitesi'ne bildirir [9].

Türkiye'de günümüzde (2015) Ulusal Koordinasyon Komitesi'nin ulusal koordinasyon görevini Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer üstlenmiştir. Ulusal Koordinatör ise, Bülent Köstem'dir. Merkezi Seferihisar Belediyesi'dir.

Finansman

Birliğin ortak uluslararası fonu, yıllık kayıt ödemeleri ve üyelik ücretleri, bütçe fazlalıkları tarafından oluşturulan yedek fonlar, bağışlar ve hibeler, kamu ve özel kuruluşlardan destekler, ekonomik ya da ticari aktivitelerden gelen, üye ya da üye olmayanlara hizmet için ödemelerle oluşturulan gelirlerden oluşur. Ayrıca, her Ulusal Koordinasyon Grubu, kendi ortak nakit fonunu kurabilir [9]. Bu fon, birliğin aktiviteleri için kullanılırken; her Cittaslow yerleşimi, projeleri ve eylemleri için kendi bütçesini oluşturmaktadır. Yerel yönetimler tarafından temsil edilen Cittaslow'un her kentteki proje ve eylemlerinin bütçesi, yine o kentin yerel yönetimi tarafından karşılanır.

Üye Olabilme Şartları

Her ne kadar Cittaslow ve Slow Food fikri, haz ve keyif gibi öznel değerlere odaklansa da, bir kentin Cittaslow olabilmesi için nesnel değerlendirme gereklidir [14]. Bu süreç, UNESCO Dünya Miras Alanları için hazırlanan özenli yönetim planı süreci ile benzerdir [74].

Küçük kentsel yerleşimlerden oluşan Cittaslow Ağı'na katılmanın ilk şartı aday yerleşimin nüfusunun 50.000'den fazla¹ olmamasıdır. İkinci olarak, aday kentin Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'nde yer alan 7 kriter içindeki 71 üyelik göstergesinin

¹ Uluslararası Koordinasyon Komitesi, bulunduğu bölgenin başkenti olmayan ve nüfusu 50.000'den az olan kentlerin üyelik başvurularını değerlendirirler. Ancak, komitenin, nüfusu 50.000'den çok olan yerleşimleri de kabul etme yetkisi vardır [9].

gösterge kartlarına¹ göre en az %50'sinin ve her ana kriter içerisinde en az bir göstergenin sağlanması gerekir [9].

Üyelik başvurusu, aday yerleşimin yerel yönetimi tarafından yapılır ve Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından kabul edilir ve onaylanır. Başvuru sırasında, aday kent birliğin tüzüğünü tamamen kabul ettiğini beyan etmek zorundadır. Üyeler, üyelik şartlarını ve yönetmeliklerini yerine getirerek birliğe kabul edilen kentlerden oluşur. Her üye, kendi sınırları içinde ve vatandaşları arasında, Cittaslow Birliği'nin ilkelerini uygulama sorumluluğunu kabul eder [9]. Bir kent, ancak adaylığı onaylandıktan sonra birliğin logosunu ve adını kullanabilir; Cittaslow girişimlerine katılabilir [24].

Üye olabilmek için kentler, tüzükte belirtilen çevre, altyapı, planlama, kentsel yaşam kalitesi, tarım, yerel üretim, farkındalık, misafirperverlik, eğitim, sosyal uyum ve ortaklıklar ile ilgili politikalara ve onların göstergelerine uygun projeler başlatmalıdır. Fakat, onlardan, bu projeler için standartları uygulamak yerine, üyelik kriterlerini karşılayan yerel çözümler sunmaları beklenmektedir [62]. Kentlerin kendi kimliklerini bulmaya yönelik bu kriterlerin başarısına verilen önem, her ülke ve kentte değişebilir [75], [11]. Bu nedenle, her kent kriterler doğrultusunda kendini tanımlamalı, kendi değerlerini ve yaşam şeklini desteklemelidir [7], [11].

Hiçbir Cittaslow yerleşimi, bir diğerine benzemez. Bunun nedeni, Milutinovic'e göre, Cittaslow'un kentsel gelişim modelinin yerel değerler ve fikirlere göre şekillenmesidir [17]. Kent politikaları aynı ilkelere dayanmasına rağmen, önerdikleri çözümler yerel ve farklıdır. Knox'a göre ise, Cittaslow yerleşimleri aslında sıradan yerlerdir; fakat, bilinçli olarak kendi kimliklerini güçlendirmenin ve kent sakinleri için keyif alınan, telaşsız ve iyi bir yaşam sunmanın yollarını ararlar [22]. Bu yerleşimler, yapılı çevrenin özgün karakterini ve yerel gelenekleri korurlar; geleneksel yerel ürünleri, zanaatları ve tatları desteklerler; daha fazla yeşil alan yaratırlar; bisiklet ve yaya yollarını artırırlar; gürültü, ışık, ses kirliliğini azaltırlar; alternatif enerji kaynak kullanımını desteklerler; toplu taşıma sistemlerini geliştirirler; çevre dostu mimariyi teşvik ederler ve daha sağlıklı bir çevre yaratmak için teknoloji kullanımını, sakin ve iyi yaşamın değerinin farkındalığını yaratmayı, daha iyi bir yaşam için yönetsel çözümler ararken kendi deneyimlerini paylaşmayı kabul ederler [22], [31].

¹ Gösterge kartları, başvuran kentlerin niteliksel ve niceliksel standartları başarmasının sonuçlarını gösterir. Değerlendirme aralığı 1'den 5'e kadardır [9].

Asıl önemli olan Cittaslow Ağı'na katılmaktan öte, üyeliği sürdürmektir. Çünkü, Cittaslow olmak, uzun ve zorlu bir süreçtir. Üye her kentin periyodik olarak kriterleri nasıl yerine getirdiği ve nasıl bir gelişme gösterdiği konusunda kendi kendini değerlendiren bir rapor üretmesi gerekir [24]. Her beş yılda bir ise, Ulusal ve Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından kentin üyelik şartları ve kriterleri yeniden değerlendirilir [9].

Cittaslow yerleşimlerin Cittaslow adaylığı öncesinde üye oldukları farklı kuruluşlar ya da ağlar, kentin Cittaslow üyelik eşiğine ulaşmayı kolaylaştırabilir. Örneğin, Ludlow'da (İngiltere) yerel gündem 21 üyeliği Cittaslow fikri öncesinde pek çok sürdürülebilir projenin başlatılmasını teşvik etmiş [17]; mevcut yerel gündem 21 grubu, kent yönetimini Cittaslow üyeliği başvurusuna yönlendirmiştir [17]. Hersbruck (Almanya) ve Waldkirch'in (Almanya) belediye başkanları ve planlama yetkilileri de, Cittaslow başvurusunun mevcut proje ve programları vitrine çıkardığını; bu programların olmaması durumunda, olasılıkla Cittaslow Ağı'nda yer alınamayabileceklerini belirtmişlerdir [67].

Cittaslow, üyelik sonrasında, başka bir ağa ya da kuruluşa katılmaya da engel değildir. İtalya'daki Cittaslow yerleşimlerinin pek çoğu, aynı zamanda, yerel kimliklerini vurgulayan ve kentlerinde turizmi destekleyen kuruluş ve ağlara üyedirler [24].

Cittaslow Birliği'nde yer almak isteyen birliğin aktivitelerini ve yaşamını destekleme ve alanlarındaki Cittaslow projelerini teşvik etme isteğinde olan kamu kuruluşları ile kültürel ve bilimsel kurumlar, ekonomi ve ticaret odaları, kar amacı gütmeyen profesyonel ve ticari birlikler, üretim ve hizmet sektöründeki özel ve kamu işletmeleri, turizm ve tarım sektörleri, sırasıyla **Cittaslow Destekçileri** ve **Cittaslow Arkadaşları** olarak birliğe katılabilirler [9].

Uluslararası Cittaslow Kriterleri

Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'nde yer alan bir diğer önemli öge de, Cittaslow kriterleridir. Bu kriterlerin, gösterge kartlarına göre, en az %50'sini sağlayan projeler başlatmak ve geliştirmek birliğin üye kabul aşaması için bir ölçüttür. Kriterler, yedi ana başlık (çevre politikaları; altyapı politikaları; kentsel yaşam kalitesi politikaları; tarımsal, turistik, esnaf ve zanaatkarlara dair politikalar; misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar; sosyal uyum ve ortaklıklar) altında toplanan, 31 tanesi zorunlu* ve 5 tanesi perspektif**, 71 göstergeden oluşmaktadır [9].

Uluslararası Cittaslow kriterleri ve bu kriterler içinde yer alan göstergeler şunlardır:

1. Çevre Politikaları

- 1.1. Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi *
- 1.2. Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi *
- 1.3. Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması
- 1.4. Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması *
- 1.5. Endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi
- 1.6. Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması *
- 1.7. Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu
- 1.8. Kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi
- 1.9. Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması
- 1.10. Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması *
- 1.11. Hane başına düşen elektrik enerjisi tüketimi
- 1.12. Biyoçeşitliliğin korunması

2. Altyapı Politikaları

- 2.1. Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları
- 2.2. Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması *
- 2.3. Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri
- 2.4. Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması * (Elektrikli otobüs, dik yokuşlarda yürüyen merdivenler vb.)
- 2.5. Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması *
- 2.6. Aile hayatı ve hamileler için girişimler * (Kent merkezlerinde ve/veya hastanelerde hamileler için özel park yeri ayrılması gibi)
- 2.7. Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik

2.8. Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı (Tarihi kent merkezlerinde mal dağıtımı için havayı kirleten araçlar yerine elektrikli veya motorsuz taşıtlar gibi kirlilik yaratmayan taşıtların tercih edilmesi)

2.9. Kent dışında çalışan kent sakinlerinin oranı *

3. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları

3.1. Kentin direnci için planlama **

3.2. Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar * (Sokak mobilyaları, turizm levhaları, kentsel peyzaj ve korunması)

3.3. Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması **

3.4. Kentsel yaşanabilirliğin artırılması (Kentın daha yaşanabilir olması için çalışmalar yapmak. Örnek olarak işe gidiş ve çıkış saatlerinde oluşan trafik sıkışıklığını azaltmak için okulların veya kamu kurumlarının mesai saatlerini kaydırmak. İş yerlerinde kreş açılmasını teşvik etmek de örnek verilebilir.)

3.5. Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması *

3.6. Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması *

3.7. Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması *(Biyomimari vb.)

3.8. Kentin internet ağına sahip olması *(Fiber optik, kablosuz sistemler)

3.9. Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması * (Gürültü, elektrik sistemleri vb.)

3.10. Tele çalışmanın geliştirilmesi (Bilgisayar bağlantısıyla evden çalışma)

3.11. Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki (Pasif ev vb)

3.12. Sosyal altyapıyı desteklemek

3.13. Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki *(Pasif ev vb)

3.14. Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi **

3.15. Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması *

3.16. Atölyelerin korunması ve değerlerinin arttırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması * (Tarihi kent merkezlerinde yer alan geleneksel kasap, fırın, bakkal vb. dükkanların desteklenmesi)

3.17. Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı (Metre küp olarak)

4. Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar

4.1. Agroekolojinin geliştirilmesi ** (Yerel ürünlerin sertifikalandırılması, kültür müzeleri kurulması)

4.2. El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/zanaatkar ürünlerinin korunması *

4.3. Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması *

4.4. Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak *(Bölgedeki halkının hizmetlere ulaşımını arttırmak)

4.5. Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması *(Mümkünse yerel organik ürünlerin kullanılması. Okul kantinleri vb.)

4.6. Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi *

4.7. Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması *

4.8. Otel kapasitelerin arttırılması * (Yatak sayısının nüfusa yıllık oranının değerlendirilmesi)

4.9. Tarımda GDO kullanımının yasaklanması

4.10. Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı

5. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar

5.1. İyi karşılama *(Kenti ziyaret edenlere yönelik çalışacak bir karşılama/tanıtım görevlisinin belirlenmesi, görevlendirilmiş kişilerin eğitimi, yönlendirme levhaları, ziyaretçilere uygun altyapı olanakları ve tanıtım ofisleri gibi bu alanda çalışan noktaların mesai saatlerinin düzenlenmesi)

5.2. Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak * (Fiyatların ve tarifelerin açık bir şekilde sergilenmesi)

5.3. Yavaş güzergahların mevcut olması (Basılı olarak veya internet sayfasında ve web üzerinde)

5.4. Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi

5.5. Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi **

5.6. Sağlık eğitimleri (Obezite, diyabet vb. sorunlara yönelik çalışmalar)

5.7. Yöre halkına Cittaslow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek *

5.8. Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı

5.9. Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi *

5.10. Cittaslow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı *

6. Sosyal Uyum

6.1. Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar

6.2. Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması (Azınlıkların veya farklı etnisiteye sahip kesimlerin yaşadıkları mahallelerde yaşayan insanların yerleşim yoğunluğu)

6.3. Engelli kişilerin entegrasyonu

6.4. Çocuk bakımının desteklenmesi

6.5. Genç neslin istihdam durumu

6.6. Yoksulluk

6.7. Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların varlığı

6.8. Farklı kültürlerin entegrasyonu

6.9. Politikaya katılım

6.10. Belediyenin kamu konut yatırımı

7. Ortaklıklar

7.1. Cittaslow aktiviteleri ve kampanyaları için destek

7.2. Doğal ve geleneksel yiyecekleri teşvik eden diğer kurumları ile işbirliği yapmak

7.3. Eşleştirme projelerini desteklemek ve geliştirmekte olan ülkelerin Cittaslow felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak

*Zorunlu Göstergeler **Perspektif Göstergeler

[9], [18]

Cittaslow kriterleri, kurucu belediye başkanları¹, bilimsel komite ve OECD²'nin desteği ile İtalya'nın Merkez Bölgesi'ndeki küçük ve orta ölçekli kentlerden esinlenerek oluşturulmuştur [24]. Kriterler, her yıl yapılan uluslararası kongreler sonucunda, belirli zaman aralıklarında Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından yenilenmektedir. Kriterlerin en güncel biçimi, 2014 yılında Midden Delfland'da (Hollanda) düzenlenen ve Cittaslow sürecine gençlerin katılımının önemini konu edildiği Uluslararası Kurultay sonrasında onaylanmıştır.

Cittaslow kriterleri, yavaş felsefesinin temel anlamını, sürdürülebilirlik yoluyla yöre halkının yaşam kalitesini geliştirmeye yönelik uygulamaları içerir [7]. Bu bağlamda, iyi yaşam kalitesine sahip bir yerleşim, doğrudan çevresel kalite ve sürdürülebilirliğe dayanır; alternatif ulaşım biçimlerine, yaya öncelikli kentsel tasarıma ve yapıli çevrede temsil edilen kimliğin sürdürülmesine önem verir; yerel ve geleneksel ürün ve teknikleri sürdürür; kamu eğitimini teşvik eder ve hem yöre halkının hem de ziyaretçinin kendilerini evlerinde hissetmelerini sağlar [7].

Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlara güçlü politik bir çerçeve sunan, güncel gelişmeleri gösteren ve rehberlik eden Cittaslow kriterleri, literatürde Dünya'daki sosyal program ve politikaların çıktılarını ölçen pek çok toplumsal gösterge sistemine göre daha kapsamlı ve güçlü bulunmaktadır [75], [11].

Cittaslow Kriterlerinin Yerleşim Örnekleri Üzerinden İncelenmesi

Bu kısımda, yedi ana başlık ve 71 göstergeden oluşan Cittaslow kriterleri, Avrupa'dan çeşitli Cittaslow yerleşimlerinden örnekler yardımıyla açıklanacaktır.

¹ "...çevre politikalarını uyarlayan kentlere, çevrenin kalitesini arttıran teknolojileri teşvik eden kentlere, doğal gıdaların kullanımını destekleyen kentlere yavaş kentler demeye karar verdik. Daha sonra Cittaslow yerleşimleri için bir kriter listesi oluşturduk. 6 gruptan oluşan 60 kriter" (Paolo Saturnini, 2007); [24].

² Pier Giorgio Olivetti ile 2015 yılı Eylül ayında yapılan görüşmede, kendisi tarafından belirtilmiştir.

a. Çevre Politikaları

Hava ve su temizliğinin sağlanması; yöre halkının bilinçli içme suyu ve elektrik enerjisi tüketimi; katı atıkların ayrıştırılarak toplanması; endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi; atık su arıtma tesisinin bulunması; enerji tasarrufu; yenilenebilir enerji üretimi; görsel, gürültü ve ışık kirliliğinin azaltılması; biyoçeşitliliğin korunması ile ilgili projelerdir. Üyelik başvurusu değerlendirme kartında en yüksek ağırlığa sahiptir.

Örneğin, Mendrisio (İsviçre), kent yönetiminin enerji politikaları ile “enerji kenti” (*Energiestadt*) unvanını almıştır [76]. Bu süreçte, kent yönetimi, belediye enerji planı hazırlamış, araçların yakıt tüketimi ve emisyonu analizleri yapmış, bisiklet kullanımını teşvik etmiş, enerji verimli yerleştirme ve inşaat için danışmanlık hizmetleri vermiştir [77].

San Vincenzo (İtalya), alternatif enerji kullanımının teşviki ve yaygınlaştırılması, endüstriyel atıkların kompostlanması, evsel atıkların geri dönüşümünün teşviki ve yaygınlaştırılması, hava ve su kalitesinin iyileştirilmesi, EMAS, ISO 14001 ve Mavi Bayrak sertifikası, Gündem 21’e katılım gibi çevresel boyutta pek çok girişimi sürdürmektedir [24].

Überlingen (Almanya), 2004 yılında çevresel yönetim sistemlerini arazi kullanımı planlamasını uyarlayan ilk Avrupa Birliği kenti olmuştur. ECOLUP olarak adlandırılan ve Konstanz gölü çevresinde yer alan diğer 3 kenti de (Almanya’dan Konstanz, Avusturya’dan Dornbin ve Wolfurt) kapsayan bu projenin amaçlarından bazıları, sürdürülebilir arazi kullanımını sağlamak, orman alanlarını korumak, yeşil alanlar arasında bağlantı sağlamak, yeşil yapı uygulamasını teşvik etmek, enerji verimliliği ve su havzalarının korunması ile ilgili planlar yapmaktır [73].

Hersbruck (Almanya) “*Holz aus der Frankenalb*” girişimi ile yöreye ait odunlardan elde edilen odun talaşını biyo yakıt olarak kullanmaktadır. Kent içindeki kullanımı, doğal gaz kullanımının dört katına çıkmıştır [76].

b. Altyapı Politikaları

Bisiklet yolları ve bisiklet park yerlerinin oluşturulması; eko toplu ulaşım planlanması; mimari engellerin kaldırılması; aile hayatı ve hamileler için girişimler; sağlık hizmetlerine ulaşılabilirlik; kent merkezlerinde ürünlerin sürdürülebilir dağıtımı; kent dışında çalışan sakinler ile ilgili projeleri içerir.

Örneğin, bir sahil kenti olan San Vincenzo (İtalya), kent merkezini sahile bağlayan yolları iyileştirmiş ve bireysel araç kullanımına alternatif olarak ücretsiz toplu taşıma olanakları ile kentten sahile ulaşımı sağlamaktadır [24].

Orvieto (İtalya), kent içi ulaşım sistemlerini yeniden yapılandırmış, trafiği kent merkezinden çekmiştir [73]. Ayrıca, tren istasyonundan kent merkezine, karbon ayak izi bırakmayan teleferik hizmeti getirmiştir.

Mendrisio’da (İsviçre), 2003 yılında elektrikli araba kullanımını teşvik eden bir sürdürülebilir hareketlilik programı olan “*InfoVEL*” başlatılmıştır. Ayrıca, “*Easy Move*” projesi ile, sakinler ve ziyaretçiler bu elektrikli arabaları uygun fiyata kiralayabilmekte ve tüm kantonda yer alan istasyonlardan ücretsiz dolum yapabilmektedirler [76].

Levanto’da (İtalya) kent merkezi trafiğe kapatılmış; kent merkezinin yakınına yapılan araç park istasyonu ile kolaylıkla yürünerek kent merkezine ulaşılabilirlik sağlanmıştır [76].

Bra’da (İtalya), beş istasyon ve 40 bisikletten oluşan bisiklet kiralama sistemi bulunmaktadır [76].

Abbiategrosso’da “*Occhio di ciclista*” projesi ile kent çevresindeki yeşil alan ve parklarda bisiklet yolları oluşturulmuştur. Bisiklet yollarında bilgilendirme panoları ve işaretlemeler yerleştirilmiştir. Bu proje kapsamında, tüm yaş grubundan sakinler için etkinlikler yapılmaktadır [76].

c. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları

Kent direnci için planlama; kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması; verimli bitkilerle sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi; yeşil alanlarda bilinçli yapılaşma (özellikle kullanılan beton miktarı); yaşanabilirliğin arttırılması; marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması; vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesi; sürdürülebilir mimari ve kentsel planlamanın teşviki; kentin internet ağına sahip olması ve tele çalışmanın geliştirilmesi; kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması; sosyal altyapının desteklenmesi; yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması; atölyelerin korunması, değerlerinin arttırılması ve doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması ile ilgili projeleri içerir.

Örneğin, Hersbruck’da (Almanya), kent sınırı ile tarım alanları arasındaki, bir zamanlar doğal yaşam alanı olan, meyve ağaçları ile dolu, tarım, hayvancılık, rekreasyon, vb. çok amaçlı kullanılan, yöre halkı için sembolik anlama sahip bölge 1970’lerden sonra yiyecek üretimin endüstrileşmesi ve hayvancılık tekniklerinin değişmesi ile önemini kaybetmiş; bir kısmı çöp, bir kısmı konut ve bir kısmı da endüstriyel alanlara dönüşmüştür. Yakın zaman önce kentsel peyzajın korunması ile birlikte kentin ekonomik gelişimini sağlamayı hedefleyen yerel çevre grubunun da girişi ile bu alanlar kente yeniden kazandırılmıştır.

Bu grubun yaptığı diğer girişimlerden ilki, buradaki elma ağaçlarının korunmasına, elmalardan organik elma suyu üretimine ve pazarlamasına başlanmasıdır. İkincisi, yerel üreticiler için bir ağ kurulmuştur. Böylelikle, ürünün doğrudan üreticiden tüketiciye ulaştırılması sağlanmıştır. Üçüncüsü ise, yerel ürünlerin kentte yer alan lokantalarda kullanılması teşvik edilmiştir. “*Heimat auf’m Teller*” adı verilen bu girişim ile lokantalar menülerinde ürünler ve geldikleri üretim yerleri ile ilgili bilgi vermektedir [67], [76].

Midden Delfland’ın (Hollanda) 2012 yılında açılan belediye binası yerel duyarlılıkla inşa edilmiş çağdaş bir mimari tasarımıdır. Formu, çevresindeki peyzajdan; sazdan çatısı, bölgeye özgü geleneksel çiftlik evlerinden esinlenilerek yapılmıştır. Kullanılan malzemeler doğa dostu ve çoğunlukla yereldir. Yapıya yerleştirilen güneş panelleri, kendine yeterli, yenilenebilir enerji üretimi sağlamaktadır.

Ludlow (İngiltere) tarihi kent merkezi, yerel pazarlara ve küçük ölçekli dükkanlara ev sahipliği yapar. Bu mekanlar, çoğunlukla aile işletmeleridir, yerel ürünler satarlar ve karşılıklı iletişime dayalı hizmetler sunarlar. Belediye meclisi, bu satış yerleri için bir rehber yayımlamayı planlamaktadır [17].

Aylsham’da (İngiltere), “*Green Lanes Community Garden*” Projesi, kent merkezinin hemen dışında yer alan konut bölgesinde, önceden oyun parkı olarak kullanılan ve tahrip edilerek artık kullanılamaz duruma gelen bir kentsel boşluğun, kent bahçesine dönüşümü ile ilgilidir [14]. Bu proje ile birlikte, çevreyi güzelleştiren, güzel kokan bitkiler kullanarak, kent merkezi dışında insanların dinlenebilecekleri bir kamusal bahçe oluşturulmuştur [21].

Polonya Ulusal Ağı, Warmia ve Mazury Bölgesi’nde yer alan 14 Cittaslow yerleşimini kapsayan bir yeniden canlandırma programı başlatmıştır. Bu program, çöküntü

alanlarının sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda iyileştirilmesi, mevcut kullanılmayan yapılara yeni işlevler verilmesi, anıtların restore edilmesi, sosyal dışlamaya ve işsizliğe karşı önlemler alınmasını içerir [23].

Sokndal'da (Norveç), kent ekonomisinin ve sosyal kaynaşmanın geleneksel mekanları olan her şeyin bir arada satıldığı dükkanlar korunmaktadır [73].

Pek çok Cittaslow yerleşiminde olduğu gibi Überlingen'de (Almanya) haftada iki kere yerel ürünlerin satıldığı pazarlar kurulmaktadır [76].

Bra'da (İtalya), kamu yapılarında güneş paneli kullanımı teşvik edilmektedir [76].

Levanto'da (İtalya), kamusal ve açık alanların yaşanabilirliğini arttırmak için kente özgü sokaklar ve meydanlar iyileştirilmiş, tarihi meydanlar ve yapıların koruma ve restorasyon çalışmaları yapılmış, diğer kentsel alanlar ise çağdaş bir yaklaşım ile yeniden tasarlanmıştır [76].

d. Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar

Agroekolojinin geliştirilmesi; esnaf/zanaatkar ürünlerinin korunması; geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması; kırsal bölgelerin ve hizmetlerin değerinin arttırılması; kamusal yeme-içme mekanlarında yerel ve organik ürünlerin kullanılması; tat eğitimlerinin verilmesi; organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi; yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması; otel kapasitelerin arttırılması; tarımda genetiği değiştirilmiş mikro organizmaların kullanımının yasaklanması; imar planlarında yer alan ve önceden tarım alanı olarak kullanılan alanlar ile ilgili projeleri içerir.

Örneğin, Levanto (İtalya), kırsal alanlarının değerinin ve ulaşılabilirliğinin arttırılması için geliştirilen “*Terra di Mare*” Projesi kapsamında, çevresindeki vadide yer alan 18 dağ köyünü canlandırma girişimine ev sahipliği yapmıştır. Bu proje yardımıyla, köyler sağlıklılaştırılmış, köylerden göç durmuş, kent merkezinde yaşayan insanların bir kısmı köylere taşınmış, yeni iş olanakları doğmuş, küçük ölçekli işletmeler açılmış, çiftlikler ve yerel ürünler iyileştirilmiş ve pazarlanmaları için kooperatifler kurulmuştur [16], [76]. Ayrıca, “*Hotel Paese*” Projesi ile, bu köylerdeki konaklama imkanlarını yenileyerek ve iyileştirerek, turizm sektöründe yeni bir ekonomik gelir kaynağı oluşturulmuştur [78]. Bu projelerin bir parçası olan “*Mangialunga*” kültür ve

gastronomi rotasının oluşturulmasında ve köylerdeki restorasyon çalışmalarında, yerel Slow Food gönüllüleri ile çiftçiler birlikte çalışmıştır [16].

Ludlow'da (İngiltere), geleneksel tekniklerin korunması için çıraklık sistemine dayanan bir eğitim programı başlatılmıştır. Teorik ve uygulamalı bilgiler deneyimli ustalar tarafından çıraklara verilmekte; böylece hem nesiller arası iletişim sağlanmakta hem de geleneksel yöntemler sürdürülmektedir [12]. Ayrıca, kentte lokantalar yerel ve geleneksel yemekler yapmakta; Kadınlar Birliği yerel malzeme kullanarak geleneksel yemek pişirme dersleri vermektedir [17]. Her sene yerel ürünlerin sunulduğu yemek festivali yapılmaktadır [17].

Überlingen (Almanya), tarımda genetiği değiştirilmiş mikro organizma kullanmayı reddettiğini beyan etmiş ve gönüllü olarak 70'den fazla çiftçi toplam 200 hektarlık bir alanda bu doğrultuda tarım yapmayı onaylamıştır [73].

Waldkirch (Almanya) çevresindeki ormanlık alanda yer alan geleneksel çiftliklerin sahipleri, hem kent hizmetlerinin onlara ulaşabilmesi hem de kendilerine ve orada yaşayan gençlere ek gelir sağlaması amacıyla odalarını turistlere kiraya vermektedirler [73].

Hersbruck (Almanya)'da, yöreden çıkarılan ahşapların, yapı ve mobilya malzemesi olarak veya alternatif enerji üretiminde kullanılması teşvik edilmektedir [67].

Slow Food'un merkezi olan Bra'da (İtalya), okul kantinlerinde sağlıklı ve yerel öğünler sunulmaktadır [76].

Casalbeltrame'de (İtalya) belediye tarafından 2006 yılında restore edilerek kurulan etnografya müzesi ile çocukların çiftlik yaşamını öğrenmelerini ve keşfetmelerini sağlayan “Cascina” Projesi, tarım ve köy hayatı ile ilgili bilgiler, teknikler, malzemeler sunmaktadır [76].

e. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar

Ziyaretçilerin iyi karşılanması; esnafın ve operatörlerin farkındalıklarının artırılması; yavaş güzergahların oluşturulması; yönetsel kararlara aktif katılımın sağlanması; eğitimciler, yöneticiler ve çalışanlar için Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim programlarının hazırlanması; yöre halkına sağlık ve Cittaslow ile ilgili sistematik ve kalıcı eğitim verilmesi; Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin varlığı;

Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi; Cittaslow logosunun kullanımı ile ilgili projeleri içerir.

Örneğin, Midden Delfland'da (Hollanda) tarihi yapılar üzerinde kare kodlu panolar yerleştirilerek, internet ağı üzerinden yapılar hakkında bilgiler verilmektedir.

Levanto'da (İtalya) *Mangialunga* rotasında ve kent merkezinde önemli yapılar hakkında bilgilendirme panoları vardır [16].

Abbiategrosso (İtalya)'da yaşayan sakinler için kurulmuş bir hizmet masası olan "*Sportello del Cittadino*", kent yönetimi ile sakinler arasında doğrudan iletişimi sağlamaktadır "*Fondazione Abbiatense*" ise, tanıtım ve kamusal çalışmalar için kurulmuş bir komisyondur; ekonomik, kültürel, sanatsal girişimleri harekete geçirmekte, koordine etmekte ve yaygınlaştırmaktadır. *Abbiatense*, "*Abbiategusto*" ve "*Notte dell'amicizia*" gibi Cittaslow kapsamında yapılan kültürel etkinliklerden sorumludur [76].

Ludlow'da (İngiltere), kent yönetimi kent planlaması konularında halkın görüşünü almaktadır. Örneğin, yeni trafik ve park kuralları, halkın da katılımı ile onaylanmıştır [17]. Bu yaklaşım sadece demokratik bir ortam sağlamaz, aynı zamanda halka kentini sahiplenme duygusunu verir [17].

f. Sosyal Uyum

Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar; farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması; engelli kişilerin entegrasyonu; çocuk bakımının desteklenmesi; genç neslin istihdam durumu; yoksulluk; sivil toplum kuruluşlarının ve toplumsal ortaklıkların varlığı; farklı kültürlerin entegrasyonu; politikaya katılım; kamu konut yatırımı ile ilgili projeleri içerir.

Örneğin, Waldkirch'da (Almanya), terk edilmiş ve çöp yığınları ile dolu bir tarihi yapı, kent yönetimi tarafından yenilenerek, yöre halkının toplandığı bir mekana dönüştürülmüştür. Önünde haftada bir kere yerel ürünlerin satıldığı bir pazar kurulmaktadır. İçinde yer alan mutfak, ikinci el mağazası ve yapının bakımı için gerekli hizmetler zor durumda olanlara iş fırsatı yaratmaktadır. Burada farklı kültürlerden, gruptan ve yaştan insanlar bir araya gelmekte ve sosyal ağlar kurulmaktadır [67].

Hersbruck’da (Almanya), yerel çevre koruma grupları, çiftçiler, kent yöneticileri ve küçük ölçekli işletme sahipleri ile kentin geleneksel peyzajını koruyarak yöre halkına ekonomik fırsatlar yaratmak için güçlü bağlar kurmuşlardır [67].

Aylsham’da (İngiltere), “*Green Lanes Comunity Garden*” Projesi dahilinde bir komite oluşturulmuş ve komite, bu alanda yaşayan tüm sakinlerin katılımını sağlamak amacıyla toplantılar düzenlemiştir [21]. Ancak, onların katılımı sonrasında proje başlatılmış ve onların kararı ile şekillendirilmiştir. Bu proje fiziki bir çevrenin oluşturulmasında sosyal ilişkilerin ve katılımın gücünü göstermektedir [21].

g. Ortaklıklar

Cittaslow kampanyalarının teşvik edilmesi; doğal ve geleneksel yiyeceklerin diğer kurumlar ile desteklenmesi; eşleştirme projeleri yapılması; gelişmekte olan ülkelerin Cittaslow felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapılması ile ilgili projeleri içerir.

Örneğin, Diss’in (İngiltere) Yemek Ağı (*food network*), tüketici grupları, yerel gıda satış mağazaları, çiftlikler, üreticiler, lokantalar ve dağıtıcılar arasında ortaklıklar yaratmaktadır. Bu ağ, yerel ürünlerin tadımı için insanlara fırsatlar sağlar ve bir arada yemek yapmayı, yemeği ve paylaşmayı teşvik eder [12].

Cittaslow yerleşimlerinin bazıları aynı zamanda Slow Food üyesidir ve geleneksel yemekleri bu üyeliğin varlığı ile desteklemektedir.

3.3 Cittaslow Kavramının İlişkili Olduğu Diğer Kavramlar

Bu kısımda, Cittaslow Hareketi’nin, kendisine esin kaynağı olan Yavaşlık ve Slow Food ile olan bağı; sürdürülebilir kent yaklaşımı ile olan yakınlığı ve turizm gelişimi ile olan hassas dengesi değerlendirilecektir.

a. Cittaslow ve Yavaşlık

Lowry ve Lee, Cittaslow’un benimsediği “yavaş” felsefesinin literatürde iki bağlamda ele alındığını belirtmektedirler [74].

Birincisi, yeni pratikler yoluyla gelişen alternatif kentsel yaşam şekli ve onun yavaş vizyonu; ikincisi ise, kentleri yavaş tutmaya yönelik bilinçli bir seçim yoluyla geleneksel kültür, zanaatlar ve çevrenin korunmasıdır [22], [75], [24], [17], [74].

Radstrom'a göre ise, pek çok yazar Cittaslow'un vurguladığı “yavaş” sözcüğünü, çoğunlukla yavaş büyüyen ya da yaşamın daha rahat ve kolay olduğu anlamında yorumlamakta; İtalyan kültürüne özgü, Slow Food'a dayanan ve hız kavramının aksi olmanın ötesine geçemeyen anlamda kullanmaktadır. Ona göre, buradaki “yavaş”, kalite için zaman ayırma fikridir; daha iyi bir yaşam kalitesini ve bu kaliteyi başarmak ve değerini bilmek için daha fazla zaman ayırmayı temsil eder. Kent sakinleri ise, yavaş tempoda olmak zorunda değildirler [7].

Uluslararası Cittaslow'un bir dönem başkanlık görevini yapan Stefano Camicchi, yavaşlığı, yavaş tempoda olmak değil, aksine, yeni teknolojiler kullanarak kentleri yaşamak için ideal yerler yapmak anlamında değerlendirmektedir [24]. Onursal Başkan Paolo Saturnini'ye göre de, yavaşlık geçmişe dönmek ya da çağdaşlığa karşı olmak değildir; köklerimize, tarihimize ve geleneklerimize saygı duyarak ve reddetmeyerek, kentlerdeki ve kırsal alanlardaki somut ve somut olmayan kültürel mirası geleceğe taşıyarak ilerlemek ve geliştirmektir¹.

Aslında, her Cittaslow yerleşimi, kendi “yavaş” anlamını üretir. Bu nedenle, her “yavaş” sözcüğünün çevirisi farklı anlamlar ifade edebilir. Cittaslow, yeni bir kentte yeni bir “yavaşlık” çeşidi üretirken, değişim ve yerel koşullara uyum bir arada gerçekleşir [24] ve bunun sonucunda, yavaşlığın yeni biçimleri oluşabilir [24]. Diğer bir deyişle, yavaşlığın yeni anlamları, her kentin kendine özgü yerellikleri ile ilgilidir. Değişmeyen ortak ilke ise, bu yerel değerlere zaman ayırmak, onlardan keyif almak ve kentte yaşam kalitesini attırmaktır.

b. Cittaslow ve Slow Food

Miele'ye göre, Slow Food'un kurucusu ve başkanı Carlo Petrini, yavaşlık felsefesini kabul eden kentler ağı fikrini ilk olarak 1997 yılında Orvieto'da düzenlenen Slow Food Dünya Kongresi'nde (*Slow Food World Congress*) ortaya koymuştur [24]. Daha sonra, 1999 yılında Orvieto'da Paolo Saturnini öncülüğünde Orvieto, Positano ve Bra belediye başkanları ve Petrini'nin desteği ile tohumları atılan ve 2001 yılında resmi olarak kurulan Cittaslow Birliği, 2007 yılında Puebla (Meksika)'da Uluslararası Slow Food Birliği ile bir protokol imzalayarak aralarındaki bağı resmileştirmiştir [79]. Ancak, 2014 yılında yayımlanan yeni tüzükte bu madde artık yer almamaktadır.

¹ Paolo Saturnini ile 2015 yılı Eylül ayında yapılan görüşmede kendisi tarafından belirtilmiştir.

Slow Food Hareketi, Cittaslow Hareketi'nin öncüsü ve ilham kaynağı olarak kabul edilmektedir [7]. İki hareketin de amacı, birbirini tamamlayıcıdır [31]. Cittaslow, Slow Food felsefesini, küçük kentlerde kentsel gelişim politikalarına uygular ve günlük yaşama yapılan değişimler yoluyla yerel ayırt edicilik yaratmayı amaçlar [67], [11]. İkisi de, yerel ve geleneksel kültürler, sakinlik ve keyif alma üzerinedirler [31] ve eko gastronomiyi teşvik ederler [16]. Ancak, Cittaslow, Slow Food ilkelerini yemek ile ilgili pratikler, aktiviteler ve etkinliklerin ötesine taşır [14]; kentsel ve kırsal yerleşimler için yaşanabilirlik, yaşam kalitesi ve sürdürülebilirlik ile ilgili daha geniş ve temelden gelen uygulama ilkeleri sunar [31].

Slow Food, geleneksel yeme alışkanlıklarının; Cittaslow ise, kent peyzajlarının küreselleşmesine ve tek tipleşmesine bir cevaptır [16]. İkisi de, küresel ve yapısal ekonomik değişimlerin zorluklarına cevaben doğan en iyi uygulamaların altını çizen, işbirlikçi ve birlikte hareket eden yaklaşımlardır [31] ve küresel kapitalizm ile bağlantılı algısal günlük deneyimlere alternatifler sağlamayı, örnekler yoluyla ikna etmeyi amaçlayan dolaylı aktivizmi uygularlar [12]. Çünkü büyük iş yatırımlarına ve küreselleşmeye karşı olmalarına rağmen, onları harekete geçiren nedenler siyasiden çok, çevre ve insanla ilgilidir [31].

Bazı durumlarda Cittaslow ve Slow Food ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlıdır [21]. Örneğin, İngiltere'deki ulusal ağa göre, eğer bir kentin aktif Slow Food grubu yoksa, o zaman kent, Cittaslow üyeliği alamaz [80], [14]. Aslında Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'ne göre de, Cittaslow olmak isteyen bir yerleşimin Slow Food ilkelerini kabul etmesi gereklidir [79]. Ancak, 2014 yılında yayımlanan yeni tüzükte, bu madde ve zorunluluk kaldırılmıştır.

Carp, yerel grupların ulusal şemsiye altında bölgesel ağları oluşturması bağlamında Cittaslow'un organizasyon yapısını Slow Food'a benzetirken [62]; Slow Food'u tabandan gelen, Cittaslow'u ise kent politikası seviyesinde yerel yönetim tarafından yönlendirilen bir hareket olarak tanımlayan Radstrom'a göre ise, ikisinin de birbirinden farklı organizasyon yapıları vardır. Yine de, aynı amaçlar ve aynı yerlerdeki varlıkları yoluyla birbirleriyle bağlarını sürdürürler [7].

c. Cittaslow ve Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik kavramı, 1987 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan, "Ortak Geleceğimiz" başlıklı Brundtland Raporu'nda "gelecek kuşakların kendi

gereksinmelerini karşılayabilme olanaklarından ödün vermeden bugünün gereksinmelerini karşılamak” olarak tanımlanmıştır [81], [82]. Sürdürülebilirlik için, doğal kaynakları korumak, sağlıklı ekonomiler yaratmak ve adil paylaşımı sağlamak gerekir [11].

Özcan’a göre, sürdürülebilir kent, günümüzdeki gelişmelere paralel olarak, kaynak ve enerji tüketiminde geri dönüşüm veya yeniden kullanım sistemlerini uygulayan; çevresel kaynak kullanımında adaletli dağılım sağlayan; sosyal ve ekonomik yaşam düzeyini arttıran; sınıfsal farklılıkları azaltan; kültürel miras değerlerini koruyan; örgütlü ve katılımcı yönetim mekanizmalarına sahip olan; sağlıklı ve yaşanabilir kentsel çevreler oluşturulabilmesine dönük çözüm arayışlarını içeren kentlerdir [82] ve enerji sistemlerinde geri dönüşüm modellerinin benimsenmesi; üretim-tüketim-atık dengesinin kurulması; bireysel araç kullanımının ve karbon ayak izlerinin azaltılması; doğal yaşam ortamlarının korunması; toplum üyelerinden her birinin sosyal adalet ve eşitlik anlayışı ile kentin tüm olanaklarından faydalanması gibi, fiziksel, sosyal-kültürel, ekonomik ve yönetsel yaklaşımlar sunarlar [83], [84], [85], [82].

Literatürde, Cittaslow Hareketi, yukarıda tanımlanan sürdürülebilir kent yaklaşımı ile benzer ilkeleri benimsemesinden dolayı “alternatif bir sürdürülebilir kent modeli” olarak tanımlanmaktadır [19], [12], [17], [67], [62]. Cittaslow kriterleri, Campbell’in sürdürülebilirlik için 3E (*Environment, Economy, Equity*) kavramının içerdiği çevre koruması, ekonomik gelişme ve sosyal eşitlik arasındaki karşılıklı bağlılığa duyarlı ve cevap vericidir [67].

Cittaslow kriterlerinden, hava ve su kirliliği için önlemler, atık yönetimi, yenilenebilir enerji üretimi, enerji tasarrufu, biyoçeşitliliğin korunması, bisiklet ve ekolojik toplu ulaşım sistemlerin benimsenmesi, yeşil alanların korunması ve oluşturulması, vb. göstergeler, sürdürülebilirliğin çevresel boyutunu yansıtır. Diğer yandan, farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması, genç neslin istihdamı, tüm yöre halkının kent yönetimin her seviyesinde katılımı, engelli kişilerin entegrasyonu, yoksulluk ve ayrımcılığa karşı çalışmalar, vb. göstergeler ise, sosyal boyutunu gösterir. Ayrıca, yerel ürün-üretim ve tüketimin teşvik edilmesi, hem ekonomik canlılık sağlar, hem de çevreye ve doğal kaynaklara karşı duyarlı bir yaklaşım sergiler; bu da sürdürülebilirliğin “çevre ve gelişim arasındaki denge” ilkesi ile koşuttur [19].

Cittaslow, diğer sürdürülebilir kent yaklaşımlarından farklı olarak yerel değerleri, kimliği, keyfi ve yaşanabilirliği ön plana taşır. Bir diğer anlamda, yerel ön koşullara göre kentin sürdürülebilirliğini geliştirir [16]. Keskin'e göre, sürdürülebilir kent, günümüzün sosyal-ekonomik çıkarlarını, çevreye zarar vermeden, onlar ile uyumlu hale getirir [19]. Cittaslow ise, sürdürülebilirliğin gündemini belirleyen kaynak tüketimi ve çevre kalitesine de bağlı kalarak, yerel ürünlere, yerel ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklara odaklanır [67].

Cittaslow yerleşimleri, her ne kadar sürdürülebilir boyutlar içerse de, asıl amaçları, sürdürülebilirliğin hedeflerini başarmaktan öte, kentsel yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Aslında, yaşam kalitesinin geliştirilmesi, sürdürülebilir gelişmenin tamamlayıcı bir parçasıdır; ancak, onu tanımlamak ve ölçmek kolay değildir [11]. Çünkü, sürdürülebilirlik doğal kaynakların korunması, iklim, ekoloji gibi değişmez bileşenlere dayanırken, kentsel yaşam kalitesi, ondan farklı olarak, daha çok kentsel donanım ve konfora odaklanır; yer duygusu, okunaklılık, ortak bellek gibi soyut öğeleri içerir [86], [87], [88]. Özetle, kentsel yaşam kalitesi, bireyin yaşamına ilişkin nesnel ve bireyin algısında biçimlenen öznel değişkenlere bağlı, sadece ekonomik değil mekânsal, sosyal ve politik faktörlere dayanan çok boyutlu bir kavramdır [89].

d. Cittaslow ve Turizm

Günümüzde kentler, küreselleşmeye paralel olarak plansız turizm gelişiminin yarattığı olumsuz etkiler ile de karşı karşıyadır. Özellikle, önemli bir ekonomik kalkınma aracı olarak gördükleri turizm yoluyla, yerel değerlerini ve yaşam şekillerini pazarlayarak küresel arenada diğer kentler ile rekabet etmeyi hedefleyen küçük yerleşimlerin, çağlar boyunca birikerek oluşan kentsel öğeleri ve kimlikleri turizm amaçlı aşırı kullanım sonucu zarar görebilmektedir. Bu kentlerde, hızlı bir şekilde, kültürün metalaştığı, mekanların tükendiği sıradan yerlere dönüşmektedir. Küçük yerleşimler için sürdürülebilir bir kalkınma modeli sunan Cittaslow Hareketi ise, birinci önceliğini kentsel öğelerin yöre sakinlerine göre tasarlanması, planlaması ve düzenlenmesine vererek, kitle turizminin bu olumsuz etkilerine karşı bir duruş sergilemektedir.

Yaşanabilir ve ulaşılabilir bir kent aynı zamanda ziyaretçileri de iyi karşılar ve onlara da iyi bir yaşam kalitesi sunar [7]. Kentin yaşam kalitesini arttırmayı amaçlayan Cittaslow süreci, turizmi de bu doğrultuda geliştirebilir [16]. Diğer bir deyişle, Cittaslow

girişimlerinin detaylı ve bütüncül yaklaşımı, dolaylı olarak sürdürülebilir turizmin gelişimine de yardımcı olur [11].

Cittaslow'un ve Slow Food'un marka değeri, ürün gelişimi ve görünürlüğü arttırarak turizm için bir potansiyel olabilir [16]. Fakat, Cittaslow yerleşimleri, hem tanıtımları için sınırlı kaynaklarının olması hem de kitle turizmine karşı olmaları nedeniyle, destinasyon pazarlaması yapmayı tercih etmezler. Buna rağmen, kent yaşamına dair iyi örnek uygulamaları ile tur operatörleri ve medyanın ilgisini çekmeye devam ederler [16].

Ancak, Cittaslow yerleşimleri, turizmin kent ekonomisine katkılarından dolayı, ziyaretçileri kentlerine çekmeyi talep edebilirler. Bu bağlamda, ziyaretçileri de geçici sakinler olarak gören Cittaslow Hareketi; basit konaklama, sağlıklı yemekler, yavaş tempoda gezme, yerel kültür, huzurlu atmosfer ve doğaya saygıyı barındıran yavaş turizm [74], kültür turizmi, ekoturizm ve gastronomik turizm gibi yeni ve yavaş deneyimlere açık alternatif turizm çeşitlerini benimser. Ayrıca, Genel Sekreter Pier Giorgio Olivetti'ye göre, Cittaslow yerleşimleri, gastronomiye ilgi duyan aktif ve cana yakın ziyaretçileri, küçük grupları, aileleri ve çocukları çekmelidir [16].

Dünya'da Cittaslow üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla, kentsel gelişim ve yaşanabilirlik üzerine odaklanırken, Türkiye'de yapılan çalışmalar, Cittaslow'un turizm gelişimi için potansiyel katkısının altını çizmektedir [11]. Aynı zamanda, Türkiye'de Cittaslow üyeliği kent yöneticileri tarafından turizm odaklı ekonomik kalkınmanın bir yolu olarak algılanmaktadır [11]. Cittaslow Hareketi'nin amacı olmayan bu algıyı değiştirmek ve bu farkındalığı arttırmak için ülkemizde hareketin kentsel alanlara ve yöre halkına etkisi üzerinde daha çok çalışma yapılmalıdır.

3.4 Cittaslow Yerleşimlerinin Özellikleri

Günümüzde kentler birbirine benzeme eğilimindedir. Teknolojinin gelişmesi ile iklime göre oluşturulan yapı formu, yerel inşaat malzemeleri ve ustalıklar gibi yere özgünlük veren unsurlar yerini, iklim kontrol sistemlerine, her yerde bulunabilen seri üretim malzemelere ve makinelere bırakmaktadır. Geçmişte ihtiyaç olarak görülen yerel olgular bugün artık tercihe dayanmaktadır [90], [7]. Her yerde bulunan malzemeler ve son sürüm teknolojik yöntemler kullanarak hızlanmak ve tek tipleşmek yerine, yerel

özgünlüğün sürdürülmesine odaklanan Cittaslow Hareketi, yavaş ve eşsiz olmayı seçerek kent planlaması için alternatif bir yaklaşım sunmaktadır.

İtalya’da başlayan Cittaslow Hareketi, geleneksel İtalyan kenti ve yaşamından ilham almıştır. Bir dönem Cittaslow başkanlığını yapmış olan Stefano Camicchi bir röportajında, bilim insanları ve sosyal bilimcilerin yaşamaya en uygun yerleri, nüfusu 50.000’den az olan kentler olarak saptadıklarını; bu nedenle, sosyal kaynaşmanın merkezi olarak faaliyet gösteren meydanlara sahip geç Ortaçağ ve Rönesans kentlerinin ideal bir kent modeli olabileceğini; Avrupa’nın ise, kendi köklerini hatırlayarak kimliklerinin inşasında rol oynayan kentlerin tarihi rollerini kabul etmeleri gerektiğini belirtmiştir [91], [10].

Cittaslow Hareketi’nin gelenekler, kimlik ve geçmiş ile güçlü bağı vardır. Fakat, kentte yaşam kalitesini arttıran, sürdürülebilirliği amaçlayan ve yerel değerlere saygılı gelişim ve değişime de karşı değildir [7]. Saturnini’ye göre, hareket değişime değil; yanlış değişime karşıdır ve yanlış olan geçmişi silmektir [10]. Bu açıdan, Cittaslow, çağdaş değişimler ile geleneksel yaşam arasında anlaşma sağlayan akışkan bir oluşumdur [10]. Çağdaş küresel yaşamı reddetmez, ancak onun değerleri, pratikleri ve ideolojilerini aktif ve eleştirel bir şekilde sorgular [10].

Diğer yandan, Cittaslow yerleşimleri, insan yaşamı ve çevre sağlığının sürekli bir gelişim içinde olmasını amaçlar [19]. Bu bağlamda, kentler sadece geleneksel ve yerel değerleri değil, aynı zamanda bu değerlerin sürdürülmesini ve korunmasını sağlayan çağdaş gelişmeleri de kucaklarken; yeni müdahaleler, yapılı çevrenin kendine özgü karakterini korumalı, daha fazla yeşil alan yaratmalı, bisiklet ve yaya yollarını arttırmalı, meydanları reklam panolarından uzak tutmalı, ses, ışık ve görüntü kirliliğini azaltmalı, alternatif enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmeli, toplu taşıma sistemini geliştirmeli ve çevre dostu mimariyi teşvik etmelidirler [31].

Cittaslow, çevreci ve yaya öncelikli yaklaşımlar sunar. Motorlu ve özel taşıt kullanımı yerine, bisiklet kullanımını teşvik eder. Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları ile toplu ulaşım duraklarında bisiklet park yerleri yapar. Elektrikli otobüs, yürüyen merdivenler, teleferik gibi çevreye duyarlı toplu ulaşım sistemlerini kullanır. Kent içi, çoğunlukla araç trafiğine kapalıdır. Yürüyüş yollarında, mimari engeller kaldırılmış, yaya kullanımına uygun hale getirilmiştir.

Cittaslow için sınırlar, kıyı yerleşimlerinde sahiller, tarihi kentlerde kent surları, kent içinde ya da çevresinde ağaç sıraları, tarım alanlarında bahçe duvarları ve çitler, vb. olabilir. Sınırlar, çevreci yaklaşımlarla oluşturulur/korunur ve kentte yaşayan bireyler arasında sosyal ayrılmaya neden olmaz.

Cittaslow yerleşimleri, küçük ölçekli yapıları çevrelerden oluşur. Bölgeleri, mahalleler ve bazen de kentin bütünü oluşturur. Mahallelerin, aynı zamanda kentin, yere özgü karakteri vardır. Mahalleyi meydana getiren haneler hem yerel değerlere hem de sürdürülebilir yaklaşımlara önem verir. Dirençli kent planlaması esastır. Biyomimari, pasif ev, vb. çevreye duyarlı tasarımlar ve yapılarda enerji tasarrufu teşvik edilir. Yapılar ve yapılara ait öğeler görsel kirlilik yaratmaz. Eğer marjinal bölgeler varsa tekrar değerlendirilip kullanılır. Bölgeye ait değerler iyileştirilir, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerleri arttırılır. Ayrıca sosyal ilişkiler de fiziksel çevreyi doğrudan etkiler. Kentin bir bütün olarak yaşaması için farklı etnik kökene sahip bireylerin aynı mahalleye yerleşmelerini destekler. Cittaslow yerleşimleri, kentsel ölçekte olduğu kadar çevresindeki kırsal alan ile olan bağında da yavaş yaşamın ifadesini gösterir. Kırsal alandaki üreticileri ve yerel ürünlerin korunmasını teşvik eder. Yerel pazarlarda, kırsal alanlarda yetişen ürünlerin satılmasını destekler [10].

Cittaslow yerleşimleri, yerel pazarlar, festivaller ve etkinliklerin yer aldığı davet edici kamusal alan yaratımı ile kentteki canlılığı arttırmayı amaçlar [31]. Meydanlar ve pazar alanları bu yerleşimlerin kalbidir. Meydanlarda, yöre halkı bir araya gelir; pazar alanlarında yerel ürünlerin üreticiden tüketiciye doğrudan satışı yapılır. Bu alanlar, her ne kadar hareketli alanlar olsalar da, promenat ya da alışveriş merkezleri gibi insan akışını kolaylaştırmak için tasarlanan diğer sosyal mekanların aksine, kentsel yaşamın akışı içinde birer düğüm noktalarıdır [10].

Biçimlenişleri ile, farklı yaştan, cinsiyetten ve meslekten insanları toplar; sosyal kaynaşma ve katılımı teşvik eder. Yeşil alanlar da kentteki diğer toplanma alanlarıdır. Cittaslow yerleşimlerinde, sosyal yeşil alanlar, verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak iyileştirilir/oluşturulur; doğaya zarar veren yapı malzemeleri kullanılmaz.

Pek çok kentte olduğu gibi Cittaslow yerleşimlerinin de sembolü haline gelen fiziksel öğeleri vardır. Kimi zaman, bu bir anıtsal yapı, bir heykel; kimi zaman göl veya deniz, bir dağ olabilir. Fakat, Cittaslow yerleşimleri, Knox'un üçüncül mekanlar olarak adlandırdığı kaldırımlara masa kuran cafeler, pek çok nesnenin bir arada satıldığı

dükkanlar, yerel ürünlerin sunulduğu aile işletmesi lokantalar gibi işaret öğeleri ile büyük kentlerden farklılaşır [22]. Bu mekanlar, kentteki rutin aktivitelerin ve sosyo-kültürel hareketlerin yeridir. Tıpkı pazar alanları gibi, günlük karşılaşmalara ve karşılıklı iletişime olanak sağlarlar.

Kentlerde tüm bu öğeler iç içedir. Tüm bu imgeler birleşerek, Cittaslow yerleşimlerinin kendine özgü karakterini meydana getirir.

3.4.1 Kurucu Cittaslow Yerleşimleri – Cittaslow İtalya

Şekil 3. 1 İtalya’da yer alan kurucu Cittaslow yerleşimleri

İtalya’da dört küçük tarihi yerleşimin liderlerinin girişimiyle başlayan Cittaslow Hareketi, bu kentlerde sürdürülen geleneksel kent yaşamını referans almıştır. Bu kentler, hem biçimlenişleri hem de toplumsal ve ekonomik yapıları ile yavaşlık felsefesini özlerinde taşımaktadır. Aslında, İtalya’da çok sayıda küçük yerleşim bu

niteliklerini sürdürmektedir. Birçoğu (2015 yılı itibariyle 80 İtalyan kenti) Cittaslow Hareketi'ni kolaylıkla benimsemiştir. Ancak, bu kısımda kurucu kentler olmaları nedeniyle, Greve in Chianti, Orvieto, Positano ve Bra yerleşimleri incelenecektir. Bu kentlerin hepsi, Cittaslow öncesinde Slow Food üyesidir ve kent liderleri Slow Food girişimlerinde aktif rol almaktadır. Saturnini, bu yerleşimlerin bir araya gelişlerinin sebebini, Slow Food projelerinde uzun yıllardır birlikte çalışmaları olarak ifade etmiştir¹. Coğrafi olarak bakıldığında, ülkeyi kuzeyden güneye dört farklı bölgede dengeli bir dağılım göstererek temsil eden bu kentlerin her biri sürdürdükleri geleneksel yaşamın yanında, kendilerine has özelliklere ve buna bağlı geliştirilen farklı Cittaslow girişimlerine sahiptir. Bu çerçevede, dört kurucu kentin önce kısa tarihçesi, yapılı çevre ve ekonomik özellikleri; sonrasında her kentin yerel nitelik ve koşullarına göre geliştirdikleri Cittaslow projeleri sunulacaktır.

Greve in Chianti

Toscana Bölgesi'nde Floransa iline bağlı 14,351 nüfuslu Greve in Chianti, üzüm bağları ve zeytinlikler ile kaplı yeşil tepeleri, taş evlerden oluşan köy ve kasabaları ile kendine özgü bir peyzaja sahip Chianti Bağlar Bölgesi'nin merkez yerleşimidir.

Greve in Chianti, pembe, sarı ve beyaz renklere boyanmış, 2-3 katlı yapıları, günümüzde her yıl düzenlenen çeşitli etkinliklere ve 13. yüzyıldan beri yerel ürünlerin satıldığı kent pazarına ev sahipliği yapan ana meydanı ile geleneksel bir İtalyan kenti olarak tanımlanabilir. Revaklar ile çevrilmiş üçgen biçimdeki Matteotti Meydanı (*Piazza Matteotti*) kentin düğüm noktasıdır. Revaklar, geleneksel yemekler sunan lokantalara, el yapımı ürünler yapan atölyelere ve yerel ürünler satan mağazalara açılmaktadır. Meydanın bir köşesinde, Neo-Rönesans stilde inşa edilmiş Belediye Binası; karşı köşesinde Neo-Klasik cepheli *Santa Croce* Kilisesi ve ortasında, bu kentte yaşamış ünlü bir kaşifin heykeli yer almaktadır.

Yerleşimin en yüksek noktasında konumlanan Montefioralle Kalesi (*Castello di Montefioralle*), taş evleri ve Arnavut kaldırımlı dar sokakları içine alan dairesel kent surları ve çevresindeki üzüm bağları ile kentin en önemli cazibe noktalarındandır.

¹ Paolo Saturnini ile 2015 yılı Eylül ayında yapılan görüşmede kendisi tarafından belirtilmiştir.

Montefioralle, bu özellikleri ile “*Uno dei Borghi Piu Belli d’Italia*”¹ ünvanına hak kazanmıştır.

Tarih boyunca önemli yolların kesişiminde yer alan stratejik konumu, ekonomik büyümesine yardım etmiştir. Kent çevresindeki üzüm bağları ile dünyanın önde gelen şarap üretim merkezlerinden biridir. Bugün ise, yerel ürünlere, geleneksel üretime dayanan ekonomik yaşamı ve eşsiz peyzajı ile eko turizm destinasyonlarından biri haline gelmiştir.

Cittaslow fikrinin yaratıcısı Paolo Saturnini, Greve in Chianti belediye başkanlığı yaptığı dönemde, Orvieto, Positano, Bra belediye başkanları ve Slow Food’un kurucusu Carlo Petrini ile birlikte, Cittaslow Hareketi’ni başlatmıştır. Saturnini’ye göre, Chianti Bölgesi’nin geçmişindeki bazı örnekler, onun Cittaslow fikrine esin kaynağı olmuş ve onu şekillendirmiştir [92]. Bu açıdan, Greve in Chianti, Cittaslow Hareketi için önemli bir referanstır.

Greve in Chianti çevresindeki kırsal alanların, bu küçük yerleşimin kimliğinde önemli bir rolü vardır. Fakat, 20. yüzyıl ortalarında, bu kırsal alanlarda istihdam seviyesinin azalması sonucunda burada yaşayan pek çok insan daha büyük kentlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Hem göçü engellemek hem de bu alanları yeniden istihdama açmak için büyük endüstrilerin kurulması teşvik edilmiştir. Bir süre sonra, peyzaja, geleneksel arazi kullanımına ve tarımsal üretime olan olumsuz etkilerinin anlaşılması ile büyük endüstriler kapatılmıştır. Saturnini, yerel kimliklerinin bir parçası olan kırsal alanlarının bu karar yüzünden zarar gördüğünü ve onları tekrar iyileştirmenin kolay olmadığını belirtmiştir. Fakat, bu süreç, onlar için bir uyandırma alarmı olmuştur [92], [7]. Tüm bu deneyimler, halkın çevrelerine, yerel değerlerine, geçmişlerine ve kimliklerine olan farkındalığını arttırmıştır. Örneğin, 1980’li yılların ortasında, Dünya’daki nükleer eğilimi protesto etmek için bir grup İtalyan Belediyesi ile birlikte “nükleerden arındırılmış alan” (*zone denuclearizzate*) olmayı kabul etmiştir.

Cittaslow yerleşimi olduktan sonra, Greve in Chianti’de daha fazla eski yapı korunmaya başlamış; yeni yapı projelerinin sayıları büyük oranda azaltılmış; perakende satıcıların varlıklarını sürdürmeleri için büyük süpermarketler kent dışında tutulmuştur [10].

¹ Uno dei Borghi Piu Belli d’Italia: İtalya’nın en güzel köylerinden biri anlamında kullanılan bu ünvan, 2001 yılında İtalya’da kurulan Küçük Tarihi Yerleşimler Derneği tarafından verilmektedir.

Ayrıca, tarihi kent merkezi, kentin ana arteri *Viale Vittorio Veneto* dışında araç trafiğine kapatılmış; kent merkezinin hemen yanında, otopark alanı ve yeni kütüphane binası tarihi çevre ile uyumlu bir çağdaş tasarım anlayışı ile inşa edilmiştir.

Greve in Chianti’de, Cittaslow politikaları, kırsal alanlardaki üzüm bağları ve zeytinliklerin üretimini desteklemekte ve geleneksel kırsal mimarisini oluşturan taş evlerin korunmasına ve sürdürülmesine yardımcı olmaktadır. Cittaslow Hareketi, kente getirdiği sosyo-ekonomik kalkınma modeli ile yerel peyzajın korunmasını ve büyük endüstrilere ihtiyaç duymadan yerel üreticilerin ekonomik olarak sürdürülmesini garanti altına almaktadır [7]. Bunun yanında, sakinlerin yaşam kalitesine, tarihi çevreye ve yerel üretime zarar vermeyen çağdaş gelişimleri de onaylamaktadır.

Orvieto

Umbria Bölgesi’nde Terni iline bağlı 21,043 nüfuslu Orvieto, Uluslararası Cittaslow Birliği’nin merkezidir.

Kent, volkanik tüf kayalıklı yüksek bir plato üzerinde Etrüskler tarafından M.Ö.6. yüzyılda kurulmuştur. 3. yüzyılda ise, Romalılar yerleşmiştir. Bugün, iki kültürün de izlerini bulmak mümkündür. Ancak, günümüzdeki yapıli çevreyi çoğunlukla, Ortaçağ Dönemi’ne ait (daha çok 13. ve 14. yüzyıl) tüf kayadan yapılmış kagir yapılar oluşturmaktadır. 16. yüzyılda Rönesans stili cepheler ve kamu yapıları inşa edilmiştir. 19. yüzyılda kent yenilenerek, bu dokuya tarihselci yaklaşımla yapılmış yeni saraylar ve dini yapılar eklenmiştir [24]. Bugün, büyük oranda korunan bu tarihi dokusunu, konumu ve doğal sınırları nedeniyle, endüstriyel devrimi deneyimlememesine borçludur.

Orvieto, iki katmanlı bir kenttir. Falezlerden oluşan yüksekçe konumu ve yumuşak kayalıklı yapısı, çağlar boyunca yer altında da bir kent oluşmasına olanak sağlamıştır. Etrüsklerden beri, su deposu, kiler, şarap ve zeytinyağı üretim alanı, kuş evi, sığınak, vb. pek çok amaçla kullanılan bu insan yapımı mağaraların, bugün hala büyük bir kısmı, yerel halk tarafından depolama alanı olarak kullanılmaya devam etmektedir. Ayrıca, kamulaştırılan küçük bir kısmı da yer altı kentini tanıtmak amacıyla müze olarak işlevlendirilmiştir.

Kentin simgesi, 13.yüzyılda inşa edilmiş katedralidir. Kentin düğüm noktaları olan katedralin önündeki *Piazza del Duomo* (meydan) ile Belediye Binası’nın önündeki

Piazza della Repubblica'yı (meydan) birbirine bağlayan *Via del Duomo*, *Via Filippeschi* ve *Corso Cavour* en önemli alışveriş caddeleridir. Bu caddelerin kesişiminde diğer bir işaret noktası olan *Torre del Morro* (saat kulesi) yer almaktadır. Ayrıca, kentte çok sayıda müze ve sanat atölyeleri bulunmaktadır.

Tarihi kent merkezinde ve yer altı kentinde koruma ve restorasyon çalışmaları halk, belediye, bölge yönetimi, hükümet ve uluslararası kuruluşların desteği ile 50 yıldır sürekli olarak devam etmektedir. Bu süre içinde ellinin üzerinde tarihi yapı restore edilmiştir. Üzerinde bulunduğu platoyu oluşturan, aynı zamanda pek çok yapıda yapı malzemesi olarak kullanılan volkanik tuf kayalıkların korunmasına yönelik Bakanlık tarafından karşılanan proje de bu koruma çalışmalarının bir parçasıdır¹.

Orvieto'nun Cittaslow Hareketi bağlamında öncelikli politikası, sürdürülebilir ulaşım üzerinedir. Tarihi kent merkezi, hem trafiği, hem gürültü ve hava kirliliğini, hem de yer altındaki mağaralar üzerindeki yükü azaltmak için araç trafiğine kapatılmıştır. Özel araçları ile gelen ziyaretçiler, kent sınırında yapılan yer altı otoparkına yönlendirilmektedir. Buradan kent merkezine yürüyen merdivenler ve asansörler ile kolayca ulaşabilmektedirler. Kentin diğer ucunda ise, tren istasyonundan gelen ziyaretçi ve sakinlerin kent merkezine ulaşımı için funiküler sistemi yerleştirilmiştir. Küçük elektrikli otobüsler ise, kent içi ulaşımı sağlamaktadırlar [73], [7]. Öğrenciler ise, rehber öğretmenler öncülüğünde, toplanarak hep beraber yürüyerek okula gittikleri "*pedibus*" projesi ile sürdürülebilir ulaşım katkı sağlamakta; yaşadıkları kente olan farkındalıkları artmaktadır.

Ayrıca, Cittaslow Orvieto, küresel iklim değişikliği ve yenilenemez enerji kullanımına karşı girişimleri de desteklemektedir [24]. 2003 yılında, yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı hidrojen ekonomisini teşvik eden Hidrojen Kentler Tüzüğü'nün imzalanmasına da ev sahipliği yapmıştır [73].

Slow Food üyeliğine bağlı gastronomik girişimler de kentte aktif olarak sürdürülmektedir. Örneğin, kent merkezinde fast food ve büyük süpermarketlerin açılmasına izin verilmemektedir. Özellikle, yaşlı sakinleri aktif ve ilgili tutmak için sebze ve meyve yetiştirilebilen kent bahçeleri kurulmuştur. Geleneksel yemek ve yerel ürünleri teşvik eden pek çok eğitim ve tadım programları mevcuttur. Okul kantinlerinde,

¹ Pier Giorgio Oliveti ile 2015 yılı Eylül ayında yapılan görüşmede kendisi tarafından belirtilmiştir.

organik ve yerel ürünler kullanılmaktadır [73]. Öğrenciler, okullarda yerel yemek ve sağlıklı beslenme konusunda eğitim almaktadırlar. Yerel üreticiler tüm bu girişimler yoluyla desteklenmektedir [7]. *Palazzo del Gusto* (Tat Sarayı), kentin gastronomik kimliğini sürdüren bu girişimlerin bir diğer adresidir. Yemek ve şarap üreticileri, kamu kuruluşları ve özel işletmeler için buluşma noktası olan bu yapı, yerel ürünlerin araştırılmasını teşvik eder ve kent mutfağını oluşturan yemek tariflerinin envanter çalışmasını yapar. Ayrıca, Uluslararası Cittaslow Birliği'nin bir önceki merkezidir [24].

Kent çok sayıda etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Cittaslow farkındalığını ve sakinlerin boş zaman aktivitelerinin kalitesini arttırmaya yönelik *Dominiche-Slow* (Yavaş Pazarlar), her yıl beş pazar günü yapılmaktadır. Bu günlerde, *Piazza del Duomo*'da köy pazarı düzenlenmekte, zanaatkar atölyeleri açılmakta, pastoral sergiler yapılmakta, yerel şarap ve yemek tadım masaları kurulmakta, yerel müzik okulu tarafından dinletiler gerçekleştirilmektedir [24]. Etkinlikler, kentin gelir kaynakları olan sürdürülebilir tarım ve turizm için de önemlidir. Müzik festivali *Umbria Jazz Winter* ve yemek festivali *Orvieto con Gusto*, her yıl çok sayıda uluslararası ziyaretçiyi çekmektedir [73].

Positano

Campania Bölgesi'nde Salerno iline bağlı 3.968 nüfuslu Positano yerleşimi, 1997 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne giren Amalfi kıyıları kültür peyzajında yer alan 13 yamaç yerleşiminden biridir.

Positano, organik sokak dokusu, renkli Akdeniz mimarisi, yeşil yamaçları ve azur mavisi kıyıları ile pitoresk bir görüntü sunar. Kentin yapılı çevresini, birbirinin manzarasını kesmeden yamaca konumlanmış, benzer stilde inşa edilmiş, farklı renklere boyanmış, yer yer kemerlerin bir dizi şeklinde kullanılarak dolu-boş yüzeylerin oluşturulduğu cephe düzenlerine sahip, bitki ve çiçekler ile oluşturulmuş peyzaj elemanları ile bütünleşmiş, az katlı sivil mimarlık örnekleri ve bölgeye özgü sarı, mavi, yeşil mozaikler ile kaplanmış kubbesi yerleşimin sembolü haline gelen bazilikal planlı *Santa Maria Assunta di Positano* Kilisesi oluşturmaktadır. Topoğrafyaya göre şekillenmiş organik bir sokak dokusu vardır. Sıklıkla basamaklardan oluşan, kimi zaman bir manzaraya, kimi zaman bir evin giriş kapısına açılan sokakları, kentte sürpriz panoramalar yaratmakta, birbirinin içine geçen özel ve kamusal alan ayrımını ortadan kaldırmaktadır.

18. yüzyılda önemli bir ticari liman olan kent, İtalyan Birliği'nin kurulması ve yeni ticari rotaların açılması ile önemini kaybetmiş, dışarıya çok sayıda göç vermiş ve küçük bir balıkçı kasabasına dönüşmüştür. 20. yüzyıl başında, kıyı yerleşimlerini birbirine ve büyük kentlere bağlayan yolun inşası tamamlanmış; 1950'lerde ise Escher, Steinbeck, Picasso, Klee, Zeffirelli and Liz Taylor gibi entelektüeller, sanatçılar ve ünlülerden oluşan bir grup elit ziyaretçi tarafından yeniden keşfedilerek turizm merkezi haline gelmiştir [93].

Bugün, Positano'nun en önemli geçim kaynağı turizm ve ona bağlı gelişen moda butikleri ve seramik üretimidir. Limon ağaçları ise, hem bölgenin sembolü, hem yerel zanaatkarlar için tema, hem de ürünleri ve ticareti ile kentin gelir kaynaklarından bir tanesidir.

Positano, koruduğu kendine has peyzajı, mavi bayrağa sahip plajları, mimarisinin biçimlenişi, el sanatları, yerel değerleri ile kente çok sayıda ziyaretçi çekmektedir. Öyle ki, kent nüfusu yaz aylarında 3 katına çıkmaktadır [94]. Yaz aylarında, sokaklarında yalnızca turistlerin gezdiği, İtalyanca dışında tüm dillerin konuşulduğu, bir zamanlar konut olarak kullanılan yapıların hediyelik eşya satan dükkanlar, oteller ve lokantalara dönüştüğü bu yerleşim, bu açıdan bir müze kent izlenimi yaratmaktadır. Hatta, kent yönetimi tarafından sokaklara asılan uyarı levhalarında, tıpkı bir müze ziyaretinde olduğu gibi, ziyaretçiler, sokaklara çöp atmamak, sokak ve meydanlarda yemek yememek, deniz kıyafetleri ile kentte gezmemek, sokaklarda uyumamak ve insanları rahatsız edecek seviyede yüksek sesle konuşmamak konularında uyarılmaktadır.

Turizm, kent için bir taraftan gelir kaynağı iken, diğer taraftan da sakinlerin yaşam biçimini etkileyen bir olgudur. Çünkü, Positano'da ancak turizm sezonu dışında büyük onarımlar yapılabilmekte, kent sakinleri arabalarını kent içinde kullanabilmekte ve çocuklar plajda oyun oynayabilmektedir. Positano'nun turizm koordinatörü Lorenzo Cinque'ye göre turizmin bu baskısı nedeniyle, Cittaslow Hareketi Positano için zorlu bir görev olarak görülebilir [94]. Ancak, Positano Avrupa'daki diğer küçük kentler için örnek teşkil edecek önemli bir proje başlatarak kurucu Cittaslow yerleşimleri arasında yer almıştır. Daha sonra, Cittaslow kriterleri içinde de yer alan bu proje, kent sakinlerinin yaşam kalitesini geliştirmek ve deniz ortamını korumak için çevre dostu, ileri teknoloji kanalizasyon arıtma tesisinin kurulmasıdır [95], [10]. Diğer yandan,

Positano'nun bulunduğu topoğrafyadaki konumu, biçimlenişi ve doğal sınırları, kenti yavaş olarak nitelendiren en önemli öğelerdir¹.

Kent merkezinde 2014 yılında başlayan, Avrupa Birliği, İtalyan Hükümeti, Campania Bölgesi, Campania Bölgesi Kalkınma Ajansı, Positano Belediyesi, Kültür Varlıkları ve Aktiviteleri Bakanlığı ve Kültür Varlıkları Kooperatifi'nin katkıları ile *Santa Maria Assunta* Kilisesi'nin çan kulesinin restorasyonu ve 2001 yılında keşfedilerek kentin tarihini aydınlatan M.Ö. 1. yüzyıl Roma dönemine ait villa kazısı gerçekleştirilmektedir.

Belediye Binası, yerleşimin tepesinde daha az turistik olan bir noktada konumlanmıştır. Hemen yanında tasarım ekibi ve belediye yetkilileri tarafından peyzaja uyumlu olduğu öne sürülen, kent hizmetlerinin yer alacağı halk evinin (*casa comunale*) inşası devam etmektedir [96].

Positano'da Cittaslow eylemlerinden bir diğeri de, yaz aylarında kentte oluşan trafik ile lokanta ve gece kulüplerinden kaynaklanan gürültü kirliliğini engellemek için birtakım kısıtlamalar getirilmesidir [94].

Her yıl binlerce turistin akın ettiği, önde gelen tatil yerleşimlerinden biri olan Positano'da, kent sakinleri ve yönetiminin, yine de kentin geçmişteki huzurlu yaşamını sürdürmek için çalışmalara devam ettiği görülmektedir [94].

Bra

Piemonte Bölgesi'nde Cuneo iline bağlı 29,169 nüfuslu Bra, Uluslararası Slow Food'un merkezidir.

Neolitik çağdan, günümüze önemli bir yerleşim alanı olan Bra ve bugün onun sınırları içinde yer alan Pollenzo² çağlar boyunca önemli gelişmelere tanıklık etmiştir. Roma Dönemi'nde, stratejik bir ticari ve askeri merkez olmuştur. Ortaçağ'da geniş çiftlikler kurulmuştur. 18. yüzyılda Bra kentinin sınırları genişlemiş ve mimar Bernardo Antonio Vittone kentin önemli yapılarından Belediye Binası ve *Santa Chiara* Kilisesi'ni inşa etmiştir. Pollenzo ise, bu yüzyılda Savoy Ailesi'nin himayesine girmiş ve Kraliyet ailesinin sayfiye yeri olarak kullanılmıştır. 19. yüzyılda kent, entellektüellere ve öncü fikirlere ev sahipliği yapmıştır. 20. yüzyılda tarıma dayalı ekonomisini büyük oranda

¹ Paolo Saturnini ile 2015 yılı Eylül ayında yapılan görüşmede kendisi tarafından belirtilmiştir.

² Gastronomik Bilimler Üniversitesi'nin yer aldığı bu yerleşim, kalesi ile 1997 yılından beri UNESCO Dünya Miras alanlarından biridir.

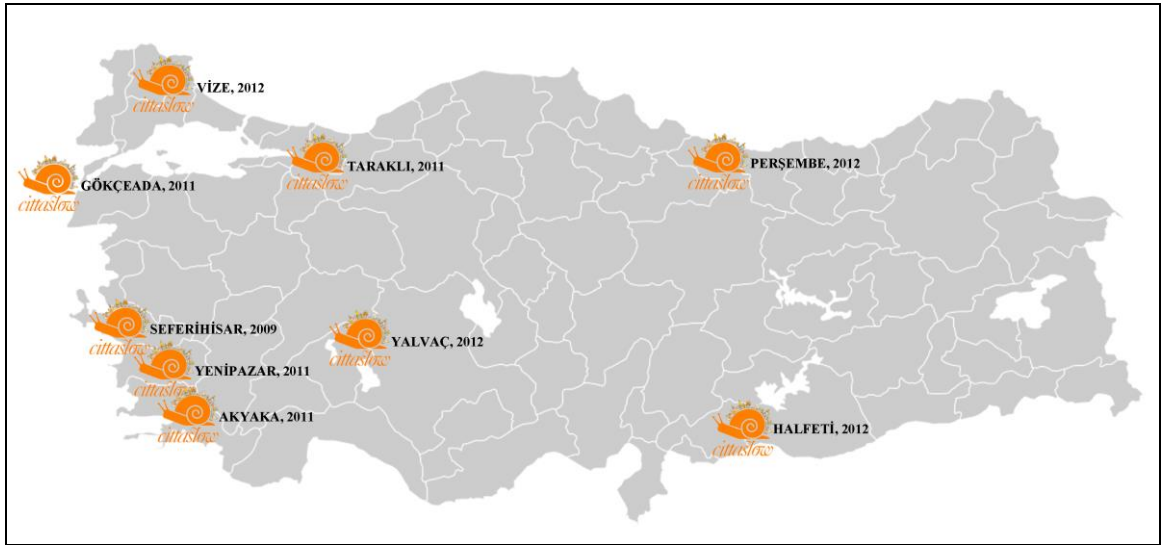
dönüştürmüş, kent ve çevresinde sanayiler kurulmaya başlamıştır. Cuneo Bölgesi'nde yapılan hayvancılık sayesinde deri sektörü gelişmiş, özellikle ordunun ihtiyacına yönelik ayakkabı fabrikaları kurulmuştur. Kent, ülkenin güneyinden çok sayıda göç almıştır. 1986 yılında Slow Food Hareketi'nin başlaması ile kentin tarıma dayalı ekonomisi yeniden canlanmıştır. Bugün, kent ve çevresinde yetiştirilen tarım ürünleri, uluslararası pazarlara ulaşmaktadır [97]. Ayrıca, Slow Food'un merkezi olmasına bağlı gelişen turizm, kentin gelir kaynaklarından bir diğeridir.

Kent merkezinin yapılı çevresini, büyük oranda Rönesans, Barok ve 19 yüzyıla ait yapılar oluşturmaktadır. Mimarisi ve dışarı açılan kafeleri ile "kent'in oturma odası" [97] olarak tanımlanan, haftada birkaç kez üzerinde yerel pazar kurulan, biri revaklı farklı kotta iki yola açılan özgün bir meydan olan *Piazza della Rocca* ile kentin en eski alışveriş caddelerinden biri olan *Via Cavour*, kentteki önemli düğüm noktalarıdır. 1840 yılında Bra'nın en yüksek tepesi *Monteguglielmo*'ya inşa edilmiş özel bir konut yapısı olan altıgen planlı *Zizzola* ise, kentin sembolüdür. 1962 yılında Bra Belediyesi'ne bağışlanan [97], konumu ve farklı tasarımı ile bir işaret ögesi olan bu yapı ve çevresindeki yeşil alan, bugün sosyal ve kültürel alanlara ev sahipliği yapmaktadır. Kent merkezinden *Zizzola*'ya ulaşmak için, yaya yolu üzerinde işaretlemeler ve tarihçesi ile ilgili bilgilendirme levhaları yerleştirilmiştir.

Bra Belediye Başkanı Bruna Sabbie'ye göre, kent, Slow Food Birliği'nin merkezi olması nedeniyle, Cittaslow Hareketi'nin kurucusu ve üyesi olmuştur. Slow Food'un kent yaşamına getirdiği olumlu yönleri gören sakinler, Cittaslow Hareketi'ni kolayca anlamış ve benimsemişlerdir [92].

Her ne kadar, 2005 yılında Radstrom tarafından kent sakinleri ve yetkililer ile yapılan görüşmelerde, kentte Cittaslow girişimlerinin görünür olmadığını, çoğu projenin Slow Food ile ilgili olduğunu ve daha fazla çalışılması gerektiğini belirtmeler de [92], tarafımdan 2015 yılı Eylül ayında yapılan teknik gezide, yaya öncelikli kentsel tasarım, kent dışında yeni otopark alanlarının oluşturulması, okul öğrencilerine yönelik pedibus, koruma ve restorasyon uygulamaları, geri dönüşümün desteklenmesi, işaretlemeler ve bilgilendirme panolarının yerleştirilmesi gibi pek çok alanda yakın zamanda çalışmalar yapıldığı gözlemlenmiştir.

3.4.2 Cittaslow Türkiye

Şekil 3. 2 Türkiye’de yer alan Cittaslow yerleşimleri ve Uluslararası Cittaslow Birliği’ne katılma yılları (Tez çalışmasına başlanılan 2013 yılına göre)

Seferihisar

a-Genel Bilgiler

Ege Bölgesi’nde yer alan ve İzmir’in bir ilçesi olan Seferihisar, bağlı bulunduğu kentin güneybatısında konumlanmıştır. İzmir kent merkezine 44 km uzaklıktadır. Kuzeyinde Urla ve Güzelbahçe, doğusunda Menderes ilçeleri, güney ve güneybatısında ise Ege Denizi yer almaktadır. İlçe merkezi denizden 5 km içeridedir. İlçenin yüzölçümü, 386 km² ve nüfusu, 2015 nüfus sayımına göre, 36.335’dir.¹ İlçeye bağlı 9 köy (Beyler, Çamtepe, Düzce, Gödence, Gölcük, İhsaniye, Kavakdere, Orhanlı, Turgut), 2 belde (Doğanbey, Ürkmez) ve 12 mahalle (Camikebir, Çolak İbrahim Bey, Hıdırlık, Sığacık, Tepecik, Turabiye, Ulaş, Atatürk, Cumhuriyet, Payamlı, Bengiler, Mersinaları) bulunmaktadır [98].

b-Tarihçe

Seferihisar’ın yerleşim tarihi M.Ö. 2000 yıllarına kadar dayanmaktadır. Bilinen ilk yerleşim, bugün Teos olarak adlandırılan bölgede Karyalılar ile başlamıştır. Lidyalılar, Persler ve Makedonların ardından, 12.-14. yüzyıl arası Selçuklular, 14. yüzyılda Aydınoğulları ve 14.-20. yüzyıl arası Osmanlılara ev sahipliği yapmıştır [100].

¹ Seferihisar, Cittaslow Ağı’na katıldıktan sonra, nüfusu 1 yıl içinde 28.603’den 32.655 yükselmiştir [99].

c-Ekonomisi

Başta tarım olmak üzere, sanayi ve turizm, kentin ekonomisini oluşturmaktadır. Zeytincilik, mandalina ve enginar yetiştiriciliği, başlıca tarımsal faaliyetleridir. Denize kıyısı olan Seferihisar'da özellikle balıkçılık önemli bir gelir kaynağıdır. Zeytinyağı üretimi, yaş sebze-meyve paketleme tesisleri ve mandıracılık gibi tarımsal ürünlere dayanan sanayi girişimleri de kent ekonomisine katkı sağlamaktadır. Arkeolojik ve askeri alanlar ile çevrili Seferihisar kıyı yerleşimi, Akdeniz ve Ege'deki plansız turizm girişimlerinden oldukça az etkilenmiştir. Genellikle İzmir ve çevresinden gününbirlik gelen ziyaretçiler Seferihisar'ı deniz turizmi amacıyla ziyaret etmektedir. Yine de, 2009 yılında Cittaslow yerleşimi olduktan sonra ziyaretçi sayısında kayda değer bir artış olduğu gözlemlenmektedir [101]. 2010 yılında faaliyete başlayan Teos Marina da kentteki önemli turizm girişimlerindendir. Ayrıca, Seferihisar, Ege Bölgesi'ndeki jeotermal alanlarından biridir.

d-Kültür-Tabiat Varlıkları ve Sit Alanları

Seferihisar'da tespit edilen 60 adet kültür ve tabiat varlığının, 3 tanesi tabiat ve 26 tanesi tescilli kültür varlığıdır. Düzce ve Ula köylerinde tarihi üç çınar ağacı bulunmaktadır. Teos ve Lebedos Antik Kentleri, Karaköse Harabeleri, Myonesos Adası ve Kesiktaş Antik Taş Ocağı, arkeolojik; Sığacık Kalesi kentsel sit alanlarıdır [102]. Akçakaya, Doğanbeyli ve Kavaklıyuyu yolları arasındaki 40 km²'lik alan ise, askeri bölgedir [99].

Oniki İyon kentinden biri olan Teos Antik Kenti'nde ilk yerleşimin tarihi yukarıda da değinildiği gibi M.Ö. 2000 yıllarına dayanmaktadır. Sanatçılar kenti ve zamanının en büyük liman kenti olduğu bilinmektedir. Bir süre ara verilen, 2010 yılında yeniden başlayan arkeolojik kazı çalışmaları ile Dionysos Tapınağı, Antik Liman, Agora, Odeon ve Antik Tiyatro'nun gün ışığına çıkarılması amaçlanmaktadır [100]. Bir diğer İyon kenti olan, Lebedos da Kısık Yarımadası üzerinde yer almaktadır. Kent surlarının ve akropolde yer alan tiyatronun izleri günümüze kadar gelebilmiştir [100].

Sığacık Kalesi'nin, 16. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman döneminde Parlak Mustafa Paşa tarafından Rodos seferine hazırlık sırasında deniz üssü olarak kullanılmak amacıyla¹ inşa edildiği düşünülmektedir¹. Kalenin surlarının yapımında, Teos antik

¹ Sonrasında gümrük kontrol merkezi olarak da kullanılmıştır.

kentinden getirilen taşlardan yararlanılmıştır [100]. Sığacık Kalesi bir dış ve bir iç kaleden oluşmaktadır. Dış kale üzerinde Ayasuluk, Kuşadası ve Sivrihisar adlı üç kapısı bulunmaktadır. Kalenin denize yakın batı ucunda koğuş olarak adlandırılan iç kale yer almaktadır. İç kalenin iki burcu ve iki kapısı vardır [104]. Organik bir sokak dokusuna sahip kale içinde, günümüzde, Osmanlı dönemine ait bir cami, hamam ve mescit ile erken Cumhuriyet dönemine ait kagir, genellikle iki katlı, bitişik nizamlı evler bulunmaktadır. Evlerin önünde, arkasında ya da bitişiğinde yer alan diğer evler ile arasında küçük avluları vardır. Cephe yüzeyleri düz ve süslemesiz; cepheler, sıvalıdır, cephe kaplamaları yoktur. Az sayıda çıkmalı ve balkonlu cepheler bulunmaktadır. Bir cephesi sur duvarlarının üzerine inşa edilmiş evler de mevcuttur. Bazı evlerin cephesinde devşirme malzeme kullanıldığı gözlemlenmektedir. 2009 yılında, İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından Sığacık Kalesi ve Kale içi yerleşim alanını kapsayan “Sığacık Kentsel Sit Alanı ve Etkileme Geçiş Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı” onaylanmıştır. Bu tarihten sonra yapılan tüm çalışmalar, koruma planı esas alınarak yapılmaktadır.

Ayrıca, İzmir Valiliği İl Kültür Müdürlüğü'nün yayınladığı Seferihisar Kültür Envanteri'ne göre Sığacık Kalesi, Teos ve Lebedos antik kentleri dışında, Seferihisar merkez ve köylerinde yirmiye yakın tescilli kültür varlığı vardır. Buna göre, Seferihisar ilçe merkezinde, Geç Osmanlı Dönemi'ne ait dört cami (Güçük Minare Cami, Hıdırlık Cami, Turabiye Cami, Ulu Cami), Klasik Osmanlı Dönemi'ne ait bir hamam; Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait üç sivil mimarlık örneği ve Tepecik Mahallesi'nde bir, Hıdırlık Mahallesi'nde Roma Dönemi'ne ait iki olmak üzere üç tümülüs; Düzce Köyü'nde 15. yüzyıla ait Kasım Çelebi Cami ve Medresesi ve Erken Osmanlı Dönemi'ne ait bir hamam; Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait Ulaş Köyü'nde Şehitlik Anıtı, Şehitler Çeşmesi ve Osmanlı Dönemi'ne ait cami ve hamam; Beyler Köyü'nde Roma Dönemi'ne ait su kemeri; Kavakdere Köyü'nde Cumalı Ilıcaları bulunmaktadır [102].

¹ Bazı kaynaklarda, Selçuklular tarafından inşa edildiği, fakat Aydınoğulları ve Osmanlılar tarafından yenilediği belirtilmektedir. Yenileme sırasında Parlak Mustafa Paşa (16. yüzyıl) Teos antik kentini bir taş madeni olarak kullanılmıştır [103].

e-Cittaslow Süreci

Kent, 2009 yılında Cittaslow Ağı'na üye olarak, Türkiye'deki ilk Cittaslow yerleşimi unvanını almıştır. Aynı zamanda Seferihisar, Ulusal Cittaslow Ağı'nın başkentidir.

Seferihisar'ın Cittaslow Göstergeleri için Hedeflediği Projelerden Başlıca Örnekler:

Çevre Politikaları ile ilgili projelerden başlıcaları, biyogaz tesisi kurulması, alternatif enerji kaynaklı tramvay projesi, güneş enerjili bisiklet projesi, enerji verimliliği eğitimleri, yenilenebilir enerji kaynak kullanımının ve enerji tasarrufunun teşvik edilmesi, biyolojik atık su arıtma tesisi kurulması, su ve hava kirliliğinin düzenli olarak denetlenmesi, kentsel atıkların ayrıştırılarak toplanması, Atatürk Caddesi ve Sığacık'ta görüntü kirliliğini önlemek için standart boyda ve tarzda ilan ve reklam panolarının yerleştirilmesidir.

Altyapı Politikaları ile ilgili projeleri, yaya öncelikli yeni ulaşım planının hazırlanması, toplu ulaşım ve bisiklet yollarının yapılması, bisiklet kullanımının teşvik edilmesi, bisiklet park yerlerinin oluşturulmasıdır.

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları ile ilgili projeleri, Seferihisar merkezde ve Sığacık'da köy pazarının ve kadın emeği evlerinin kurulması, Sığacık Kalesi surlarının restore edilmesi ve kaleiçinde sokak sağlıklılaştırılması, Teos Antik Kenti kazılarının yeniden başlatılması, Teos Antik Kenti'nde müze ve sergi alanı oluşturulması, Düzce Medresesi, Ulaşım ve Seferihisar merkezindeki hamamların restorasyon projelerinin hazırlanması, Atatürk Caddesi ve Sığacık'ta meydan ve rekreasyon alanlarının düzenlenmesi, yeni yapılacak binalarda uygulanacak mimari standartların oluşturulması, kent genelinde yapılarda kullanılması ön görülen renkler için plan hazırlanması, Atatürk Caddesi'nde konumlanan yapıların cephelerinin ve Sığacık'ta yer alan yeme-içme mekanlarının yeniden düzenlenmesi, kum zambağının koruma altına alınması, internet tabanlı belediye ağının oluşturulması, yerli üreticinin internet üzerinden satış yapabileceği sanal pazarın kurulması, belediye kreşlerinin açılmasıdır.

Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanatkarlara Dair Politikalar ile ilgili projeleri, Sığacık kale içinde ev pansiyonculuğunun başlatılması, iyi tarım uygulamalarının teşvik edilmesi, tarımda GDO kullanımının yasaklanması, satsuma mandalina ve balının üretiminin arttırılması, organik tarım ve hayvancılığın desteklenmesi (organik tarım, organik bal ve bal evi projesi, organik sakız koyunu yetiştiriciliği projesi ve organik

yumurtalık tavuk yetiştiriciliği projesi), Beyler Köyü'nde geleneksel örme sepet üretiminin arttırılması, bez bebek, seramik işleri ve deri kaplama sanatının desteklenmesi, okullarda öğrencilerin sebze yetiştirmesi için sebze bahçelerinin kurulması, yerel etkinlikler ve festivallerin (Tohum Takas Şenliği, Teos Bağ ve Şarap Çalıştayı, Cittaslow Festivali, Mandalina Şenliği, 75 Yaş Yemeği, Hıdırellez Şenlikleri, Damızlık Koyu-Keçi Panayırı, Seferihisarlılar Buluşması) sürdürülmesi, geleneksel mutfak atölyesinin kurulmasıdır.

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar ile ilgili projeleri, kent genelinde 17 adet yavaş güzergahın belirlenmesi, Teos Antik Kenti ve Sığacık'ta bilgilendirme panolarının yerleştirilmesi, Cittaslow ve turizm ofislerinin açılması, misafirperverlik, gıda üretimi ve beslenme ile ilgili kamu eğitimleri verilmesi ve bilgilendirme toplantıları yapılması, Seferihisar Kent Konseyi'nin kurulması, Kent Belleği ve Anı Evi'nin oluşturulmasıdır.

Sosyal Uyum ile ilgili projeleri, Seferihisar Kent Konseyi kapsamında kadın meclisi, çocuk meclisi, engelli meclisi, gençlik ve emekli meclisinin oluşturulması, mahalle evlerinin kurulması, ihtiyaç sahiplerine kamu yardımı yapılması, zor durumda olan yerel halkın sosyal yardımlara ulaşabilmesi için Seferikart uygulamasının başlatılması, kadın danışma merkezinin açılması, Doğa Derneği desteğiyle doğal çevre ve yerel kültür eğitimlerin verileceği Doğa Okulu'nu kurulmasıdır.

Ortaklıklar ile ilgili projeleri, Slowfood şubesinin oluşturulması, bu kapsamda Sefertası Lokantası'nın kurulması ve yerel yemek envanterinin çıkarılması, Cittaslow Pollica ile ortak gerçekleştirilen sürdürülebilir balıkçılığın geliştirilmesi için hazırlanan AB projesidir [99], [105].

Taraklı

a-Genel Bilgiler

Marmara Bölgesi'nde yer alan ve Sakarya'nın bir ilçesi olan Taraklı, bağlı bulunduğu kentin güneyinde konumlanmıştır. Batısında Geyve, kuzeyinde Karapürçek ve Akyazı ilçeleri ile güneyinde Bilecik (Gölpazarı ilçesi) ve doğusunda Bolu illeri (Göynük ilçesi) yer almaktadır. Sakarya kent merkezine 66 km uzaklıktadır. İlçenin yüzölçümü, 334 km² ve nüfusu, TÜİK'in 2015 yılı genel nüfus sayımı verilerine göre, 6991'dir. İlçeye

bağlı 4 mahalle (Hacımurat, Ulucami, Yusufbey, Yenidoğan) ve 21 köy (Yeniköy, Uğurlu, Tuzla, Sabırlar, Poydular, Pirlar, Mahtumlar, Kemaller, İçdedeler, Hark, Hacıaliler, Duman, Esenyurt, Doğancıl, Dışdedeler, Çay, Çamtepe, Aksu, Avdan, Alballar, Akçapınar) bulunmaktadır [106].

b-Tarihçe

Antik Çağ'da "Dablis-Dablai" olarak isimlendirilen Taraklı, Bitinya Bölgesi içinde yer almaktadır [107]. Bu bölge, M.Ö. 6. yüzyılda Perslere, M.Ö. 4. yüzyılda Makedonya Krallığı'na ve M.Ö. 1. yüzyıla kadar Bitinya Krallığı'na ev sahipliği yapmıştır. M.Ö. 1. yüzyılda ise, artık Roma İmparatorluğu'nun himayesindedir. M.S. 4. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun bölünmesiyle Bizans İmparatorluğu'nun bir eyaleti haline gelir [108]. Taraklı, Bizans Dönemi'nde Bursa Tekfuru'na bağlı küçük bir kale yerleşimi olarak bilinmektedir [108]. 13. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'na katılır [107]. 16. yüzyılda nüfusta yoğunlaşmanın arttığı görülmektedir [108]. 17. yüzyılda, Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Taraklı için, bağlık, bahçeli, akarsulu bir dere içinde 500 hanesi, çarşı içinde camisi, bir hamamı, beş hanı, 200 dükkanı ve altı çocuk mektebi olan bir kasaba olarak bahsetmiştir [108]. Taraklı, Cumhuriyet Dönemi'nde, 1926'da bucak, 1954 yılında belediye ve 1987 yılında Sakarya iline bağlı bir ilçe olmuştur [107].

c-Ekonomisi

Önceleri önemli bir ticaret yolu üzerinde bulunan ve bulunduğu bölgenin ticaret merkezi haline gelen Taraklı'nın, 1965 yılında bu yolun güzergahının değiştirilmesi ile ticari canlılığı azalmıştır. Geçim kaynağının önemli bir kısmı olan ticaret faaliyetleri yerini tarım, hayvancılık ve meyveciliğe bırakmıştır. Günümüzde halkın %90'ı tarım ve hayvancılık ile uğraşırken, ancak %10'u ticari faaliyetleri sürdürmektedir [108]. Yeni teknolojilerin ortaya çıkması sonucunda, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında halkın büyük kısmının uğraştığı dokuma tezgahları için ipek böcekçiliği, ahşap tarla aletleri yapımı, semercilik, dokumacılık, ayakkabı yapımı gibi zanaatlardan sadece ilçeye adını veren tarakçılık ve kaşıkçılık boyutunda ağaç oymacılığı birkaç köyde devam etmektedir [107]. Büyük sanayi yapılarına ise rastlanmamaktadır.

Taraklı'nın % 60'ı orman ve fundalık alan, % 20'si tarım alanı, %10'u çayır ve mera alanı ve % 10'u da tarım dışı yani yerleşim alanıdır [108]. Özellikle ticari faaliyetlerin azalması, ilçeden büyük kentlere göçü hızlandırmıştır. Merkezdeki tarihi yerleşim alanının bir kısmının kullanılmadığı gözlemlenmektedir.

d-Kültür-Tabiat Varlıkları ve Sit Alanları

Bir vadi içinde konumlanmış olan yerleşimin geleneksel dokusunu ağırlıklı olarak 19. yüzyıl Batı Karadeniz mimarisi özellikleri gösteren sivil mimarlık örnekleri ile Osmanlı Dönemi'ne ait az sayıda kagir anıtsal yapı oluşturmaktadır. Kerpiç dolgulu ahşap karkas tekniğinde yapılmış yöresel mimari, konut ağırlıklıdır; 2-3 katlıdır; çoğunlukla orta sofalı plan tipine sahiptir; çıkmalı ya da balkonludur; cepheleri çamur sıvalı, bağdadi sıvalı ya da ahşap kaplamalıdır. Bazılarında, üçgen alınlıklı çıkmalar ve cihannüma gibi karakteristik özellikler de görülmektedir. Özellikle, yamaçlar üzerine konumlanmış olanlar, cephe ve plan düzenlenişleri ile manzaraya yönelik sergilerler [107]. Ticaret alanı olarak kullanılan tarihi çarşı ile eğitim, idari, dini yapılar ise, kentin merkezindeki düzlükte konumlanmıştır.

Geleneksel konutların büyük kısmının cephe ve plan özellikleri ile özgünlüklerini korudukları gözlemlenmiştir. Seymen'e göre, kentin dışarıdan göç almaması ve zaman içinde kentteki ticari işlevlerin azalması sonucunda mevcut geleneksel doku günümüze kadar büyük oranda korunarak gelebilmiştir [108]. Konumlandığı ulaşım aksının da eski önemini kaybetmesi buna ek olarak söylenebilir. Ancak, geleneksel yapıların çoğunun kullanılmaması dikkat çekicidir. Özkan'a göre, bunun nedeni halk arasında geleneksel mimari bilincin yeterli olmaması ve halkın ikamet etmek için yeni betonarme yapıları tercih ediyor olmasıdır. Yine de, her ne kadar geleneksel yapı biçimi olmasa da, kent genelinde geleneksel yaşam şekli ve aile yapısı sürdürülmektedir [107].

Taraklı, 1989 yılında Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 675 sayılı kararı doğrultusunda kentsel sit alanı ve kentsel sit etkilenme alanı ile doğal ve arkeolojik sit alanı ilan edilmiş; 1992 yılında aynı Kurul'un 2675 sayılı karar eki ile "Taraklı Koruma Amaçlı İmar Planı" onaylanmıştır. Sit alanları içerisinde 6 anıtsal yapı (Hacı Murat Cami, Yunus Paşa Cami, Yusufbey Cami, Eski Belediye Binası, Yusufbey Cami bahçesindeki çeşme, Ulucami Mahallesi'ndeki hamam), 2 anıtsal ağaç (Yusufbey Cami bahçesindeki çınar, Ankara Caddesi'ndeki çınar) ile 84 adet sivil mimarlık örneği bulunmaktadır [109], [110].

e-Cittaslow Süreci

2006 yılında Tarihi Kentler Birliği üyesi olan Taraklı, 2011 yılında Cittaslow Ağı'na katılmıştır.

Taraklı'nın Cittaslow Göstergeleri için Hedeflediği Projelerden Başlıca Örnekler:

Çevre Politikaları ile ilgili projelerden başlıcaları, Pamukova, Geyve ve Ali Fuat Paşa Belediyeleri ile ortak katı atık depolama projesinin hazırlanması, enerji tasarrufunun teşvik edilmesi, içme suyu kaynaklarının kontrol edilmesi, reklam panolarının kullanımının azaltılması, trafik işaretlemelerinin görüntü kirliliği yaratmayacak şekilde artırılması, telefon hatlarının yer altına alınması, gürültülü aktivitelerin saatlerinin ve yerlerinin düzenlenmesidir.

Altyapı Politikaları ile ilgili projeleri, kent merkezinde yer alan çarşının yayalaştırılması ve bisiklet kullanımının teşvik edilmesidir.

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları ile ilgili projeleri, koruma planına uygun olarak sivil mimarlık örneklerinde yenileme ve koruma çalışmalarının devam etmesi, restore edilen tarihi konakların butik otel olarak işlevlendirilmesi, Yunuspaşa ve Orhangazi Çarşıları'nda sokak sağlıklılaştırılması, Mimar Sinan Caddesi'nin yenileme projesinin hazırlanması, spor aktivitelerinin teşvik edilmesi, yeşil alanların ve tarım alanlarının korunması, kamu yapılarının iyileştirilmesi, kentsel tasarım projesinin hazırlanması, peyzaj çalışmalarında yerel bitkiler kullanılması, kamu binalarında ücretsiz ağ bağlantısının sağlanması ve e-belediye hizmetinin verilmesidir.

Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanatkarlara Dair Politikalar ile ilgili projeleri, doğal tarımın desteklenmesi, haftada bir kez köylü pazarının kurulması, organik tarımın teşvik edilmesi, geleneksel dokumacılığın ve kaşıkcılığın üretim tekniklerinin araştırılması ve sürdürülmesi için atölyelerin kurulması, halk eğitim merkezinde el sanatları konusunda çeşitli kurslar verilmesi, yeme içme mekanlarında yerel ürünlerin kullanılması, yerel ürün satan mağazaların açılmasının teşvik edilmesi ve kültürel etkinliklerin desteklenmesidir.

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar ile ilgili projeleri, Cittaslow hakkında broşür ve web sitesinin hazırlanması, girişimcilere ev pansiyonculuğu eğitiminin verilmesi, ziyaretçilerin ulaşımını ve bilgiye erişimini kolaylaştırıcı işaretlemelerin geliştirilmesi, ziyaretçiler için rotalar oluşturulması ve broşürler hazırlanması, halka gönüllü rehberlik yapması konusunda eğitimler verilmesi, esnafın ücret şeffaflığı konusunda bilinçlendirilmesi ve anlaşma yapılması, halkı bilgilendiren toplantılar düzenlenmesidir.

Sosyal Uyum ile ilgili projeleri, komşu ve ailelerin birbirine yardım etme geleneğinin sürdürülmesi, yaşlı ve yardıma muhtaç insanlara yardım edilmesidir.

Ortaklıklar ile ilgili projeleri, Slow Food ve UNESCO Dünya Miras Listesi üyeliği için sürdürülen çalışmalardır [111].

Gökçeada

a-Genel Bilgiler

Ege Bölgesi'nde Ege Denizi'nin kuzeyinde yer alan, Çanakkale'nin bir ilçesi olan Gökçeada, Türkiye'nin en büyük adasıdır. Ana kıtaya (Gelibolu Yarımadası) 11 mil uzaklıktadır. Adanın yüzölçümü, 286 km² ve nüfusu, TÜİK'in 2015 yılı genel nüfus sayımı verilerine göre, 8906'dır. İlçeye bağlı 9 köy (Eski Bademli, Kale, Dereköy, Tepeköy, Zeytinli, Eşelek, Şirinköy, Uğurlu, Yeni Bademli) ve 5 mahalle (Cumhuriyet, Çınarlı, Fatih, Yeni Mahalle, Kuzulimanı) bulunmaktadır [112].

b-Tarihçe

Kaleköy Yenibademli Höyük'ünde yapılan kazılara göre yerleşim tarihi M.Ö. 5000'lere uzanan İmroz (Gökçeada), pek çok kültüre ve yönetime ev sahipliği yapmıştır [113]. M.Ö.500'lerde Akaların egemenliğindedir. Sonrasında, sırasıyla, Persler, Atinalılar, Romalılar, Latinler, Cenevizliler tarafından yönetilmiştir. 15. yüzyılda Osmanlı hakimiyetine girmiş, Balkan Savaşı ile birlikte Yunanistan'a verilmiştir. 1. Dünya Savaşı sırasında İngiliz üssü olarak kullanılan Ada, 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına katılmıştır [114]. 1970 yılında ise, İmroz adı Gökçeada olarak değiştirilmiştir [114].

Ada'da son yüzyılda çok sayıda göç hareketliliği olmuştur. 1940'lara kadar ağırlıklı olarak Rum asıllı vatandaşların yaşadığı Gökçeada'da nüfusu dengelemek ve arttırmak amacıyla bir devlet politikası olan iskan köyleri kurulmaya başlanmıştır [114]. Yenibademli, Uğurlu, Eşelek ve Şirinköy, bu amaçla oluşturulmuş yeni yerleşimlerdir. 1945'de başlayan iskan hareketliliği 2000'li yıllara kadar devam etmiştir. Isparta, Trabzon, Samsun, Giresun'dan gelenler Yeni Bademli'ye; Muğla, Burdur, Erzincan'dan gelenler Uğurlu'ya, Çanakkale-Biga'dan gelenler Eşelek'e ve Bulgaristan ve Erzurum'dan gelenler Şirinköy'e yerleştirilmiştir [115]. Bu süreçte, Rum asıllı vatandaşlar da adayı yavaş yavaş terk etmeye başlamışlardır. Günümüzde Ada, Zeytinli

ve Tepeköy’de az sayıda ikamet eden Rumlar ile Türkiye’nin yedi bölgesinden gelen Türklerin birlikte yaşıadığı çok kültürlü bir kimlik sergilemektedir [114].

c-Ekonomisi

Gökçeada, %77 dağlık, %12 engebeli ve %11 ovalık alandan oluşmaktadır. Adanın %75’i tarım için elverişlidir. Hem içme suyu hem de tarımsal alanlar için sulama suyu sağlayan bir baraj ve dört gölet bulunmaktadır [114]. Ancak, g   hareketliliği, siyasi gerginlik, yatırım eksikliği, pazarlama sorunları nedeniyle tarım alanları geçtiğimiz yüzyılda etkin kullanılamamış, Ada ekonomisi gerilemiştir [114]. 1995 yılında “1. Derecede Kalkınmada  ncelikli Yöre” kapsamına alındıktan sonra, ekonomisi yeniden canlanmaya başlamıştır [114].

Geçmişte ekonomisi tarım, balıkçılık ve s ngerciliğe dayanan Gökçeada’nın günümüzde geçim kaynağını, tarım, hayvancılık, balıkçılık ve turizm oluşturmaktadır. Tarımsal  retim, zeytincilik ve bağ ılık ağırlıklıdır. Gökçeada’da uzun yıllar boyunca tarım yapılamaması ve zirai ilaçlar kullanılmaması, organik tarımın yapılması için büyük bir potansiyel oluşturmaktadır [114]. Bu doğrultuda, Tarım Bakanlığı tarafından 2002 yılında, Gökçeada organik tarım için pilot bölge seçilmiş; Organik Zeytincilik, Organik Bal  retimi ve Organik Bağ Yetiştiriciliği projeleri başlatılmıştır. Ayrıca, balıkçılık ve  mbros koyun yetiştiriciliği de önemli geçim kaynaklarındandır [116].

1993 yılında askeri güvenlik bölgesi statüsünden çıkıp turizm öncelikli bölge olunca, turizm hareketliliği başlamıştır. Yine bu dönemde, yurt dışında ikamet eden Rumlar, geri dönmeye ve evlerini onarıp sezonluk yerleşmeye başlamışlardır. 1999 yılında Türk Deniz Araştırmaları Vakfı tarafından Kaleköy ve Kuzulimanı arasında kalan bölge, Türkiye’nin ilk Sualtı Milli Parkı ilan edilmiştir. 2011 yılında Dünya’nın ilk ve tek Cittaslow adası olmuştur. 1964 yılında kapanan Rum Okulu ise, 2012 yılında yeniden açılmıştır [117]. Tüm bu gelişmeler, Gökçeada’nın turizm ekonomisini her geçen gün canlandırmaktadır.

d-Kültür-Tabiat Varlıkları ve Sit Alanları

Ada genelinde kentsel, birinci ve üçüncü derece arkeolojik ve birinci, ikinci ve üçüncü derece doğal sit alanları bulunmaktadır. Gökçeada Merkez (Panayia) ile geleneksel Rum köyleri olan Kaleköy, Bademli, Zeytinli, Tepeköy ve Dereköy kentsel sit alanlarıdır. Kaleköy ve merkez yerleşkenin 2012 yılında koruma amaçlı imar planları onaylanmıştır

[117]. Bu alanlardaki tüm onarımlar ve yeni inşaatlar bu planlar doğrultusunda yapılmaktadır.

Geleneksel Rum köyleri, hem denizden gelen tehditlere karşı korunmak hem de kıyıda yer alan verimli tarım alanlarını değerlendirmek için, denizden uzak yüksek tepelere kurulmuştur. Bu yerleşimlerin özgün dokusunu yöresel taş evler, dar ve dolambaçlı sokaklar, kiliseler, çamaşırhaneler, çeşitli dükkan ve kahvehanelerin açıldığı meydanlar oluşturmaktadır [113]. Topoğrafyaya uyumlu bir şekilde yerleşmiş, manzaraya doğru yönelmiş geleneksel sivil mimari, yöreye ait taşlar kullanılarak yığma tekniğiyle inşa edilmiştir. Bu nedenle taş evler olarak adlandırılmaktadır. Taş evler, çoğunlukla iki katlı, dikdörtgen planlı, kiremit çatılı, avlulu ya da bahçelidir. Ayrıca, tarım yapılan alanlarda, tarımsal ürünler için ambar veya yazın konaklama için kullanılan kır evleri de, geleneksel kırsal yaşamın bir parçasıdır. Günümüzde dam adı verilen bu evlerin çoğu harap durumda ve kullanılmamaktadır [118]. İçlerinde ocaklar, su kanalları ve çamaşırları dövmeye yarayan taşlar barındıran, kapısı olmayan, ahşap çatı örtülü çamaşırhaneler, Rum köylerinin geleneksel mimari öğelerinden bir diğeridir [116].

Geleneksel sivil mimariye ek olarak, Ada genelinde 300'den fazla kilise ve manastır olduğu ancak günümüzde bunlardan yedi kilise ve 50 manastırın kullanılabildiği belirtilmektedir [118]. Diğer yandan, Gökçeada, 15. yüzyılda Osmanlı egemenliğine girmesine karşın, Osmanlı Dönemi'ne ait az sayıda yapı (Ada merkezi Çınarlı mahallesinde bulunan bir cami, üç çamaşırhane ve birkaç Türk evi) bulunmaktadır [119]. Kentsel sit alanları üzerinde yer alan tescilli anıtsal yapılardan bazıları ise, Eski Bademli Köy Kilisesi, Kaleköy Kilisesi, Kuru Limanı, Merkez Camii, Merkez Metropolitane Binası ve Kilisesi, Pirgoz Manastırı, Tepeköy Kilisesi ve Zeytinli Köy Kilisesi'dir [120].

e-Cittaslow Süreci

Gökçeada 2006 yılında Uluslararası Slow Food, 2011 yılında da Uluslararası Cittaslow Birliği'ne üye olmuştur. Ada, aynı zamanda Tarihi Kentler Birliği üyesidir. Ada'nın günümüzdeki tarıma dayalı üretim ve turizm vizyonunu oluşturan, 2002 yılında başlatılan Organik Tarım ile 2008 yılında başlatılan Organik Yaşamı Ada'da Öğrenmek projeleri, Cittaslow üyeliği sürecinde kilit rol oynamışlardır.

Gökçeada'nın Cittaslow Göstergeleri için Hedeflediği Projelerden Başlıca Örnekler:

Çevre Politikaları ile ilgili projelerden başlıcaları, yenilenebilir enerji kaynaklarından (özellikle rüzgar enerjisi alanında) enerji üretimi, görsel kirliliğin azaltılması, biyoçeşitliliğin korunmasıdır.

Altyapı Politikaları ile ilgili projeleri, bisiklet kullanımının teşvik edilmesi, ticari ürünlerin sürdürülebilir dağıtımıdır.

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları ile ilgili projeleri, arazi kullanım planlamasının yapılması, Gökçeada Merkez'de meydan ve yakın çevresi kentsel tasarım projesinin hazırlanması, Gökçeada Merkez ve Kaleköy için koruma amaçlı imar planlarının onaylanması, yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması, doğal ve yerel ürünler satan alışveriş alanlarının yaratılması (Cittaslow Gökçeada Earth Market Projesi), çiftçi pazarının kurulmasıdır.

Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanatkarlara Dair Politikalar ile ilgili projeleri, organik tarım (zeytincilik, bağ yetiştiriciliği ve bal üretimi alanında) için pilot alan seçilmesi, tarımda GDO kullanımının yasaklanması, yöreye özgü İmbros keçi ve koyun yetiştiriciliğinin desteklenmesi, el sanatları ve yerel ürünlerin korunması ve değerlerinin arttırılması, yerel ve geleneksel etkinliklerin korunması ve sürdürülmesi, ev pansiyonculuğunun desteklenmesi, otel konaklama kapasitelerinin arttırılması, geleneksel mutfağın teşvik edilmesi, tarım alanlarının canlandırılması ile kırsal kültürün geliştirilmesi, eko gastronomi alanındaki üreticilerin ve çalışanların işgücü niteliğinin arttırılmasıdır.

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar ile ilgili projeleri, yavaş ve alternatif turizm (agro, eko, gastro, spor, kültür gibi) çeşitlerinin desteklenmesi, eko-gastronomi kültürünün yaygınlaştırılması, yerel değerlerin tanıtılması, "Cittaslow Gökçeada ve Eko-Gastronomi Kültürünün Ulusal-Uluslararası Alanda Tanıtılması" projesinin uygulanması, yöre halkının Cittaslow, Slow Food ve yavaş turizm hakkında bilgilendirilmesi, yavaş üretici eğitim programının tanıtımı, yavaş güzergahların varlığı, Cittaslow ve Slow Food ile ilgili farkındalığı arttıran kültürel etkinliklerin düzenlenmesidir.

Sosyal Uyum ile ilgili projeleri, farklı etnik kökene sahip insanların bir arada yaşaması, Gökçeada Kültürünü Koruma Derneği, Gökçeada Turizm Tanıtma, Koruma ve Geliştirme Derneği, Gökçeada Kent Konseyi gibi sivil toplum örgütlerinin varlığıdır.

Ortaklıklar ile ilgili projeleri, Slow Food conviviumu ile işbirliği yapmak ve birbirlerini desteklemektir [121], [122], [123], [18].

Akyaka

a-Genel Bilgiler

Ege Bölgesi'nde yer alan, Muğla ili Ula ilçesinin 29 mahallesinden biri olan Akyaka, bağlı bulunduğu ilçenin güneybatısında, Gökova körfezinin doğu ucunda konumlanmıştır. Ula ilçe merkezine 17 km, Muğla il merkezine ise, 25 km uzaklıktadır.

b-Tarihçe

Bilinen ilk yerleşim tarihi, 2600 yıl öncesine dayanan Gökova, Karyalılar zamanında İdima kentinin bir parçasıdır. Ardından, sırasıyla Halikarnassos, Hellen, Rodos, Roma ve Bizans yönetiminde kalmıştır [124]. 13. yüzyılda Menteşeoğulları Beyliği tarafından alınan bölge, 1420 tarihinde Osmanlı egemenliğine girmiştir. Osmanlı döneminde, Gökabad olarak anılan yerleşim, iskelesi ile birlikte yakın çevresinin ticaret merkezi olmuştur [125]. Akyaka'nın bulunduğu alan ise, bataklıktır ve 1940'lı yıllara kadar çevre köylülerin yazın 3-4 ay boyunca kışlıklarını hazırlamak için geldikleri, henüz yerleşik olarak ikamet edilmeyen bir yerdir. 1940'larda, okaliptüs ağaçlarının dikimi ile kurutulan bataklık sonucunda yerleşik hayata geçilmiş; 30'a yakın hanesi ile Gökova köyünün bir mahallesine dönüşmüştür [125].

1960'larda tekne ve yat turlarının Akyaka'yı keşfi; 1970'lerde ise, Nail Çakırhan ve ardından diğer sanatçı, yazar ve bilim adamlarının buraya yerleşmesi, Akyaka'nın canlanmasına ve hane sayısının artmasına ön ayak olmuştur [125].

Cumhuriyet Dönemi'ndeki tüm bu gelişmeler doğrultusunda, Akyaka, 1968 yılında köy; 1992 yılında belediye ve 2012 yılında bağlı bulunduğu Muğla ilinin büyükşehir statüsü alması sonucunda, Ula ilçesine bağlı bir mahalle olmuştur [126].

c-Ekonomisi

Geçmiş yıllarda, bir tarım ve balıkçı köyü olan Akyaka'da, 1990'lı yılların başlangıcından beri turizm en önemli geçim kaynaklarından biri olmuştur [125]. Günümüzde, nüfusun % 19'u tarım ve hayvancılık, % 33'ü turizm, % 7'si konaklama hizmetleri, % 6'sı ticaret, % 3'ü balıkçılık, % 8'si diğer iş kolları ile uğraşmakta; % 24'ü ise emeklilerden oluşmaktadır [127].

d-Kültür-Tabiat Varlıkları ve Sit Alanları

Akyaka, ormanlar ile kaplı yemyeşil tepeleri, denizi, soğuk su kaynakları ve geleneksel Ula evlerinden ilham alan mimarisi ile pitoresk bir görünüm sergilemektedir. Denizi, mavi bayraklı sahili, Kadın ve Akçapınar Azmakları, orman piknik alanı, yürüyüş yolları, kuş gözetleme alanları, Sedir Adası, İncekum, Akbük ve Çınar Koyları yerleşimin cazibe noktalarıdır [125].

Akyaka, diğer küçük tatil beldelerinin aksine yoğun betonlaşmanın görülmediği bir yerleşimdir [125]. Bunun hem fiziksel hem de sosyal nedenleri vardır. Bir taraftan peyzajının oluşturduğu doğal sınırlar (yüksek tepeler, orman, deniz, azmak, bataklık ve arkeolojik kalıntılar) sayesinde inşaat faaliyetleri kontrol edilebilir düzeyde kalmıştır [125], diğer taraftan kent sakinleri arasında güçlü bir koruma bilinci ve farkındalık mevcuttur.

Akyaka'da koruma bilincinin oluşması, şair Nail Çakırhan'ın 1969 yılında buraya yerleşmeye karar vermesi ve 1971 yılında kendi evini inşa etmesi ile başlamıştır. Çakırhan, doğaya saygılı ve geçmişi ile derin bağları olan bir kişidir. Onun için sakin ve bakir bir köy olan Akyaka, çocukluk hatıralarındaki kireç badanalı, bahçesinde ağaçlar olan, ahşap süslemeli geleneksel Ula sivil mimarlık örneği aile evini inşa etmek için ideal bir yerdir [125]. Bir yandan, belleğinde çocukluk anılarının geçtiği evin özlemi diğer yandan kültürel ve geleneksel değerlerin kentlerdeki asfalt ve beton yığınları arasında yozlaştığı düşüncesi, onu burada yöresel mimari izleri taşıyan bir ev inşa etmeye itmiştir [125]. Ona göre, yöresel biçimler, hem çevreye saygılı bir kimlik oluştururken, hem de kentlerdeki tek tipleşmeye ve betonlaşmaya karşı bir tepki olacaktır. Tüm bu düşünceler ışığında, günümüzde Akyaka mimari dokusunu oluşturan evlerin ilk örneği ve öncüsü olan Nail Çakırhan Evi'ni inşa etmiştir.

Çakırhan, geleneksel Ula evlerinden esinlenilerek tasarladığı evini, iki Ulalı ahşap ustası yardımı ve geleneksel yapım tekniği ile taş temel üzerine tuğla dolgulu ahşap karkas sistem olarak inşa etmiştir. Muğla tipi bacası olan çatısı alaturka kiremitle kaplı, kireç badanalı bu evin, bir de bahçesi vardır. İç mekanında yöreye özgü ahşap süsleme detayları olan tavan, döşeme ve dolaplar dikkat çekmektedir. Tüm malzemeler, yerel, çevre dostu ve doğal peyzaj ile zıtlık sergilemeyecek niteliktedir. Geleneksel unsurlar taşıyan bu ev, aynı zamanda çağdaş yaşam koşullarına da uyumludur.

Akyaka’da, Çakırhan, kendi evinden sonra, çoğu arkadaşı için, benzer üslupta 30 ev tasarlamış ve 18 tanesini inşa etmiştir [125]. Tüm bu evlerin uygulamasında yerel ahşap ustaları ile çalışmış; hem tasarım hem de yapım teknikleri olarak yöresel mimarlığı model almıştır [125]. Bu yaklaşım ile, hem doğal değerler korunmuş, hem çevre yerleşimlerde korunamayan yöresel mimari biçimler yeni bir yerleşim olan Akyaka’da sürdürülmüş, hem de ahşap işçiliği ile uğraşan zanaatkarlara istihdam sağlanmıştır. Önceleri, sadece birkaç ahşap ustası olan Ula’da, Akyaka’daki inşaat çalışmaları sonrasında, geleneksel ahşap işçiliğine ilgi artmış, genç kuşaktan çıraklar bu uygulamalarda pratik kazanmıştır [125].

Sonuç olarak, Çakırhan Evi, 1983 yılında Uluslararası Ağa Han Ödülü almış ve 2000 yılında Kültür Bakanlığı İzmir 2 No’lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nca korunması gerekli kültür varlığı niteliğinde sivil mimarlık örneği olarak tescil edilmiştir [125].

Çakırhan Evi sadece Akyaka’da değil tüm il ve bölgede farkındalık yaratmış; pek çok girişime öncü olmuştur. İlk olarak, Muğla Valiliği Muğlalı mimarlar ile, Akyaka evlerini örnek göstererek çağımıza uygun geleneksel yerel mimariyi yansıtan tasarımlar yapılmasını tavsiye ettiği bir toplantı gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda, Muğla’da tarihi evlerin restorasyonu, yeni bir iş merkezi ve bir turistik tesis yapılmıştır [125]. İkinci olarak, 1986 yılında yapıların mimari biçimlerinin ve renklerinin yerel mimari özelliklere ve peyzaja uygun olması ile ilgili Akyaka’nın ilk belediye planı uygulamaya konulmuştur [125].

Diğer bir önemli girişim de, Gökova Havzası Karşı Sahil olarak anılan bölgenin, 1986 yılında Yüksek Kurul kararı ile birinci derece doğal sit alanı; 1988 yılında da, Bakanlar Kurulu kararı ile Gökova Özel Çevre Koruma Alanı olarak belirlenmesi ve koruma altına alınmasıdır [127]. Bunu takiben, Bakanlık tarafından Özel Çevre Koruma

Bölgesi'nin zarar görmemesi için inşaat faaliyetlerini düzenleyen bir kılavuz niteliğinde olan Gökova için bir bölge planı yapılmıştır [125].

Tüm bu girişimlerin ardından aydınlar, sanatçılar, yazarlar, arkeologlar, biyologlar ve doğaseverlerin yerleşmesi ile Akyaka'daki sosyal doku oluşmaya başlamıştır. Bu durum da, bu yerleşimdeki koruma bilincini arttıran bir diğer unsurdur [125].

Son yıllarda yapılan çalışmalar ise, Akyaka İç Körfez Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi ve UNESCO Dünya Miras Listesi üyeliği çalışmalarıdır. 2008 yılında, Akyaka İç Körfez Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi çalışması başlatılmıştır. Bu çalışmanın kapsamını, doğal kaynaklara, faunaya ve biyoçeşitliliğe karşı tehditlerin belirlenmesi, kıyı gelişimi ve yapılaşma faaliyetlerinin çevrede oluşturduğu baskı ve deniz kirliliğinin nedenlerinin saptanması oluşturmaktadır [124]. 2013 yılında, Akyaka'nın biyolojik çeşitliliğinin UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmesi için yerel sivil toplum kuruluşları ile çalışmalar başlatılmıştır, bu doğrultuda bilgilendirme toplantıları yapılmaktadır [128].

e-Cittaslow Süreci

Güçlü bir katılım ruhuna sahip olan yerleşimde, yerel sivil toplum kuruluşlarının da girişimiyle, Cittaslow adaylığı başvurusu için 911 Akyaka sakini ile halk oylamasına gidilmiştir. Katılımcıların %95'nin Cittaslow üyeliğini olumlu görmesi sonucunda, adaylık başvuruları başlatılmış ve kısa süre zarfında Akyaka, bir Cittaslow yerleşimi olmaya hak kazanmıştır [18]. Hemen ardından, Mülga Akyaka Belediyesi, Belediye Meclis üyeleri, Kent Konseyi Yürütme Kurulu, Akyakalı sivil toplum örgütleri, kooperatifler ve Özel Çevre Koruma Kurumu'nun temsilcilerinin katılımı ile yapılan toplantı sonucunda tüm yerel paydaşların temsil edildiği Sakin Kent Yönlendirme Komitesi kurulmuştur [129].

2011 yılında Uluslararası Cittaslow Ağı'na katılan Akyaka'da, üyelik başvurusu öncesinde, Yerel Gündem 21 kapsamında yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının katkıları ve yöre halkının katılımı ile bir kent vizyonu da oluşturulmuştur. Buna göre, “doğaya saygılı, mimari yapısını koruyan, hizmet altyapısı güçlü, sürdürülebilir ve alternatif turizme odaklı, insanların birlik ve beraberlik içinde ortak hareket edebildiği Akyaka” hedeflenmektedir [127], [18].

Akyaka'nın Cittaslow Göstergeleri için Hedeflediği Projelerden Başlıca Örnekler:

Çevre Politikaları ile ilgili projelerden başlıcaları, geri kazanım projesi, çevre ile ilgili bilinçlendirme toplantılarının yapılması, ambalaj atıkları, atık pil ve akümülatörlerin yönetim planlarının hazırlanması, kanalizasyon ve atık su arıtma tesisinin kurulması, teknelere ait çöp ve atıkların toplanması ve denetlenmesi, elektrik kablolarının yer altına alınması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, Akyaka Havzası kuş atlas çalışmasının hazırlanması, Özel Çevre Koruma Bölgesi'nde biyoçeşitliliğin korunmasıdır.

Altyapı Politikaları ile ilgili projeleri, doğaya saygılı altyapı politikalarının geliştirilmesi, trafiğin planlanması, bisiklet kullanımının desteklenmesi (Gökova Pedallarımın Altında Projesi), bisiklet ve yaya yollarının düzenlenmesi, Azmak Gezibandı Projesi (aydınlatma, Azmak Meydanı, görsel lejantlar, peyzaj, yalın ayak patikası), toplu taşıma olanaklarının teşvik edilmesi, fiziksel ve kültürel engellerin kaldırılmasıdır.

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları ile ilgili projeleri, kent sakinlerinin yaşam kalitesinin artırılması, kent yaşamının kalitesini geliştiren uygun teknoloji kullanımının teşvik edilmesi, yerleşimin kendine özgü mimari dokusunun korunması, üretici ve iyi tarım pazarlarının kurulması, Akyaka İç Körfez Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim Planı'nın hazırlanması, Azmak Yönergesi'nin uygulanmasıdır.

Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanatkarlara Dair Politikalar ile ilgili projeleri, organik ve iyi tarım uygulamalarının desteklenmesi, finansal zorluk çeken yerel üreticilerin desteklenmesi, kültürel ve sanatsal etkinliklerin sürdürülmesi, tarımda GDO'dan sakınılması, Gökova Havzası sözlü kültürü araştırmasının yapılmasıdır.

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar ile ilgili projeleri, sürdürülebilir alternatif turizm çeşitlerinin benimsenmesi, Cittaslow bilgilendirme toplantılarının yapılması, hem kent sakinlerinin hem de esnafın farkındalıklarının artırılması, karar verme sürecinde katılımın teşvik edilmesi, Cittaslow hakkında broşürler, afişler, bültenler hazırlanması, Belediye ve Kent Konseyi tarafından internet web sayfaları üzerinden yayınlar yapılmasıdır.

Sosyal Uyum ile ilgili projeleri, Cittaslow üyeliği başvurusu öncesinde halkoyu yoklaması gerçekleştirilmesi, katılımcı yaklaşımın benimsenmesi, çok sayıda sivil

toplum örgütlerinin aktif katılımı ve gücü, tüm yerel paydaşların temsil edildiği Sakin Kent Yönlendirme Komitesi'nin kurulmasıdır.

Ortaklıklar ile ilgili projeleri, Slow Food convivium ile işbirliği kurulması, Akyaka'nın biyolojik çeşitliliğinin UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınması için çalışmalar yapılmasıdır [18], [124], [126], [127], [129], [130].

Yenipazar

a-Genel Bilgiler

Ege Bölgesi'nde yer alan ve Aydın'ın bir ilçesi olan Yenipazar, bağlı bulunduğu kentin doğusunda konumlanmıştır. Güneyinde Çine ve Bozdoğan, kuzeyinde Köşk ve Sultanhisar ve kuzeydoğusunda Nazilli ilçeleri yer almaktadır. Aydın kent merkezine 44 km uzaklıktadır. İlçenin yüzölçümü, 180 km² ve nüfusu, TÜİK'in 2015 yılı genel nüfus sayımı verilerine göre, 12 937'dir. İlçeye bağlı 18 mahalle (Alhan, Alioğullar, Çarşı, Çavdar, Çulhan, Dereköy, Direcik, Doğu, Donduran, Eğridere, Hacıköseler, Hamzabali, Hükümet, Karacaören, Karaçakal, Koyunlar, Paşaköy, Yeni Mahalle) bulunmaktadır [131].

b-Tarihçe

Yenipazar tarihindeki bilinen en eski yerleşim, kentin 5 km doğusunda Donduran Mahallesi sınırları içinde yer alan Orthosia Antik Kenti'dir. Hakkında çok fazla bilgi bulunmayan ancak bir Karya yerleşimi olduğu tahmin edilen kent, M.Ö. 7. yüzyılda Lidyalılar'ın, M.Ö. 6. yüzyılda da İyonya Birliği'nin yönetimine girmiştir. Pek çok Anadolu yerleşimi gibi kısa bir süre Perslerin hakimiyetinde kaldıktan sonra, Roma İmparatorluğu'na katılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde 15. yüzyılın ikinci yarısında Donduran Mahallesi ve çevresine, Türkmenler yerleşmiştir. 17. yüzyıl sonunda ise, Cihanoğulları adında bir aşiret beyi öncülüğünde bugünkü Yenipazar bölgesine göç etmişlerdir. Yeni kurulan bu yerleşim, haftada bir gün kurulan pazarı ile çevre köylerde yaşayanlar için pazar ve ticaret yeri olmuş; bu nedenle, buraya Yenipazar adı verilmiştir. Osmanlı Devleti süresince Aydın Sancağı'na bağlı bir idare merkezi olan Yenipazar, Cumhuriyet'in kurulması ile Bozdoğan ilçesine bağlı bir nahiye ve 1957 yılında Aydın'a bağlı bir ilçe olmuştur [131], [132].

c-Ekonomisi

Yenipazar ilçesinin ekonomisi, büyük oranda tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Pamuk, buğday, zeytin, mısır, incir, narenciye ve sebze başlıca tarım ürünleridir. Büyükbaş hayvancılık, koyunculuk, keçicilik ve arıcılık da hayvancılığa dayalı gelir kaynaklarıdır. Ayrıca, tarımsal sanayi işletmelerinden olan zeytinyağı, ekmek ve çırçır fabrikaları da ilçe ekonomisine katkı sağlamaktadırlar [133].

d-Kültür-Tabiat Varlıkları ve Sit Alanları

Yenipazar’da bir kentsel sit alanı oluşturacak yoğunlukta olmasa da, çok sayıda anıtsal yapı ve sivil mimarlık örneği yer almaktadır. Kültür varlıklarından bir tanesi, Kurtuluş Savaşı’nda Batı Cephesi’nin Kuvay-ı Milliye önderlerinden Yörük Ali Efe’nin evidir. 19. yüzyıl mimarisini yansıtan bu ev, bir yangın sonucu tahrip olmuştur. 1995 yılında, Aydın İl Kültür Müdürlüğü, evin onararak, müze ev olarak işlevlendirilmesini önermiştir. Bu doğrultuda rekonstrüksiyonu yapılan ev, 2001 yılında Yörük Ali Efe Evi Müzesi olarak ziyarete açılmıştır.

İlçe merkezinde ayrıca, yirmi bir adet 19. yüzyıl sonu-20. yüzyıl başına ait sivil mimarlık örneği ile bir endüstri mirası (Savranoglu Çırçır Fabrikası) bulunmaktadır. Bu yapılar, 2010 yılında Aydın Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından tescil edilmiş; Aydın Büyükşehir Belediyesi ve Kültür Bakanlığı desteği ile restore edilerek kullanıma sunulmaları planlanmaktadır.

Yenipazar’daki bir diğer taşınmaz kültür varlığı ise, tarihi yel değirmenidir. Yapılış tarihi tam olarak bilinmese de, kaynaklardan 1840’lı yıllarda çalıştırıldığı ve çalıştığında yöre halkının buğdayını burada işlediği bilinmektedir. Kent merkezinde yüksekçe bir noktada yer alan ve onarımı yakın zamanda tamamlanan değirmene ulaşım, 220 basamaklı bir kent merdiveni ile sağlanmaktadır. Cittaslow projeleri kapsamında, bu merdivenlere seramik uygulaması ile desen çalışması yapılmış ve “yavaş merdivenler” adı verilmiştir.

Donduran Mahallesi sınırlarındaki Antik Kent Orthosia’da ise, ilk arkeolojik araştırmalar, 1999 yılında yüzey araştırması şeklinde yapılmıştır. Bu süreçte, yüzey üzerinde bulunan kalıntıların Roma Dönemi’ne ait olduğu tespit edilmiş; merkezine bir naos yerleştirilmiş olan pi biçimli kemeraltının ortaya çıkarılması sağlanmıştır. Ayrıca, çok sayıda mozaik de gün yüzüne çıkarılmıştır. Mozaiklerden beş tanesi bugün, Aydın

Müzesi'nde sergilenmektedir. 2016 yılında arkeolojik çalışmaların yeniden başlatılması planlanmaktadır. Yine, Donduran Mahallesi sınırları içinde yer alan 14. yüzyıla tarihlenen bir saray kalesi kalıntısı da bulunmaktadır [133]. Yenipazar'a bağlı, Alhan Mahallesi'nde de, Geç Osmanlı Dönemi'ne ait bir hamam ve çeşme yer almaktadır [133].

Yenipazar'da taşınmaz kültür varlıklarının yanında taşınabilir kültür varlıkları ve somut olmayan kültür mirasının korunması için de çalışmalar yapılmaktadır. Eski Belediye Binası, 2013 yılında Yenipazar'ın yakın tarihini ve kültürünü tanıtmayı amaçlayan Orthosia Kültür Merkezi'ne dönüştürülmüştür. İçindeki sergi alanı, imece yoluyla yöre halkının evlerinde, çevrelerinde bulunan kentin tarihini ve kültürünü yansıtan taşınabilir kültür varlıklarını bağışlamaları ile oluşturulmuştur [133].

Yenipazar'da kültürel ve arkeolojik değerlerin yanında, doğa alanları da bulunmaktadır. Büyük Menderes Havzası'nda konumlanan ilçede, Ege Bölgesi'nin kıt sulak alanlarından biri olan Aşağı Dip Gölü yer almaktadır. Büyük Menderes Nehri'nin yatak değiştirmesi ile oluşmuş olan bu göl, çeşitli sayıda kuş ve su canlısına ev sahipliği yapmaktadır. Sulak alanların korunması çalışmaları kapsamında, Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın da desteği ile gölün ekolojik yapısı ve habitatına zarar vermeden yürüyüş yolları, kuş gözlem kulesi, balık tutma platformları ve seyir terası düzenlemesi yapılmıştır [133].

e-Cittaslow Süreci

Tarihi Kentler Birliği ve Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği üyesi olan Yenipazar, 2009 yılında Cittaslow adaylığı sürecini başlatmış ve 2011 yılında Cittaslow Birliği'ne katılmıştır. İlçe, özellikle, yöreye özgü lezzetleri, yerli tohumdan tarımsal üretimi, tarihsel birikimi, geleneksel şenlikleri, bisiklet kullanımı ve sürdürülen geleneksel el sanatları ile Cittaslow yerleşimi unvanını almıştır [133].

Yenipazar'ın Cittaslow Göstergeleri için Hedeflediği Projelerden Başlıca Örnekler:

Çevre Politikaları ile ilgili projelerden başlıcaları, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı (güneş enerjisi ile aydınlatılan park), sulak alanları koruma çalışmaları (Aşağı Dip Gölü Tabiat Parkı'nın düzenlenmesi), biyoçeşitliliğin korunmasıdır.

Altyapı Politikaları ile ilgili projeleri, bisiklet kullanımının yaygınlaşması, bisiklet yollarının oluşturulması, ücretsiz bisiklet kiralama (sarı bisiklet) uygulaması, yaya yollarının düzenlenmesi, merkezde yer alan ticari alanın araç trafiğine kapatılmasıdır.

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları ile ilgili projeleri, tarihi yapıların ve anıt ağaçların koruma altına alınması, tarihi yapıların restore edilerek ev pansiyonu olarak kullanılmasının planlanması, ilkokul öğrencilerinin yaya olarak okula gidiş gelişlerinin teşvik edildiği Pedibus projesi, çok amaçlı salon projesi, kültür merkezi projesi, spor alanlarının düzenlenmesi, çarşı meydanında çeşme yapılması, mevcut kent merdiveninde Cittaslow Yenipazar temalı desen çalışmasının uygulanması, belediye önünde yer alan meydanın düzenlenmesi, kent tarihi ve kültürü ile ilgili yayınların hazırlanması, kadınların yaptıkları ürünleri satışa sunmaları için alanlar yaratılması, üretici pazarının kurulmasıdır.

Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanatkarlara Dair Politikalar ile ilgili projeleri, organik tarımın özendirilmesi, yerel tohumların korunması ve envanterinin çıkarılması, Tohum Takas Şenliği'nin düzenlenmesi, kadınlar için el sanatları atölyelerinin kurulması, geleneksel el sanatlarının sürdürülmesi (şapkacılık, kalaycılık, vb.), kent sakinleri tarafından bağışlanan taşınır kültür varlıklarının sergilendiği Orthosia Kültür Merkezi'nin kurulması, Madran Dağı Yayla Evleri Projesi ile yayla turizminin teşvik edilmesi, yöreye özgü ürünler için coğrafi işaret başvurularının yapılması, Yenipazar pidesi gibi yerel yemeklerin sunulacağı lokantalar oluşturulması, yöreye özgü çörek ekmeği için ortak kullanımlı fırınların yapılması, meyve ve sebzelerin sağlıklı ortamlarda kurutulması için oluşturulan Güneş Fırınları projesi, okullarda öğrenci bahçelerinin düzenlenmesi, geleneksel şenliklerin (Deve Güreşleri, Yörük Şenliği, Bisiklet Şenliği, Hıdırellez Şenliği, Gencer Şenliği) sürdürülmesidir.

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar ile ilgili projeleri, Cittaslow ile ilgili bilgilendirme toplantısı yapılması, esnafın farkındalıklarının arttırılması, organik tarım ve yerel tohum hakkında yöre halkına eğitim verilmesidir.

Sosyal Uyum ile ilgili projesi, Hazır Evlat projesi ile 60 yaş üstü sakinlerin hizmetlere ulaşımının kolaylaştırılması, ihtiyaç sahibi kişilerin bedelsiz gıda ürünleri alabilmeleri için Dost Mağazalar projesi, kadın kooperatifinin kurulmasıdır.

Ortaklıklar ile ilgili projeleri, Slow Food Yenipazar ile işbirliği yapılması; Yenipazar Belediyesi, Karaot ve Bodrum Tohum Dernekleri ve Aydın Adnan Menderes

Üniversitesi Ziraat Fakültesi ortaklığında yerel tohumların korunması ile ilgili çalışmaların yürütülmesidir [133].

Vize

a-Genel Bilgiler

Marmara Bölgesi'nde yer alan ve Kırklareli'nin bir ilçesi olan Vize, bağlı bulunduğu kentin doğusunda konumlanmıştır. Kuzeyinde Demirköy, batısında Pınarhisar ve güneybatısında Lüleburgaz ilçeleri, güneyinde Tekirdağ ili ve doğusunda Karadeniz yer almaktadır. İlçe merkezi denizden 40 km içeridedir. Ancak, Kıyıköy beldesi ile denize kıyısı bulunmaktadır. Kırklareli kent merkezine 58 km uzaklıktadır. İlçenin yüzölçümü, 1089 km² ve nüfusu, TÜİK'in 2015 yılı genel nüfus sayımı verilerine göre, 27 422'dir. İlçeye bağlı 2 belde (Çakıllı ve Kıyıköy), merkeze bağlı 6 mahalle (Devlet, Evren, Gazi, Mehmet Akif, Kale, Namık Kemal), Çakıllı Beldesi'ne bağlı 3 mahalle (Cumhuriyet, Hürriyet, Zafer), Kıyıköy Beldesi'ne bağlı 3 mahalle (Cumhuriyet, Güven, Kale) ve 24 köy (Akıncılar, Akpınar, Aksicim, Balkaya, Çavuşköy, Çövenli, Develi, Doğanca, Düzova, Evrencik, Evrenli, Hamidiye, Hasboğa, Kömürköy, Küçükyayla, Kışlacık, Kızılağaç, Müsellim, Okçular, Pazarlı, Sergen, Soğucak, Sofular, Topçuköy) bulunmaktadır [134].

b-Tarihçe

Vize'nin Çömlektepe Höyüğü'nde yapılan arkeolojik araştırmalar sonucunda, kentin yerleşim tarihinin M.Ö. 3000'lere (İlk Tunç Çağ) dayandığı saptanmıştır [135]. Tarih boyunca, Bizya, Bizye, Bida, Biza, Vissa, Vizili gibi farklı isimler ile anılan Vize'ye ilk yerleşenler, bölgeye de adını veren Trak boylarıdır. Her ne kadar, M.Ö. 513'de Perslere, M.Ö. 479'da Atinalılara, ardından sırasıyla Makedon, Astai ve Galatlara ev sahipliği yapmış olsa da, bu alanda Traklar'ın varlığı sürmüştür. M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren çeşitli kaynaklarda Bizye'nin (Vize) Trak boylarından Astların bu bölgedeki en büyük yerleşimi, Trak yönetim bölgesi Stratege'nin başkenti ve Trak Krallarının ikamet ettiği yer olduğundan bahsedilmiştir. Vize, M.Ö. 72 – M.S. 44 yılları arasında Trakların Astai kolunun kurduğu Doğu Trakya Krallığı'nın merkezi olmuştur [135]. 45'de Vize ile birlikte Doğu Trakya, Romalıların egemenliğine girmiştir. 395'de Roma İmparatorluğu'nun dağılması ile binyıldan fazla Bizans İmparatorluğu'nun yönetiminde

kalmıştır. 1453'den Türkiye Cumhuriyeti kurulana değin, bir Osmanlı kasabası olmuştur [136]. Günümüzde Kırklareli'ne bağlı bir ilçe olan Vize'de, 1922 yılında kaymakamlık kurulmuş; 1923 yılında da yerleşim, belediye olarak teşkilatlandırılmıştır [135].

c-Ekonomisi

Vize'de nüfusun %15'i sanayi ve %26'si hizmet sektöründe çalışmakta; %59'u ise, tarım ile uğraşmaktadır [137]. İlçe nüfusunun yaklaşık beşte üçü köylerde yaşamakta; burada yaşayan halk ise tarım ve ormancılık ile geçimini sağlamaktadır. Başlıca tarım ürünleri, buğday, ayçiçeği, şekerpancarı, mısır, baklagiller ve soğandır. Bunun yanında büyük ve küçükbaş hayvancılık ile Kırıkköy'de balıkçılık da yapılmaktadır [135]. Ayrıca, son yıllarda kentin sembolü olan ıhlamurun tanıtılması ve ticareti de teşvik edilmektedir [138].

1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı Raporu'na göre, Vize doğası, denizi, arkeolojik ve tarıma elverişli alanları ile alternatif turizm potansiyeli taşıyan bir ilçedir [137]. Yine aynı raporda, Vize ve çevresinde eko turizm, agro turizm, arkeolojik turizm, doğa turizmi, deniz ve yat turizmi ile organik tarım ve bağıcılığın geliştirilerek eko-kent kimliği kazandırılması önerilmektedir [137].

d-Kültür-Tabiat Varlıkları ve Sit Alanları

Binlerce yıldır çeşitli medeniyetlere sahne olmuş Vize'de Antik, Roma, Bizans, Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi eserleri bir arada yer almaktadır. Vize iki höyük üzerinde kurulmuştur. Bunlardan bir tanesi, bir kısmında antik tiyatronun da bulunduğu, Tunç Çağı'ndan Roma Dönemi'ne uzanan süreçte kullanılan Çömlektepe Höyüğü, diğeri ise günümüzde Kale Mahallesi olarak adlandırılan, Geç Antik-Bizans surlarını barındıran Akropolis tepesidir [136].

Bu iki höyüğün üzerinde yer alan Vize ilçe merkezi, 1997 yılında Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından birinci derece arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir. Ancak, bir süre sonra sit alanı içinde kent sakinlerinin ikamet ettiği tescilsiz yapıların basit onarımlara ihtiyaç duyması nedeniyle sit derecesi değiştirilmiştir. Bu kapsamda, Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararı ile 2005 yılında Çömlektepe Höyüğü ile Roma Dönemi tiyatro kalıntısı

birinci derece kalmak şartıyla, diğer alanlar ikinci derece arkeolojik sit alanı olarak yeniden tanımlanmıştır [135].

1995-98 ve 2003 yıllarında gerçekleştirilen kazılar sonucunda bulunan ve 1. yüzyıla tarihlenen Antik Tiyatro, Doğu Trakya'nın gün yüzüne çıkmış tek Roma Dönemi tiyatrosudur [136]. Roma Dönemi eserlerinden olup, günümüzde de bir kısmı ayakta olan kent surlarının ise, 2.-3. yüzyıllarda yapıldığı, Bizans İmparatoru Iustinianus Dönemi'nde (6. yüzyıl) yeniden inşa edildiği belirtilmektedir [136]. Roma Dönemi'nde Akropolis olduğu tahmin edilen, bugün Kale Mahallesi olarak adlandırılan bölgede yer alan surlar ile çevrili alanda, günümüzde iç kale, kemerli bir kapı ve dairesel burç kalıntıları bulunmaktadır [136].

Akropolis'in kuzeydoğusunda yer alan ve mimari biçimlenişi ile 9. yüzyılda¹ yapıldığı tahmin edilen Ayasofya kilisesi, Osmanlı Dönemi'nde batı galerisine eklenen ahşap strüktür ve güneybatı köşesine eklenen minare ile birlikte Süleyman Paşa Camisi'ne dönüştürülmüştür. 2006 yılında kapsamlı bir onarım gören Süleyman Paşa Camisi'nin (Ayasofya), güneyinde ise, 14. yüzyıla kadar Havra olarak kullanıldığı tahmin edilen ve Osmanlı Dönemi'nde camiye çevrilen Şerberdar Hasan Bey Camisi yer almaktadır. Caminin hemen yanında bir de Bizans Dönemi'ne ait hamam kalıntısı bulunmaktadır [136].

Surların hemen dışında, kentin batısında, Osmanlı Dönemi eserlerinden, Ferhat Bey Hamamı (günümüzde Geç Osmanlı) ve Çeşmesi (16. yüzyıl) ile duvarında Bizans Dönemi'ne ait devşirme malzeme de kullanılan imarethane kalıntısı (16. yüzyıl) yer almaktadır [136].

Eski Hükümet Konağı ve Eski Pratik Kız Sanat Okulu da ilçenin erken Cumhuriyet Dönemi mimarisini yansıtan eserleridir. Ayrıca, ilçe merkezinde kentsel sit alanı oluşturacak yoğunlukta olmasa da, Geç Osmanlı-Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait sivil mimarlık örnekleri bulunmaktadır [139], [140].

İlçenin Asmakaya Mevkii'nde ise, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne ait karstik yapıdaki doğal mağaraların taş ustaları tarafından şekillendirmesi ile oluşturulan mağara manastırları görülmektedir [135].

¹ Ayasofya'nın 13-14. yüzyıllar ve 12-15. yüzyıllar arası inşa edildiğine dair farklı görüşler de vardır [136].

1994-2003 yılları arasında yapılan arkeolojik araştırmalar sonucunda, Geç Roma Dönemi'ne ait Vize-İstanbul su yolunun kalıntıları ile yalnız temelleri kalmış 40'a yakın su kemeri gün yüzüne çıkarılmıştır [139].

Ayrıca, Vize'ye bağlı Kıyıköy'de çok sayıda kültür ve tabiat varlığı bulunmaktadır. 1969 yılında, Anıtlar Yüksek Kurulu'nun kararı ile Bizans Dönemi'ne ait surlar ve Aya Nicola Manastırı¹ korunması gerekli yapılar olarak tescil edilmiştir. Daha sonra Kıyıköy, barındırdığı tüm tarihi, kültürel ve doğal mirası ile birlikte, Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1988 yılında kentsel ve nc derece arkeolojik sit alanı; 1990 yılında doğal sit alanı ilan edilmiş; 1991 yılında ise, birinci derece arkeolojik sit alanının sınırları belirtilmiştir. Günümüzde, Kıyıköy'n koruma amaçlı imar planı bulunmaktadır [141].

iftekeynaklar, Kızılağaç, Yenesu mağarası ve deresi ve anıt ağaçları ile Vize ve çevresi, tabiat varlıkları açısından da zengindir [142].

e-Cittaslow Süreci

Aynı zamanda Tarihi Kentler Birliği yesi olan Vize'nin 2010 yılında başlayan Cittaslow yelik süreci, 2012 yılında Cittaslow Ağı'na katılmasıyla tamamlanmıştır [142].

Kentin vizyonu, "kendisi ve etrafıyla uyumlu, sahip olduğu değerlerle bütünleşik, doğaya ve tarihi geçmişine sahip çıkan, farkında ve bilinçli, fiziki altyapısı güçlü, kurumsal bağlantıları ve işbirliği en st seviyede, rekabet gücü ve çevresel sürdürülebilirliği olan, modernliğinin ve ağdaşlığının yanında kendine özgü bir kimliğe bürünen kent modeli yaratmaktır" [139].

Kentin bir de sloganı vardır: "geçmişiyle başkent, tarihiyle kalekent, dokusuyla mzekent, bozulmamış doğasıyla doğakent" [135].

Vize'nin Cittaslow Göstergeleri için Hedeflediği Projelerden Başlıca rnekler:

evre Politikaları ile ilgili projelerden başlıcaları, atık yönetimi altyapısının güçlendirilmesi, atık su arıtma tesisinin kurulması, yeni inşa edilen kamu yapılarında alternatif enerji kaynaklarından (güneş paneli gibi) yararlanılması, katı atıkların ayrıştırılması, reklam panolarının düzenlenmesidir.

¹ Kayaların içine oyularak şekillendirilmiş kilise ve ayazmadan oluşan 6. yüzyıl Bizans yapısıdır [140].

Altyapı Politikaları ile ilgili projeleri, yeni ulaşım master planının hazırlanması, gürültü kirliliği ve trafiği azaltmak için kent merkezinden geçmeyen transit otoyol yapımı, bisiklet kullanımının teşvik edilmesi, yayalaştırılmış alanların ve sokakların engelli bireylere yönelik düzenlenmesi, oyun alanların engelli çocuklara göre düzenlenmesidir.

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları ile ilgili projeleri, Mimar Sinan Mahallesi, Büyük Cami Sokağı, Karakol Sokağı, Hisar Sokağı ve çevresi kentsel tasarım ve gelişim projesinin uygulanması, Ferhat Bey Hamamı ve Çeşmesi'nin restorasyon projesinin hazırlanması, Vize Antik Tiyatrosu rekonstrüksiyonu, mahalle merkezlerinde meydan düzenlemelerinin yapılması, çevre dostu yapıların inşası ile ilgili eğitim ve bilgi programları verilmesi, yöre halkının spor yapabileceği alanlar oluşturulması (Atatürk Açık Hava Spor Tesisi'nin inşası), engelli bireylerin teknolojiye erişimlerinin sağlanması, fiber optik hattın varlığı, e-belediye hizmeti verilmesi, Kent Ormanı'nın bir kısmının kentin sembolü olan İhlamur ormanı olarak ağaçlandırılması, ıhlamur ağaçlarının geniş alanlarda, yol ve cadde kenarlarında ekilmesinin teşvik edilmesi, tarihi ağaçların belgelenmesi ve bilgilendirme panolarının asılması, Zübeyde Hanım Sokağı ve Haliçi'nin iyileştirilerek yerel ürünlerin satıldığı alanlara dönüştürülmesi, pazarların ve marketlerin yerel ürünlerin satışı için düzenlenmesidir.

Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanatkarlara Dair Politikalar ile ilgili projeleri, organik tarımın geliştirilmesi için çalışmaların sürdürülmesi, iyi tarım uygulamalarının desteklenmesi, yerel ürünlerin araştırılması için çalışma grubunun kurulması, yerel ürünlerin envanterlerinin çıkarılması, kentin sembolü olan ıhlamurun tanıtılması ve ticaretinin teşvik edilmesi, organik arıcılığın desteklenmesi, geleneksel bahçecilik, sulama, toprak işleme ve hayvancılık konusunda yöre halkına eğitimler verilmesi, geleneksel sepetçilik mesleğinin canlandırılması ve ürün çeşitliliğinin artırılması, dekoratif sabun üretimi, geleneksel el işleri, ahşap boyama, geleneksel elbise yapımı gibi el sanatları dallarında kadın istihdamının teşvik edilmesi, demircilik, duvarcılık, ahşap işleme, gibi geleneksel meslek dallarında eğitim verilmesi, yöresel mutfağın tanıtılması, yerel ve kültürel etkinliklerin sürdürülmesidir.

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar ile ilgili projeleri, Trakya Kalkınma Ajansı'nın da katkısı ile yöre halkına Cittaslow, turist bilgisi ve nitelikli misafirperverlik hakkında eğitimler verilmesi, turistik işaretlemelerin uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi, turistik bilgilendirme panolarının asılması,

Cittaslow ile ilgili tanıtıcı kitapçıkların hazırlanması, Cittaslow bilgi ofisinin kurulması, kent esnafının misafirperverlik ve ücret şeffaflığı konusunda farkındalığının artırılması, yaşlı ve hasta bakıcılarına düzenli aralıklarda teorik ve pratik eğitim verilmesidir.

Sosyal Uyum ile ilgili projeleri, yardıma muhtaç bireylere yemek, kıyafet ve ev gereçleri, okul çocuklarına okul gereçleri yardımının yapılması, kadın iş gücünün teşvik edilmesi, toplumsal katılımın sağlanması, valilik-kaymakamlık-belediye ve kalkınma ajansı ortaklığıdır.

Ortaklıklar ile ilgili projesi, Slow Food conviviumunun kurulması için çalışmaların sürdürülmesidir [138].

Perşembe

a-Genel Bilgiler

Karadeniz Bölgesi'nde yer alan ve Ordu'nun bir ilçesi olan Perşembe, bağlı bulunduğu kentin kuzeybatısında konumlanmıştır. Güneybatısında Fatsa ilçesi ve kuzeyinde Karadeniz yer almaktadır. Ordu kent merkezine 15 km uzaklıktadır. İlçenin yüzölçümü, 226 km² ve nüfusu, TÜİK'in 2015 yılı genel nüfus sayımı verilerine göre, 31,094'dür. İlçeye bağlı 53 mahalle bulunmaktadır [143]. Doğal bir limana sahip olan Perşembe, deniz kıyısı boyunca, Karadeniz sahil yolu paralelinde, kuzey-güney yönünde gelişim göstermektedir [144]. Topoğrafya kentin yerleşiminde önemli rol oynamaktadır [144]. Kıyı boyunca genişleyen Perşembe, yakınlığı nedeniyle bağlı bulunduğu kentin periferisi haline gelmektedir [144].

b-Tarihçe

Eski ismi Vona olan Perşembe'nin yerleşim tarihi M.Ö. 8. yüzyıl Antik Yunan kolonilerine kadar dayanmaktadır [145]. Anadolu Selçuklu Devleti, Hacıemiroğulları Türkmen Beyliği, Pontus Rum İmparatorluğu'na ev sahipliği yapan Vona, 15. yüzyılda Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde önce köy, sonra bucak olan Perşembe, Cumhuriyet ile birlikte 1945 yılında ilçe statüsü almıştır [144].

c-Ekonomisi

Kentin ekonomisi başta fındık olmak üzere tarıma, balıkçılığa ve ticarete dayalıdır. Tarım üretiminde en çok fındık, sonrasında mısır, sebze ve meyve gelmektedir [144].

Tarıma dayalı ekonomi, son yıllarda özellikle ticari tarıma dönüşmüştür. Perşembe, fındık gibi yerel tarım ürünlerinin toplanma merkezidir. Ayrıca, kent genelinde çeşitli ürün ve hizmetlerin perakende ve toptan ticareti de yapılmaktadır [144]. Kent nüfusunun %32'si hizmet sektöründe çalışmaktadır [144]. Yine de ticari aktiviteler bağlamında ele alındığında, bağlı bulunduğu kent merkezine yakınlığından dolayı yeterli ekonomik gelişme gösterememektedir [144].

İlçenin %87'si tarım alanı, %11'i orman, %1'i çayır ve mera ve %1'i yerleşim alanıdır [144]. Ancak, yakın zamanlarda tarım alanları yerleşime açılmakta; özellikle yapı kooperatifleri bu alanlar üzerine inşa edilmektedir [144]. Sanayi alanları bulunmamaktadır.

İlçe sınırlarında, özellikle köylerinde az da olsa devam eden geleneksel el sanatlarından bahsetmek mümkündür. Baston başta olmak üzere, kemeçe ve saz, sepet örme, kayık, taka ve çırnık yapımı gibi yöresel ağaç işçiliği üretimi sürdürülmektedir [146].

d-Kültür-Tabiat Varlıkları ve Sit Alanları

1950'lerden sonra hem fındığın dünya pazarında önem kazanması sonucunda nüfusun gelir seviyesinin artması ve yaşam biçimlerinin değişmeye başlaması hem de Karadeniz Sahil Yolu'nun açılması ile kent, hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. Eski evler yıkılıp, yeni betonarme apartmanlar yükselmeye, kırsal alanlarda yeni bahçeli evler yapılmaya başlanmıştır [144].

Günümüzde, ilçenin %70'ini çok katlı betonarme yapılar, %30'unu ise, 1-2 katlı ahşap müstakil konutlar oluşturmaktadır. Kıyı şeridine yakın alanlar, çok katlı betonarme yapılar, birbirini dik kesen sokak ve caddeleriyle yeni bir kent izlenimi verirken, yamaçlarda konumlanan, kuruluşu 19. yüzyıla dayanan eski mahallelerde organik kent dokusu hakimdir. Ancak, bu dar sokaklar belediye hizmetlerinin daha iyi ulaşabilmesi amacıyla genişletilmekte ve bu çalışmalar sırasında kültür ve tabiat varlıklarının bir kısmı zarar görmektedir. Örneğin 1800'lerde yapılmış Yeni İhsaniye Cami ile Eski Cami, bu genişletme çalışmaları sırasında yıkılıp, yeniden yapılmıştır [144].

Kent genelinde üç cami, bir kilise, iki konak, altı konut, dört arkeolojik sit alanı, üç anıt ağaç, vb. toplam 26 adet tescilli kültür ve tabiat varlığı bulunmaktadır [145].

Perşembe'nin günümüz dokusunu oluşturan ilk yerleşimi, 1873 yılına dayanmaktadır. Bu alanda az da olsa günümüze kadar gelebilen Doğu Karadeniz yöresel mimarisini

yansıtan örnekler vardır. Ancak, sayıca az ve dağınık olmaları nedeniyle kentsel bir sit alanı oluşturacak nitelikte değildir. Kent merkezinde olmasa da kırsal alanlarda yöresel mimari örneklerle daha sık rastlanmaktadır [144].

Kırsal yerleşimlerdeki geleneksel yapı tiplerinden biri de yöreye özgü tarihi çivisiz ahşap camilerdir. Yakın zamanda yöre halkı tarafından onarılan bu özellikteki camilere örnek teşkil eden Medreseönü Afırlı Cami'nin 800 yıl önce yapıldığı tahmin edilmektedir [146]. Geleneksel sivil mimariyi yansıtan tescilli iki konak, Efirli ve Gündoğdu Köyleri'ndedir. Ayrıca, Çamarası Köyü'nde yer alan tarihi değirmen ve üstü kapalı ahşap köprü de kırsal yerleşimlere ait önemli tarihi değerlerdir [146].

Perşembe'ye 15 km uzaklıkta bulunan Yason Burnu, birinci derece arkeolojik ve ikinci derece doğal sit alanıdır. Kıyılarında, antik döneme ait balık havuzları ve iskele taban ayakları bulunmuştur. Yason Burnu üzerinde, 19. yüzyıla ait bir Rum kilisesi bulunmaktadır. Kilise ve çevresi 2004 yılında onarılmıştır [146].

İlçe sınırları içinde yer alan bir diğer sit alanı da Hoynat Adası'dır. Antik Kent olarak anılan bu adayı geçmişte gemicilerin depo ve sığınak olarak kullandıkları tahmin edilmektedir. Ayrıca, farklı kuş çeşitlerine ev sahipliği yapan Hoynat, Türkiye Doğa Derneği tarafından Önemli Kuş Alanı kapsamına alınmıştır [146].

Pontus Rum İmparatorluğu zamanında savunma kalelerini birbirine bağlayan tarihi yol da ilçe sınırları içinden geçmektedir. Günümüzde bu yol, Koçboynuzu Kültür Rotası olarak adlandırılmaktadır [146].

2009 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Perşembe kıyı alanını da kapsayan Efirli-Bolaman Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ilan edilmiş; bu doğrultuda çevre düzeni planı oluşturulmuştur. Bu planın amacı, sürdürülebilir turizm yaklaşımı ile hem doğal ve kültürel değerleri sürdürmek hem de nitelikli ve sağlıklı kentsel alanlar ve turizm tesisleri oluşturmaktır [146].

e-Cittaslow Süreci

Perşembe 2012 yılında Uluslararası Cittaslow Birliği'ne üye olmuştur. 2011 yılında Cittaslow üyeliği öncesi yapılan yerel yetkililerin, sivil toplum kuruluşlarının ve yöre halkının katıldığı Cittaslow bilgilendirme toplantısında Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer, Perşembe'de Cittaslow projesinin tarım, balıkçılık ve turizm yaklaşımları üzerinden geliştirilebileceğini belirtmiştir.

Perşembe'nin Cittaslow Göstergeleri için Hedeflediği Projelerden Başlıca Örnekler:

Çevre Politikaları ile ilgili projelerden başlıcaları, temiz enerji kullanılması, görüntü kirliliğinin en aza indirilmesi, biyoçeşitliliğin (özellikle Hoynat Adası çevresinde) korunmasıdır.

Altyapı Politikaları ile ilgili projeleri, bisiklet yollarının oluşturulması ve bisiklet kullanımının teşvik edilmesi (Perşembe, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen Avrasya Bisiklet Yolu Sanal Rota Ağı projesi üzerinde yer almaktadır) ve toplu taşımaya önem verilmesidir.

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları ile ilgili projeleri, doğal çevrenin ve kültürel dokunun korunması, mevcut yapı stokunun kullanılması, demir doğrama, tamirhane, oto yıkama ve balıkhaneler gibi gürültü yapan işletmelere kent merkezinde ruhsat verilmemesi, kent meydanı projesinin gerçekleştirilmesi, geleneksel el sanatlarının ticareti için alanlar oluşturulması, yerel pazarların kurulması, rekreasyon alanlarının düzenlenmesidir.

Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar ile ilgili projeleri, organik tarımın yaygınlaştırılması, el sanatlarının desteklenmesi (baston yapımı, kemeçe ve saz yapımı, sepet örmeciliği, kayık, taka ve çırnık yapımı gibi ağaç işçiliği), kırsal bölgelerin iyileştirilmesi, sürdürülebilir turizm ilkelerinin benimsenmesi (mağara turizmi, eko turizmi ve kültür turizmi alanında), konaklama alanlarının sayılarının arttırılması, yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması, yöreye özgü ürünler için coğrafi işaret başvurularının yapılması, geleneksel yemeklerin teşvik edilmesi ve tanıtılmasıdır.

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar ile ilgili projeleri, Cittaslow ile ilgili bilgilendirme toplantılarının yapılması, kültürel rotaların oluşturulması, yöre halkı ile yerel yönetimin entegrasyonunu sağlayan Sakin Şehir Derneği'nin kurulması ve tarihi, kültürel ve doğal değerlerin anlatıldığı belgesel çekimi ile ilçenin tanıtılmasıdır.

Sosyal Uyum ile ilgili projeleri, kadın istihdamının desteklenmesi ve toplumsal katılımın sağlanmasıdır [146], [147].

Halfeti

a-Genel Bilgiler

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan ve Şanlıurfa'nın bir ilçesi olan Halfeti, bağlı bulunduğu kentin batısında konumlanmıştır. Güneyinde Birecik ve doğusunda Bozova ilçeleri ile batısında Gaziantep ili yer almaktadır. Kentin batısında Fırat Nehrine kıyısı bulunmaktadır. Şanlıurfa kent merkezine 141 km uzaklıktadır. İlçenin yüzölçümü, 646 km² ve nüfusu, TÜİK'in 2015 yılı genel nüfus sayımı verilerine göre, 37 930'dur. İlçeye bağlı 44 mahalle bulunmaktadır [148].

b-Tarihçe

M.Ö. 2000'lerden itibaren yerleşim izleri görülen Halfeti ve çevresi [149], sırasıyla, Hititler, Asurlar, Medler, Persler, Makedonlar, Seleukoslar, Romalılar, Bizanslılar ve Osmanlılara ev sahipliği yapmıştır. M.Ö. 855 yılında Asurlar tarafından bu bölgede bir yerleşim kurulduğu düşünülmektedir [150]. M.Ö. 4. yüzyılda Helenistik dönem ile birlikte Makedon Krallığı'nın yönetimine girmiştir. Ardından, Seleukoslar, Osrhoene Krallığı ve Roma İmparatorluğu hüküm sürmüştür. Romalılar, bu alanda Ekamia adında bir yerleşim kurmuşlardır. Roma İmparatorluğu'nun bölünmesi ile Bizans sınırları içinde kalan Ekamia, Romaion Koyla adı ile anılmaya başlanmıştır. M.S. 7. ve 8. yüzyılda, sırasıyla Emeviler ve Abbasiler, 13. yüzyılda ise Memlükler tarafından ele geçirilen bölge, 16. yüzyılda Osmanlı Devleti'ne katılmıştır [148]. Osmanlı Dönemi'nde Rumkale olarak anılmaya başlanmıştır. 19. yüzyılda Rumkale giderek önemini yitirmiş ve Fırat nehrinin karşı kıyısında yer alan bugünkü Halfeti'nin bulunduğu bölgeye taşınmıştır [150]. Cumhuriyet Dönemi'nde Halfeti, 1954 yılında Şanlıurfa'ya bağlı bir ilçe olmuştur. 1999 yılında Birecik Barajı'nın inşası ile büyük kısmı sular altında kalan Halfeti'nin yeni yerleşim alanı, eski yerleşimin 10 km uzağında ve Fırat nehrinin 500 m yukarısında yer alan Karaotlak olarak belirlenmiştir [148], [149].

c-Ekonomisi

Birecik Barajı'nın açılmasından önce, yarı kapalı bir ekonomik yapı sergileyen Eski Halfeti de, başlıca geçim kaynağı fıstık üretimi idi. Bunun yanında, küçükbaş hayvancılık, balıkçılık ve çiftçilik ile sınırlı tarım alanlarında meyve ve sebze yetiştiriciliği yapılmaktaydı [149].

Barajın açılması ile bir göl havzası haline gelen Halfeti’de iklim değişmiş ve fıstık üretimi azalmıştır. Buna rağmen, fıstık üretimi hala başlıca geçim kaynaklarından biridir. Bunun yanında, sular altında kalan eski Halfeti, turizm için bir cazibe merkezi haline gelmektedir. Ev pansiyonculuğu, baraj gölü üzerindeki yeme-içme mekanları, su sporları gibi turizm faaliyetleri artmıştır [149].

Yeni Halfeti’de çevre yerleşimlerden gelen zeytinlerin işlendiği bir de zeytinyağı fabrikası bulunmaktadır [149].

d-Kültür-Tabiat Varlıkları ve Sit Alanları

2000’li yılların başında kentsel sit alanı ilan edilen [151] Halfeti merkez yerleşimi, Fırat nehri kıyılarından başlayarak yükselen eğimli bir arazi üzerinde konumlanmıştır. Topoğrafyayı oluşturan kaya kütleleri ile bütünleşen yerleşimin geleneksel dokusunu, yöreye ait yığma taş sivil mimari örnekler oluşturmaktadır. Geleneksel sivil mimari, dar sokaklara açılan yarı sağır cepheleri ve içe dönük planları ile yöreye özgü nitelik sergilemektedir. Konutlar, iki ya da üç katlıdır. Planları, büyük bir avlu etrafında şekillenir. Avluda yer alan kaya eyvanları da önemli unsurlardır. Bu eyvanlarda su öğeleri de bulunur. Üst katlarda da birden fazla eyvan yer alır. Dış duvarları, yöreden çıkarılan kesme taştan inşa edilmiştir. İç duvarlar ise bağdadidir; kalem işi ile bezenmiş yüzeyler de bulunur [152].

Kentte ayrıca, 19. yüzyıla ait cami ve büyük bir hamam yapısı ile eski arastanın izlerini gösteren dükkanlar bulunmaktadır. Gelişmiş su sistemi nedeniyle kent çeşmelerine rastlanmaz [152].

Ancak, Birecik Barajı’nın inşasından sonra, yukarıda özellikleri anlatılan yapıların büyük kısmı ile yapı inşasında kullanılan taş ocakları sular altında kalmıştır. Bu nedenle, yöre halkı, yerleşime 10 km uzaklıktaki Karaotlak Köyü’ne yerleştirilmiştir. Bugün Yeni Halfeti olarak adlandırılan Karaotlak’ta, evleri sular altında kalan aileler için merkezi yönetim tarafından yeni bir yerleşim alanı oluşturulmuştur. Bu alan, tek katlı, bahçeli, bitişik nizamda inşa edilmiş betonarme konutlardan meydana gelmektedir. Hem ızgara planlı olarak tasarlanan bu yerleşim alanı hem de konutların planı, Eski Halfeti’deki geleneksel yaşamın izlerini yansıtmamaktadır [149].

Fırat nehrinin doğusunda, Eski Halfeti karşısında yer alan Rumkale ise, Geç Roma ve Ortaçağ mimarisinin izlerini taşıyan bir kale kent yerleşimidir [149]. 19. yüzyıldan

sonra önemini yitiren Rumkale’de günümüzde, kale, 12. yüzyıla ait Aziz Nerses Kilisesi ve 13. yüzyıla ait Barşavma Manastırı kalıntıları bulunmaktadır.

e-Cittaslow Süreci

Halfeti, 2012 yılında Cittaslow Birliği’ne katılmıştır. Baraj yapıldıktan sonra geçirdiği fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel değişim karşısında Halfeti yöneticilerinin aldığı stratejik kararlar, Cittaslow üyeliğinde etkili olmuştur.

Halfeti’nin Cittaslow Göstergeleri için Hedeflediği Projelerden Başlıca Örnekler:

Çevre Politikaları ile ilgili projesi, zengin habitatındaki biyoçeşitliliğin korunmasıdır.

Altyapı Politikaları ile ilgili projeleri, ilçeye ulaşan yolların iyileştirilmesi, iki kıyı arasında asma köprü yapılması, Halfeti sahil şeridi alt yapı, çevre düzenleme ve sosyal donatılar projesidir.

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları ile ilgili projeleri, Halfeti koruma amaçlı imar planı projesi yapımı, Halfeti Merkez ve Savaşan Köyü’ndeki tescilli yapıların restorasyonu ve sokak sağlıklılaştırma projeleri, Kantarma Kervansarayı, Savaşan Kaya Kilisesi, Barşavma Manastırı, Aziz Nerses Kilisesi, Norhut Kilisesi arkeolojik kazıları ve çevre düzenleme projeleri, Kantarma Kervansarayı restorasyon ve çevre düzenlemesi projesi, Ulu Cami kurtarma restorasyon ve çevre düzenlemesi projesi, kültür merkezi projesi;

Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanatkarlara Dair Politikalar ile ilgili projeleri, turizmin canlandırılması, eko turizmin geliştirilmesi, yöresel yemeklerin teşvik edilmesi, ev pansiyonculuğunun desteklenmesi, su sporlarına dayalı turistik aktivitelerin geliştirilmesi, balıkçılığın teşvik edilmesidir.

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar ile ilgili projesi, yerel halka bilgilendirici seminerler verilmesidir.

Sosyal Uyum ile ilgili projeleri, farklı etnik kökene sahip bireylerin birlikte yaşaması ve kadınlara istihdam sağlanmasıdır.

Ortaklıklar ile ilgili projesi, Şanlıurfa Sur İçi Yerleşimi, Göbeklitepe, Tarihi Harran Şehri ile birlikte Eski Halfeti’nin UNESCO Dünya Kültür Miras Listesi’ne alınmasıdır [148], [153], [154], [18].

Yalvaç

a-Genel Bilgiler

Akdeniz Bölgesi'nde yer alan ve Isparta'nın bir ilçesi olan Yalvaç, bağlı bulunduğu kentin kuzeydoğusunda konumlanmıştır. Güneyinde Senirkent, Gelendost ve Şarkikaraağaç ilçeleri ile Eğirdir Gölü; kuzeybatısında Afyon ve doğusunda Konya illeri yer almaktadır. Isparta kent merkezine 110 km uzaklıktadır. İlçenin yüzölçümü, 1415 km² ve nüfusu, TÜİK'in 2015 yılı genel nüfus sayımı verilerine göre, 47 769'dur. İlçeye bağlı 1 belde (Hüyük), 37 köy (Akçaşar, Altıkapı, Aşağı Tırtar, Ayvalı, Bağkonak, Bağlarbaşı, Celeptaş, Çakırcal, Çamharman, Çetince, Dedeçam, Gökçeali, İleği Çiftlik, Kırkbaş, Kurusarı, Kumdanlı, Kuyucak, Kozluçay, Körküler, Sağır, Sücüllü, Taşevi, Tokmacık, Yarıkkaya, Terziler, Yağcılar, Yukarı Tırtar, Yukarıkaşıkara, Özbayat, Özgüney, Hisarardı, Koruyaka, Mısırlı, Aşağı Kaşıkara, Eyuplar, Eğirler, Bahtiyar) ve 27 mahalle (Abacılar, Debbağlar, Eski Mahalle, Görgübayram, Görgücamı, Görgüorta, Kaşaşağı, Kaşcamı, Kaşhacıbey, Kaşyukarı, Kızılcı, Leblebiciler, Müderris, Pazaraşağı, Pazaryukarı, Salur, Saray, Sofular, Akköprü, Bağlar, Bahçelievler, Cumhuriyet, Çarşı, Fatih, Kuşku, Sanayi, Zafer) bulunmaktadır [155].

b-Tarihçe

Tarih öncesi dönemden bu yana pek çok yönetime ev sahipliği yapmış Yalvaç'ın tarihi, yerleşim üzerindeki höyüklerde yapılan arkeolojik araştırmalara göre, Geç Neolitik Çağ'a kadar uzanmaktadır [156]. Diğer yandan, kentin sloganı olan "1 Günde 5 Bin Yıl, Yalvaç Medeniyeti", yerleşim tarihinin M.Ö. 3000'lere dayandığını belirtmektedir.

M.Ö. 2000 yılından itibaren Anadolu'da yaşayan Hititler, Frigyalılar ve Lidyalılar'ın bu bölgede hakimiyet kurduklarına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak, bu bölgede bu dönemde Arzava topluluklarının yaşadıkları bilinmektedir [157]. M.Ö. 334 yılında Helen Birliği'ne dahil olan Yalvaç, ardından bir süre Makedonya Krallığı'na, M.Ö. 3. yüzyılda Seleukoslara, M.Ö. 2. yüzyılda Bergama Krallığı'na ve M.Ö. 130 yılından itibaren ise Romalılara ev sahipliği yapmıştır. Augustus döneminde (1. yüzyıl), koloni kentlerinden biri olan Pisidia Antiokheia kurulmuştur. Bugün antik kent olarak adlandırılan bölgede, sütunlu cadde, Augustus Tapınağı, Tiberius Alanı, Propylon, Nympheum, Bouleuterion, Roma Hamamı, tiyatro ve kilise kalıntıları günümüze kadar

ulaşmıştır. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesi ile bu bölge, Bizanslılara geçmiştir [156].

Yalvaç, 1176 yılında II. Kılıçarslan döneminde Selçuklu Devleti'nin egemenliğine girmiştir. Selçuklular, Antiocheia dışındaki ovaya yeni bir yerleşim kurmuşlardır. 14. yüzyılda Hamitoğulları Beyliği'ne, ardından Karamanoğulları Beyliği'ne geçmiştir. 1415 yılında ise, Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde Konya'ya bağlı olan yerleşim, 1864 yılında belediye olarak teşkilatlandırılmış; Cumhuriyet Dönemi ile birlikte de Isparta'ya bağlanmıştır [157].

c-Ekonomisi

Yalvaç ilçesinin en büyük gelir kaynağı tarımdır. Nüfusun %35'i ilçe merkezinde ve kalanı köylerde yaşamakta; beşte dördü ise tarım ile uğraşmaktadır. Bunun yanında, büyükbaş-küçükbaş hayvancılığı ile yöresel el sanatları olan tabaklık, halıcılık, madencilik, bakır işletmeciliği, demircilik ve yaylı araba üreticiliği de kentin ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Az sayıda da olsa bez dokumacılığı, semercilik, kalaycılık, keçecilik, nalbantlık, mescilik, yün ve kıldan çuval, heybe, aba, çadır örtüsü üretimi gibi geleneksel zanaat dalları da sürdürülmektedir. Ayrıca, yüzyıllardır Ahilik geleneği devam eden ilçede, Tabaklar, Abacılar, Leblebiciler, Yağcılar ve Terziler gibi esnaf kuruluşları vardır [157]. Yalvaç'ta yakın zamanlarda sanayileşmenin geliştiği de dikkat çekmekte; bu durum, çevre yerleşimlerden göç almasına neden olmaktadır [157].

d-Kültür-Tabiat Varlıkları ve Sit Alanları

Yalvaç'ta, biri arkeolojik sit alanı olan Antik Pisidia Antiocheia kentinin yer aldığı tepe, diğeri ise, Romalılar zamanında tarım alanı olarak kullanılan ve Anadolu Selçuklularının günümüzdeki Yalvaç kentini kurduğu ova olmak üzere iki farklı yerleşim alanı vardır [157].

İlk yerleşim olan, Antik Antiocheia Kenti'nde, bugün, Aziz Paulus'un Hristiyanlık'ın Anadolu'ya yayılmasını sağlamak amacıyla vaaz verdiği yerde, 325 yıllarında inşa edilen ve kendisine adanan ilk kiliselerden biri olan Aziz Paulus Kilisesi ile yine Roma Dönemi'ne ait, Augustus Kutsal Alanı, Tiberius Meydanı, tiyatro, su kemerleri, Roma Hamamı ve bir kent kapısı kalıntıları yer almaktadır [157], [158].

İkinci yerleşim yeri olan günümüz Yalvaç yerleşimi ise, bir Türk kentinin karakteristik özelliklerini göstermektedir. Yerleşim merkezinde Beylik Dönemi'nin mimari

özelliklerini yansıtan Devlethan Camisi, caminin çevresinde ticaret ve pazar alanları ve bu alanların etrafında mahalleler bulunmaktadır. 16. yüzyıl kayıtlarında, günümüzde de bu adları taşıyan, Debbaglar, Pazar, Müderris, Kaş, Sofular ve Görgü mahallelerine rastlanmaktadır. Geleneksel konutlar, organik sokak dokusu ve merkezinde cami, hamam ve fırından oluşan bu mahallelerde halen geleneksel yerleşim izlerinin korunduğu gözlemlenmektedir [157].

Yalvaç'ın tarihi mahallelerindeki organik sokak dokusunu, geleneksel sivil mimarlık örnekleri ile moloz taş ya da kerpiçten yapılmış bahçe duvarları oluşturmaktadır. Yöresel mimari genellikle iki katlı ya da ara katlıdır¹; kerpiç dolgulu ahşap karkas ya da kerpiç yığma tekniğiyle inşa edilmiştir. Temelden su basman seviyesine kadar moloz taş ve sıklıkla antik kentten getirilen devşirme malzemeler kullanılmıştır. Cephesi sade ve süslemeden arınmıştır; çoğunlukla kerpiç sıva ile kaplıdır. Bazılarında, konsol ya da ahşap payandalar ile taşınan çıkmalar da görülmektedir. Özgün biçiminde toprak damı olan geleneksel evlerin çoğu, günümüzde kırma çatıya çevrilmiştir. Dış sofalı plan tipinin hakim olduğu geleneksel konutlarda, dolaplar, raflar, bulaşıklıklar, ocaklar, tavanlar, iç kapılar, iç pencereler, merdivenler, seki, sergen, serpin gibi iç mekan elemanları bulunmaktadır [157].

Çarşı, pazar alanı, idari yapılar (belediye, kaymakamlık) ve kültür yapıları (arkeoloji müzesi, kütüphane) da Pazar Mahallesi adı verilen kent merkezinde yer almaktadır [157]. Yine, kent merkezinde bulunan yaklaşık sekiz asırlık olduğu tahmin edilen anıt ağaç da, kentin sembolü niteliğindedir [157].

2010 Isparta Kültür Envanteri'ne göre, Yalvaç'ta tescilli 46 sivil mimarlık örneği (19.yüzyıl), 15 cami (Beylikler ve Osmanlı Dönemi), 1 çeşme (Beylikler Dönemi), 1 hamam (Osmanlı Dönemi) ve 1 köprü (Selçuklu Dönemi), 4 endüstriyel yapı (Cumhuriyet Dönemi Eski Deri Fabrikası ve 19. yüzyıla tarihlenen 3 baca yapısı), 3 anıt ağaç, 17 höyük, 1 antik kent (Pisidia Antiokheia) ve 6 antik kalıntı bulunmaktadır [156].

Geleneksel kent dokusuna sahip Yalvaç'ta Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından ilan edilmiş kentsel sit alanı ile koruma amaçlı imar planı bulunmamaktadır. Günümüzde kullanılan 1985 yılı imar planı da, Akkan'a göre, tarihi kentsel alanları ve yapıları korumaya yönelik öneriler içermemektedir [157]. Ancak,

¹ Yalvaç evlerinin karakteristik özelliklerinden bir tanesidir [157].

koruma alanlarının belirleneceği ve koruma önlemlerinin alınacağı yeni imar planının yapılması için çalışmalar başlatılmıştır [159].

İlçede, 1970’li yıllardan sonra yapılaşma hızı artmış; geleneksel mahalleler arasındaki bağlık ve bahçelik alanlar çok katlı betonarme yapılar ile dolmuştur [157]. Hem yeni sanayileşme alanlarının yaratılması hem de Yalvaç Meslek Yüksekokulu’nun açılması ile artan nüfus, yeni konut ihtiyaçları doğurmuştur. Kent, bu nedenle kuzey-güney istikametinde büyüme eğilimi göstermektedir [157].

e-Cittaslow Süreci

2000 yılında Tarihi Kentler Birliği’nin kurucu kentlerinden biri olan Yalvaç, 2012 yılında Cittaslow Birliği’ne katılmıştır. Cittaslow statüsünün elde edilmesinde, 2000’li yılların başında Yalvaç Belediyesi, Tarihi Kentler Birliği, Çekül, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve Kültür Bakanlığı işbirliğinde başlatılan “Yalvaç Kültürel - Doğal Değerlerin Korunması Geliştirilmesi ve Turizmin Çeşitlendirilmesi Projesi” önemli rol oynamış; Cittaslow üyeliğinin altyapısını oluşturmuştur. Günümüzde Yalvaç’ta, bu proje ile Cittaslow kriterleri örtüştürülerek çalışmalara devam edilmektedir [159].

Yalvaç’ın Cittaslow Göstergeleri için Hedeflediği Projelerden Başlıca Örnekler:

Çevre Politikaları ile ilgili projelerden başlıcaları, katı atık yönetimi, atık su arıtma tesisinin bulunması, enerji tasarrufunun sağlanması, ses ve ışık kirliliğinin azaltılmasıdır.

Altyapı Politikaları ile ilgili projeleri, bisiklet kullanımının teşvik edilmesi, otopark alanlarının düzenlenmesi, kent içi ulaşımında faytonun yeniden kullanılmaya başlanması, toplu taşıma sisteminin geliştirilmesidir.

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları ile ilgili projeleri, “Yalvaç Kültürel - Doğal Değerlerin Korunması, Geliştirilmesi ve Turizmin Çeşitlendirilmesi” çalışması, Antiocheia Antik Kenti’nde arkeolojik araştırmalar yapılması, korunacak alanlar ve yapıların tespit edilerek tescillenmesi, geleneksel sivil mimarinin iyileştirilmesinin teşvik edilmesi, sokak sağlıklılaştırma çalışmalarının yapılması, Tıraşzade Konağı’nın restore edilerek bir etnografya müzesi açılması, Eski Deri Fabrikası’nın restore edilerek otele ve açık hava müzesine dönüştürülmesi, kent müzesi oluşturulması, mahalle sanat evlerinin kurulması, kültür aksının oluşturulması, somut olmayan kültürel mirasın kayıt altına alınması ve sürdürülmesi, belediyenin iletişim teknolojilerini kullanması, yeşil

alanların düzenlenmesi, ağaç dikim çalışmaları, anıt ağaçların tescillenmesi, geleneksel el sanatları çarşılarının onarılması ve yeni el sanatları merkezlerinin oluşturulması, kadınların ürettiği el sanatları ürünlerini ve yöresel yemekleri satabilecekleri pazar alanları yaratılması, üretici ve köylü pazarlarının düzenlenmesidir.

Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar ile ilgili projeleri, Hisarardı Köyü'nün ve Salur ve Sofular Mahalleleri'nin Eko Tarım Bölgesi ilan edilmesi, Hisarardı Köyü'nde eski ahşap evlerin onarılarak eko turizme kazandırılması, geleneksel el sanatlarının (keçecilik, sıcak demircilik, saraçlık, semercilik, dericilik alanında) tanıtılması, canlandırılması ve sürdürülmesi, geleneksel el sanatları üretimi için kalfa ve çırak yetiştirilmesi, geleneksel el sanatı üretim aşamalarının dijital ortamda kayıt altına alınması ve kent arşivlerinde saklanması, yerel ürünlerin korunması, ön plana çıkarılması ve pazarlamasının desteklenmesi (manda sütü ürünleri gibi), yerel ürünler ile yöresel yemek yapan lokantaların kurulması, yerel kültürel etkinliklerin düzenlenmesi (Yalvaç Pisidia Antiokheia Kültür, Turizm ve Sanat Festivali gibi), tarihi yapıların onarılarak ev pansiyonculuğu için kullanılmasıdır.

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar ile ilgili projeleri, turizm alanında ulusal boyutta tanıtım çalışmaları yapılması, tur operatörlerinin farkındalıklarının artırılması, tarım ve hayvancılık alanında yöre halkına eğitimler verilmesi, Halk Eğitim Merkezi ile işbirliği içinde meslek edindirme ve eğitim kursları açılmasıdır.

Sosyal Uyum ile ilgili projesi, kadınların ve genç nüfusun istihdamının sağlanmasıdır.

Ortaklıklar ile ilgili projesi, Tarihi Kentler Birliği, Çekül, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve Kültür Bakanlığı işbirliği ile kültürel ve doğal değerlerin korunması çalışmasıdır [159].

3.5 Değerlendirme

Bu kısımda, Cittaslow Hareketi'nin olumlu ve olumsuz yönleri ifade edilecektir.

Cittaslow Hareketi'nin Başarısı

İtalya'da dört kent liderinin girişimleri ile başlayan Cittaslow Hareketi, 16 yıl içinde 30 ülkede 200'den fazla yerel yönetimin katılması ile uluslararası boyutta genişlemiştir. Cittaslow'un bu hızlı büyümesi, başarısının en büyük göstergesidir. Aday olmak isteyen kentler, üye yerleşimlerin kentsel yönetim ve yaşam kalitesi alanında olumlu etkilerini

gözlemleyerek, birliğe katılmaya karar vermektedirler [7]. Katılan her kent de, Cittaslow Hareketi'nin geleceğine ve vizyonuna katkı sağlamaktadır. Bu katkı, "Tarihçe" başlığı altında açıklanmıştır. Fakat, Cittaslow'un başarısını sayı ile değil, kalite ile ölçmek daha doğru olacaktır. Çünkü, Dietz'e göre, Cittaslow, yerel kalkınmayı nicel değil nitel önlemler ile başarır [16].

Cittaslow üyelik sertifikasyon süreci de, bu hareketin başarısını sağlayan önemli bir ögedir [22], [75], [74]. Adaylık öncesi ve sonrası yapılan tüm çalışmalar, kentsel tasarım ve sürdürülebilir kalkınmaya alternatif bir yaklaşım sunar [17], [22], [24], [75], [74]. Bu çalışmalar, Cittaslow kriterlerinde sunulan ortak ilkelerin yardımıyla yerel değerleri harekete geçiren yaratıcı girişimlere bağlıdır [62]; başarıları ise, alternatif kalkınma programlarının, aktif toplumsal organizasyonların, yerel işletmelerin ve güçlü topluluk duygusunun desteklenmesine dayanır [160], [11].

Ayrıca, Cittaslow Birliği'nin uluslararası bir ağ olması da, başarısının diğer bir faktörüdür. Çünkü, Cittaslow Ağı, yerel planlamada kullanılabilecek kılavuzlar ve teknik bilgiler [16] ile kentlere yol gösterir, birbirleri ile iletişimlerini sağlar [75], [74] ve iyi örnek uygulamalarını ödüllendirerek teşvik eder.

Eleştiri

Cittaslow Hareketi, pek çok başarısının yanında özünde bir takım sorunlar da barındırır. İlk olarak, Cittaslow, turizm ve miras endüstrileri için bir marka oluşturabilir. Kentler ne kadar çok yavaşlıklarını sergilerlerse, o kadar çok değişime maruz kalabilirler [31]. Bunun yanında, kentlerin turizm stratejisi, çok fazla turistin kenti ziyaret etmesine izin veriyorsa, aşırı kullanım, veya üst sınıf ziyaretçileri çekmeye yönelikse, ziyaretçilerin beklentileri ve talepleri, kentin karakteristik özelliklerine, kimliğine ve yavaş değerlerine zarar verebilir [16].

İkinci olarak, eğer, Cittaslow yerleşimlerinin yerel kalkınma modeli, orta sınıf ve üstü yaşam şeklini teşvik ediyorsa, kentlerde soylulaşma riski ortaya çıkabilir [16]. Örneğin, Abbiategrosso ve Bra'da yaşayanların bir kısmı, büyük kentlerde çalışan ama bu kentlerde ikamet etmeyi tercih eden yeni sakinlerdir. Levanto'da ise, ikincil konut alımı artmıştır [16].

Kente gelen ekonomik seviyesi yüksek yeni sakinler ve üst sınıf turistler, arz-talep dengesinden dolayı ürünlerin satış fiyatlarını arttırır. Artan fiyatlar karşısında yerel halk

geçimini sürdüremez; alt ve orta sınıf turistler ise gelmeyi tercih etmez. Bu durum hem yöre halkı hem de ziyaretçiler için sosyal ayrılmaya neden olabilir: Topluluğun kendine özgü değerleri ve kimliği değişebilir [16]. Böyle bir durumda, merkezi ya da bölgesel planlama kararları ile hareket etmek de, Cittaslow'un amacına karşıdır [31]. Bu nedenle, hem soylulaşma hem de turizmin zararlı etkileri için en iyi çözüm, Cittaslow yerleşimlerinin artması olarak gösterilebilir. Üye sayısı arttıkça, bu kentlerin özel ve farklı olma durumları azalır ve böylelikle, daha az sayıda bireyin ilgisini çekerler [22].

Bir diğer eleştiri ise, genellikle Cittaslow projelerine katılımın topluluğun az sayıda üyesi tarafından gerçekleşmesinedir. Bu nedenle, her ne kadar başarılı olsalar da, projelerin etkileri geniş kapsamlı olamamaktadır [12]. Bunun çözümü için, tüm sakinlerin katılımını ya da temsilini sağlayacak bir sistem oluşturmalı, bu konuda farkındalıkları arttırılmalı ve katılımları teşvik edilmelidir.

Ayrıca, yöre halkının tümü Cittaslow fikrini kabul etmeyebilir. Örneğin, Levanto'da disco açılmasını isteyen bir grup genç ile Cittaslow yetkilileri karşı karşıya gelmiştir. Ancak, yine de, yetkililer kentte yaşayanların Cittaslow üyeliğini büyük oranda olumlu bulduklarını belirtmişlerdir [16]. Sosyal kaynaşmanın sağlanması ve özellikle gençlerin daha aktif bir şekilde entegre olması için 2014 yılında Cittaslow kriterleri bu doğrultuda değiştirilmiştir.

Diğer bir eleştiri ise, Cittaslow kentleri, küresel sektörlerin sunduğu fiyatlar ile rekabet edemeyebilirler. Ancak, kaliteye, özgünlüğe, yaratıcı hikaye anlatımına, sosyal ağlara ve sürdürülebilirliğe önem verdikleri takdirde onlar ile yarışabilirler [16].

Cittaslow Hareketi, yerel kimliklerini ve kentsel yaşam kalitelerini sürdürmek isteyen küçük yerleşimler için bir yerel yönetim modeli sunar. Kentin lideri olan belediye başkanı, yerel girişimler ve yöre halkı ile birlikte Cittaslow ideallerini içeren yeni politik dinamikleri geliştirmekle yükümlüdür [31]. İşbirliği ve katılım gerektiren bu yönetim anlayışı, sağlam temeller atarak, yavaş bir tempoda ilerler ve uzun bir süreç gerektirebilir. Bir diğer eleştiri de, bu yönetim modelinin somut faydalarını görmek için zamana ihtiyaç duyulmasıdır. Bu nedenle, yerel halk Cittaslow fikrini sahiplenmeyebilir; Cittaslow liderini eleştirebilir.

Dünya'nın pek çok ülkesinde olduğu gibi, Türkiye'de de belediye başkanları süreli olarak seçilirler. Ülkemizde yerel seçimler, yürürlükteki düzenlemeye göre beş yılda bir yapılır. Beş yıllık bu süreç, yerel yönetimin Cittaslow vizyonunu gerçekleştirmesi için

yeterli olmayabilir; kent liderleri projelerini yöre halkına yeterince anlatamamış olabilir. Örneğin, 2014 yerel seçimler sonrası, Türkiye’deki 9 Cittaslow yerleşiminin 7’sinin belediye başkanlarının değiştiği gözlemlenmektedir. Bu nedenle, Cittaslow programları yerel seçimlerden bağımsız belediyeler üstü bir kurum tarafından yönetilmelidir.

Ayrıca, Cittaslow’u benimseyen yerel yönetimler, merkezi yönetimin egemen olduğu ülkelerde, hem politik hem de ekonomik nedenler ile projelerinin tümünü gerçekleştiremeyebilir. 2015 yılında yapılan Cittaslow yerleşimlerinin ikinci küresel raporunda, Cittaslow yerleşimlerinin İtalya’da %76’sı, Avrupa’nın diğer ülkelerinde %49’u, Dünya’nın diğer ülkelerinde %39’u merkezi politikalar karşısında kendilerini dezavantajlı hissettiklerini belirtmişlerdir [25].

Son olarak, Cittaslow fikrinin yalnızca nüfusu 50.000’den az yerleşimler için uygulanması, kaynakların sürdürülebilirliğinin asıl sorunu olan büyük kentleri çemberin dışında bırakmaktadır. Keskin’e göre, bu hareketin büyük ve metropol kentler için de geliştirilmesi gerekmektedir [19].

BÖLÜM 4

CITTASLOW YERLEŞİMLERİNİN ULUSLARARASI CITTASLOW İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE TARİHİ-KÜLTÜREL VE DOĞAL DEĞERLERİNİ KORUMA İLKELERİNİN OLUŞTURULMASI

Bu kısımda, Uluslararası Cittaslow Tüzüğü çerçevesinde, Cittaslow Birliği'ne üye olan ve/veya üye olmak isteyen tarihi yerleşimlere yönelik, tarihi-kültürel ve doğal değerlerini koruma ilkelerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

İlk olarak, Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'nde yer alan yedi kriter¹ içindeki yapı ve doğal çevrenin korunması ile ilişkili göstergeler² saptanacaktır.

İkinci aşamada, yedi başlık altında tanımlanan uluslararası Cittaslow kriterleri, tezin ikinci bölümünde “küçük tarihi yerleşimlerin korunması” ile ilgili uluslararası belgeler

¹ **Cittaslow Kriterleri**; Çevre Politikaları, Altyapı Politikaları, Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları, Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar, Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar, Sosyal Uyum ve Ortaklıklar'dan oluşan yedi ana başlıktır.

² **Cittaslow Göstergeleri**; yukarıda belirtilen yedi kriter (ana başlık) altında sunulan 71 alt başlıktan oluşmaktadır. Çevre Politikaları, 12; Altyapı Politikaları, 9; Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları, 17; Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar, 10; Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar, 10; Sosyal Uyum, 10 ve Ortaklıklar 3 göstergeden oluşmaktadır.

Örneğin, “Çevre politikaları” kriteri altında sunulan 12 göstergeden birisi, “biyoçeşitliliğin korunması”dır. Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'nde yer alan tüm kriter ve göstergeler Ek-2' de gösterilmiştir (Bkz. Sayfa 223).

incelenerek ortaya konan sekiz maddeden oluşan sınıflandırma¹ ile karşılaştırılıp eşleştirildikten sonra; uluslararası koruma belgelerinden saptanan ilkeler uluslararası Cittaslow kriterleri altında yeniden tasnif edilecektir.

Üçüncü olarak, küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerden, uluslararası Cittaslow kriterleri ile örtüşen ifadeler belirlenecek ve bu ifadeler Cittaslow kriterleri altına bazı durumlarda yeni göstergeler bazı durumlarda ise içeriği genişletilmiş mevcut göstergeler olarak yerleştirilecektir.

Dördüncü olarak ise, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ile ilgili hem uluslararası Cittaslow göstergelerinden hem de uluslararası belgelerden belirlenen tüm çıkarımlar birleştirilerek, tarihi Cittaslow yerleşimlerini koruma ilkeleri olarak, uluslararası Cittaslow kriterleri çerçevesinde sunulacaktır.

Tez kapsamında belirlenen bu ilkelerin, üye ve üye olmayı planlayan tarihi Cittaslow yerleşimlerinin kültürel ve doğal değerlerini korumaları konusunda yol gösterir nitelikte olması amaçlanmaktadır. Uluslararası Cittaslow Birliği tarafından uygun görüldüğü takdirde, bu ilkeler, tarihi niteliği olan Cittaslow yerleşimleri için bir kılavuz olarak görülebilir.

4.1 Cittaslow İlkelerinin Kentsel ve Mimari Koruma Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi

Bu kısımda, küçük tarihi yerleşimlerin, dolayısıyla tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması ile doğrudan ve/veya dolaylı olarak ilgili olan Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'nde yer alan göstergeler belirlenmiş; Çizelge Ek-3. 1²'de gösterilmiştir.

Bu doğrultuda, Uluslararası Cittaslow Tüzüğü incelendiğinde, **Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları**'nda yer alan **“3.2. Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması için programlar”** göstergesi, kentlerin tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin korunmasını ve sürdürülmesini doğrudan işaret etmektedir. Bunun yanında, altyapı ve kentsel yaşam kalitesi politikaları başta olmak üzere, tüm Cittaslow kriterleri altında yer alan

¹ Tez kapsamında ortaya konan **küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili sınıflandırma**; Tanımlar, Farkındalık-Saygı, Yasal Önlemler, Teşvikler, Teknik ve Yöntemler, Yönetim, İzleme-Denetim ve Bilgi-Deneyim Paylaşımı başlıklarından oluşmaktadır.

² Çizelge Ek-3.1, Sayfa 229'da yer almaktadır.

göstergelerden, doğrudan veya dolaylı olarak tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması ile ilişkili olanlar bulunmaktadır.

Uluslararası Cittaslow kriterlerine ait göstergeler, Çizelge Ek-3. 1’de bu bağlamda incelenmiş; küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili olanlar saptanmıştır. Bu göstergelerden, küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilişkili olanlar ilk sütunda, ilişkili olmayanlar ise, ikinci sütunda gösterilmiştir.

Çizelge Ek-3. 1’in ilk sütununda da yer verilen ve küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilişkili bu göstergeler:

Çevre politikalarında, kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması; kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması; binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu; kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi; görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması; kamusal ışık kirliliğinin azaltılması ve biyoçeşitliliğin korunması göstergeleridir.

Altyapı politikalarında, kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yollarının oluşturulması; metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerlerinin bulunması; özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması; engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması; sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik; tarihi kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı ve kent dışında çalışan kent sakinleri göstergeleridir.

Kentsel yaşam kalitesi politikalarında, dirençli kent planlaması; verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması; kentsel yaşanabilirliğin artırılması; marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması; vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması; sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması; kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması; sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki; sosyal altyapının desteklenmesi; kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi; yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması; atölyelerin korunması ve değerlerinin arttırılması ve yeşil alanlarda kullanılan beton miktarının azaltılması göstergeleridir.

Tarımsal, turistik, esnaf ve zanaatkarlara dair politikalarda, agroekolojinin geliştirilmesi; el yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/zanaatkar ürünlerinin korunması;

geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması; kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini kolaylaştırarak kırsal bölgelerin değerinin arttırılması; yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması; otel kapasitelerin arttırılması; önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı göstergeleridir.

Misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlarda, iyi karşılama; esnafın ve operatörlerin farkındalıklarının arttırılması; yavaş güzergahların mevcut olması; önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi; eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi; yöre halkına Cittaslow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim verilmesi; Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı; Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi göstergeleridir.

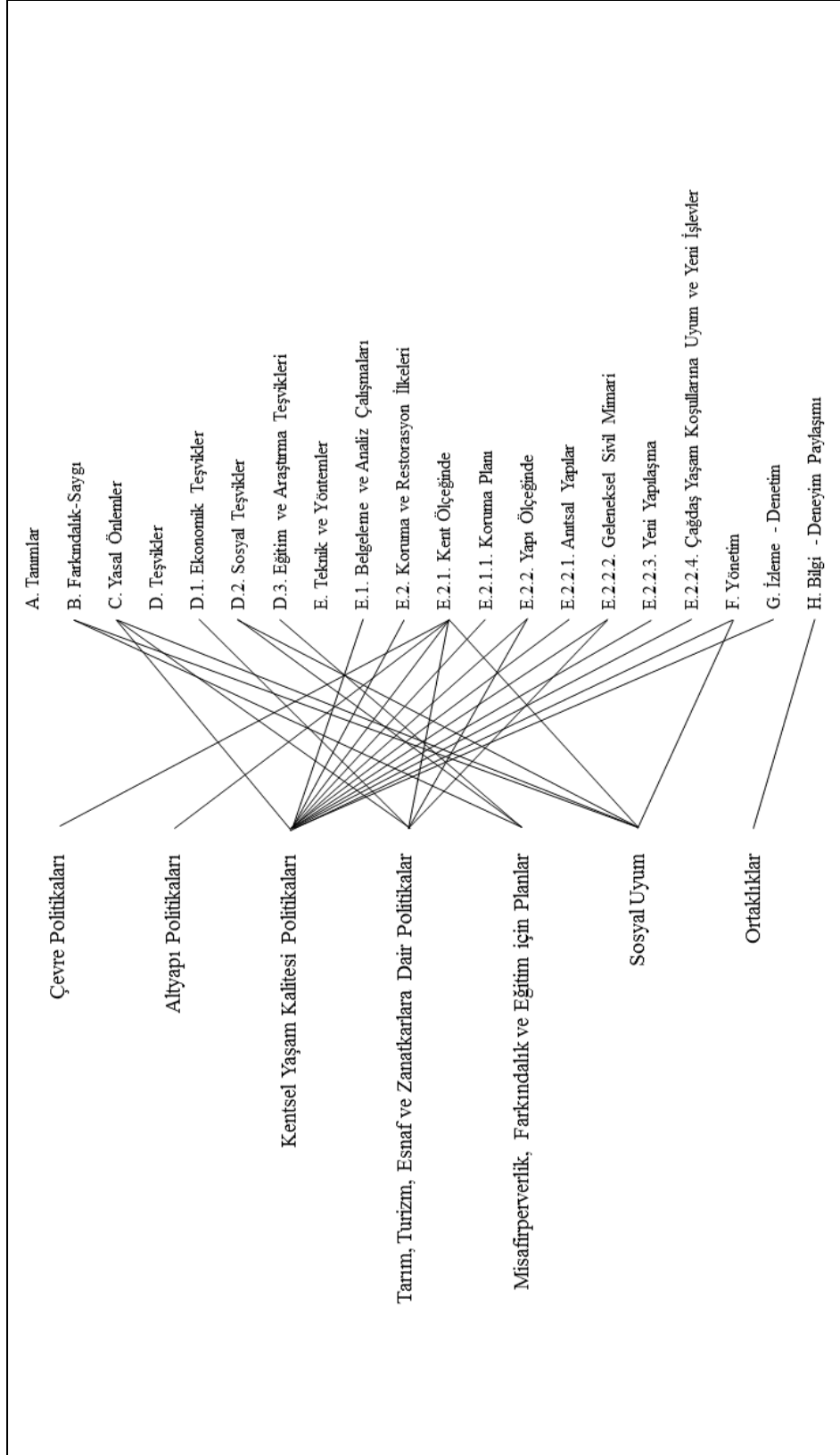
Sosyal Uyumda, farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması; engelli kişilerin entegrasyonu; genç neslin istihdam durumu; yoksulluk; toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların varlığı; farklı kültürlerin entegrasyonu; politikaya katılım; belediyenin kamu konut yatırımı göstergeleridir.

Ortaklıklarda, eşleştirme projelerinin desteklenmesi ve işbirliği yapılması göstergeleridir.

Özetle, uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında belirtilen küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilişkili olabilecek tüm bu göstergelere, tez çalışması kapsamında oluşturulacak olan “tarihi Cittaslow yerleşimlerini koruma ilkelerinin” içinde yer verilecektir.

4.2 Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgelerde Yer Alan İlkelerin Uluslararası Cittaslow Kriterleri Çerçevesinde Sınıflandırılması

Bu kısımda, yedi başlık altında tanımlanan uluslararası Cittaslow kriterleri, tezin ikinci bölümünde “küçük tarihi yerleşimlerin korunması” ile ilgili uluslararası belgeler incelenerek ortaya konan sekiz maddeden oluşan sınıflandırma ile karşılaştırılıp eşleştirildikten sonra; uluslararası koruma belgelerinden saptanan ilkeler uluslararası Cittaslow kriter başlıkları altında yeniden tasnif edilmiştir.

Şekil 4. 1 Uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları ile uluslararası koruma belgelerinden sentezlenen sınıflandırma başlıklarının karşılaştırılması

İlk olarak, **uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları** (Çevre Politikaları, Altyapı Politikaları, Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları, Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar, Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar, Sosyal Uyum ve Ortaklıklar) ile **uluslararası koruma belgelerinden sentezlenen sınıflandırma başlıkları** (Tanımlar, Farkındalık-Saygı, Yasal Önlemler, Teşvikler, Teknik ve Yöntemler, Yönetim, İzleme-Denetim ve Bilgi-Deneyim Paylaşımı) karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma, Şekil 4. 1’de ve Çizelge Ek-3. 2¹’de sunulmuştur.

Şekil 4. 1’de, uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları, içerikleri esas alınarak uluslararası koruma belgelerinden sentezlenen sınıflandırma başlıkları ile eşleştirme yöntemi kullanılarak ilişkilendirilmiştir. Bu doğrultuda, Çizelge Ek-3. 2 elde edilmiştir.

Çizelge Ek-3. 2’ye göre, sekiz ana başlıktan oluşan uluslararası koruma belgelerinden sentezlenen sınıflandırma ilkelerinin “tanımlar” dışında her biri, bir ya da birden fazla uluslararası Cittaslow kriterleri başlığı ile eşleşmiştir. Buna göre,

- Farkındalık-Saygı** ile ilgili ilkeler, *Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar* ile *Sosyal Uyum* kriterlerinin içinde yer alabilir.
- Yasal Önlemler** ile ilgili ilkeler, *Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları, Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar* ve *Sosyal Uyum* kriterlerinin içinde yer alabilir.
- Teşvikler** başlığı altında,
 - Ekonomik Teşvikler** ile ilgili ilkeler, *Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar* kriterinin içinde yer alabilir.
 - Sosyal Teşvikler** ile ilgili ilkeler, *Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar* ile *Sosyal Uyum* kriterlerinin içinde yer alabilir.
 - Eğitim ve Araştırma Teşvikleri** ile ilgili ilkeler, *Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar* kriterinin içinde yer alabilir.
- Teknik ve Yöntemler** başlığı altında,
 - Belgeleme ve Analiz Çalışmaları** ile ilgili ilkeler, *Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları* kriteri içinde yer alabilir.

¹ Çizelge Ek-3.2, Sayfa 232’de yer almaktadır.

–**Koruma ve Restorasyon İlkeleri** ile ilgili olanlar, *Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları* kriteri içinde yer alabilir.

○**Kent Ölçeğindeki** ilkeler, *Çevre Politikaları, Altyapı Politikaları, Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları, Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar* ve *Sosyal Uyum* kriterleri içinde yer alabilir.

○**Yapı Ölçeğinde; Anıtsal Yapılar** ile ilgili ilkeler, *Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları*; **Geleneksel Sivil Mimari** ile ilgili olanlar, *Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları* ile *Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar*; **Yeni Yapılaşma** ile **Çağdaş Yaşam Koşullarına Uyum ve Yeni İşlevler** ile ilgili ilkeler, *Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları* kriterleri içinde yer alabilir.

●**Yönetim** ile ilgili ilkeler, *Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları* ile *Sosyal Uyum* kriterleri içinde yer alabilir.

●**İzleme – Denetim** ile ilgili ilkeler, *Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları* kriteri içinde yer alabilir.

●**Bilgi - Deneyim Paylaşımı** ile ilgili ilkeler, *Ortaklıklar* kriteri içinde yer alabilir.

Şekil 4. 1 ve Çizelge Ek-3. 2’den elde edilen tespitlere göre, uluslararası belgelerde yer alan küçük tarihi yerleşimlerin korunması ilkeleri¹, uluslararası Cittaslow kriterleri havuzunda, Çizelge Ek-3. 3²’de gösterildiği gibi yeniden tasnif edilmiştir.

Çizelge Ek-3. 3’de, küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkeler, uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında yeniden sınıflandırılmıştır. Buna göre,

Çevre politikalarında, çevresel zararlara ve iklimsel değişime karşı önlem alınması, doğal kaynakların korunması, enerji verimliliğinin dikkate alınması, enerji tasarrufunun teşvik edilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretilmesi ve görsel, ışık ve görüntü kirliliğinin azaltılması konularındaki ilkeler yer almıştır.

¹ Bu ilkeler, tez çalışmasının “**Küçük Tarihi Kentsel Yerleşimlerin Korunması**” başlıklı ikinci bölümünün, “**Tarihi Kentsel Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgeler**” başlıklı altbölümünde yapılan sınıflandırma ve değerlendirme doğrultusunda oluşturulmuştur (Bkz. Sayfa 26).

² Çizelge Ek-3.3, Sayfa 233’de yer almaktadır.

Altyapı politikalarında, yeni ulaşım sistemlerinin tanıtımı, araç ve yaya yolları ile otopark alanlarının düzenlenmesi, büyük ve/veya bütünleşik altyapıların uygulanması, kentsel gelişim ve dönüşüm programlarının tanıtımı, yeni teknolojilerin kullanılması, çağdaş yaşam koşullarına uyum, yeni gelişen alanların varlığı ve arkeolojik çalışmaların yapılması konularındaki ilkeler yer almıştır.

Kentsel yaşam kalitesi politikalarında, kentsel koruma yaklaşımının ulusal-bölgesel-yerel planlama süreçlerinin bütünleyici bir parçası olması, tarihi çevrelerde koruma ve yönetim planlarının hazırlanması, her aşamada izleme ve denetimin uygulanması, tarihi çevrede herhangi bir müdahaleden önce analiz-belgeleme çalışmaları ve alan keşfinin yapılması, her alanda çağdaş bilim ve tekniklerden yararlanılması, çok disiplinli yaklaşım, yöntem, teknik ve malzemeler ile ilgili katalogların hazırlanması, somut ve somut olmayan kültürel mirasın (sit alanları, anıtsal yapılar, geleneksel sivil mimari, geleneksel yapım teknikleri, el sanatları, yerel yaşam biçimleri, kültürel etkinlikler, vb.) korunması ve sürdürülmesi, kentsel değerlerin korunması ve iyileştirilmesi, sürekli bakım, tarihi çevre ve yapılarda yeni işlevlerin tanıtımı, tarihi çevrede çağdaş mimari uygulamalar, yeşil alanlar ve kamusal açık alanların iyileştirilmesi, kentsel yaşam kalitesinin arttırılması, kirleticilere karşı önlem alınması, geleneksel atölyeler ve yerel ürünler için satış alanlarının yaratılması konularındaki ilkeler yer almıştır.

Tarım, turizm, esnaf ve zanaatkarlara dair politikalarda, yerel girişimlerin desteklenmesi, kamu ve özel finans ajanslarının kurulması, finansal kaynak ve desteklerin sağlanması, sürdürülebilir turizm gelişimi, geleneksel el sanatları ve tekniklerin sürdürülmesi ve canlandırılması, eğitim ve ticaretinin teşvik edilmesi, kırsal alanların kalkındırılması, yerel ve geleneksel pratik ve etkinliklerin korunması konularındaki ilkeler yer almıştır.

Misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlarda, yöre halkının kültürel ve doğal mirasa yönelik bilgilendirilmesi, farkındalık yaratılması, koruma bilincinin oluşturulması, genç kuşaktan yerel zanaatkar ve yapı ustalarının yetiştirilmesi, danışmanlar ve kaynak kişiler oluşturulması, koruma alanında araştırmaların teşvik edilmesi, çok disiplinli uzman araştırma gruplarının kurulması, başarılı proje ve uygulamalara ödül ve finansal teşvik verilmesi, tüm paydaşların katılımının sağlanması ve koruma eğitiminin desteklenmesi konularındaki ilkeler yer almıştır.

Sosyal uyumda, koruma yaklaşımının sosyal yaşamla bütünleştirilmesi, yöre halkının haklarına, yaşam biçimleri ile kültürel birliktelik ve çeşitliliğe saygı duyulması, yerin ruhu ve kimliğin korunması, kent ziyaretçilerin tutumu, vandalizme karşı önlem alınması, nesiller ve kültürler arası iletimin sağlanması, etkili işbirliğinin kurulması, farklı disiplinlerden uzmanların katılımı, koruma çalışmalarının yayımlanması, tüm eylemlerin kayıt altına alınıp halka açık arşivlerde saklanması, yöre halkının özellikle gençlerin katılımının teşvik edilmesi, gençlerin istihdam edilmesi, sivil toplum kuruluşlarının kurulması konularındaki ilkeler yer almıştır.

Ortaklıklarda, bilgi ve deneyimin paylaşılması, karşılıklı seyahat ve çalışma ortaklıklarının kurulması, değişim programlarının desteklenmesi, tüm paydaşların birbirine destek ve yardım sağlaması, işbirliği yapması, kültürel ve doğal mirasa zarar veren durumlarda ortak hareket edilmesi konularındaki ilkeler yer almıştır.

4.3 Uluslararası Cittaslow Kriterleri ile Uluslararası Belgelerde Yer Alan Küçük Tarihi Yerleşimleri Koruma İlkelerinin Örtüştüğü/Benzeştiği/Birbirini Desteklediği Önergeler

Bu kısımda, küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerden, uluslararası Cittaslow kriterleri ile örtüşen ifadeler belirlenmiş ve bu ifadeler Cittaslow kriterleri altına bazı durumlarda yeni göstergeler bazı durumlarda ise içeriği genişletilmiş mevcut göstergeler olarak yerleştirilmiştir.

Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerin sunduğu ilkeler, Çizelge Ek-3. 3'de uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırıldıktan sonra, hem uluslararası koruma belgelerinde hem de uluslararası Cittaslow göstergelerinde yer alan birbirleri ile örtüşen benzer ilkeler tespit edilerek, Çizelge Ek-3. 4¹'de gösterilmiştir.

Çizelge Ek-3. 4'ün ilk sütununda uluslararası Cittaslow kriterlerinde ve ikinci sütununda, uluslararası koruma belgelerinde yer alan ortak ilkeler sunulmuştur. Açıklama adı verilen üçüncü sütunda ise, ilk iki sütunda yer alan ilkelerin ortak çıkarımları ifade edilmiştir.

¹ Çizelge Ek-3.4, Sayfa 241'de yer almaktadır.

Çizelge Ek-3. 4’de, küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili Çizelge Ek-3. 1’de gösterilen uluslararası Cittaslow göstergeleri ile Çizelge Ek-3. 3’de sunulan uluslararası belgelerde yer alan ilkelerin birbiri ile benzeştiği önermeler tespit edilmiştir. Buna göre,

Çevre politikaları için, enerji tasarrufunun sağlanması, yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi ve görsel, ışık ve görüntü kirliliğine karşı önlemler alınması ortak önermelerdir.

Altyapı politikaları için, sürdürülebilir toplu taşıma sistemlerinin tanıtılması ortak önermedir.

Kentsel yaşam kalitesi politikaları için, kentsel yeşil alanların ve kamusal alanların düzenlenmesi, kente ait değerlerin (tarihi, kültürel, doğal, toplumsal vb.) korunması ve iyileştirilmesi, kentsel yaşanabilirliğin artırılması, kirleticilerin izlenmesi, geleneksel atölyeler ve yerel ürünler için satış alanları yaratılması ortak önermelerdir.

Tarım, turizm, esnaf ve zanaatkarlara dair politikalar için, geleneksel el sanatları ve tekniklerin sürdürülmesi, ticaretinin canlandırılması, eğitiminin teşvik edilmesi, kırsal alanların korunması ve gelişimi, yerel ve geleneksel eylemlerin sürdürülmesi ortak önermelerdir.

Misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar için, tüm paydaşların (yöneticiler, yöre halkı, esnaf, ziyaretçiler, vb.) bilinçlendirilmesi ve farkındalıklarının artırılması, katılımının sağlanması, sürekli eğitiminin teşvik edilmesi ortak önermelerdir.

Sosyal uyum için, kültürel çeşitliliğin korunması ve sürdürülmesi, gençlerin istihdam edilmesi, gönüllü ve kar amacı gütmeyen kuruluşların kurulması, karar verme sürecinde katılımın sağlanması ortak önermelerdir.

Ortaklıklar için, paydaşlar ve ortaklar arasında işbirliğinin sağlanması ortak önermedir.

4.4 Cittaslow Yerleşimlerinin Cittaslow İlkeleri Çerçevesinde Tarihi-Kültürel ve Doğal Değerlerini Koruma İlkelerinin Belirlenmesi

Bu kısımda, uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında,

(i) Cittaslow göstergelerinden küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili olan fakat uluslararası koruma belgelerinde yer almayan ilkeler,

(ii) Cittaslow göstergelerinde olmayan ancak uluslararası koruma belgelerinde belirtilen ilkeler,

(iii) hem Cittaslow göstergelerinde hem de uluslararası koruma belgeleri içinde bulunan ortak ve benzer ilkeler, bir arada sunulmuştur.

Tüm bu önermeler, tez çalışması kapsamında uluslararası Cittaslow kriterleri çerçevesinde tarihi Cittaslow yerleşimleri için önerilen koruma ilkelerini oluşturacaktır. Çizelge Ek-3. 5¹'de, önerilen koruma ilkelerinin başlıkları gösterilmiş; Çizelge Ek-3. 6²'da ise, bu başlıklar altındaki ilkeler, açıklamalı olarak ifade edilmiştir.

Çizelge Ek-3. 5'e göre, tez çalışması kapsamında Cittaslow yerleşimlerinin Cittaslow kriter başlıkları çerçevesinde tarihi-kültürel ve doğal değerlerini koruma ilkelerinin belirlenmesinde,

•**Çevre politikaları** başlığı altında,

- uluslararası Cittaslow göstergelerinden, *katı atıkların ayrıştırılarak toplanması, atık su arıtma tesisinin kurulması ve biyoçeşitliliğin korunması* ile ilgili önermeler;
- uluslararası koruma belgelerinden, *tarihi mirasın çevresel zararlara karşı korunması, doğal kaynakların zarar görmemesi, iklimsel değişimin farkında olunması ve enerji verimliliğinin geliştirilmesi* ile ilgili önermeler;
- hem uluslararası Cittaslow göstergelerinden hem de uluslararası koruma belgelerinden, *enerji tasarrufu sağlanması, yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretilmesi, görsel, ı ışık ve görüntü kirliliğinin azaltılması* ile ilgili önermeler eklenmiştir.

•**Altyapı politikaları** başlığı altında,

- uluslararası Cittaslow göstergelerinden, *bisiklet yolları ile bisiklet ve motorlu taşıtlar için park alanlarının yapılması, mimari engellerin kaldırılması, ulaşılabilirliğin geliştirilmesi, ürünlerin sürdürülebilir dağıtımının teşvik edilmesi ve istihdamın iyileştirilmesi* ile ilgili önermeler;
- uluslararası koruma belgelerinden, *araç ve yaya yollarının planlanması, otopark alanlarının düzenlenmesi, yaya yollarının teşvik edilmesi, kültürel ve doğal mirası*

¹ Çizelge Ek-3.5, Sayfa 243'de yer almaktadır.

² Çizelge Ek-3.6, Sayfa 245'de yer almaktadır.

korumaya yönelik bütünleşik altyapıların sağlanması, kültürel ve doğal değerlere saygılı çağdaş yaşam koşullarına uyum sağlanması, yeni teknolojilerden yararlanılması, büyük altyapı uygulamalarının, kentsel gelişim ve dönüşüm programlarının tarihi kent dokusuna zarar vermemesi, yeni gelişen alanların tarihi kent ile uyum içinde olması ve arkeolojik araştırmaların desteklenmesi ile ilgili önermeler;

- hem uluslararası Cittaslow göstergelerinden hem de uluslararası koruma belgelerinden, *sürdürülebilir, doğal ve kültürel mirasa zarar vermeyen toplu taşıma ve ulaşım sistemlerinin tanıtılması* ile ilgili önermeler eklenmiştir.

•**Kentsel yaşam kalitesi politikaları** başlığı altında,

- uluslararası Cittaslow göstergelerinden, *dirençli kent planlaması, marjinal alanların iyileştirilerek tekrar kullanılması, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılması, sürdürülebilir mimari ve kentsel planlamanın teşvik edilmesi ve sosyal altyapının desteklenmesi* ile ilgili önermeler;
- uluslararası koruma belgelerinden, *kentsel koruma yaklaşımının ulusal-bölgesel-yerel planlama süreçlerinin bütünleyici bir parçası olması, tarihi alanlarda koruma ve yönetim planlarının hazırlanması, her aşamada izleme ve denetimin uygulanması, tarihi çevrede herhangi bir müdahaleden önce analiz-belgeleme çalışmaları ve alan keşfinin yapılması, çağdaş bilim ve tekniklerden yararlanılması, çok disiplinli yaklaşımın benimsenmesi, yöntem, teknik ve malzemeler ile ilgili katalogların hazırlanması, somut ve somut olmayan kültürel mirasın (sit alanları, anıtsal yapılar, geleneksel sivil mimari, geleneksel yapıım teknikleri, el sanatları, yerel yaşam biçimleri, kültürel etkinlikler, vb.) korunması ve sürdürülmesi, sürekli bakımın teşvik edilmesi, tarihi çevre ve yapılarda yeni işlevlerin tanıtılması, tarihi çevrede çağdaş mimari uygulamaların planlanması* ile ilgili önermeler;
- hem uluslararası Cittaslow göstergelerinden hem de uluslararası koruma belgelerinden, *kentsel değerlerin iyileştirilmesi, yeşil alanlar ve kamusal açık alanların oluşturulması ve sağlıklılaştırılması, kentsel yaşam kalitesinin artırılması, kirleticilere karşı önlem alınması, geleneksel atölyeler ve yerel ürünler için satış alanlarının yaratılması* ile ilgili önermeler eklenmiştir.

•**Tarım, turizm, esnaf ve zanaatkarlara dair politikalar** başlığı altında,

- uluslararası Cittaslow göstergelerinden, *sürdürülebilir tarımın geliştirilmesi ve otel kapasitelerinin arttırılması* ile ilgili önermeler;
- uluslararası koruma belgelerinden, *yerel girişimlerin ve istihdamın desteklenmesi, kamu ve özel finans ajanslarının kurulması, finansal kaynak ve desteklerin sağlanması ve sürdürülebilir turizm gelişimi* ile ilgili önermeler;
- hem uluslararası Cittaslow göstergelerinden hem de uluslararası koruma belgelerinden, *geleneksel el sanatları ve tekniklerin sürdürülmesi ve canlandırılması, eğitim ve ticaretinin teşvik edilmesi, kırsal alanların kalkındırılması ve yerel ve geleneksel pratik ve etkinliklerin korunması* ile ilgili önermeler eklenmiştir.

•**Misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar** başlığı altında,

- uluslararası Cittaslow göstergelerinden, *kente gelen ziyaretçilerin iyi karşılanması, yerel yönetim ile çalışan derneklerin kurulması ve Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi* ile ilgili önermeler;
- uluslararası koruma belgelerinden, *yöre halkının kültürel ve doğal mirasa yönelik bilgilendirilmesi, konu ile ilgili danışmanlar ve kaynak kişiler belirlenmesi, genç kuşaktan yerel zanaatkar ve yapı ustalarının yetiştirilmesi, koruma alanında araştırmaların teşvik edilmesi ve başarılı projelere ve uygulamalara ödül ve finansal teşvik verilmesi* ile ilgili önermeler;
- hem uluslararası Cittaslow göstergelerinden hem de uluslararası koruma belgelerinden, *kültürel ve doğal değerlerin korunması ve sürdürülmesinde farkındalık yaratılması, koruma bilincinin oluşturulması, kültürel ve doğal değerlerin korunması konusunda yöre halkı, yerel yetkililer, uzmanlar, öğrenciler ve gençlerin eğitiminin teşvik edilmesi ve tüm paydaşların kent ile ilgili karar ve uygulamalarda katılımının sağlanması* ile ilgili önermeler eklenmiştir.

•**Sosyal uyum** başlığı altında,

- uluslararası Cittaslow göstergelerinden, *engelli bireylerin entegrasyonu, yoksulluğun azaltılması ve kamu konut yatırımı yapılması* ile ilgili önermeler;
- uluslararası koruma belgelerinden, *koruma yaklaşımın sosyal yaşamla bütünleştirilmesi, yerin ruhu ve kimliğin korunması, kente gelen ziyaretçilerin değerlere saygı duyması, vandalizme karşı önlem alınması, nesiller ve kültürler arası iletişimin sağlanması, etkili işbirliğinin kurulması, farklı disiplinlerden*

uzmanların katılımı, koruma çalışmalarının yayımlanması ve tüm eylemlerin kayıt altına alınıp halka açık arşivlerde saklanması ile ilgili önermeler;

- hem uluslararası Cittaslow göstergelerinden hem de uluslararası koruma belgelerinden, *yöre halkının haklarına, yaşam biçimlerine, kültürel birliktelik ve çeşitliliğine saygı duyulması, yöre halkının özellikle gençlerin katılımının teşvik edilmesi, gençlerin istihdam edilmesi ve kentsel değerlerin korunması ve sürdürülmesi alanında sivil toplum kuruluşlarının kurulması ile ilgili önermeler* eklenmiştir.

•**Ortaklıklar** başlığı altında,

- uluslararası Cittaslow göstergelerinden, *eşleştirme projelerinin yapılması ile ilgili önerme;*
- uluslararası koruma belgelerinden, *bilgi ve deneyimin paylaşılması, karşılıklı seyahat ve çalışma ortaklıklarının kurulması, değişim programlarının desteklenmesi, tüm paydaşların birbirine destek ve yardım sağlaması ve kültürel ve doğal mirasa zarar veren durumlarda ortak hareket edilmesi ile ilgili önermeler;*
- hem uluslararası Cittaslow göstergelerinden hem de uluslararası koruma belgelerinden, *ortaklar arasında işbirliği yapılması ile ilgili önerme* eklenmiştir.

Çizelge Ek-3. 6¹'da gösterildiği üzere, tez çalışması kapsamında Cittaslow kriter başlıkları çerçevesinde oluşturulan tarihi Cittaslow yerleşimlerinin kültürel ve doğal değerlerini koruma ilkeleri şunlardır:

Çevre politikaları:

- 1.Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması ^[9]
- 2.Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması ^[9]
- 3.Biyçeşitliliğin korunması ^[9]
- 4.Tarihi ve doğal çevrelerin, birtakım teknolojik, sosyal, ekonomik gelişmelerden kaynaklanan her türlü kirlilik, yüksek ses, titreşim gibi çevresel zararlar ^[47] ile doğal afetlere karşı korunması ^{[52], [60]}

¹ Çizelge Ek-3.6, Sayfa 245'de yer almaktadır.

- 5.Tarihi kentlerin çağdaş yaşam koşullarına göre değişimi sırasında, doğal ve tarihi çevre niteliklerinin sürdürülmesi, hava, su, toprak kalitesinin geliştirilmesi, yeşil alanlarının artırılması, yeşil alanların erişilebilirliğinin teşvik edilmesi ve doğal kaynaklar üzerindeki fazla baskıdan kaçınılması ^[60]
- 6.Küresel boyutta iklimsel değişimin farkında olunması ^[60]
- 7.Enerji verimliliğinin geliştirilmesi ^[60]
- 8.Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu ^{[9], [60]}
- 9.Kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi ^[9] ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması ^[60]
- 10.Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması ^[9] Görsel kirliliğe neden olan direklerin, elektrik kablolarının, televizyon antenlerinin, tabelaların, vb. kaldırılması için uygun önlemler alınması ^[47] Posta kutuları, işaretlemeler, reklamlar, ticari tabelalar, kaldırımlar ve kentsel mobilyaların, tarihi çevreye uyumlu bir şekilde özenle planlanması ve kontrol edilmesi ^[47]
- 11.Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması ^[9]

Altyapı politikaları:

- 1.Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları ^[9]
- 2.Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri ^[9]
- 3.Yaya yollarının teşvik edilmesi, yürüyüş rotalarının oluşturulması ^[47]
- 4.Yeni araç yollarının, tarihi kente dahil olmaması ancak ona ulaşımı kolaylaştırması ^{[52], [60]}
- 5.Mevcut taşıt yollarında trafiğin denetlenmesi ^[52]
- 6.Otopark alanlarının tarihi dokuya zarar vermeyecek şekilde düzenlenmesi ^[52] (tercihen koruma alanlarının dışına eğer mümkünse tampon bölgenin de dışına yerleştirilebilir ^[60])
- 7.Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması (Elektrikli otobüs, dik yokuşlarda yürüyen merdivenler vb.) ^[9] Sürdürülebilir, kirlletici olmayan ulaşım sistemlerinin tanıtılması ^[60]
- 8.Toplu taşıma hizmetinin sunulması ^[47] (Hafif raylı ulaşım sistemi, servis ile ulaşım gibi) ^[60]
- 9.Metro gibi ulaşım altyapılarının, tarihi ya da arkeolojik dokuya ya da onun çevresine zarar vermeyecek şekilde planlanması ^[60]
- 10.Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik ^[9]

- 11.Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması ^[9]
- 12.Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı (Tarihi kent merkezlerinde mal dağıtımı için havayı kirleten araçlar yerine elektrikli veya motorsuz taşıtlar gibi kirlilik yaratmayan taşıtların tercih edilmesi) ^[9]
- 13.Kent dışında çalışan kent sakinlerinin oranı ^[9]
- 14.Nüfusun sosyo-ekonomik koşulları ve yaşam kalitesi göz önünde bulundurularak kentsel ve doğal mirası korumaya yönelik bütünlük altyapılar sağlanması ^[50]
- 15.Tarihi kentlerin çağdaş koşul ve ihtiyaçlara uyum sağlayarak sürdürülmesinde kentin dokusuna, yapısına, özgünlüğüne ve tarihine saygı duyulması, yerleşimin yoğunluğu ve boyutlarının korunması ^[45]
- 16.Yeni teknolojilerin doğal ve kültürel mirasın sürdürülmesi amacıyla kullanılması ^[53]
- 17.Büyük altyapı uygulamalarının, tarihi yapıların karakterine zarar vermemesi ^[44]
- 18.Kentsel gelişim ve dönüşüm programlarının tarihi yapılara ve bu yapıların öğelerine karşı saygılı olması ^[47]
- 19.Kent çevresindeki yeni gelişen alanların tarihi alanlar ile uyum içinde bütünlükmesine özen gösterilmesi ^[47] (yeni yapılaşma alanlarına doğru olan ve onlardan gelen görüş açılarının tanımlanması, çalışılması ve sürdürülmesi ^[60])
- 20.Arkeolojik araştırmaların sürdürülmesi ve arkeolojik kalıntıların uygun bir şekilde korunması ^[52]

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları:

- 1.Kentin direnci için planlama ^[9]
- 2.Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması ^[9]
- 3.Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması ^[9]
- 4.Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması (Biyomimari vb.) ^[9]
- 5.Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki (Pasif ev vb) ^[9]
- 6.Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki (Pasif ev vb) ^[9]
- 7.Sosyal altyapıyı desteklemek ^[9]
- 8.Koruma politikalarının, ulusal, bölgesel ve yerel planlamaların temel amaçlarından biri ve bütünlükleyici bir parçası olması ^[44] (tüm planlama kademelerinde, ulusal, bölgesel ve yerel yetkililerin işbirliği, fikir ve bilgi

- alışverişi içinde ^[44], kentsel ve doğal miras bileşenlerini korumak ve sürdürmek amacıyla yasal, teknik, ekonomik ve sosyal önlemler alınması ^[47])
- 9.Bölgesel boyuttaki politikaların, küçük tarihi yerleşimlerin ihtiyaçlarını dikkate alması ve kendine özgü yapılarını, kentsel ve doğal miraslarını sürdürerek korunmalarını sağlaması ^[46]
- 10.Yerel düzeyde yapılan tüm planlarda kentin mevcut boyutuna uymanın, özelliklerine, mimari mirasına ve peyzaj ile olan ilişkisine saygı göstermenin, tüm kent dokusu boyunca kentsel boşlukların, sokakların ve meydanların kendilerine özgü görsel niteliklerini sürdürmenin, tarihi öğelerin zarar görmesinden kaçınmanın ve kullanılmayan metruk yapılar için yeni uygun işlevler aramanın hedeflenmesi ^[46]
- 11.İlgili tüm disiplinlerden uzmanların halkın katılımını sağlayacak bir anlayış ile koruma planı hazırlaması ^{[44], [47], [52], [60]} (koruma planının yasa tarafından atanmış yetkililer tarafından onaylanması ^[47]) ve tüm müdahalelerin koruma planlarının ön gördüğü biçimde projelendirilmesi ^[58] (Koruma planı kabul edilinceye kadar, tarihi yapı ve çevreler ile ilgili tüm karar ve uygulamaların Venedik Tüzüğü'nde belirtilen ilkelere göre gerçekleştirilmesi ^[52])
- 12.Tarihi kent ile ilgili tüm unsurlar ve konular tanımlandıktan, ihtiyaçlara ve koşullara uygun bir koruma politikası geliştirildikten sonra yönetim planının hazırlanması ^[61] (her tarihi kentin ve kentsel alanın türüne ve özelliklerine ve onun kültürel ve doğal bağlamına göre, geleneksel yaşam şekli ile bütünleşmiş ve mevcut diğer kentsel ve bölgesel planlama araçları ile işbirliği içinde ^[60]) ve sonuçlarının sürekli izlenmesi ^[61]
- 13.Koruma sürecinin her aşamasında ve kademesinde sürekli izleme ve denetim yapılması ^[61]
- 14.Koruma çalışmalarından önce araştırma ve analiz çalışmaları, belgeleme, alan keşfi yapılması (bölgesel, kentsel ve yapısal ölçekte, fiziki analizler, belgelemeler, sözlü ve diğer kanıtlar, uygun bilgi, beceri ve disiplinlerden yararlanma) ^{[44], [47], [52], [61]}
- 15.Kültürel ve doğal değerlerin araştırılması, korunması ve sürdürülmesinde siyasi ve ekonomik çıkarlar gözetmeksizin tüm çağdaş bilim ve tekniklerden yararlanılması ^[41]

- 16.Koruma çalışmalarının, çok disiplinli uzman ekip tarafından gerçekleştirilmesi [55]
- 17.Bilimsel kurullar tarafından koruma uygulamalarında kullanılabilecek yöntem, teknik ve malzeme ile ilgili katalogların hazırlanması [44]
- 18.Somut olmayan kültürel mirasın tüm planlama kademelerinde dikkate alınması [59]
- 19.Kente ve kent öğelerine tanımlanan yeni işlevlerin,
- yerel halkın sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap vermesi [52]
 - bir taraftan sürdürülebilir gelişim ihtiyacını karşılarken, diğer taraftan tarihi kentsel yerleşimin karakteri, ekonomik ve toplumsal ortamı ile uyum içinde olması [52], [60]
 - alanın özgün doğasına, tarihi niteliklerine ve biçimlenişlerine zarar vermemesi [47], [52]
 - kent ölçeğinde alınan koruma kararlarına uygun olarak sürdürülebilir ve değiştirilebilir olması [61]
- 20.Tarihi yapı ve alanların kültürel öneminin sürekliliği için sürekli bakım ile korunması [44], [52], [58], [60], [61]
- 21.Tüm tarihi yapılarda,
- belgelenmeden ve projelendirilmeden zorunlu haller dışında hiçbir eylem yapılmaması [58]
 - çağdaş yaşam koşullarına cevap veremedikleri takdirde, yıkıp yenisini yapmak yerine, yapının iyileştirilmesinin [44]; değişim yerine ise onarımın tercih edilmesi [58]
 - eğer zorunlu ise, kültürel önemini azaltmayacak şekilde mümkün olduğu kadar az değişiklik yapılması, değişikliklerin geri dönüştürülebilir olması [58], [61]
 - bulunduğu tarihi çevrenin, yapının ve malzemenin niteleyici özelliğinin değiştirilmesinden kaçınılması [58]
 - özgün konumunun sürdürülmesi, müdahaleler sırasında bulunduğu ortamın tüm unsurları ile sürdürülmesine engel olunmaması [61]
 - özel koşullar dışında farklı döneme ait tüm öğelerinin yerinde korunması [41], [61]

- yapılan tüm müdahalelerin, yapının biçimine, tekniğine ve tarihi değerine uyumlu olması ve geleceğe, geçmiş ve günümüzdeki durumları ilgili kanıtlar bırakması ^[58]
- onarımında kullanılacak geleneksel ya da çağdaş teknik ve malzemelerin seçiminin her durumda değerlendirilmesi, mevcut yapıya daha az zarar veren ve miras değerlerine en uygun olanının tercih edilmesi ^[58]

22.Anıtsal yapılarda,

- gerekli durumlar dışında yerinin değiştirilmemesi, bütününe ve bir kısmının taşınmaması ^[47]
- çevresindeki yapıların yıkılarak tek başına bırakılmaması ^[47]
- farklı dönemsel etkilere, onarım sırasında saygı gösterilmesi ve sürdürülmesi ^[41]
- geleneksel tekniklerin yetersiz kaldığı yerlerde, bilimsel olarak geçerliliği sağlanmış çağdaş teknikler kullanılması ^[41]
- yararlı bir toplumsal amaç için kullanılması ^[41]

23.Yöresel mimaride,

- geleneksel yapıların oluşturdukları tarihi çevrenin bir bütün olarak sürekli bakım ve onarım ile korunması ^[55]
- geleneksel yerleşimin bütünlüğüne, karakterine ve biçimine saygı göstererek yaşam kalitesinin artırılması ve yeni işlevlerin uyarlanması ^[55]
- onarım sırasındaki çağdaş uygulamaların, kültürel değerlerine ve geleneksel karakterlerine, konumlarına, fiziksel ve kültürel çevreyle ilişkilerine ve birbirlerine göre olan düzenlenişlerine saygı göstermesi ^[55]
- zaman içindeki değişimlerine ve dönem müdahalelerine saygı duyulması, onların da geleneksel mimari özelliklerini yansıtan unsurlar olarak değerlendirilmesi ^[55]
- geleneksel malzeme, teknik ve değerlerin bilinmesi ve sürdürülmesi ve yerel toplumun hafızasında canlı tutulması ^[50]
- yerel malzemelerin ve geleneksel tekniklerin sürdürülmesinin tercih edilmesi ancak herhangi bir yeni çalışmanın zamanımızı yansıtmaması gerektiği ilkesi ile çatışmaması ^[50]
- (yöresel mimarinin ifadesinde süreklilik varsa) geleneksel malzeme ve tekniklerin kullanılması ^[50]

–(yöresel mimarının ifadesinde süreklilik yoksa) kullanılacak yeni malzemelerin, görsel bütünlüğe zarar vermemesi, yerel koşulların ve yerel yaşam biçiminin gerekliliklerini karşılaması ^[50]

24.Tarihi çevrede yer alan çağdaş mimari uygulamaların,

–mevcut mekansal biçimlenişe ve kentin geleneksel morfolojisine saygı duyması, ölçek ve parsel boyutlarına özen göstermesi ^[52]

–kentin yoğunluğunu attıracak nitelikte olmaması ^[44]

–içinde bulunduğu tarihi çevrenin kültürel önemine değer vererek ve onu çok fazla etkilemeden kolaylıkla ayırt edilebilecek nitelikte inşa edilmesi ^[61]

–tarihi dokuyla ister benzerlik ister zıtlık sergilesin uyum ve estetiğe özen göstermesi ^[47]

–mevcut mimariyi olumsuz olarak etkilemeden yerin ruhunu kucaklayan yaratıcılığa izin vermesi ^[60]

–yüksek kalitede olması ^[44]

–zamanının ve mekanının mimari eğilimlerinin geçerli anlatımına saygı duyması ^[60]

–enerji verimli olması ^[60]

–projelendirme ve inşaat faaliyetlerinden önce kentsel ve tarihi çevre analizlerinin yapılması ^[47]

–tarihi çevreye ait perspektiflere, görüşlere, odak noktalarına ve görsel koridorlara saygı duyması ^[60]

25.Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması için programlar (Sokak mobilyaları, turizm levhaları, kentsel peyzaj ve korunması) ^[9]

26.Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması ^[9]

27.Yeşil alanlar için,

–verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması ^[9]

–kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi ^[9]

–yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı (Metre küp olarak) ^[9]

–kentsel yeşil alanların kentsel ısı adaları yaratılmadan yapılması ^[60]

28.Kamusal açık alan ve yapılı çevre arasında denge kurulması ^[60]

29.Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması (Gürültü, elektrik sistemleri vb.) ^[9]

30.Atölyelerin korunması ve değerlerinin arttırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması (Tarihi kent merkezlerinde yer alan geleneksel kasap, fırın, bakkal vb. dükkanların desteklenmesi) ^[9] Geleneksel malzeme üreten işletmelerin varlıklarını sürdürmeleri ve yenilerinin açılmalarının desteklenmesi ^[51]

31.Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması ^[9]

Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar:

- 1.Agroekolojinin geliştirilmesi (Yerel ürünlerin sertifikalandırılması, kültür müzeleri kurulması) ^[9]
- 2.Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı ^[9]
- 3.Otel kapasitelerin arttırılması (Yatak sayısının nüfusa yıllık oranının değerlendirilmesi) ^[9]
- 4.Kültürel ve doğal mirasın korunması ve sürdürülmesi amacıyla açılan yeni iş alanlarının, yerel girişimlerin ve istihdamın desteklenmesi ^[53] Yerel girişimlerin yerel halkın yaşam şekline ve geleneklerine saygılı olması ^[50]
- 5.Tarihi alanların korunması ile ilgili kamu ve özel finans ajanslarının, kar amacı gütmeyen derneklerin kurulmasının teşvik edilmesi ^[47]
- 6.Tarihi kent ve yapıların korunması ve sürdürülmesi için finansal kaynak ve desteklerin sağlanması ^[44] (mal sahibi ve kullanıcılara devlet yardımı, hibe, fon, kredi ve vergi kolaylığı) ^[47] Finansal yardım yapılan kişilerin (tarihi yapı sahibi özel ve tüzel kişilerin) kamu yararı gözetken tutumlar sergilemesi (yapıların ziyarete açık olması, park ve bahçelerin gezilebilir olması, fotoğraf çekilebilmesi, vb.) ^[47]
- 7.Tarihi kentlerde turizm gelişiminin, tarihi yapıların ve açık alanların iyileştirilmesine, yerel halkın kimliğine, kültürüne, gündelik yaşamına ve geleneksel pratiklere saygı duyulmasına ve çevresel niteliklerin korunmasına dayanması ^[60]
- 8.Turizmden kaynaklanan olumsuz etkilere karşı koruma ve yönetim planlarında önlem alınması ^[60]
- 9.El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/zanaatkar ürünlerinin korunması ^[9]
- 10.Geleneksel el sanatları ve teknikler için,
–geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması ^[9]

- yerel el sanatları ve teknik becerilerin sürdürülmesi, bu alanda yeni iş alanlarının yaratılması. Özellikle gençlerin yerel el sanatları alanında istihdam edilmesi ^[51]
- geleneksel yapı malzemelerinin bulunabilmesi ve geleneksel el işçiliği ve tekniklerin kullanımının devamını garanti altına alacak girişimlerde bulunulması ^[44]
- el sanatları eğitiminin teşvik edilmesi ^[51]
- el sanatları ticaretinin canlandırılması ^[51], ödüller ile geleneksel yapımcıların ve ticaretinin canlılığının teşvik edilmesi ^[50]

11.Kırsal alanlar için,

- kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak (Bölgedeki halkın hizmetlere ulaşımını arttırmak) ^[9]
- kırsal alanların korunmasına katkı sağlayan ticari aktivitelerin desteklenmesi ^[49] (çiftliklerin modernizasyonu, yeni iş ve zanaat endüstrisi tesislerini teşvik eden girişimler, turistik tesisler ve kırsal tatil konaklamaları) ^[53]
- bölgesel planlama politikalarının hem kentsel hem de kırsal mirasın korunmasıyla ilgili yasalar göz önünde bulundurularak oluşturulması ^[53] (kırsal yerleşimlerin korunmasını ve dengeli gelişimini amaçlayan köy, kasaba ve kent planlamasına eşit değer verilen bölge planlamasının varlığı) ^[49]

12.Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması ^[9]

13.Yerel topluluğun yaşam şeklini tanımlayan kullanım ve eylemlerin, geleneksel pratiklerin sürdürülmesi ^[60]

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar:

- 1.İyi karşılama (Kenti ziyaret edenlere yönelik çalışacak bir karşılama/tanıtım görevlisinin belirlenmesi, görevlendirilmiş kişilerin eğitimi, yönlendirme levhaları, ziyaretçilere uygun altyapı olanakları ve tanıtım ofisleri gibi bu alanda çalışan noktaların mesai saatlerinin düzenlenmesi) ^[9]
- 2.Kent sakinlerinin ve kente gelen konukların kentsel ve doğal mirasın farkında olması, önemini ve koruma gereksinimini anlaması ve anlatması ^{[44], [56]}
- 3.Esnafların ve işletmecilerin farkındalıklarını arttırmak (Fiyatların ve tarifelerin açık bir şekilde sergilenmesi) ^[9]

- 4.Yerel yönetim yetkililerinin, kültür ve doğa varlıkları, somut olmayan miras ve koruma çalışmaları hakkında halkı anlaşılır bir dille bilgilendirmesi, katılımını organize etmesi (halk toplantıları, sergiler, halk oylamaları, interaktif ve sanal iletişim araçlarının kullanımı gibi yöntemler ile anlatımlar, ritüeller, etkinlikler, geleneksel deneyimler gibi enformel ve eğitim programları, dijital veri tabanları, multimedya sunumları gibi formel iletişim yollarının teşvik edilmesi) ^{[44], [47], [59]}
- 5.Yerel halkta koruma bilincinin oluşturulması ^[44]
- 6.Yavaş güzergahların mevcut olması (Basılı olarak veya internet sayfasında ve web üzerinde) ^[9]
- 7.Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı ^[9]
- 8.Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi ^[9]
- 9.Farklı disiplinlerden gelen uzmanlardan oluşan danışmanlıklar ve yerel halktan kaynak kişiler oluşturulması ^[59]
- 10.Genç kuşaktan yerel zanaatkarlar ve yapı ustalarının yetiştirilmesi ^[55]
- 11.Koruma alanında araştırmaların teşvik edilmesi ^[47] Farklı disiplinlerden oluşan uzman araştırma gruplarının kurulması ^[59] Üniversiteler ve ilgili sivil toplum örgütlerinin, yerel halkın farkındalığını arttıran, araştırmalar yapan, programlar tavsiye eden ve kent mirasının korunmasından sorumlu komisyonlar kurması ^[50]
- 12.Koruma alanında başarılı proje ve uygulamalar için onur ve finansal ödüllerin verilmesi ^[47]
- 13.Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi ^[9]
- 14.Eğitimin teşvik edilmesi (halk, yetkililer, uzmanlar, öğrenciler, gençler için):
 - Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi ^[9]
 - Yöre halkına Cittaslow’un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek ^[9]
 - Koruma alanında nitelikli uzmanların yetiştirilmesi ^[44], koruma ile ilgili tüm meslek gruplarına belirli aralıklarda uzmanlık eğitimi sunulması ^[52], bu alanda kamu yetkililerinin eğitiminin teşvik edilmesi ^[47]

- Kamunun farkındalığını arttırmak için kültürel ve doğal miras alanında eğitim programlarının geliştirilmesi ^[44] (geleneksel yapım teknikleri, malzemeler ve zanaatları korumalarına yardımcı olacak nitelikte ^[55])
- Okullarda küçük yaştan başlayarak, bütün kentlileri bilgilendiren eğitim programlarının hazırlanması ^[52]
- Endüstrileşme nedeniyle işlerini yapamayan zanaatkar ve yapı ustalarının eğitiminin teşvik edilmesi ^[47]

Sosyal Uyum:

- 1.Koruma politikalarının sosyal yaşam ile bütünleşmesi ^[44]
- 2.Koruma politikalarında ön görülen her eylemde sosyal boyutun hiç bir zaman göz ardı edilmemesi, toplum yapısında köklü değişiklik yapmaması ve kamu yararı gözetilmesi ^[44]
- 3.Toplumun dönüşümüne ve ayrışmasına neden olabilecek kentsel gelişmelere karşı koruyucu önlemler alınması ve sürdürülebilir çözümler üretilmesi ^[59]
- 4.Yerin ruhuna ve kimliğine zarar verebilecek öğeleri engellemek için uzun vadeli stratejik planlar geliştirilmesi ^[59]
- 5.Kültürel miras sürdürülürken, kentte yaşayanların haklarına, gelenek ve isteklerine ve kültürel çeşitliliğe saygı duyulması ^{[45], [46], [54]}
- 6.Farklı kültürlerin entegrasyonu ^[9]
- 7.Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması (Azınlıkların veya farklı etnisiteye sahip kesimlerin yaşadıkları mahallelerde yaşayan insanların yerleşim yoğunluğu) ^[9]
- 8.Farklı kültürlerin birlikteliğine saygı duyulması ^[61]
- 9.Rekabet ve çatışma riski olan ve farklı gruplar tarafından paylaşılan alanlarda özel yönetim planlarının hazırlanması, stratejilerin çok kültürlü toplumların çoğulcu yaklaşımına göre yapılması ^[59]
- 10.Yerel nüfusun korunması ^[60]
- 11.Engelli kişilerin entegrasyonu ^[9]
- 12.Yoksulluk ^[9]
- 13.Genç neslin istihdam durumu ^[9]
- 14.Gençlerin ve farklı kültürel grupların koruma çalışmalarının her aşamasında yer almasının desteklenmesi ^{[44], [59]}

- 15.Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların varlığı ^[9] Koruma alanında gönüllü gruplar ve kar amacı gütmeyen kuruluşların kurulması ^[44]
- 16.Politikaya katılım ^[9] Koruma çalışmalarının her aşamasında kent sakinlerinin işbirliği ve katılımının teşvik edilmesi ^{[44], [47], [50], [52], [55], [59], [60], [61]}
- 17.Farklı disiplinlerden uzmanların katılımının teşvik edilmesi ^[50]
- 18.Belediyenin kamu konut yatırımı ^[9]
- 19.Kente gelen ziyaretçilerin kentteki miras değerlerine, ev sahibi toplumun taleplerine, geleneklerine, kent peyzajı ve kültürüne saygılı olması ^[56]
- 20.Vandalizme karşı özel önlemler alınması ^[47]
- 21.Nesiller ve kültürlerarası eşitlik ve iletim ^{[59], [61]}
- 22.Çalışmalarda kazanılan tüm deneyimlerin yayımlanması ^[47] Tüm belgeleme, analiz ve müdahale çalışmalarının, açıklayıcı raporların ve belgelerin sunulması ^[55], halkın kullanımına açık arşivlerde saklanması ^[58], sonuçlarının güncel tutulması ve düzenli olarak gözden geçirilmesi ^[61] Koruma eylemlerinin yasal sonuçlarının halka açık olması, resmi bir görevli tarafından kayıt altına alınması ^[47] Koruma ile ilgili kayıtların kalıcı bir arşivde tutulması, halka açık olması ve kültürel olarak uygun bir yerde bulunması ^[61]

Ortaklıklar:

- 1.Eşleştirme projelerini desteklemek ve işbirliği yapmak ^[9] Koruma çalışmalarında etkili işbirliğinin kurulması ^[50]
- 2.Kültürel ve doğal miras konusunda uluslararası kurumların, devletlerin, yerel yönetimlerin, özel ve kamu kuruluşlarının, üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin, vb. birbirleri ile her türlü bilgi, deneyim, bilimsel ve teknik çalışmaları paylaşması ^{[44], [47]}
- 3.Karşılıklı çalışma ve seyahat ortaklıkları kurulması ^[47]
- 4.Bilimsel, teknik ve idari personel için değişim programlarının teşvik edilmesi ^[47]
- 5.Uzmanlık ve deneyim aktarımı için ^[55] uygulamalı eğitim veren merkezler arasında değişim programlarının sağlanması ve bilgi alışverişi yapılması ^[51]
- 6.Uluslararası kuruluşların hazırladığı belgelere imza atan tüm paydaşların birbirlerine destek ve yardım sağlaması ^[50]
- 7.Kirlilik gibi kentsel mirasa zarar veren birtakım unsurlara karşı paydaşların ortak hareket etmesi ^[47]

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasında, iki farklı konu alanı olan “küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması” ve “Uluslararası Cittaslow Hareketi” incelenmiştir. Öncelikle, iki farklı konu alanı, birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmiş, daha sonra özlerinde ve ilkelerinde barındırdıkları benzerliklere göre karşılaştırılarak, birbirleri ile örtüştürülmüştür. Bu doğrultuda, Uluslararası Cittaslow Hareketi’ni benimsemiş/benimseyecek olan küçük tarihi yerleşimlerin tarihi-kültürel ve doğal değerlerini koruma ilkeleri ortaya konmuştur.

Bu tez çalışmasının koruma disiplinine ve Uluslararası Cittaslow Hareketi’ne katkı sağlayacağı ön görülen bulguları şöyledir:

- Uluslararası Koruma Belgeleri’nin küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması bağlamında değerlendirilmesi, konu başlıkları oluşturularak sınıflandırılması
- Uluslararası Cittaslow Hareketi’nin amacının, özelliklerinin ve evrimsel sürecinin irdelenmesi ve ortaya konması
- Uluslararası Cittaslow Tüzüğü’nde yer alan üyelik kriterlerinin çok boyutluluğunun değerlendirilmesi
- Kentsel koruma yaklaşımı ile Uluslararası Cittaslow Hareketi’nin ortak noktalarının saptanması
- Tarihi Cittaslow yerleşimleri için Uluslararası Cittaslow kriterleri çerçevesinde tarihi-kültürel ve doğal değerlerinin korunması ilkelerinin belirlenmesi
- Hem kentsel koruma bilimine hem de Uluslararası Cittaslow Hareketi’ne tarihi çevrenin korunması ve sürdürülmesi yönünde yeni çıkarımlar sunulması

İlk olarak, “küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması” ile ilgili, küçük kentsel yerleşimler ve tarihi yerleşimlerin tanımı yapılmış; Anadolu yerleşkeleri üzerinden oluşumları ve gelişimleri hakkında bilgi verilmiş; günümüz koşulları altındaki koruma sorunları açıklanmış ve uluslararası kurumların (UNESCO, ICOMOS ve COE), Venedik Tüzüğü’nden günümüze hazırladığı belgelerden ilgili tüzük, önerge, sözleşme, ilke kararları, vb. saptanarak, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin kent ve yapı boyutunda koruma ilkeleri belirlenmiştir. Bu ilkeler, tez kapsamında oluşturulan “tanımlar, farkındalık-saygı, yasal önlemler, teşvikler, teknik ve yöntemler, yönetim, izleme-denetim ve bilgi-deneyim paylaşımı” olan sekiz ana başlık altında toplanmıştır. “Teşvik” başlığı altında, “ekonomik, sosyal ile eğitim ve araştırma teşvikleri” alt başlıkları bulunmakta; “teknik ve yöntemler” başlığı da “belgeleme ve analiz çalışmaları” ile “koruma ve restorasyon ilkeleri” alt başlıklarından oluşmaktadır. “Koruma ve restorasyon ilkeleri”, “kent ve yapı” ölçeğinde iki alt başlığa daha ayrılmıştır. Kent ölçeğinde, kentsel bağlamda alınması gereken önlemler belirtilirken; yapı ölçeğinde, anıtsal yapılar ve geleneksel sivil mimariyi koruma yöntemleri ile çağdaş yapılar, çağdaş yaşam koşullarına uyum ve yeni işlevler hakkında koruma ilkeleri sunulmuştur.

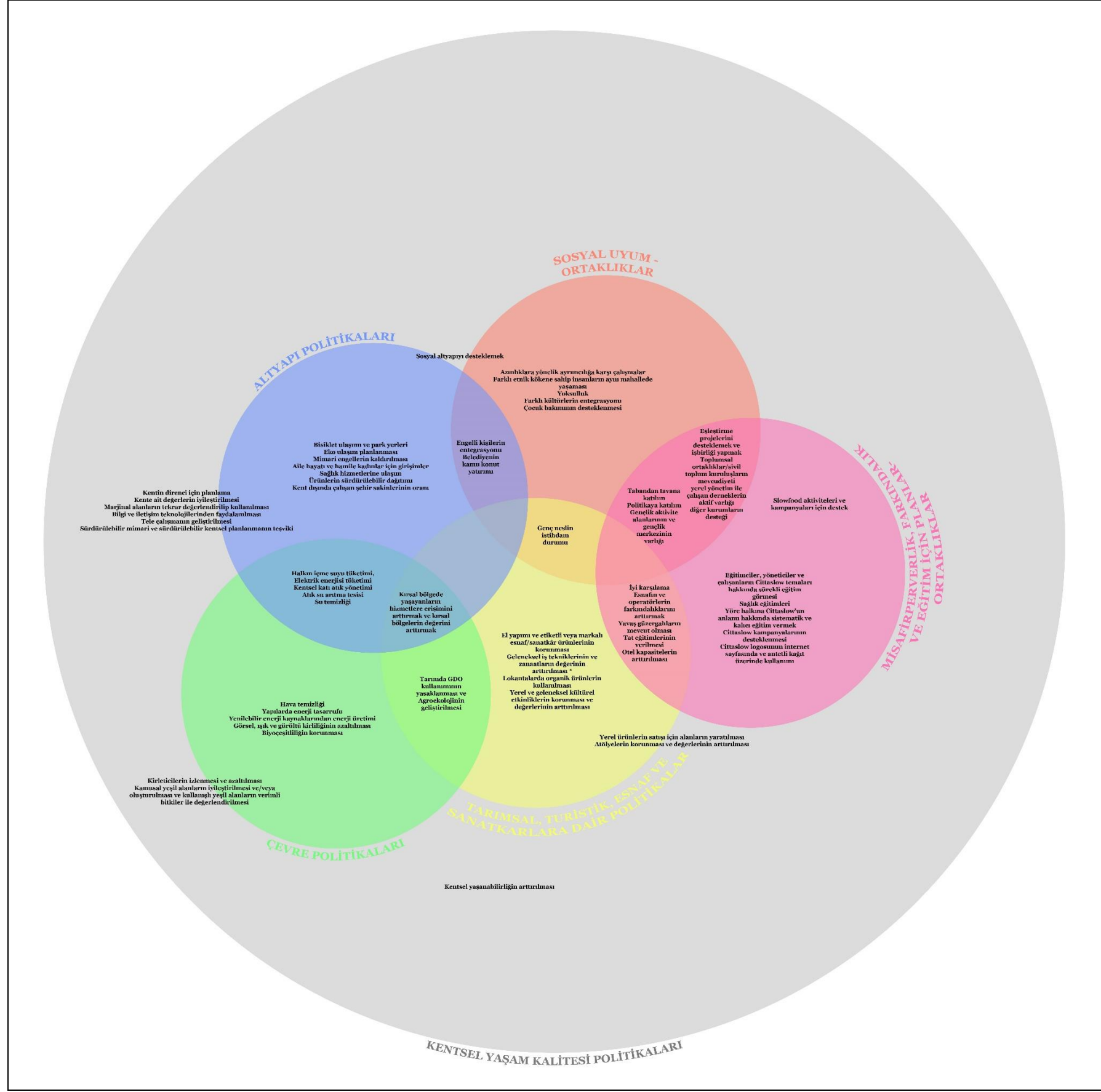
Bu bağlamda, küçük kentsel yerleşimlerin korunması sürecinde, farkındalık ve saygının oluşturulması, ulusal, bölgesel ve yerel planlamada kentsel koruma önlemleri, kırsal alanların gelişimi, bütünleşik altyapıların sağlanması, somut olmayan kültürel mirasın, yerin ruhu ve kent kimliğinin korunması ve sürdürülmesi, finansal kaynak ve desteklerin sağlanması, yerel girişimlerin desteklenmesi, geleneksel el sanatları ve tekniklerin sürdürülmesi, katılımın sağlanması, sivil toplum kuruluşlarının varlığı, yerel ve geleneksel pratikler ve etkinliklerin devamı, farklı kültürlerin birlikteliğinin ve kültürel çeşitliliğin sürdürülmesi, nesiller arası eşitlik ve iletimin sağlanması, gençlerin katılımının teşvik edilmesi, eğitimler sunulması, araştırmalar yapılması, çağdaş bilim ve tekniklerin kullanılması, analiz çalışmaları, belgeleme ve alan keşiflerinin yapılması, doğal kaynakların korunması, çevresel zararlara karşı önlem alınması, enerji verimliliğine önem verilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, görsel, ışık ve görüntü kirliliğinin engellenmesi, planlı turizm gelişimi, yollar, otopark alanları ve ulaşım sistemlerinin planlanması, yeşil ve kamusal açık alanların düzenlenmesi, arkeolojik çalışmalar yapılması, koruma planlarının hazırlanması, tarihi yapıların (anıt ve geleneksel sivil mimari) korunması, çağdaş yaşam koşullarına uyum sağlanması,

tarihi yapılara yeni işlevlerin verilmesi, tarihi çevrede çağdaş mimarinin uygulanması, yeni gelişen alanların planlanması, sürekli ve düzenli bakımın sağlanması, yöntem, teknik ve malzemeler ile ilgili katalogların hazırlanması, çok disiplinli çalışmalar gerçekleştirilmesi, yönetim planlarının hazırlanması, izleme ve denetimin yapılması, bilgi ve deneyimin paylaşılması, karşılıklı seyahat ve çalışma ortaklıklarının kurulması, değişim programlarının oluşturulması, destek, yardım ve işbirliği sağlanması, yayınların yapılması konuları önemli yer tutmaktadır.

İkinci olarak, Uluslararası Cittaslow Hareketi ile ilgili, harekete öncü ve esin kaynağı olan Yavaşlık ve Slow Food Hareketleri hakkında bilgi verilmiş; ardından Cittaslow Hareketi'nin tanımı, felsefesi, amacı, tarihçesi ve gelişim süreci ortaya konmuştur. Küçük kentlerin yerel değerlerini koruyarak ve sürdürerek yaşam kalitesini iyileştirmeyi amaçlayan Cittaslow Hareketi'ni benimseyen Uluslararası Cittaslow Birliği'nin oluşturdukları tüzük ve bu tüzüğe dayanan üyelik şartları da ayrıntılı olarak sunulmuştur. Üyelik şartlarını sağlamada en önemli ölçüt, Cittaslow kriterlerini gerçekleştirme oranıdır. “Çevre politikaları, altyapı politikaları, kentsel yaşam kalitesi politikaları, tarımsal, turistik, esnaf ve zanaatkarlara dair politikalar, misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar, sosyal uyum ile ortaklıklar” olan yedi ana başlıktan meydana gelen kriterler ve bunların altındaki 71 gösterge belirtildikten sonra, göstergeler Avrupa'daki çeşitli Cittaslow yerleşimlerindeki örnekler üzerinden açıklanmıştır.

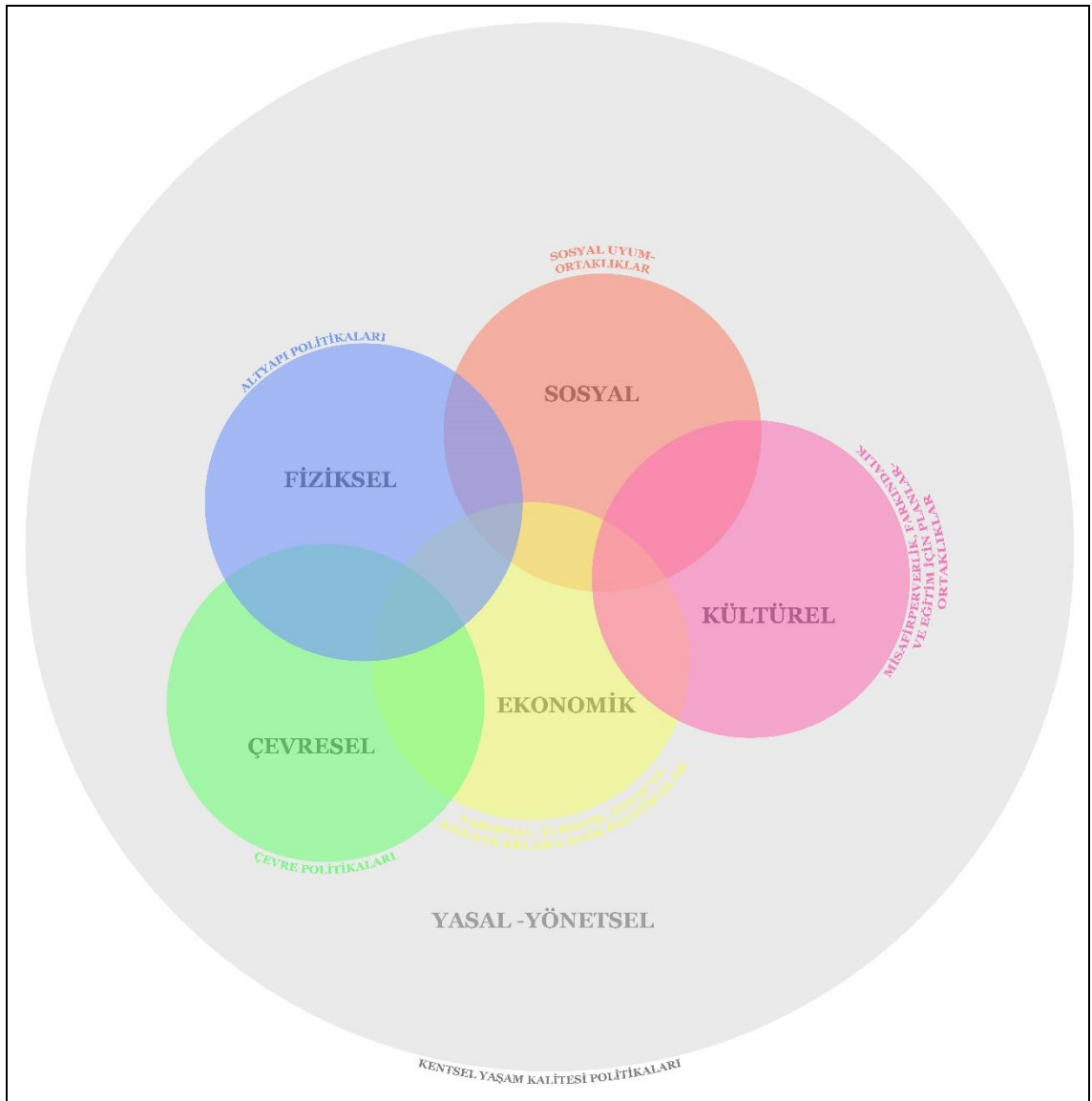
Buna göre, yukarıda belirtilen yedi ana başlık altında toplanan kriterler ve onların göstergelerine ait kentsel uygulama örnekleri incelendiğinde, girişimlerin birden fazla göstergeye cevap verdiği saptanmıştır.

Kriterler, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Şekil 5. 1'de gösterildiği gibi, her ana kriterin altında bulunan göstergeler, diğer ana kriterler ve göstergeleri ile ilişkilidir. Bu şemaya göre, Cittaslow kriterleri, **tarımsal, turistik, esnaf ve zanaatkarlara dair politikaların etrafında şekillenen çevre ve altyapı politikaları, misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar, sosyal uyum ve ortaklıklardan oluşan kentsel yaşam kalitesini geliştiren politikalar** olarak tanımlanabilir.

Şekil 5. 2 Cittaslow kriterlerinin ve göstergelerinin birbiri ile ilişkisi

Bu şema aynı zamanda kriterlerin çok boyutlu bir kent yönetimi politikası sunduğunu göstermektedir. Şekil 5. 2’de gösterildiği gibi çevre politikaları; altyapı politikaları; kentsel yaşam kalitesi politikaları; tarımsal, turistik, esnaf ve zanaatkarlara dair politikalar; misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar; sosyal uyum, ortaklıklar; sırasıyla çevresel, fiziksel, yasal-yönetsel, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlar olarak ele alındığında, Cittaslow kriterleri, özetle, **yerel ekonomik programlar etrafında şekillenen çevresel, fiziksel, sosyal ve kültürel politikalardan oluşan yasal-yönetsel bir çerçeve** olarak ifade edilebilir.

Şekil 5. 2 Cittaslow kriterlerinin çok boyutlu ilişkisi

Tez çalışmasının ikinci bölümünde incelenen küçük tarihi kentlerin korunması ilkeleri ise, fiziksel çevre üzerinde şekillenen **çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel politikalardan oluşan yasal-yönetsel bir çerçeve** olarak tanımlanabilir. Çok boyutlu (fiziksel, ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel) programlar içeren, odağına kent ekonomisini alan Cittaslow Hareketi ile odağına yapıli çevreyi alan kentsel koruma ilkeleri, bu bağlamda benzer yöntem, yaklaşım ve ilkeler sunmaktadırlar.

Tez kapsamında, ayrıca, Cittaslow yerleşimlerinin özellikleri genel hatları ile belirtildikten sonra, İtalya'dan dört kurucu kent (Greve in Chianti, Orvieto, Positano ve Bra) ile Türkiye'den üye 9 kent (çalışmaya başlanılan 2013 yılı baz alınarak; Seferihisar, Taraklı, Gökçeada, Perşembe, Akyaka, Vize, Yenipazar, Yalvaç ve Halfeti) üzerinden daha ayrıntılı ve bütüncül bir biçimde Cittaslow yerleşimlerinin özellikleri ve Cittaslow sürecinde gerçekleştirdikleri projeler ve eylemler ortaya konulmuştur.

Bu bağlamda, Cittaslow Hareketi Türkiye örneği üzerinden değerlendirildiğinde, incelenen dokuz kentin de yıllar boyunca kitle turizminden uzak kalmayı başarmış küçük yerleşimler olduğu görülmektedir. Bu tutumları, kimliklerinin, yerel değerlerinin ve yaşam biçimlerinin korunmasını ve günümüze dek ulaşmasını sağlamıştır. Tüm bu özellikleri, yerel değerlerin ve yaşam şekillerinin sürdürülmesi ile kentsel yaşam kalitesinin arttırılmasını destekleyen Uluslararası Cittaslow Birliği'ne katılmalarını kolaylaştırmıştır.

Ancak, Türkiye'de yer alan Cittaslow yerleşimlerinin bu üyelikten ortak beklentileri, yerel ekonomilerini geliştirerek, ulusal ve küresel pazarda yer almaktır. Tıpkı, Dünya'nın pek çok ülkesinde küreselleşmenin olumsuz etkilerine yerelleşme eğilimi ile tepki verirken, küresel pazara giren ve yerel değerlerini pazarlayarak turizm odaklı ekonomik kalkınma modelini benimseyen kentler gibi, Türkiye'de de benzer bir durumun potansiyeli gözlemlenmektedir. Türkiye'deki Cittaslow yerleşimleri, Cittaslow üyeliğini turizm gelişimleri için bir fırsat olarak görmekte, bu üyeliğin vermiş olduğu marka değeri ve tanınmışlık ile kentlerine daha fazla ziyaretçi çekmeyi hedeflemektedirler. Bu kalkınma modelinin kontrolsüz gelişimi, tarihi çevre ile birlikte yenilenemeyen kaynaklar olan kültürel ve doğal miras değerlerinin hızla yıpranması ve geri dönülemez şekilde tüketilmesi ile sonuçlanmaktadır.

Oysaki Cittaslow Hareketi'nin özünde, bu kaynakları koruyarak ve sürdürerek kentlerde yaşam kalitesinin arttırılmasını sağlamak yer almaktadır. Turizm gelişimi ise, bunu başarmak için bir araç olabilir. Bu nedenle, ülkemizde bu konuda yapılması gereken en önemli adım, tüm paydaşlara Cittaslow fikrinin hızlı ekonomik kalkınmadan öte, koruma ve sürdürülebilirliğe verdiği değerin anlatılmasıdır. Bunu başarmak için de, bu alanda daha fazla kuramsal ve kavramsal çalışmalar yapılmalı, bu çalışmaların yerel yönetimler ile işbirliği içinde tüm paydaşların farkındalığını sağlayacak şekilde aktarılmasıdır.

Diğer yandan, Türkiye'deki Cittaslow yerleşimlerinden her birinin, örneğin Seferihisar'da yerel yönetimin projeleri gerçekleştirme başarısı, Taraklı ve Yalvaç'ta tarihi çevre bilincinin varlığı, Gökçeada'da organik ve sürdürülebilir tarımın gelişimi, Akyaka'da halkın ve sivil toplum örgütlerinin etkin katılımı gibi farklı güçlü yönleri bulunmaktadır.

Ayrıca, Cittaslow üyeliklerinin tarihi çevrenin korunması üzerinde de önemli etkileri olmuştur. Bu durum, iki açıdan değerlendirilebilir:

1) Cittaslow üyeliğinin tarihi çevrenin korunması ile ilgili girişimleri başlatması/arttırması:

Seferihisar'da, Uluslararası Cittaslow Birliği'ne katılımın hemen ardından, koruma ve onarım çalışmaları hız kazanmıştır. Bu sürecin başlaması ile, Sığacık kentsel sit alanında, kısa bir sürede tamamlanması öngörülen sokak sağlıklılaştırma çalışmaları başlatılmış; kent içinde ise, pek çok tarihi yapının restorasyon projeleri hazırlanmıştır. Yine, Teos Antik Kenti'nde uzun yıllar önce durdurulan kazılar yeniden başlatılmıştır.

Taraklı'da da, benzer bir durumla Cittaslow üyeliliğinin ardından gerçekleştirilen koruma-onarım çalışmalarının oranı, önceki yıllara göre daha fazladır. Kentte hızlı bir restorasyon süreci başlatılmıştır.

Cittaslow üyeliğinin tarihi çevre bilincini arttırması olumludur. Ancak, onarım çalışmalarının hızla yapılması; kararların acele verilmesi ve gerekli özenin gösterilememesi gibi olumsuz sonuçlar yaratabilir. Yapılar ve tarihi çevreler, yanlış restorasyon uygulaması sonucunda, özgünlüklerini ve kimliklerini kaybedebilirler. Yine, hızlı onarım çalışmaları, korumanın sadece mekansal boyutu ile ele alınmasına neden olabilir. Bu durum da, kültürel varlıklara zarar verir. Bu bağlamda, koruma ve

onarımın da özünde yavaşlık felsefesinin ortaya koyduğu *tempo giusto* (doğru süre) kavramı vardır. Tüm koruma eylemleri, o yapıya, alana, kente ve değişime ait doğru süre içinde; tüm boyutlar göz önünde bulundurularak; kentin hatta bölgenin bütününe kapsayan bir plan dahilinde yapılmalıdır.

2) Tarihi çevrenin korunması ile ilgili projelerin ve eylemlerin, Cittaslow üyeliğini getirmesi:

Cittaslow yerleşimlerinin çoğu, aynı zamanda Tarihi Kentler Birliği üyesidir. Tarihi Kentler Birliği, Türkiye’de kentsel yerleşimlerin korunmasında işbirliği ve tecrübe alışverişi sağlayan, bu konuda mevzuat ve eğitim çalışmaları yapan, bu çalışmalar ile kent yöneticilerinin farkındalıklarını, proje yapma ve uygulama becerilerini geliştiren, koruma projelerine finansal destek sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

2000 yılında Tarihi Kentler Birliği’nin kurucu kentlerinden biri olan Yalvaç, 2012 yılında Cittaslow Birliği’ne katılmıştır. Cittaslow statüsünün elde edilmesinde, 2000’li yılların başında Yalvaç Belediyesi, Tarihi Kentler Birliği, Çekül, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve Kültür Bakanlığı işbirliğinde başlatılan “Yalvaç Kültürel - Doğal Değerlerin Korunması, Geliştirilmesi ve Turizmin Çeşitlendirilmesi Projesi” önemli rol oynamış; Cittaslow üyeliğinin altyapısını oluşturmuştur. Günümüzde Yalvaç’ta, bu proje ile Cittaslow kriterleri örtüştürülerek çalışmalara devam edilmektedir.

Yalvaç, “Kültürel - Doğal Değerlerin Korunması, Geliştirilmesi ve Turizmin Çeşitlendirilmesi Projesi” ile çok boyutlu (fiziksel, toplumsal, kültürel, ekonomik, ekolojik) bir kentsel koruma modeli sunmaktadır. Uygulamadaki eksiklikler ve proje kalemlerinin pek çoğunun hala kağıt üzerinde kalması, ülkemizde koruma çalışmalarının temel sorunlarından biri ve tartışılması gereken farklı bir araştırma konusudur. Ancak, bütünsel koruma yaklaşımı ile hazırlanmış böyle bir projenin varlığı ve ele alınış biçimi bile, daha iyi bir kent yönetimi için uygun koşullar yaratmaya basamak olmuştur. Çünkü, tarihi kentsel yerleşmeler özelinde, tarihi kente ait değerleri korumaya yönelik atılan her doğru adım, sadece tarihi yapı ve çevrelerin korunmasını ve sürdürülmesini değil, aynı zamanda kentin yaşam kalitesini arttırmayı hedefleyen bir kent yönetim modeli de sunmaktadır. Yavaşlık Hareketi’ni benimseyen ve kentleri daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen Cittaslow Birliği de, Yalvaç’ın bu amacı sergileyen koruma alanında geliştirdiği projesini, kendi kriterleri ile örtüştürerek, kentin birliğe üyeliğini doğrudan kabul etmiştir.

Kısacası, Uluslararası Cittaslow Hareketi, tarihi kentlerdeki yaşam kalitesini iyileştirir, tarihi çevre başta olmak üzere kent kültürünün, geleneklerin ve yaşam şekillerinin korunması ve sürdürülebilirliği konularında farkındalığı arttırır, doğal ve kültürel değerlerin korunmasını teşvik eder, kente ait yerel potansiyelleri değerlendirerek yerel ekonomiyi geliştirir ve çeşitlendirir, yerel girişimleri destekler, güçlü bir katılım, sivil dayanışma ve yönetim modeli sergiler. Tüm bu nitelikleri ile yer aldığı bölgedeki diğer kentlere de örnek olur. Bu nedenle, özellikle Türkiye’de Cittaslow, bölge kalkınma ajansları tarafından da desteklenmektedir.

Diğer yandan, Cittaslow üyeliğinin seçimle gelen yerel yöneticiler tarafından sürdürülmesi, uzun vadede gerçekleşecek olan kente yararlı eylemlerin gözle görünür sonuçlarının hemen alınamamasına ve halka tanıtılamamasına neden olur. Gösterge çıktılarını deneyimleyemeyen halkın Cittaslow fikrini benimsemesi de kolay olmamaktadır. Bu doğrultuda, projelerin sürdürülebilirliği ve uzun vadeli bir yönetim için, Cittaslow üyeliğinin, seçimle gelmeyen siyaset üstü bir kurum tarafından yönetilmesi daha uygundur.

Tüm bu değerlendirmelerin ışığında, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması yaklaşımı ile Cittaslow Hareketi’nin ortak noktaları şunlardır:

- Cittaslow Birliği, nüfusu 50.000’den az olan yerleşimler için geliştirilmiş bir kent programıdır. Ancak bu ölçütü sağlayan yerleşimlerin üyelik başvurularını kabul etmektedir. Literatürde ve mevzuatta yapılan araştırmalara göre, ülkemizde nüfusu, 10.000 ile 50.000 arasında olan yerleşimler küçük ölçekli kent olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, Cittaslow yerleşimleri, küçük kentler ile benzer nüfus kriterlerine sahiptir.
- Cittaslow kentleri, genellikle ana ulaşım aksları üzerinde bulunmayan, yatırımın görece daha az yapıldığı kentler olmalarından dolayı, daha az değişime maruz kalmışlardır. Ülkemizde, yerel kimliklerini ve geleneksel yaşam şekillerini sürdüren küçük tarihi yerleşimlerde, benzer koşullardan dolayı değişimin etkisi, büyük kentler kadar hissedilmemektedir.

- Cittaslow Hareketi, küreselleşmenin kentler üzerindeki olumsuz etkilerine karşı geliştirilmiş bir yerel yönetim modelidir. Günümüzde, küreselleşmenin bu olumsuz etkileri, küçük tarihi yerleşimleri de, hiç olmadığı kadar hızlı bir biçimde etkilemekte; kentsel koruma yaklaşımı da küreselleşmenin sunduğu tüketim odağına göre yeniden şekillenmektedir. Dolayısıyla, iki kavram da küreselleşmenin benzer olumsuz niteliklerine karşı, benzer yaklaşımlarda benzer önlemler almaktadır.
- Geçmişin derin izlerini barındıran tarihi çevrelerde, kültürel ve doğal değerler hayatın olağan akışı içinde, diğer bir deyişle, Yavaşlık Hareketi ve dolayısıyla Cittaslow Hareketi'nin de özünde bulunan o yere ait “*tempo giusto*” (doğru süre) ile birikerek çoğalmaktadır. Tarihi kentlere ait değerlerin de bu dinamikler içinde korunması ve gelecek kuşaklara iletilmesi gereklidir. Bu bağlamda, tarihi çevrelerde benimsenecek koruma biçimi de, hem tarihi çevrenin sahip olduğu değerlerin hem de koruma eyleminin özünde bulunan, tez çalışması boyunca değinildiği anlamda, yavaşlık düşüncesini kapsamalıdır.
- Cittaslow Hareketi, yerel unsurların korunması ve sürdürülmesi yoluyla kentsel yaşam kalitesini arttırmayı hedefleyen çok boyutlu bir kent yönetimi programıdır. Küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ise, yerel kültürel ve doğal miras değerlerinin korunmasını ve gelecek kuşaklara iletilmesini amaçlayan bütünleşik bir kentsel koruma programıdır. Dolayısıyla, tarihi Cittaslow yerleşimlerinde uygulanabilecek yerel yönetim anlayışı ile koruma anlayışı benzer amaçları taşımaktadır.

Yukarıda ortak noktalarına değinilen bu iki olgu, birbirini destekleyebilir, geliştirebilir, örtüştürülebilir. Üçüncü olarak, bu bağlamda, küçük tarihi kentsel yerleşimlerin korunması ve Cittaslow Hareketi'nin önermeleri karşılaştırılmış, eşleştirilmiş ve tarihi Cittaslow yerleşimleri için Cittaslow kriterleri çerçevesinde ve uluslararası koruma belgeleri ışığında kentsel koruma ilkeleri belirlenmiştir.

Buna göre, **uluslararası Cittaslow göstergelerine uluslararası koruma belgelerinden eklenebilecek yeni ilkeler:**

- tarihi mirasın çevresel zararlara karşı korunması
- doğal kaynakların zarar görmemesi
- iklimsel değişimin farkında olunması
- araç ve yaya yollarının planlanması
- otopark alanlarının düzenlenmesi
- yaya yollarının teşvik edilmesi
- kültürel ve doğal mirası korumaya yönelik bütünleşik altyapıların sağlanması
- kültürel ve doğal değerlere saygılı çağdaş yaşam koşullarına uyum sağlanması
- büyük altyapı uygulamalarının, kentsel gelişim ve dönüşüm programlarının tarihi kent dokusuna zarar vermemesi
- yeni gelişen alanların tarihi kent ile uyum içinde olması
- arkeolojik araştırmaların desteklenmesi
- kentsel koruma yaklaşımının ulusal-bölgesel-yerel planlama süreçlerinin bütünleyici bir parçası olması
- tarihi alanlarda koruma ve yönetim planlarının hazırlanması
- her aşamada izleme ve denetimin uygulanması
- tarihi çevrede herhangi bir müdahaleden önce analiz-belgeleme çalışmaları ve alan keşfinin yapılması
- çağdaş bilim ve tekniklerden yararlanılması
- çok disiplinli yaklaşımın benimsenmesi
- yöntem, teknik ve malzemeler ile ilgili katalogların hazırlanması
- somut ve somut olmayan kültürel mirasın (sit alanları, anıtsal yapılar, geleneksel sivil mimari, geleneksel yapıım teknikleri, el sanatları, yerel yaşam biçimleri, kültürel etkinlikler, vb.) korunması ve sürdürülmesi
- sürekli bakımın teşvik edilmesi
- tarihi çevre ve yapılarda uygun yeni işlevlerin tanıtılması
- tarihi çevrede çağdaş mimari uygulamaların planlanması
- yerel girişimlerin ve istihdamın desteklenmesi
- kamu ve özel finans ajanslarının kurulması
- koruma proje ve uygulamalarında finansal kaynak ve desteklerin sağlanması

- sürdürülebilir turizm gelişimi
- yöre halkının kültürel ve doğal mirasa yönelik bilgilendirilmesi
- konu ile ilgili danışmanlar ve kaynak kişiler belirlenmesi
- genç kuşaktan yerel zanaatkar ve yapı ustalarının yetiştirilmesi
- koruma alanında araştırmaların teşvik edilmesi ve başarılı projelere ve uygulamalara ödül ve finansal teşvik verilmesi
- koruma yaklaşımının sosyal yaşamla bütünleştirilmesi
- yerin ruhu ve kimliğinin korunması
- kente gelen ziyaretçilerin yerel değerlere saygı duyması
- vandalizme karşı önlem alınması
- nesiller ve kültürler arası iletimin sağlanması
- etkili işbirliğinin kurulması
- farklı disiplinlerden uzmanların katılımı
- koruma çalışmalarının yayımlanması ve tüm eylemlerin kayıt altına alınıp halka açık arşivlerde saklanması
- bilgi ve deneyimin paylaşılması
- karşılıklı seyahat ve çalışma ortaklıklarının kurulması
- değişim programlarının desteklenmesi
- tüm paydaşların birbirine destek ve yardım sağlaması
- kültürel ve doğal mirasa zarar veren durumlarda ortak hareket edilmesi

Uluslararası koruma belgelerine uluslararası Cittaslow göstergelerinden eklenebilecek yeni ilkeler:

- katı atıkların ayrıştırılarak toplanması
- atık su arıtma tesisinin kurulması
- biyoçeşitliliğin korunması
- bisiklet yolları ile bisiklet ve otopark alanlarının yapılması
- mimari engellerin kaldırılması
- ulaşılabilirliğin geliştirilmesi
- ürünlerin sürdürülebilir dağıtımının teşvik edilmesi
- istihdamın iyileştirilmesi
- dirençli kent planlaması

- marjinal alanların iyileştirilerek tekrar kullanılması
- bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılması
- sürdürülebilir mimari ve kentsel planlamanın teşvik edilmesi
- sosyal altyapının desteklenmesi
- sürdürülebilir tarımın geliştirilmesi
- kente gelen ziyaretçilerin iyi karşılanması
- yerel yönetim ile çalışan derneklerin kurulması
- Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi
- engelli bireylerin entegrasyonu
- yoksulluğun azaltılması
- eşleştirme projelerinin yapılması

Hem uluslararası koruma belgelerinde hem de uluslararası Cittaslow göstergelerinde yer alan ortak ilkeler:

- enerji tasarrufu sağlanması
- yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretilmesi
- görsel, ışık ve görüntü kirliliğinin azaltılması
- sürdürülebilir, doğal ve kültürel mirasa zarar vermeyen toplu taşıma ve ulaşım sistemlerinin tanıtılması
- kentsel değerlerin iyileştirilmesi
- yeşil alanlar ve kamusal açık alanların oluşturulması ve sağlıklılaştırılması
- kentsel yaşam kalitesinin artırılması, kirleticilere karşı önlem alınması
- geleneksel atölyeler ve yerel ürünler için satış alanlarının yaratılması
- geleneksel el sanatları ve tekniklerin sürdürülmesi ve canlandırılması, eğitim ve ticaretinin teşvik edilmesi
- kırsal alanların kalkındırılması
- yerel ve geleneksel pratik ve etkinliklerin korunması
- kültürel ve doğal değerlerin korunması ve sürdürülmesinde farkındalık yaratılması
- koruma bilincinin oluşturulması
- kültürel ve doğal değerlerin korunması konusunda yöre halkı, yerel yetkililer, uzmanlar, öğrenciler ve gençlerin eğitiminin teşvik edilmesi
- tüm paydaşların kent ile ilgili karar ve uygulamalarda katılımının sağlanması

- yöre halkının haklarına, yaşam biçimlerine, kültürel birliktelik ve çeşitliliğine saygı duyulması
- yöre halkının özellikle gençlerin katılımının teşvik edilmesi
- gençlerin istihdam edilmesi
- kentsel değerlerin korunması ve sürdürülmesi alanında sivil toplum kuruluşlarının kurulması
- paydaşlar ve ortaklar arasında işbirliği yapılması

Tez kapsamında, uluslararası Cittaslow kriterleri çerçevesinde oluşturulan koruma ilkeleri, Cittaslow Birliği'ne üye olan/olmayı planlayan küçük tarihi yerleşimler için hem kent yönetimi hem de kentsel koruma bağlamında bir kılavuz olarak kullanılabilir. Hem Cittaslow Tüzüğü'nün kendini yenileyebilme hem de ulusal ağların kendi yerel odaklarına göre Cittaslow kriterlerine yeni maddeler ekleme esnekliğinden yararlanılarak, bu ilkeler mevcut kriterler altına yeni göstergeler olarak tanımlanabilir. Özellikle, ülkemizde, Uluslararası Cittaslow Birliği'ne katılma arzusu ile tarihi çevrelerde koruma sorunsalı birlikte ele alındığında, böyle bir çalışma hem Cittaslow hem de kentsel koruma bağlamında, tüm paydaşların farkındalıklarını arttırabilir, kent yöneticilerine yol gösterebilir. Küçük tarihi yerleşimlerin korunması üzerine ortaya koyduğu önermeler doğrultusunda ise, Cittaslow yerleşimi olmayan küçük tarihi kentler de yararlanabilir.

KAYNAKLAR

- [1] Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D. ve Perraton, J., (1999). *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*, Polity, Cambridge.
- [2] Günay, Z., (2010). *Neoliberal Kentleşme Dinamikleri Çerçevesinde Tarihi Çevrenin Sürdürülebilirliği: Sürdürülebilir Kentsel Koruma Modeli*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [3] Kaypak, Ş., (2013). “Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Markalaşması ve Marka Kentler”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14 (1): 335-355.
- [4] Pustu, Y., (2006). “Küreselleşme Sürecinde Kent - Antik Site’den Dünya Kentine”, *Sayıştay Dergisi*, 60: 129-151.
- [5] Kiper, P., (2004). “Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekanları ve Yitirilen Kent Kimlikleri”, *Planlama Dergisi*, 4 (30): 14-19.
- [6] Sassen, S., (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo*, Princeton University Press, Princeton.
- [7] Rådström, S. J., (2011). “A Place Sustaining Framework for Local Urban Identity: an Introduction and History of Cittaslow”, *Italian Journal of Planning Practice*, 1 (1): 90-113.
- [8] Keleş, R., (2005). “Kent ve Kültür Üzerine”, *Mülkiye Dergisi*, 29 (246): 9-18.
- [9] Uluslararası Cittaslow Birliği, (2014). *Cittaslow International Charter*, Orvieto (İtalya); Çeviren: Özmen, A., (2014). *Uluslararası Cittaslow Tüzüğü*.
- [10] Parkins W. ve Craig, G., (2006). *Slow Living*, Bloomsbury Academic, Londra.
- [11] Hatipoğlu, B., (2015). “Cittaslow: Quality of Life and Visitor Experiences”, *Tourism Planning & Development*, 12 (1): 20-36.
- [12] Pink, S., (2008). “Sense and Sustainability: The Case of the Slow City Movement”, *Local Environment*, 13 (2): 95-106.
- [13] Parkins, W., (2004). “Out of Time - Fast Subjects and Slow Living”, *Time and Society*, 13 (2/3): 363–382.
- [14] Pink, S., (2007). “Sensing Cittaslow: Slow Living and the Constitution of the Sensory City”, *The Senses and Society*, 2 (1): 59-77.

- [15] Honore, C., (2008). Yavaş, Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi, (Çeviren: E. Gür), Alfa Yayınları, İstanbul.
- [16] Nilsson J. H., Svärd A. C., Widarsson A. ve Wirell, T., (2011). "Cittaslow Eco-Gastronomic Heritage as a Tool for Destination Development", *Current Issues in Tourism*, 14 (4): 373-386.
- [17] Milutinovic, S., (2010). "Citta Slow Movement Ludlow UK", *Urban Sustainable Development: A European Perspective*, 1-10.
- [18] Cittaslow Türkiye Resmi İnternet Sitesi, <http://cittaslowturkiye.org>, 28 Ekim 2016.
- [19] Keskin, E. B., (2012). "Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow)", 8 (1): 81-99.
- [20] Uslu, A., (2009), "Sürdürülebilir Yeşil Kent Fikirleri, Örnekleri ve Türkiye için Dersler", XXI. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi Bildiriler Kitabı, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Bursa.
- [21] Pink, S., (2008). "Re-thinking Contemporary Activism: From Community to Emplaced Sociality", *Ethnos*, 73 (2): 163-188.
- [22] Knox, P. L., (2005). "Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World", *Journal of Urban Design*, 10 (1): 1-11.
- [23] Cittaslow International Resmi İnternet Sitesi, www.cittaslow.org, 28 Mayıs 2016.
- [24] Miele, M., (2008). "CittàSlow: Producing Slowness against the Fast Life", *Space and Polity*, 12 (1): 135-156.
- [25] EXPO 2015 Milan - Italy is Exporting the Cittaslow Idea All Over the World (Second Global Report on the Cittaslow Towns), www.cittaslow.org/article/expo-2015-milan-italy-is-exporting-the-cittaslow-idea-all-over-the-world, 19 Haziran 2015.
- [26] Keleş, R., (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Yayınevi, Ankara.
- [27] Keleş, R., (2012). "Kent", 183-184; Derleyen: Ersoy, M. (2012). Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük, Nivona Yayınları, İstanbul.
- [28] T.C. Resmi Gazete, 442 sayılı Köy Kanunu. (68), 7/4/1924, 237-257.
- [29] T.C. Resmi Gazete, 5393 sayılı Belediye Kanunu. (25874), 13/7/2005, 9469-9500.
- [30] Avcı, S., (2004). "Şehirselleşmelerin Belirlenmesinde Kullanılan Kriterler ve Türkiye Örneği", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, 3 (9): 9-28.
- [31] Mayer, H. ve Knox, P. L., (2010). "Small-Town Sustainability: Prospects in the Second Modernity", *European Planning Studies*, 18 (10): 1545-1565.
- [32] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1975). Resolutions of the International Symposium on the Conservation of Smaller Historic Towns, Rothenburg ob der Tauber (Almanya).
- [33] Tekeli, İ., (2011). Anadolu'da Yerleşme Sistemi ve Yerleşme Tarihleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

- [34] Pirenne, H., (2011). Ortaçağ Kentleri, (Çeviren: Ş. Karadeniz), İletişim Yayınları, İstanbul.
- [35] Türk Dil Kurumu, Kültür,
www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=K%C3%9CLT%C3%9CR,
28 Ekim 2016.
- [36] Zeren, N., (1981). Kentsel Alanlarda Alınan Koruma Kararlarının Uygulanabilirliği, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [37] Zukin, S., (1995). The Cultures of Cities, Blackwell, Oxford.
- [38] Madran E. ve Özgönül N., (2011). Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara.
- [39] Wilshire, S., (1994). “The Ethics of Restoration - Is It Wrong to Restore Buildings?”, Conservation Philosophy and Practice, 14-18 Kasım 1994, Institute of Advanced Architectural Studies, University of York.
- [40] Larkham, P.J., (1995). “Heritage as Planned and Conserved”, 85-116; Derleyen: Herbert, D.T. (1995). Heritage Places, Tourism and Society, Mansell, Londra.
- [41] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1964). International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites - The Venice Charter, Venedik (İtalya); Çeviren: Erder, C. Tarihi Anıtların ve Yerleşmelerin Korunması ve Onarılması için Uluslararası Tüzük - Venedik Tüzüğü.
- [42] United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), (1966). Resolution on the Regeneration of Historic Urban Sites, Levoca (Slovakya).
- [43] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1972). Resolutions of the Symposium on the Introduction of Contemporary Architecture into Ancient Groups of Buildings, Budapeşte (Macaristan).
- [44] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1975). Declaration of Amsterdam, Amsterdam (Hollanda).
- [45] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1975). Resolution of Bruges: Principles Governing the Rehabilitation of Historic Towns, Bruges (Belçika).
- [46] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1975). Resolutions of the International Symposium on the Conservation of Smaller Historic Towns, Rothenburg ob der Tauber (Almanya).
- [47] United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), (1976). Recommendation Concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas, Nairobi (Kenya).
- [48] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1976). Cultural Tourism Charter, Brüksel (Belçika).
- [49] Council of Europe (COE), (1979). Recommendation on Rural Architecture Heritage, 881 (1979).

- [50] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1982). Tlaxcala Declaration on the Revitalization of Small Settlements, Tlaxcala (Meksika).
- [51] Council of Europe (COE), (1986). Recommendation on Promotion of Craft Trades Involved in the Conservation of Architectural Heritage, R (86) 15.
- [52] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1987). Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas - The Washington Charter, Washington (ABD); Çeviren: ICOMOS Türkiye. Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü.
- [53] Council of Europe (COE), (1989). Recommendation on Protection and Enhancement of the Rural Architecture Heritage, R (89) 6.
- [54] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1994). The Nara Document on Authenticity, Nara (Japonya); Çeviren: Mazlum, D., (2005). Nara Özgünlük Belgesi.
- [55] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1999). Charter on the Built Vernacular Heritage, Meksiko (Meksika); Çeviren: ICOMOS Türkiye. Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü.
- [56] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1999). International Cultural Tourism Charter: Managing Tourism at Places of Heritage Significance, Meksiko (Meksika); Çeviren: Ahunbay, Z., (2011). Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü: Kültürel Miras Değerine Sahip Alanlarda Turizmin Yönetimi.
- [57] United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), (2003). The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, Paris (Fransa); Çeviren: Oğuz, Ö., Özay, Y. ve Tacar, P., (2003). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi.
- [58] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (2003). Principles for the Analysis, Conservation and Structural Restoration of Architectural Heritage, Victoria Şelaleri (Zimbabve); Çeviren: Ahunbay, Z., (2006). Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları.
- [59] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (2008). The Quebec Declaration on the Preservation of the Spirit of the Place, Quebec (Kanada).
- [60] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (2011). The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas, Valletta (Malta).
- [61] International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (2013). The Australia ICOMOS Charter for the Conservation of Places of Cultural Significance - The Burra Charter, Burra (Avustralya).
- [62] Carp, J., (2012). "The Town's Abuzz: Collaborative Opportunities for Environmental Professionals in the Slow City Movement", Environmental Practice, 14: 130-142.
- [63] Uluslararası Slow Food Birliği, (2012). Slow Food International Statute, Bra (İtalya).
- [64] Slow Food International Resmi İnternet Sitesi, www.slowfood.com, 22 Eylül 2015.

- [65] Petrini, C., (2001). *Slow Food: The Case for Taste*, (Çeviren: W. McCuaig), Columbia University Press, New York.
- [66] Malatesta, S., Weiner, S. ve Yang, W., (2005). *The Slow Food Companion*, Slow Food Press, Bra.
- [67] Mayer, H. ve Knox, P. L., (2006). "Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World", *Journal of Urban Affairs*, 28 (4): 321–334.
- [68] Baldemir, E., Kaşmer Şahin, T. ve Kaya, F. (2013). "Yavaş Şehir Olma Durumunun Analitik Hiyerarşi Süreci ile Değerlendirilmesi", *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1): 29–50.
- [69] Italian City Promotes Slow Life, but is too Busy to Enjoy It, http://potpouri.fltr.ucl.ac.be/files/AClassFTP/Textes/articles_USA/nyt_2002_juin_16et17_greve.text, 11 Kasım 2014.
- [70] Sırım, V., (2005), Sakin Şehirler, Sade Hayat, Avrupa’da Hızla Yayılan Bir Hayat Modeli, Sakin Şehirler, www.italyaonline.net/Italya/hakkinda/makaleler/Sakin%20Sehirler.htm, 10 Temmuz 2016.
- [71] RUR, (2012). *Cittaslow dall’Italia al Mondo*, La Rete Internazionale delle Città del Buon Vivere, Franco Angeli, Milano.
- [72] Pink, S., (2009). "Urban Social Movements and Small Places: Slow Cities as Sites of Activism", *City*, 13 (4): 451–465.
- [73] Knox, P. L. ve Mayer, H., (2012). *Small Town Sustainability: Economic, Social and Environmental Innovation*, Birkhäuser, Basel.
- [74] Lowry, L. L. ve Lee, M., (2011). "CittaSlow, Slow Cities, Slow Food: Searching for a Model for the Development of Slow Tourism", *Travel & Tourism Research Association, 42nd Annual Conference Proceedings: Seeing the Forest and the Trees-Big Picture Research in a Detail-Driven World*, June 19-21, London, Ontario, Canada.
- [75] Mayer, H. ve Knox, P.L., (2009). "Pace of Life and Quality of Life: The Slow City Charter", 21-40; Derleyen: Sirgy, J., Phillips, R. ve Rahtz, D., (2009). *Community Quality-of-Life Indicators: Best Cases III*, Springer, Netherlands.
- [76] Bott, H., Sgobba, A. ve Busch S., (2009). *Slow City Concepts*. Universität Stuttgart Städtebau-Institut Yayınları, Stuttgart.
- [77] Energie Stadt Switzerland, www.energiestadt.ch, 11 Ocak 2016.
- [78] Comune di Levanto (Levanto Belediyesi-İtalya), www.comune.levanto.sp.it, 02 Ocak 2016.
- [79] Uluslararası Cittaslow Birliği, (2008). *Cittaslow International Charter*, Orvieto (İtalya).
- [80] Cittaslow UK, www.cittaslow.org.uk, 10 Ocak 2016.
- [81] World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future: The Brundtland Report*, Oxford University Press, Oxford.
- [82] Özcan, K., (2012). "Sürdürülebilir Kent Modeli", 406-407; Derleyen: Ersoy, M. (2012). *Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük*, Ninova Yayınları, İstanbul.

- [83] Niemelä, M., (1999). "Ecology and Urban Planning", *Biodiversity and Conservation*, 8 (1): 119-131.
- [84] Van Diepen, A. ve Voogd, H., (2001). "Sustainability and Planning: Does Urban Form Matter?", *International Journal of Sustainable Development*, 4 (1): 59-74.
- [85] Naes, P., (2001). "Urban Planning and Sustainable Development", *European Planning Studies*, 9 (1): 503-524.
- [86] Perloff, H. S., (1969). *The Quality of the Urban Environment: Essays on New Resources in an Urban Age*, Resources for the Future, Washington D.C.
- [87] Tekeli, İ., Güler, Ç., Vaizoglu, S., Algan, N. ve Dünder, A. K., (2004). Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi, TÜBA Raporları, 6.
- [88] Oktay, D., (2007). "Sürdürülebilirlik, Yaşanılabilirlik ve Kentsel Yaşam Kalitesi: Kavramdan Uygulamaya", *Mimarlık Dergisi*, 335: 37-40.
- [89] Marans, R., (2007), Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi; Çeviren: Dülger Türkoğlu, H., www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=53&RecID=1326, 15 Ekim 2015.
- [90] Hough, M., (1990). *Out of Place: Restoring Identity to the Regional Landscape*, Yale University Press, New Haven.
- [91] Nano, P., (2003), Letter from President. An interview with Stefano Cimicchi, President of the Italian Citta Slow Movement and Mayor of Orvieto, www.cittaslow.net/world/citta_slow.asp?sez=3, 12 Nisan 2004.
- [92] Rådström, S. J., (2005). An Urban Identity Movement Rooted in the Sustainability of Place: A Case Study of Slow Cities and Their Application in Rural Manitoba, Master Thesis of City Planning, University of Manitoba, Faculty of Graduate Studies, Winnipeg, Manitoba (Kanada).
- [93] The Amalfi Coast: Guide and Information, www.positano.com, 15 Ocak 2016.
- [94] Watson, S., (2009), Italy's Slow Cities, www.travelandleisure.com/articles/italys-slow-cities, 10 Şubat 2016.
- [95] Yeomans, M., (2002). "Italy's Slow Cities", *Travel+Leisure*, 180 (5): 218-220.
- [96] Positano News, www.positanonews.it, 17 Ocak 2016.
- [97] Comune di Bra, (2015). Bra Kent Tanıtım Broşürü, Bra.
- [98] T.C. Seferihisar Kaymakamlığı, Genel Bilgiler, www.seferihisar.gov.tr/default_B1.aspx?content=188, 27 Mayıs 2016.
- [99] Öztürk, S., (2012). Small Towns Reshaping Their Urban Planning Policies Joining in the Cittaslow International Network: The Case of Seferihisar in Turkey, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [100] Seferihisar Belediyesi, (2010). Seferihisar Kent Rehberi, Seferihisar.
- [101] Çerçi, A., (2013). Destinasyon Markalama ve Yavaş Şehir Seferihisar'ın Destinasyon Marka İmajı, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- [102] İzmir Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, (2002). Seferihisar Kültür Envanteri, İzmir.
- [103] Gündüz, C., (2012). Pragmatism and Utopia under the Auspices of Neoliberalism: Turning out to be Cittaslow of Seferihisar, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [104] Kadioğlu, M., (2012). Teos-Seferihisar/Sığıracık Rehber Kitap, Teos Arkeoloji Projesi Yayınları, Seferihisar.
- [105] Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA), (2012). Cittaslow Bilgi Notu, Denizli.
- [106] Taraklı Kaymakamlığı, www.tarakli.gov.tr, 27 Eylül 2016.
- [107] Özkan, S. S., (2008). Taraklı'nın Fiziksel ve Tarihsel Dokusu, Sivil ve Anıtsal Mimarlık Örnekleri Hacı Rıfatlar Konağı Restorasyonu, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [108] Seymen, F., (2008). Taraklı'da Geleneksel Sivil Mimaride Kullanılan Yapım Teknikleri ve Sadık Özen Evi Restorasyon Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [109] Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, (01/09/1989). 675 sayılı karar "Taraklı Koruma Amaçlı İmar Planının Onaylanması", Bursa.
- [110] Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, (25/09/1992). 2675 sayılı karar "Taraklı Kentsel Sit Alanının Belirlenmesi", Bursa.
- [111] Taraklı Belediyesi, (2011). Taraklı Certification as a Cittaslow, Taraklı.
- [112] Gökçeada Kaymakamlığı, www.gokceada.gov.tr, 20 Ağustos 2016.
- [113] Gülcemal, E., (2015), Gökçeada'nın Toplumsal ve Mimari Kısa Öyküsü (Arkitera, 30 Nisan 2015), www.arkitera.com/gorus/610/gokceada, 19 Ağustos 2016.
- [114] Duran, E., (2009). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Korunması: Gökçeada Örneği, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- [115] Gökçeada Belediyesi, (17.01.2015). İmaj Analizi, Çanakkale.
- [116] Özdemir, S., (2012). "Kırsal Kalkınmada Kırsal Turizmden Yararlanma Olanakları: Gökçeada Örneği", KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14 (23): 19-21.
- [117] Gökçeada Belediyesi, (17.01.2015). Planlama Araç ve Süreçleri, Çanakkale.
- [118] Gökçeada Rehberi, Gökçeada Mimarisi, www.gokceadarehberim.com/nm-Mimari-cp-94, 18 Ağustos 2016.
- [119] Dündar, M., (2015). "Gökçeada Türk Kültür Varlıkları", Turkish Studies: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 10 (6): 403-432.
- [120] T.C. Çanakkale Valiliği Web Sitesi, Anıtsal Yapılar, www.canakkale.gov.tr/tr/canakkale-rehberi/sit- Alanlari/anitsal-yapilar, 19 Ağustos 2016.

- [121] Cihangir, B., (2013), Cittaslow Sürecinde Yolun Neresinde! (Ada Haber, Gökçeada, 09.01.2013), www.adahaber17.com/haber/gokceada_1/gokceada-cittaslow-surecinde-yolun-neresinde/603.html, 20 Ağustos 2016.
- [122] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Gökçeada Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, (2013). Cittaslow Gökçeada Kitapçığı, Gökçeada.
- [123] Gökçeada Belediyesi, www.gokceada.bel.tr, 18 Ağustos 2016.
- [124] Ferek, E., (2016). Kıyı Alanlarının Planlanmasında Kentsel Tasarım Rehberinin Rolü: Muğla-Akyaka Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [125] Batırbek, C., (2010). Akyaka After 25 Years: Spatial and Conceptual Re-Readings In Architectural Discourse, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [126] Akyaka Belediyesi, www.akyaka.bel.tr, 28 Ağustos 2015.
- [127] Gökova-Akyaka'yı Sevenler Derneği, Biyolojik Çeşitliliğin Dünya Mirası Olmasının Gerekçeli Kararı, www.akyaka.org/download/biyolojik_cesitlik_web.pdf, 28 Ağustos 2016.
- [128] Gökova-Akyaka'yı Sevenler Derneği, www.akyaka.org, 28 Ağustos 2016.
- [129] Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Haziran Ayında Cittaslow - Uluslararası Yavaş Kentler Birliği'ne Üyelik Sertifikasını Alan Akyaka'nın Kent Konseyinden Haber Var (17.08.2011), www.bugday.org/portal/haber_detay.php?hid=4697, 28 Ağustos 2016.
- [130] Külçe, G., (2013). Evaluation of Organic Farming as a Sustainability Indicator for the Akyaka Region, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Çevre Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [131] Yenipazar Kaymakamlığı, Yenipazar'ın Yeri-Kuruluşu-Tarihçesi, <http://yenipazar.gov.tr/tarihce>, 7 Eylül 2016.
- [132] Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Orthosia, www.kulturvarliklari.gov.tr/tr,44839/orthosia.html, 31 Ağustos 2016.
- [133] Erden, M. Y., (2015). Marka Yaratma Süreci ve Yenipazar İlçesi için Bir Model Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [134] Vize Kaymakamlığı, www.vize.gov.tr, 2 Eylül 2016.
- [135] Vize Belediye Başkanlığı Fen İşleri Müdürlüğü, (2011). Sakin Kent Tanıtım Belgesi, Vize.
- [136] Çavdar, M., (2014). Kırklareli Vize'den Geç Antik - Bizans Dönemi Mimari Plastik Taş Eserler, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [137] T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, vd., (2009). 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı Raporu, İstanbul.
- [138] Vize Belediyesi, (2011). Cittaslow Application Document, Vize.
- [139] Vize Belediye Başkanlığı, (2011). Vize Kültürel Miras Sunumu, Vize.

- [140] Kırklareli Kültür Envanteri, www.kirklarelienvanteri.gov.tr, 2 Eylül 2016.
- [141] Duman,  ., (2007). Kırklareli İli Vize İlçesi K y k y Beldesi Toplumsal Yaşamı ve Geleneksel Konutları  zerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s.112-114.
- [142] Vize Belediyesi, (2012). Sakin  ehir Vize Sunumu, Vize.
- [143] Perşembe Kaymakamlığı, www.persembe.gov.tr, 14 Ağustos 2016.
- [144]  elik, A., (2002). Perşembe’de  ehirsel Gelişme, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [145] Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Perşembe, www.ordukulturturizm.gov.tr/TR,106770/persembe.html, 14 Ağustos 2016.
- [146] Bahtiyar Karadeniz, C., (2014). “Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Sakin  ehir Perşembe”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7 (29): 84-107.
- [147] Perşembe Belediyesi, www.persembe.bel.tr, 14 Ağustos 2016.
- [148] Halfeti Kaymakamlığı, www.halfeti.gov.tr, 28 Ağustos 2016.
- [149] Türkeli, H., (2012). Fırat’ın Dili Olsa. Zorunlu G   ve Yeniden Yerleşim Sürecinde Mekân - Kültür Etkileşimi: Halfeti  rne i, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [150] Gül, M., (2002). “Mısır Meml k larının Hudud Kalesi Rumkale ve Anadolu’da Meml k İzleri”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2): 359-366.
- [151] Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu M d rl  kleri, Şanlıurfa İli Halfeti İlçesi Sit Alanları, www.korumakurullari.gov.tr/TR,89674/sanliurfa-ili-halfeti-ilcesi-sit-alanlari.html, 20 Ağustos 2016.
- [152] Akın, N., (1999). “Güneydoğu’da Bir Son Nokta: Halfeti ve Birecik Barajı”, Mimarlık Dergisi, 290: 23-28.
- [153] Halfeti Belediyesi, www.halfeti.bel.tr, 28 Ağustos 2016.
- [154] Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Planlanan Projeler, www.urfakultur.gov.tr/TR,65482/planlanan-projeler.html, 29 Ağustos 2016.
- [155] Yalvaç Kaymakamlığı Web Sitesi, <http://www.yalvac.gov.tr>, 9 Eylül 2016.
- [156] Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2010). Isparta Kültür Envanteri, Cilt 2, Isparta.
- [157] Akkan,  ., (2006). Isparta Yalvaç Ka  Mahallesi Geleneksel Konut Dokusu Koruma ve Geliştirme  nerisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [158] Isparta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Aziz Paulus, www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR,71232/st-paul-aziz-paulus.html, 6 Eylül 2016.
- [159] Yalvaç Belediyesi, (2011). Yavaş  ehir Mükemmeliyet Koşulları, Değerlendirme Formu.

- [160] Semmens, J. ve Freeman, C., (2012). “The Value of Cittaslow as an Approach to Local Sustainable Development: A New Zealand Perspective”, *International Planning Studies*, 17(4): 353–375.

**ULUSLARARASI KORUMA BELGELERİ İLE İLGİLİ
ÇİZELGELER**

Çizelge	Çizelge Tanımı	Sayfa
Ek-1. 1	Uluslararası koruma belgeleri	204
Ek-1. 2	Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sınıflandırılması	207

Çizelge Ek-1. 1 Uluslararası koruma belgeleri

Uluslararası Belgenin Adı	Yılı	Yeri	Hazırlayan Kurum Adı	İçerik
Venedik Tüzüğü	1964	Venedik (İtalya)	ICOMOS	koruma ve onarım ilkeleri, kentsel mirasın korunması
Tarihi Kentsel Alanların Yenilenmesi Bildirgesi	1966	Levoca (Slovakya)	UNESCO	sürekli bakım, korumanın bölgesel planlamanın parçası olması, korumanın devletlerin sorumluluğunda ve yükümlülüğünde olması, katalog hazırlama
Tarihi Yapı Gruplarına Çağdaş Mimarinin Tanıtılması Üzerine Sempozyum Bildirgeleri	1972	Budapeşte (Macaristan)	ICOMOS	tarihi yapılar ve yeni mimari arasındaki uyum, özgünlük, koruma çalışmalarının mevzuata dayandırılması, deneyimlerin paylaşılması
Amsterdam Deklarasyonu	1975	Amsterdam (Hollanda)	ICOMOS	kentsel ve kırsal mirasın korunması, yüksek kalite çağdaş mimarlık, periyodik raporlama, bütünleşik koruma, tarihsel süreklilik, korumanın bölgesel planlamanın parçası olması, envanter hazırlama, sosyal, kültürel, yasal, teknik ve ekonomik boyut, etkin yasal ve yönetsel önlemler, katılım, finansal destekler, yerel yetkililerin sorumluluğu
Bruges Bildirgesi: Tarihi Kentlerin İyileştirilmesi için Yol Gösteren İlkeler	1975	Bruges (Belçika)	ICOMOS	her kentin özgün yönleri, korumanın sosyal boyutu, saygı, kamu yararı, planlamadaki sosyal ve ekonomik hedeflerle korumanın birlikteliği, korumada ekonomik kazanç ve maliyet dengesi
Küçük Tarihi Kentlerin Korunması Üzerine Uluslararası Sempozyum Bildirgeleri	1975	Rothenburg ob der Tauber (Almanya)	ICOMOS	küçük tarihi yerleşimin tanımı, günümüz tehditleri, devletin görevi, bölgesel politika ve yerel planlamada yeri, bilinçlendirme, girişimciliğe destek
Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolü ile İlgili Tavsiye Kararı	1976	Nairobi (Kenya)	UNESCO	yaşam şekli ve kimliğin anlatımı, modernleşmenin kentlerdeki etkileri, her kademedede planlama, katılım, mevzuat, koruma ve planlama birlikteliği, koruma planları, belgeleme, sürekli denetim, canlandırma aktiviteleri, kentsel düzenleme, kırsal planlama, ekonomik teşvik, eğitim, araştırma, işbirliği, karşılıklı değişim, deneyim paylaşımı

Çizelge Ek-1. 1 Uluslararası koruma belgeleri (devamı)

Uluslararası Belgenin Adı	Yılı	Yeri	Hazırlayan Kurum Adı	İçerik
Kültürel Turizm Tüzüğü	1976	Brüksel (Belçika)	ICOMOS	turizm ve anıt-sit birlikteliği, etkili politikalar, özgünlük, çeşitliliğin korunması, sosyokültürel yarar, bakım ve onarım, saygı, bilgi, eğitim, farkındalık, standartların belirlenmesi
Kırsal Mimari Miras Üzerine Tavsiye Kararı	1979	-	COE	farkındalık, bilinçlendirme, sosyal ve ekonomik kalkınma, faydalı ticari aktiviteler, kampanyalar, bölgesel planlamanın parçası
Küçük Yerleşimlerin Canlandırılması Üzerine Tlaxcala Deklarasyonu	1982	Tlaxcala (Meksika)	ICOMOS	katılım, devletlerin sorumluluğu, gelişmiş koruma yöntemleri, saygılı girişimler, medyanın yararlı kullanımı, bölgesel planlamanın parçası, geleneksel malzeme ve teknik kullanımı, uyumlu çağdaş malzeme, yayınlar ve deneyimler, fonlar, eğitim, komisyonlar kurulması, destek ve paylaşım
Mimari Mirasın Korunmasında El Sanatları Ticaretinin Teşviki Üzerine Tavsiye Kararı	1986	-	COE	zanaat eğitiminin geliştirilmesi, el sanatları ticaretinin kolaylaştırılması, inovasyon ve malzeme seçimi, personel ve bilgi değişimi
Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü	1987	Washington (ABD)	ICOMOS	tarihi belge ve geleneksel kent kültürü değerleri, devlet politikalarının ve bölgesel planlamanın parçası olması, kentin soyut ve somut bileşenleri, katılım, sistemli yaklaşım, koruma planı, sürekli bakım, uyumlu yeni işlevler, iyileştirme, tarihi dokuya saygılı yeni tasarımlar, ulaşım düzenlemesi, acil koruma, bilgilendirici programlar, uzmanlık eğitimleri
Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve İyileştirilmesi Üzerine Tavsiye Kararı	1989	-	COE	toplumsal belleğin korunması, planlama, teşvikler, gelişim politikaları, destekler, eğitim, mevzuat ile teşvik, personel teşviki, tanıtımlar.
Nara Özgünlük Belgesi	1994	Nara (Japonya)	ICOMOS	kültürel çeşitlilik ve miras çeşitliliği, kültürel ve toplumsal değerlere saygı, soyut ve somut anlatım biçimleri, tüm insanlık için olması, özgünlük, bilgi kaynaklarının güvenilirliği, belgeleme, bilgileri güncelleme
Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü	1999	Meksiko (Meksika)	ICOMOS	geleneksel mimari, insan eseri/zaman ürünü/işlevsel olması, kimlik, yapı geleneği, geleneksel yapı türüne bağlılık, geleneksel yapı ustalığı, halkın katılımı, finansal destek, belgeleme, kırsal miras ile koruma, sürdürülebilirlik, uyumlu yeni malzeme ve yeni işlev, farklı dönemlere saygı, eğitim, deneyim paylaşımı

Çizelge Ek-1. 1 Uluslararası koruma belgeleri (devamı)

Uluslararası Belgenin Adı	Yılı	Yeri	Hazırlayan Kurum Adı	İçerik
Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü: Kültürel Miras Değerine Sahip Alanlarda Turizmin Yönetimi	1999	Meksiko (Meksika)	ICOMOS	miras değerlerine saygılı turizm yönetimi, koruma ile ilgili programlar, girişimler ve teşvikler, katılım, turizm ile kültürel mirasın anlaşılması, turizm ile kültürel miras arasındaki etkileşimin sürdürülebilir yönetilmesi, koruma ve turizm planları, ev sahibi ve ziyaretçinin memnuniyeti, turizm teşvik programları, miras değerlerinin korunması ve sürdürülmesi
Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi	2003	Paris (Fransa)	UNESCO	kültürel çeşitlilik, yaratıcılık, kuşaktan kuşağa aktarım, kimlik, devamlılık, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller, şöenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, el sanatları geleneği
Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları	2003	Victoria Şelaleri (Zimbabve)	ICOMOS	çok disiplinlilik, koruma gereklilikleri, güvenlik koşulları, hassas çalışma, organizasyon, uygun fonlar, maliyet verimliliği, kapsamlı iş planı, analizler, çok güvenlik az müdahale, müdahale planı, değiştirilebilir müdahaleler, bütünleşik plan, değişim yerine onarım, kontrol, izleme, belgeleme, saklama
Yerin Ruhunun Korunması Üzerine Quebec Deklarasyonu	2008	Quebec (Kanada)	ICOMOS	soyut ve somut mirasın birlikte korunması, yaşamsal, sosyal, spiritüel boyutlar, çok disiplinli, özel yönetim planları, stratejiler, iletişim ve katılım, nesiller ve kültürler arası iletim, eğitim programları, yasal politikalar, çağdaş dijital teknolojiler, toplum ile işbirliği
Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valletta İlkeleri	2011	Valletta (Malta)	ICOMOS	değişim, müdahale kriterleri ve öneriler, korunması gereken öğeler, yeni işlevler, çağdaş mimarlık, kamusal mekan, olanaklar, ulaşım, turizm, riskler, enerji tasarrufu, katılım, koruma planı, yönetim planı
Kültürel Önemi Olan Yerlerin Korunması İçin Tüzük, Burra Tüzüğü	2013	Burra (Avustralya)	ICOMOS	önemin anlaşılması, yerin anlaşılması, kültürel önemin değerlendirilmesi, politikanın geliştirilmesi, tüm öğelerin ve konuların tanımlanması, politikanın geliştirilmesi, yönetim planının hazırlanması, politikaya göre yönetim, yönetim planının uygulanması, sonuçların izlenmesi ve planın gözden geçirilmesi, tüm paydaşların ve halkın katılımı

Çizelge Ek-1. 2 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sınıflandırılması

Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkelerin Sınıflandırılması	
Başlıklar	İlkeler
TANIM	Tarihi kentler ve kentsel alanlar: Toplumsal gelişimini ve onun kültürel kimliğini ifade eden mekansal oluşumlardır. Kentsel örüntüler, mimari elemanlar, peyzaj, arkeolojik kalıntılar, manzaralar, silüetler, manzara çizgileri ve simgesel alanlar gibi somut öğeler ile tarihi değerlerin özlerini oluşturan aktiviteler, sembolik ve tarihi işlevler, kültürel pratikler, gelenekler, anılar ve kültürel referanslar gibi somut olmayan öğelerden meydana gelirler ^[60]. Kentsel koruma: Tarihi kentlerin ve kentsel alanların korunması, konservasyonu, iyileştirilmesi, canlandırılması, bakımı, sürdürülmesi, gelişimi ve çağdaş yaşam koşullarına uyumu ile ilgili gerekli işlemleri içerir ^[60]. Korunmuş kentsel alan: Bir korunmuş kentsel alan, bir kentin bir tarihi döneminin ya da gelişiminin aşamasını yansıtan herhangi bir parçasıdır. Anıtları ve korunan alandaki kültürel değerleri gösteren yapıların bulunduğu özgün kentsel dokuyu içerir ^[60]. Tampon bölge: Korunan alanın kültürel değerlerini, çevresindeki aktivitelerin etkisinden koruyan, koruma alanının dışında tanımlanmış alandır ^[60]. Genius Loci (Yerin ruhu): Somut ve somut olmayan, yerin kimliğini, anlamını, duygusunu ve gizemini veren fiziksel ve manevi öğeler olarak tanımlanır ^[59]. Koruma planı: Miras koruması için kullanılan ve aynı zamanda çağdaş yaşamın ihtiyaçlarına cevap veren tüm stratejileri ve araçları detaylı olarak gösteren bir belgedir. Yasal, finansal, yönetsel ve koruma belgelerini, ayrıca koruma ve izleme planlarını içerir ^[60].
FARKINDALIK-SAYGI	Farkındalık (yerel halk, esnaf, ziyaretçi, turizm yetkilileri): Kent sakinlerinin ve kente gelen konukların kentsel ve doğal mirasın farkında olması, önemini ve koruma gereksinimini anlaması ve anlatması ^[44], ^[56] Yerel halkta koruma bilincinin oluşturulması ^[44] Tarihi çevrenin öneminin anlaşılması ^[61] Saygı: Kültürel miras sürdürülürken, kentte yaşayanların haklarına, gelenek ve isteklerine ve kültürel çeşitliliğe saygı duyulması ^[45], ^[46], ^[54] Kente gelen ziyaretçilerin kentteki miras değerlerine, ev sahibi toplumun taleplerine, geleneklerine, kent peyzajı ve kültürüne saygılı olması ^[56]
YASAL ÖNLEMLER	Ulusal, bölgesel ve yerel planlama: Koruma politikalarının, ulusal, bölgesel ve yerel planlamaların temel amaçlarından biri ve bütünleyici bir parçası olması ^[44] (tüm planlama kademelerinde, ulusal, bölgesel ve yerel yetkililerin işbirliği, fikir ve bilgi alışverişi içinde ^[44], kentsel ve doğal miras bileşenlerini korumak ve sürdürmek amacıyla yasal, teknik, ekonomik ve sosyal önlemler alınması ^[47]) Bölgesel boyuttaki politikaların, küçük tarihi yerleşimlerin ihtiyaçlarını dikkate alması ve kendine özgü yapılarını, kentsel ve doğal miraslarını sürdürerek korunmalarını sağlaması ^[46] Yerel düzeyde yapılan tüm planlarda kentin mevcut boyutuna uymanın, özelliklerine, mimari mirasına ve peyzaj ile olan ilişkisine saygı göstermenin, tüm kent dokusu boyunca kentsel boşlukların, sokakların ve meydanların kendilerine özgü görsel niteliklerini sürdürmenin, tarihi öğelerin zarar görmesinden kaçınmanın ve kullanılmayan metruk yapılar için yeni uygun işlevler aramanın hedeflenmesi ^[46] Kırsal alanların gelişimi: Bölgesel planlama politikalarının hem kentsel hem de kırsal mirasın korunmasıyla ilgili yasalar göz önünde bulundurularak oluşturulması ^[53] (kırsal yerleşimlerin korunmasını ve dengeli gelişimini amaçlayan köy, kasaba ve kent planlamasına eşit değer verilen bölge planlamasının varlığı) ^[49] Bütünleşik altyapılar: Nüfusun sosyo-ekonomik koşulları ve yaşam kalitesi göz önünde bulundurularak kentsel ve doğal mirası korumaya yönelik bütünleşik altyapılar sağlanması ^[50]

Çizelge Ek-1. 2 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sınıflandırılması (devamı)

Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkelerin Sınıflandırılması	
Başlıklar	İlkeler
YASAL ÖNLEMLER (devamı)	Somut olmayan kültürel miras: Somut olmayan kültürel mirasın tüm planlama kademelerinde dikkate alınması ^[59] Sosyal yaşama saygı: Koruma politikalarında ön görülen her eylemde sosyal boyutun hiç bir zaman göz ardı edilmemesi, toplum yapısında köklü değişiklik yapmaması ve kamu yararı gözetilmesi ^[44] Toplumun dönüşümüne ve ayrışmasına neden olabilecek kentsel gelişmelere karşı koruyucu önlemler alınması ve sürdürülebilir çözümler üretilmesi ^[59] Yerin ruhu ve kimlik: Yerin ruhuna ve kimliğine zarar verebilecek öğeleri engellemek için uzun vadeli stratejik planlar geliştirilmesi ^[59] Danışmanlar ve kaynak kişiler: Farklı disiplinlerden gelen uzmanlardan oluşan danışmanlıklar ve yerel halktan kaynak kişiler oluşturulması ^[59] Yayın ve arşiv: Koruma eylemlerinin yasal sonuçlarının halka açık olması; resmi bir görevli tarafından kayıt altına alınması ^[47]
TEŞVİKLER (Finansal Teşvik)	Finansal kaynak ve destekler: Tarihi kent ve yapıların korunması ve sürdürülmesi için finansal kaynak ve desteklerin sağlanması ^[44] (mal sahibi ve kullanıcılara devlet yardımı, hibe, fon, kredi ve vergi kolaylığı) ^[47] Finansal yardım yapılan kişilerin (tarihi yapı sahibi özel ve tüzel kişilerin) kamu yararı gözetten tutumlar sergilemesi (yapıların ziyarete açık olması, park ve bahçelerin gezilebilir olması, fotoğraf çekilebilmesi, vb.) ^[47] Kamu ve özel finans ajansları: Tarihi alanların korunması ile ilgili kamu ve özel finans ajanslarının, kar amacı gütmeyen derneklerin kurulmasının teşvik edilmesi ^[47] Yerel Girişimler: Kültürel ve doğal mirasın korunması ve sürdürülmesi amacıyla açılan yeni iş alanlarının, yerel girişimlerin ve istihdamın desteklenmesi ^[53] Yerel girişimlerin yerel halkın yaşam şekline ve geleneklerine saygılı olması ^[50] Geleneksel malzeme üreten işletmelerin varlıklarını sürdürmeleri ve yenilerinin açılmalarının desteklenmesi ^[51] Geleneksel el sanatları ve teknikleri: Yerel el sanatları ve teknik becerilerin sürdürülmesi, bu alanda yeni iş alanlarının yaratılması. Özellikle gençlerin yerel el sanatları alanında istihdam edilmesi ^[51] El sanatları ticaretinin canlandırılması ^[51]; ödüller ile geleneksel yapım tekniklerinin ve ticaretinin canlılığının teşvik edilmesi ^[50] Geleneksel yapı malzemelerinin bulunabilmesi ve geleneksel el işçiliği ve tekniklerin kullanımının devamını garanti altına alacak girişimlerde bulunulması ^[44] Kırsal alanların gelişimi: Kırsal alanların korunmasına katkı sağlayan ticari aktivitelerin desteklenmesi ^[49] (çiftliklerin modernizasyonu, yeni iş ve zanaat endüstrisi tesislerini teşvik eden girişimler, turistik tesisler ve kırsal tatil konaklamaları) ^[53] Onur ve finansal ödüller ve teşvik: Koruma alanında başarılı proje ve uygulamalar için onur ve finansal ödüllerin verilmesi ^[47]

Çizelge Ek-1. 2 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sınıflandırılması (devamı)

Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkelerin Sınıflandırılması	
Başlıklar	İlkeler
TEŞVİKLER (Sosyal Teşvik)	Sosyal yaşama saygı: Koruma politikalarının sosyal yaşam ile bütünleşmesi ^[44] Katılım: Koruma çalışmalarının her aşamasında kent sakinlerinin işbirliği ve katılımının teşvik edilmesi ^{[44], [47], [50], [52], [55], [59], [60], [61]} Bilgilendirme: Yerel yönetim yetkililerinin, kültür ve doğa varlıkları, somut olmayan miras ve koruma çalışmaları hakkında halkı anlaşılır bir dille bilgilendirmesi, katılımını organize etmesi (halk toplantıları, sergiler, halk oylamaları, interaktif ve sanal iletişim araçlarının kullanımı gibi yöntemler ile anlatımlar, ritüeller, etkinlikler, geleneksel deneyimler gibi enformel ve eğitim programları, dijital veri tabanları, multimedya sunumları gibi formel iletişim yollarının teşvik edilmesi) ^{[44], [47], [59]} Farklı disiplinden uzmanların katılımı: Farklı disiplinlerden uzmanların katılımının teşvik edilmesi ^[50] Sivil toplum kuruluşları: Koruma alanında gönüllü gruplar ve kar amacı gütmeyen kuruluşların kurulması ^[44] Yerel ve geleneksel pratikler ve etkinlikler: Yerel topluluğun yaşam şeklini tanımlayan kullanım ve eylemlerin, geleneksel pratiklerin sürdürülmesi ^[60] Farklı kültürlerin birlikteliği ve kültürel çeşitlilik: Farklı kültürlerin birlikteliğine saygı duyulması ^[61] Yerel nüfusun korunması ^[60] Nesiller arası eşitlik ve iletim: Nesiller ve kültürlerarası eşitlik ve iletim ^{[59], [61]} Gençlerin katılımı ve istihdamı: Gençlerin ve farklı kültürel grupların koruma çalışmalarının her aşamasında yer almasının desteklenmesi ^{[44], [59]}
TEŞVİKLER (Araştırma ve Eğitim Teşvikleri)	Eğitim (halk, yetkililer, uzmanlar, öğrenciler, gençler): Koruma alanında nitelikli uzmanların yetiştirilmesi ^[44]; koruma ile ilgili tüm meslek gruplarına belirli aralıklarda uzmanlık eğitimi sunulması ^[52]; bu alanda kamu yetkililerinin eğitiminin teşvik edilmesi ^[47] Kamunun farkındalığını arttırmak için kültürel ve doğal miras alanında eğitim programlarının geliştirilmesi ^[44] (geleneksel yapım teknikleri, malzemeler ve zanaatları korumalarına yardımcı olacak nitelikte ^[55]) Okullarda küçük yaştan başlayarak, bütün kentlileri bilgilendiren eğitim programlarının hazırlanması ^[52] Endüstrileşme nedeniyle işlerini yapamayan zanaatkar ve yapı ustalarının eğitiminin teşvik edilmesi ^[47] Geleneksel el sanatları ve teknikler: El sanatları eğitiminin teşvik edilmesi ^[51] Genç kuşaktan yerel zanaatkarlar ve yapı ustalarının yetiştirilmesi ^[55]

Çizelge Ek-1. 2 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sınıflandırılması (devamı)

Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkelerin Sınıflandırılması	
Başlıklar	İlkeler
TEŞVİKLER (Araştırma ve Eğitim Teşvikleri) (devamı)	Araştırmalar: Koruma alanlarında araştırmaların teşvik edilmesi ^[47] Farklı disiplinlerden oluşan uzman araştırma gruplarının kurulması ^[59] Üniversiteler ve ilgili sivil toplum örgütlerinin, yerel halkın farkındalığını arttıran, araştırmalar yapan, programlar tavsiye eden ve kent mirasının korunmasından sorumlu komisyonlar kurması ^[50]
TEKNİK VE YÖNTEMLER	Çağdaş bilim ve teknikler: Kültürel ve doğal değerlerin araştırılması, korunması ve sürdürülmesinde siyasi ve ekonomik çıkarlar gözetmeksizin tüm çağdaş bilim ve tekniklerden yararlanılması ^[41]
TEKNİK VE YÖNTEMLER Belgeleme ve Analiz Çalışmaları	Analiz çalışmaları, belgeleme ve alan keşfi: Koruma çalışmalarından önce araştırma ve analiz çalışmaları, belgeleme, alan keşfi yapılması (fiziki analizler, belgelemeler, sözlü ve diğer kanıtlar, uygun bilgi, beceri ve disiplinlerden yararlanma; bölgesel, kentsel ve yapısal ölçekte) ^{[44], [47], [52], [61]} Yayın ve arşiv: Tüm belgeleme, analiz ve müdahale çalışmalarının, açıklayıcı raporların ve belgelerin sunulması ^[55], halkın kullanımına açık arşivlerde saklanması ^[58], sonuçlarının güncel tutulması ve düzenli olarak gözden geçirilmesi ^[61]
TEKNİK VE YÖNTEMLER Koruma ve Restorasyon İlkeleri (Kent Ölçeğinde)	Doğal kaynaklar: Doğal kaynakların zarar görmemesi ^[60] Tarihi kentlerin çağdaş yaşam koşullarına göre değişimi sırasında, doğal ve tarihi çevre niteliklerinin sürdürülmesi, hava, su, toprak kalitesinin geliştirilmesi, yeşil alanlarının arttırılması ile erişilebilirliğinin teşvik edilmesi ve doğal kaynaklar üzerindeki fazla baskıdan kaçınılması ^[60] Çevresel zararlar: Tarihi ve doğal çevrelerin, birtakım teknolojik, sosyal, ekonomik gelişmelerden kaynaklanan her türlü kirlilik, yüksek ses, titreşim gibi çevresel zararlar ^[47] ile doğal afetlere karşı korunması ^{[52], [60]} Enerji tasarrufu: Enerji verimliliğinin geliştirilmesi ve kirleticilerin azaltılması ^[60] Enerji israfından kaçınılması ^[60] Yenilenebilir enerji kaynakları: Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının arttırılması ^[60] İklimsel değişim: Küresel boyutta iklimsel değişimin farkında olunması ^[60] Görsel, ışık, görüntü kirliliği: Görsel kirliliğe neden olan direklerin, elektrik kablolarının, televizyon antenlerinin, tabelaların, vb. kaldırılması için uygun önlemler alınması ^[47] Posta kutuları, işletmeler, reklamlar, ticari tabelalar, kaldırımlar ve kentsel mobilyaların, tarihi çevreye uyumlu bir şekilde özenle planlanması ve kontrol edilmesi ^[47] Vandalizm: Vandalizme karşı özel önlemler alınması ^[47]

Çizelge Ek-1. 2 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sınıflandırılması (devamı)

Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkelerin Sınıflandırılması	
Başlıklar	İlkeler
TEKNİK VE YÖNTEMLER Koruma ve Restorasyon İlkeleri (Kent Ölçeğinde) (devamı)	Turizm gelişimi: Tarihi kentlerde turizm gelişiminin, tarihi yapıların ve açık alanların iyileştirilmesine, yerel halkın kimliğine, kültürüne, gündelik yaşamına ve geleneksel pratiklere saygı duyulmasına ve çevresel niteliklerin korunmasına dayanması ^[60] Turizmden kaynaklanan olumsuz etkilere karşı koruma ve yönetim planlarında önlem alınması ^[60] Yollar (araç, yaya) ve otopark alanları: Yeni araç yollarının, tarihi kente dahil olmaması ancak ona ulaşımı kolaylaştırması ^{[52], [60]} Mevcut taşıt yollarında trafiğin denetlenmesi ^[52] Otopark alanlarının tarihi dokuya zarar vermeyecek şekilde düzenlenmesi ^[52] (tercihen koruma alanlarının dışına eğer mümkünse tampon bölgenin de dışına yerleştirilebilir ^[60]) Yaya yollarının teşvik edilmesi, yürüyüş rotalarının oluşturulması ^[47] Ulaşım sistemleri: Sürdürülebilir, kirletici olmayan ulaşım sistemlerinin tanıtılması ^[60] Toplu taşıma hizmetinin sunulması ^[47] (Hafif raylı ulaşım sistemi, servis ile ulaşım gibi) ^[60] Metro gibi ulaşım altyapılarının, tarihi ya da arkeolojik dokuya ya da onun çevresine zarar vermeyecek şekilde planlanması ^[60] Büyük altyapı uygulamaları: Büyük altyapı uygulamalarının, tarihi yapıların karakterine zarar vermemesi ^[44] Yeşil alanlar ve kamusal açık alanlar: Kentsel yeşil alanların kentsel ısı adaları yaratılmadan yapılması ^[60] Kamusal açık alan ve yapılı çevre arasında denge kurulması ^[60] Arkeolojik çalışmalar: Arkeolojik araştırmaların sürdürülmesi ve arkeolojik kalıntıların uygun bir şekilde korunması ^[52] Koruma planı: İlgili tüm disiplinlerden uzmanların halkın katılımını sağlayacak bir anlayış ile koruma planı hazırlaması ^{[44], [47], [52], [60]} (koruma planının yasa tarafından atanmış yetkililer tarafından onaylanması ^[47]) ve tüm müdahalelerin koruma planlarının ön gördüğü biçimde projelendirilmesi ^[58] (Koruma planı kabul edilinceye kadar, tarihi yapı ve çevreler ile ilgili tüm karar ve uygulamaların Venedik Tüzüğü’nde belirtilen ilkelere göre gerçekleştirilmesi ^[52]) Kentsel gelişim ve dönüşüm programları: Kentsel gelişim ve dönüşüm programlarının tarihi yapılara ve bu yapıların öğelerine karşı saygılı olması ^[47]

Çizelge Ek-1. 2 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sınıflandırılması (devamı)

Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkelerin Sınıflandırılması	
Başlıklar	İlkeler
TEKNİK VE YÖNTEMLER Koruma ve Restorasyon İlkeleri (Yapı Ölçeğinde)	Tarihi yapıların (anıtsal, yöresel sivil mimari) korunması: Tüm tarihi yapılarda, –belgelenmeden ve projelendirilmeden zorunlu haller dışında hiçbir eylem yapılmaması ^[58] –çağdaş yaşam koşullarına cevap veremedikleri takdirde, yıkıp yenisini yapmak yerine, yapının iyileştirilmesinin ^[44]; değişim yerine ise onarımın tercih edilmesi ^[58] –eğer zorunlu ise, kültürel önemini azaltmayacak şekilde mümkün olduğu kadar az değişiklik yapılması, değişikliklerin geri dönüştürülebilir olması ^[58], ^[61] –bulunduğu tarihi çevrenin, yapının ve malzemenin niteleyici özelliğinin değiştirilmesinden kaçınılması ^[58] –özgün konumunun sürdürülmesi; müdahaleler sırasında bulunduğu ortamın tüm unsurları ile sürdürülmesine engel olunmaması ^[61] –özel koşullar dışında farklı döneme ait tüm öğelerinin yerinde korunması ^[41], ^[61] –yapılan tüm müdahalelerin, yapının biçimine, tekniğine ve tarihi değerine uyumlu olması ve geleceğe, geçmiş ve günümüzdeki durumları ilgili kanıtlar bırakması ^[58] –onarımında kullanılacak geleneksel ya da çağdaş teknik ve malzemelerin seçiminin her durumda değerlendirilmesi; mevcut yapıya daha az zarar veren ve miras değerlerine en uygun olanının tercih edilmesi ^[58] Anıtsal yapılarda, –gerekli durumlar dışında yerinin değiştirilmemesi; bütününe ve bir kısmının taşınmaması ^[47] –çevresindeki yapıların yıkılarak tek başına bırakılmaması ^[47] –farklı dönemsel etkilere, onarım sırasında saygı gösterilmesi ve sürdürülmesi ^[41] –geleneksel tekniklerin yetersiz kaldığı yerlerde, bilimsel olarak geçerliliği sağlanmış çağdaş teknikler kullanılması ^[41] –yararlı bir toplumsal amaç için kullanılması ^[41] Yöresel mimaride, –geleneksel yapıların oluşturdukları tarihi çevrenin bir bütün olarak sürekli bakım ve onarım ile korunması ^[55] –geleneksel yerleşimin bütünlüğüne, karakterine ve biçimine saygı göstererek yaşam kalitesinin artırılması ve yeni işlevlerin uyarlanması ^[55] –onarım sırasındaki çağdaş uygulamaların, kültürel değerlerine ve geleneksel karakterlerine, konumlarına, fiziksel ve kültürel çevreyle ilişkilerine ve birbirlerine göre olan düzenlenişlerine saygı göstermesi ^[55] –zaman içindeki değişimlerine ve dönem müdahalelerine saygı duyulması, onların da geleneksel mimari özelliklerini yansıtan unsurlar olarak değerlendirilmesi ^[55] –geleneksel malzeme, teknik ve değerlerin bilinmesi ve sürdürülmesi ve yerel toplumun hafızasında canlı tutulması ^[50] –yerel malzemelerin ve geleneksel tekniklerin sürdürülmesinin tercih edilmesi ancak herhangi bir yeni çalışmanın zamanımızı yansıtmaması gerektiği ilkesi ile çatışmaması ^[50] –(yöresel mimarinin ifadesinde süreklilik varsa) geleneksel malzeme ve tekniklerin kullanılması ^[50] –(yöresel mimarinin ifadesinde süreklilik yoksa) kullanılacak yeni malzemelerin, görsel bütünlüğe zarar vermemesi, yerel koşulların ve yerel yaşam biçiminin gerekliliklerini karşılaması ^[50] Çağdaş yaşam koşullarına uyum: Tarihi kentlerin çağdaş koşul ve ihtiyaçlara uyum sağlayarak sürdürülmesinde kentin dokusuna, yapısına, özgünlüğüne ve tarihine saygı duyulması; yerleşimin yoğunluğu ve boyutlarının korunması ^[45]

Çizelge Ek-1. 2 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sınıflandırılması (devamı)

Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkelerin Sınıflandırılması	
Başlıklar	İlkeler
TEKNİK VE YÖNTEMLER Koruma ve Restorasyon İlkeleri (Yapı Ölçeğinde) (devamı)	Tarihi çevrede çağdaş mimari uygulamalar: Tarihi çevrede yer alan çağdaş mimari uygulamaların, –mevcut mekansal biçimlenişe ve kentin geleneksel morfolojisine saygı duyması; ölçek ve parsel boyutlarına özen göstermesi ^[52] –kenttin yoğunluğunu attıracak nitelikte olmaması ^[44] –içinde bulunduğu tarihi çevrenin kültürel önemine değer vererek ve onu çok fazla etkilemeden kolaylıkla ayırt edilebilecek nitelikte inşa edilmesi ^[61] –tarihi dokuyla ister benzerlik ister zıtlık sergilesin uyum ve estetiğe özen göstermesi ^[47] –mevcut mimariyi olumsuz olarak etkilemeden yerin ruhunu kucaklayan yaratıcılığa izin vermesi ^[60] –yüksek kalitede olması ^[44] –zamanının ve mekanının mimari eğilimlerinin geçerli anlatımına saygı duyması ^[60] –enerji verimli olması ^[60] –projelendirme ve inşaat faaliyetlerinden önce kentsel ve tarihi çevre analizlerinin yapılması ^[47] –tarihi çevreye ait perspektiflere, görünüşlere, odak noktalarına ve görsel koridorlara saygı duyması ^[60] Yeni gelişen alanlar: Kent çevresindeki yeni gelişen alanların tarihi alanlar ile uyum içinde bütünleşmesine özen gösterilmesi ^[47] (yeni yapılaşma alanlarına doğru olan ve onlardan gelen görüş açılarının tanımlanması, çalışılması ve sürdürülmesi ^[60]) Yeni işlevler: Kente ve kent öğelerine tanımlanan yeni işlevlerin, –yerel halkın sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap vermesi ^[52] –bir taraftan sürdürülebilir gelişim ihtiyacını karşılarken, diğer taraftan tarihi kentsel yerleşimin karakteri, ekonomik ve toplumsal ortamı ile uyum içinde olması ^{[52], [60]} –alanın özgün doğasına, tarihi niteliklerine ve biçimlenişlerine zarar vermemesi ^{[47], [52]} –kent ölçeğinde alınan koruma kararlarına uygun olarak sürdürülebilir ve değiştirilebilir olması ^[61] Sürekli bakım: Tarihi yapı ve alanların kültürel öneminin sürekliliği için sürekli bakım ile korunması ^{[44], [52], [58], [60], [61]} Yöntem, teknik ve malzemeler ile ilgili katalog: Bilimsel kurullar tarafından koruma uygulamalarında kullanılabilecek yöntem ve teknik, malzeme ile ilgili katalogların hazırlanması ^[44] Multi disiplinli çalışmalar: Koruma çalışmalarının, çok disiplinli uzman ekip tarafından gerçekleştirilmesi ^[55]
YÖNETİM	Yönetim planı: Tarihi kent ile ilgili tüm unsurlar ve konular tanımlandıktan, ihtiyaçlara ve koşullara uygun bir koruma politikası geliştirildikten sonra yönetim planının hazırlanması ^[61] (her tarihi kentin ve kentsel alanın türüne ve özelliklerine ve onun kültürel ve doğal bağlamına göre, geleneksel yaşam şekli ile bütünleşmiş ve mevcut diğer kentsel ve bölgesel planlama araçları ile işbirliği içinde ^[60]) ve sonuçlarının sürekli izlenmesi ^[61] Rekabet ve çatışma riski olan ve farklı gruplar tarafından paylaşılan alanlarda özel yönetim planlarının hazırlanması, stratejilerin çok kültürlü toplumların çoğulcu yaklaşımına göre yapılması ^[59]

Çizelge Ek-1. 2 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin sınıflandırılması (devamı)

Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkelerin Sınıflandırılması	
Başlıklar	İlkeler
İZLEME-DENETİM	İzleme-denetim: Koruma sürecinin her aşamasında ve kademesinde sürekli izleme ve denetim yapılması ^[61]
BİLGİ-DENEYİM PAYLAŞIMI	Bilgi ve deneyim paylaşımı: Kültürel ve doğal miras konusunda uluslararası kurumların, devletlerin, yerel yönetimlerin, özel ve kamu kuruluşlarının, üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin, vb. birbirleri ile her türlü bilgi, deneyim, bilimsel ve teknik çalışmaları paylaşması ^{[44], [47]} Karşılıklı seyahat ve çalışma ortaklıkları: Karşılıklı çalışma ve seyahat ortaklıkları kurulması ^[47] Değişim programları: Bilimsel, teknik ve idari personel için değişim programlarının teşvik edilmesi ^[47] Uzmanlık ve deneyim aktarımı için ^[55] uygulamalı eğitim veren merkezler arasında değişim programlarının sağlanması ve bilgi alışverişi yapılması ^[51] Destek ve yardım: Uluslararası kuruluşların hazırladığı belgelere imza atan tüm paydaşların birbirlerine destek ve yardım sağlaması ^[50] İşbirliği: Koruma çalışmalarında etkili işbirliğinin kurulması ^[50] Ortak hareket: Kirlilik gibi kentsel mirasa zarar veren birtakım unsurlara karşı paydaşların ortak hareket etmesi ^[47] Yayın ve arşiv: Koruma ile ilgili kayıtların kalıcı bir arşivde tutulması, halka açık olması ve kültürel olarak uygun bir yerde bulunması ^[61] Çalışmalarda kazanılan tüm deneyimlerin yayımlanması ^[47]

ULUSLARARASI CITTASLOW TÜZÜĞÜ

ULUSLARARASI CITTASLOW TÜZÜĞÜ (2014)	
ANA MERKEZ	Orvieto - Orvieto Belediye Binası - İtalya
KURULUŞ TARİHİ-YERİ	15 Ekim 1999 tarihinde Orvieto - İtalya 17 Mart 2001 tarihinde Greve in Chianti - İtalya (resmi)
İLKELER	Kent yönetimi için çözümlerin araştırılması, denenmesi ve uygulanması yoluyla iyi yaşam kültürünü teşvik etmek ve yaymak.
DEĞERLER	Dirençli (resilient) mikroekonominin oluşturulmasına ve Cittaslow ağı (network) arasında iyi uygulamaların değiş tokuş edilmesine önem verir; bugün ve gelecek nesiller için, kentler ve onun bölgeleri arasında, kültürel, çevresel, sosyal ve ekonomik boyutta, yerel topluluklardaki vatandaşlık eylemlerini teşvik eder.
LOGO/MARKA	İsim başka dile çevrilemez ve logonun bir parçasıdır.
RESMİ DİL	İtalyanca ve İngilizce

Uluslararası Cittaslow Tüzüğü (devamı)

BÜTÇE	Ortak Uluslararası Fon, •Yıllık kayıt ödemeleri ve üyelik ücretleri •Bütçe fazlalıkları tarafından oluşturulan yedek fonlar •Bağışlar ve hibeler •Kamu ve özel kuruluşlardan destekler •Ekonomik ya da ticari aktivitelerden gelen, üye ya da üye olmayanlara hizmet için ödemelerle oluşturulan gelirlerden oluşur. Ayrıca, her Ulusal Koordinasyon Grubu, kendi ortak nakit fonunu oluşturabilir.
KATILMA ŞARTLARI	•Nüfusu 50.000'den fazla olmayan kentler birliğe katılabilirler. •(Eğer mevcut ise Ulusal Koordinasyon Komitesinin önerisi ile) Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından kentlerin üyelik başvuruları kabul edilir. Üyelik statüsü, kayıt parasının ödenmesinin ardından dört ay içinde verilir. •Üyelik başvurusunda, aday üye, birliğin tüzüğünü tamamen kabul ettiğini beyan etmek zorundadır. Katılma, geri çekilme ve atılma prosedürleri, Cittaslow yönetmelikleri tarafından yönetilir. •Birliğe, üye kent, Cittaslow destekçileri veya Cittaslow arkadaşları olarak katılınabilir.
ÜYELER	Üyeler, üyelik şartlarını ve yönetmeliklerini yerine getirerek birliğe kabul edilen kentlerden oluşur. Her üye, kendi sınırları içinde ve vatandaşları arasında, Cittaslow Birliği'nin ilkelerini uygulama sorumluluğunu kabul eder. Cittaslow Birliği'nin ilkeleri, amaçları, felsefesi ve değerleri ile çatışan ya da onun imajına zarar verebilecek davranışlarda bulunulmamalıdır. Eğer bir üye, bu kuralları çiğnerse, Koordinasyon Komitesi, derhal üyelikten çıkarmayı görüşebilir.

Uluslararası Cittaslow Tüzüğü (devamı)

CİTTASLOW DESTEKÇİLERİ (SUPPORTERS OF CİTTASLOW)	Cittaslow destekçileri, birliğin aktivitelerini ve yaşamını destekleme ve alanlarındaki Cittaslow projelerini teşvik etme isteğinde olan kamu kuruluşlarıdır. (Bölge yönetimleri, il/ilçe yönetimleri, yerel ve merkezi yönetimler, belediyeler birlikleri, vb.) Cittaslow destekçisi olabilmek için, koordinasyon komitesine aşağıdaki maddeler bildirilmelidir: •Katkı miktarları •Cittaslow aktivitelerini destekleme nedenleri •Karşılıksız hizmet destekleri •Belirli projeler için finansal destekler •Teknik ve bilimsel işbirlikleri •Himayeleri Cittaslow destekçisi olmak isteyen kuruluşların amaçlarını ve niyetlerini, teklifi Cittaslow Uluslararası Ofisi'ne sunacak olan Cittaslow ulusal koordinatörüne ya da üye kentin belediye başkanına bildirilmesi gereklidir. Eğer ulusal bir komite varsa, üyelik başvurusunun %80'i Ulusal Koordinasyon Merkezi'ne, %20'si ise Uluslararası Koordinasyon Merkezi'ne; eğer ulusal bir komite yoksa, %100'ü Uluslararası Koordinasyon Merkezi'ne aktarılacaktır. Cittaslow destekçilerinin üyelik ücreti, normal üye kent ücretlerinin en yükseğine denktir.
CİTTASLOW ARKADAŞLARI (FRIENDS OF CİTTASLOW)	Cittaslow arkadaşları, kültürel ve bilimsel kurumları, ekonomi ve ticaret odalarını, kar amacı gütmeyen profesyonel ve ticari birlikleri, üretim ve hizmet sektöründeki özel ve kamu işletmelerini, turizm ve tarım sektörlerini kapsar. Bu kurumlar, birliğin aktivitelerine aşağıdakiler yoluyla katkı sağlayabilirler: •Para yardımı •Karşılıksız hizmet destekleri •Belirli projeler için finansal destek •Teknik ve bilimsel işbirliği Teklifler, Ulusal ya da Uluslararası Koordinasyon Komitesi'ne sunulabilir ya da Cittaslow Destekçileri tarafından önerilebilir.

Uluslararası Cittaslow Tüzüğü (devamı)

CİTTASLOW ARKADAŞLARI (FRIENDS OF CİTTASLOW) (devamı)	Cittaslow arkadaşları olmak isteyen kuruluşların amaçlarını ve niyetlerini, teklifi Cittaslow Uluslararası Ofisi'ne sunacak olan Cittaslow ulusal koordinatörüne ya da üye kentin belediye başkanına bildirilmesi gereklidir. Ulusal Koordinasyon Merkezi, Uluslararası Koordinasyon Merkezi'ne üyelik kabul önerisini sunar. Uluslararası Koordinasyon Merkezi, kararını tekliften itibaren 3 ay içinde bildirir. Eğer ulusal bir komite varsa, üyelik başvurusunun %80'i Ulusal Koordinasyon Merkezi'ne, %20'si ise Uluslararası Koordinasyon Merkezi'ne; eğer ulusal bir komite yoksa, %100'ü Uluslararası Koordinasyon Merkezi'ne aktarılacaktır. Cittaslow destekçilerinin üyelik ücreti, normal üye kent ücretlerinin en yükseğine denktir. Cittaslow arkadaşları, kendi imajlarına (broşürlerine, kitapçıklarına, dijital iletişim araçlarına, web sitelerine, vb.) telif hakkı onaylanmış "Friends of Cittaslow" ünvanını koyabilirler. Projelerde yaptıkları finansal destek durumunda, destekledikleri projenin reklamını yapabilirler. Cittaslow markası doğrudan tüketim ürünleri üzerinde kullanılamaz.
SORUMLULUKLAR	•Mevcut yasalara uyumlu ve kendi sınırları içinde belirlenmiş ve hedeflenmiş girişimleri uygulamak •Cittaslow girişimlerini yaymak ve birliğin amaçlarını gerçekleştiren girişimleri tanıtmak •Yerel seviyedeki iyi uygulamaları ve başarılı projeleri değiş-tokuş etmek ve paylaşmak •Gençlerin politikaya ve gençlik konuları ile ilgili kararlara katılımını teşvik etmek. Bir gençlik konseyi kurmak gibi. •Gençler de dahil, cittaslow kentleri arasında işbirliğini ve değişimi (exchange) teşvik etmek •Yerel özgünlüklere uygun bir şekilde, başlangıç ve periyodik sertifikalara uygun Cittaslow tarafından paylaşılan seçimleri uygulamak ve önemli bireysel girişimlerin Ulusal ve Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından sağlanan onaylarını teşvik etmek •Kendi isteklerine dayalı, girişimlerin sonuçlarının değerlendirilmesi ile karar verilecek olan, genel çıkar girişimlerine katkı sağlamak •Cittaslow için kalıcı bir politik temsilci tayin etmek. •Yönetim içinde, kurumun/kentin Cittaslow Birliği'ne katılımını koordine edecek teknik bir kişi tayin etmek

Uluslararası Cittaslow Tüzüğü (devamı)

HAKLAR	a) Uluslararası Cittaslow Birliği; •yasal görevlerini ve amaçları yerine getirmek için, kültürel, ekonomik ve ticari amaçla, firma, vakıf kurma ya da üçüncü şahısları kabul etme hakkına sahiptir. Uluslararası Cittaslow Birliği'nin kurumsal yetkilileri tarafından onaylanan ilkelere uygun olduğu takdirde, bu kurumların gelirleri kurumsal aktivitelere ve Cittaslow projelerine yarar sağlayacaktır. b) Üye Kentler; •kendi imajlarına Cittaslow markasını ekleme •Birliğin ilkelerine ve başarısına katkı sağlayacak özel ve kamu girişimlerine marka kullanımını bağışlama •aynı ülkede sayıları üçü geçtiğinde, kendi aktivitelerinin daha iyi yönetilmesi için yerel olarak kendi içlerinde birleşme (Ülke/Bölge Cittaslow Koordinasyon Grubu) (Eğer bir ülkede üçten az Cittaslow kenti varsa, aynı amaçlarla uluslararası koordinasyon uygulamak mümkündür) hakkına sahiptir.
ULUSLARARASI CİTTASLOW BİRİMLERİ	•Uluslararası Kurul •Uluslararası Koordinasyon Komitesi •Uluslararası Başkan •Başkanlık Divanı •Garantörler Kurulu •Uluslararası Bilimsel Komite •Muhasabe Denetçisi Tüm birimler 3 yıl için atanır.
ULUSLARARASI KURUL	Üyelik ücretleri tümüyle ödenen ve diğer tüm zorunlu formaliteleri tamamlayan üye kentlerin tüm temsilcileri ya da onların delegeleri tarafından oluşan Uluslararası Kurul her yıl toplanır. Kurul toplantısı en az 60 gün önce elektronik mail yoluyla üyelere duyurulmalıdır. Duyuruda gün, yer, toplantının zamanı ve ajandası belirtilmelidir. Kurul, katılım yoluyla oluşur. Üyelerin en az yarısı kurul toplantısında olmalıdır. İkinci çağrıda, katılımcıların sayısına bağlı olmadan yapılır. Kurul, üyelerin en az 3/4'ün katılımı ve katılımcıların çoğunluğunun oyu ile tüzüğü ve yönetmelikleri düzenler.

Uluslararası Cittaslow Tüzüğü (devamı)

ULUSLARARASI KURUL (devamı)	Üyeler, başka üyeler tarafından temsil edilebilirler. Fakat, bir üyenin en fazla 5 oy hakkı vardır. Eğer, kurul aynı zamanda tüm üyeleri etkileyecek bir konu üzerine karar veriyorsa, katılımcıların 1/3'ü birliğin tüm üyelerinden oluşan genel bir toplantı önerebilir. Uluslararası Kurul, ortak stratejiler, uluslararası teşvik aktiviteleri ve uluslararası koordinasyon problemleri üzerine görüşür. Uluslararası Koordinasyon Komitesi'ni seçer ve Muhasebe Denetçisi ve Garantörler Kurulu'nu tayin eder.
ULUSLARARASI KOORDİNASYON KOMİTESİ	Koordinasyon Komitesi, her yıl en az bir kere bir Cittaslow kentinde ya da Uluslararası Cittaslow Merkezi'nde toplanır. Komite değişken sayıda üyeden oluşur. Komite'de her ulusal ağı koordinatörü ya da onun temsilcisi, 10 Cittaslow için 1 temsilci ve 4 kurucu kentin (Bra, Greve in Chianti, Orvieto, Positano) her birinden bir temsilci yer alır. Garantörler Kurulu'nun başkanı ve yöneticisi de davet edilir. Kurucu kentlerden bir temsilci, bir yıl içinde üç kez mazeretsiz bir şekilde katılmadığı takdirde ceza uygulanır. Ceza durumunda, Koordinasyon Komitesi, bu temsilcinin yerine başka bir temsilciyi görevlendirir. Koordinasyon Komitesi, açık oturum olarak yönetilebilir. Böylece, diğer Cittaslow üyeleri de katılabilir. Çoğunluğun oyuna ve katılımına dayanan Koordinasyon Komitesi, •Başkanlık divanını görevlendirir. •Kentler için üyelik prosedürünü görüşür. •Kentlerin üyelik başvurularını ve üyelikten atılmalarını görüşür. •Garantörler Kurulu'nun da fikrini alarak, birliğin imajına zarar veren davranışlar sergileyen üyelerin üyelikten uzaklaştırılmasını görüşür. •Kurul kararlarını uygulamak için girişimler üzerine görüşür. •Ortak fonun yönetimi, bütçenin ve muhasebenin yönetimi üzerine görüşür. •Cittaslow Hareketi'nin ulusal uygulama otoritesi için genel konular ve geçerli ilkeler üzerine görüşür.

Uluslararası Cittaslow Tüzüğü (devamı)

ULUSLARARASI KOORDİNASYON KOMİTESİ (devamı)	•Çeşitli ülkelerdeki üyeler arasındaki prosedürlerin ve uygulama metotlarının uyumlaştırılması üzerine görüşür. •Ulusal uygulama otoritesinin tekil aktivitelerini koordine eder ve destekler. •Cittaslow ödülünü vermek için genel kriterleri belirler. •Aktiviteler ve projeler organize eder ve en az yılda bir kere sonuçlarını duyurur. •Üyeler tarafından Cittaslow logosu altında organize edilecek olan etkinliklerin yıllık takvimini oluşturur. •Bilimsel Komite ve Garantörler Kurulu’nun üyelerini tayin eder. •Gelecek mali yılın tahmini ve gerçekleşen bütçelerini onaylar.
ULUSLARARASI BAŞKAN	Uluslararası Başkan, •Birliği temsil eder. •Birliğin aktivitelerini yönetir. •Kurulu ve Koordinasyon Komitesi’ni toplantıya çağırır.
BAŞKANLIK DİVANI	Başkanlık Divanı, Başkan, Başkan Vekili ve Başkan Yardımcılarından oluşur. Başkanlık Divanı, •Kurul ve Uluslararası Koordinasyon Komitesi toplantılarına çağrı ile ilgili tüm etkinlikler için Başkan ile işbirliği yapar. •Uluslararası Koordinasyon Komitesi’nin yetkisi dahilinde yer alan maddeleri oluşturur ya da yönetir. •Genel Sekreter tayin eder ve birliğin aktivitelerinin yürütülmesi ve yönetilmesi ile ilgili teknik sorumluları görevlendirir. (Genel Sekreter Başkanlık Divanı’na katılır ve Divan’ın sekreteri olarak çalışır.) Teknik ve Politik Danışma Grubu: Başkanın, Divan ile anlaşması durumunda, birliğin projeleri ile ilgili etkinlikleri desteklemek amacıyla eski belediye başkanlarını ya da yöneticilerini, uzman ya da temsilci grubu içinde, görevlendirme yetkisi vardır.

Uluslararası Cittaslow Tüzüğü (devamı)

GARANTÖRLER KURULU	Garantörler Kurulu, •yıl boyunca izlenen hedeflere, çalışma ilkelerine, değerlendirmeler için parametrelere ve onları ölçmek için gerekli yapılara karar verir. •genel çıkar girişimlerini ve gerekli bütçeleri belirlerler. •Birliğin yıllık ücretini oluşturur. •Birliğin tahmini ve gerçekleşen bütçesini onaylarlar. •yıllık ortak fonu onaylar. •Başkan'ı seçer. Üyelerin kendi arasında ve üyeler ile birlik arasındaki herhangi bir uyuşmazlık, yargı yetki sınırı haricinde, önce Garantörler Kurulu'na sunulur. Onlar, doğru ve iyi olana göre, resmi bir prosedür olmadan ve mümkün olan en kısa sürede karar verirler. Onların kararı son karardır.
ULUSLARARASI BİLİMSEL KOMİTE	Bilimsel komite, farklı disiplinlerden uzman ve bilim insanlarından oluşur. •Birliğin birimlerine, etkinliklerin geliştirilmesi için güncel ve geniş boyutta bilimsel ve kültürel bilgi sağlar. •Cittaslow ödülünün organizasyonel aktivitesi için işbirliği yapar.
MUHASEBE DENETÇİSİ	Muhasebe denetçisi, •harcamaları denetler. •birliğin faaliyette bulunan yönetimini denetler. Genel Kurul'a rapor eder. Genel kurul her 3 yılda bir Muhasebe Denetçisi'ni tayin eder.
ULUSAL ORGANİZASYON YAPISI	Eğer bir ülkede ya da bölgede en az üç üye kent varsa, ulusal ya da bölgesel organizasyon yapısı kurulur. Bu yapı Ulusal Koordinasyon Komitesi'ne dayanır ve Ulusal Şube adı verilir. Eylemleri, genel tüzük altındadır. Ulusal Şube'nin kendi banka hesabı vardır. Bir kereye mahsus ödenen sertifika ücretleri ve Cittaslow destekçileri ve Cittaslow Arkadaşları'nın ödemelerinden oluşur. Bu yapının yürütme birimi Ulusal Koordinasyon Grubu'dur ve bir Cittaslow kentinin belediye başkanı, kendi sınırları içindeki ulusal koordinasyon görevini üstlenir.

Uluslararası Cittaslow Tüzüğü (devamı)

ULUSAL KOORDİNASYON KOMİTESİ	Ulusal Koordinasyon Komitesi, her kent ya da kentler grubu için bir ulusal ağ temsilcisinden oluşur. Çoğunluk oyuyla, Ulusal Koordinatör seçilir. Ulusal Koordinasyon Komitesi, •projeler ile birlik aktivitelerini organize eder ve yılda en az bir kez sonuçlarını denetler. Uluslararası Koordinasyon Komitesi'ne rapor eder. •ulusal etkinliklerin yıllık takvimini yapar. Bir kopyasını Uluslararası Koordinasyon Komitesi'ne gönderir. •bir sonraki yılın tahmini ve gerçekleşen ulusal bütçesini yapar. Bir kopyasını Uluslararası Koordinasyon Komitesi'ne gönderir. •ulusal ağ fonunu yönetir. •yeni aday kentlerin üyelik başvurularını Uluslararası Koordinasyon Komitesi'ne sunmak üzere onaylar. •Birliğin imajına zarar veren davranışlarda bulunan üyelerin ihraç teklifini Uluslararası Koordinasyon Komitesi'ne bildirir.
International Cittaslow Charter - 21.06.2014 revizyonu Bu tez çalışması kapsamında tarafımdan tercüme edilmiştir (Ocak 2015).	

Uluslararası Cittaslow Kriterleri, Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'nün içinde ek olarak yer almaktadır.

ULUSLARARASI CİTTASLOW KRİTERLERİ

1. ÇEVRE POLİTİKALARI

- 1.1. Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi *
- 1.2. Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi *
- 1.3. Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması
- 1.4. Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması *
- 1.5. Endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi
- 1.6. Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması *
- 1.7. Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu

1.8. Kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi

1.9. Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması

1.10. Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması *

1.11. Hane başına düşen elektrik enerjisi tüketimi

1.12. Biyoçeşitliliğin korunması

2. ALTYAPI POLİTİKALARI

2.1. Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları

2.2. Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması *

2.3. Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri

2.4. Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması * (Elektrikli otobüs, dik yokuşlarda yürüyen merdivenler vb.)

2.5. Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması *

2.6. Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler * (Kent merkezlerinde ve/veya hastanelerde hamileler için özel park yeri ayrılması gibi)

2.7. Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik

2.8. Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı (Tarihi kent merkezlerinde mal dağıtımı için havayı kirleten araçlar yerine elektrikli veya motorsuz taşıtlar gibi kirlilik yaratmayan taşıtların tercih edilmesi)

2.9. Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranı *

3. KENTSEL YAŞAM KALİTESİ POLİTİKALARI

3.1. Kentin direnci için planlama **

3.2. Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar * (Sokak mobilyaları, turizm levhaları, kentsel peyzaj ve korunması)

3.3. Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması **

3.4. Kentsel yaşanabilirliğin artırılması (Kentin daha yaşanabilir olması için çalışmalar yapmak. Örnek olarak işe gidiş ve çıkış saatlerinde oluşan trafik sıkışıklığını azaltmak

için okulların veya kamu kurumlarının mesai saatlerini kaydırmak. İş yerlerinde kreş açılmasını teşvik etmek de örnek verilebilir.)

3.5. Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması *

3.6. Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması *

3.7. Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması *(Biyomimari vb.)

3.8. Kentin internet ağına sahip olması *(Fiber optik, kablosuz sistemler)

3.9. Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması * (Gürültü, elektrik sistemleri vb.)

3.10. Tele çalışmanın geliştirilmesi (Bilgisayar bağlantısıyla evden çalışma)

3.11. Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki (Pasif ev vb)

3.12. Sosyal altyapıyı desteklemek

3.13. Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki *(Pasif ev vb)

3.14. Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi **

3.15. Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması *

3.16. Atölyelerin korunması ve değerlerinin arttırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması * (Tarihi kent merkezlerinde yer alan geleneksel kasap, fırın, bakkal vb. dükkanların desteklenmesi)

3.17. Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı (Metre küp olarak)

4. TARIMSAL, TURİSTİK, ESNAF VE ZANAATKARLARA DAİR POLİTİKALAR

4.1. Agroekolojinin geliştirilmesi ** (Yerel ürünlerin sertifikalandırılması, kültür müzeleri kurulması)

4.2. El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması *

4.3. Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması *

4.4. Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak *(Bölgedeki halkının hizmetlere ulaşımını arttırmak)

4.5. Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması *(Mümkünse yerel organik ürünlerin kullanılması. Okul kantinleri vb.)

4.6. Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi *

4.7. Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin artırılması *

4.8. Otel kapasitelerin artırılması * (Yatak sayısının nüfusa yıllık oranının değerlendirilmesi)

4.9. Tarımda GDO kullanımının yasaklanması

4.10. Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı

5. MİSAFİRPERVERLİK, FARKINDALIK VE EĞİTİM İÇİN PLANLAR

5.1. İyi karşılama *(Kenti ziyaret edenlere yönelik çalışacak bir karşılama/tanıtım görevlisinin belirlenmesi, görevlendirilmiş kişilerin eğitimi, yönlendirme levhaları, ziyaretçilere uygun altyapı olanakları ve tanıtım ofisleri gibi bu alanda çalışan noktaların mesai saatlerinin düzenlenmesi)

5.2. Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak * (Fiyatların ve tarifelerin açık bir şekilde sergilenmesi)

5.3. Yavaş güzergahların mevcut olması (Basılı olarak veya internet sayfasında ve web üzerinde)

5.4. Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi

5.5. Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi **

5.6. Sağlık eğitimleri (Obezite, diyabet vb. sorunlara yönelik çalışmalar)

5.7. Yöre halkına Cittaslow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek *

5.8. Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı

5.9. Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi *

5.10. Cittaslow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı *

6. SOSYAL UYUM

6.1. Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar

6.2. Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması (Azınlıkların veya farklı etnisiteye sahip kesimlerin yaşadıkları mahallelerde yaşayan insanların yerleşim yoğunluğu)

6.3. Engelli kişilerin entegrasyonu

6.4. Çocuk bakımının desteklenmesi

6.5. Genç neslin istihdam durumu

6.6. Yoksulluk

6.7. Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların mevcudiyeti

6.8. Farklı kültürlerin entegrasyonu

6.9. Politikaya katılım

6.10. Belediyenin kamu konut yatırımı

7. ORTAKLIKLAR

7.1. Slowfood aktiviteleri ve kampanyaları için destek

7.2. Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slowfood veya diğer kurumlar ile desteklemek

7.3. Eşleştirme projelerini desteklemek ve geliştirmekte olan ülkelerin Cittaslow ve Slowfood felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak

*Zorunlu Göstergeler **Perspektif Göstergeler

Cittaslow kriterlerinin Türkçe tercümeleri, Cittaslow Türkiye internet sayfasından [18], Uluslararası Cittaslow Tüzüğü'ndeki İngilizce ifadeleri [9] ile karşılaştırılarak alınmıştır.

**CITTASLOW YERLEŞİMLERİNİN ULUSLARARASI
CITTASLOW İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE TARİHİ-KÜLTÜREL
VE DOĞAL DEĞERLERİNİ KORUMA İLKELERİNİN
OLUŞTURULMASI İLE İLGİLİ ÇİZELGELER**

Çizelge	Çizelge Tanımı	Sayfa
Ek-3. 1	Uluslararası Cittaslow kriterlerinin küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilişkili göstergelerinin belirlenmesi	229
Ek-3. 2	Uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları ile uluslararası koruma belgelerinden sentezlenen sınıflandırma başlıklarının karşılaştırılması	232
Ek-3. 3	Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırılması	233
Ek-3. 4	Uluslararası Cittaslow kriterleri ve uluslararası koruma belgelerinde yer alan ortak ilkelerin belirlenmesi	241
Ek-3. 5	Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri başlıkları	243
Ek-3. 6	Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri	245

Çizelge Ek-3. 1 Uluslararası Cittaslow kriterlerinin küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilişkili göstergelerinin belirlenmesi

Uluslararası Cittaslow Kriterleri	
Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Olabilecek Göstergeler	Diğer Göstergeler
Çevre Politikaları	
Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması * (1.4 ¹)	Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi * (1.1)
Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması * (1.6)	Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi * (1.2)
Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu (1.7)	Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması (1.3)
Kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi (1.8)	Endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi (1.5)
Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması (1.9)	Hane başına düşen elektrik enerjisi tüketimi (1.11)
Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması * (1.10)	
Biyçeşitliliğin korunması (1.12)	
Altyapı Politikaları	
Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları (2.1)	Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması * (2.2)
Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri (2.3)	Aile hayatı ve hamileler için girişimler * (Kent merkezlerinde ve/veya hastanelerde hamileler için özel park yeri ayrılması gibi) (2.6)
Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması * (Elektrikli otobüs, dik yokuşlarda yürüyen merdivenler vb.) (2.4)	
Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması * (2.5)	
Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik (2.7)	
Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı (Tarihi kent merkezlerinde mal dağıtımı için havayı kirleten araçlar yerine elektrikli veya motorsuz taşıtlar gibi kirlilik yaratmayan taşıtların tercih edilmesi) (2.8)	
Kent dışında çalışan kent sakinlerinin oranı * (2.9)	
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları	
Kentin direnci için planlama ** (3.1)	Kentin internet ağına sahip olması *(Fiber optik, kablosuz sistemler) (3.8)
Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması için programlar * (Sokak mobilyaları, turizm levhaları, kentsel peyzaj ve korunması) (3.2)	Tele çalışmanın geliştirilmesi (Bilgisayar bağlantısıyla evden çalışma) (3.10)
Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması ** (3.3)	
Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması (Kentin daha yaşanabilir olması için çalışmalar yapmak. Örnek olarak işe gidiş ve çıkış saatlerinde oluşan trafik sıkışıklığını azaltmak için okulların veya kamu kurumlarının mesai saatlerini kaydırmak. İş yerlerinde kreş açılmasını teşvik etmek de örnek verilebilir.) (3.4)	
Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması * (3.5)	
Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması * (3.6)	
Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması *(Biyomimari vb.) (3.7)	

¹ Parantez içinde belirtilen rakamlar, Uluslararası Cittaslow Tüzüğü’nde yer alan Cittaslow göstergelerinin orijinal sıralama numaralarıdır (Bkz. Ek-2, Sayfa 223).

Çizelge Ek-3. 1 Uluslararası Cittaslow kriterlerinin küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilişkili göstergelerinin belirlenmesi (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri	
Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Olabilecek Göstergeler	Diğer Göstergeler
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları (devamı)	
Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması * (Gürültü, elektrik sistemleri vb.) (3.9) Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki (Pasif ev vb) (3.11) Sosyal altyapıyı desteklemek (3.12) Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki *(Pasif ev vb) (3.13) Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi ** (3.14) Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması * (3.15) Atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması * (Tarihi kent merkezlerinde yer alan geleneksel kasap, fırın, bakkal vb. dükkanların desteklenmesi) (3.16) Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı (Metre küp olarak) (3.17)	
Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar	
Agroekolojinin geliştirilmesi ** (Yerel ürünlerin sertifikalandırılması, kültür müzeleri kurulması) (4.1) El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/zanaatkar ürünlerinin korunması * (4.2) Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması * (4.3) Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak *(Bölgedeki halkının hizmetlere ulaşımını arttırmak) (4.4) Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması * (4.7) Otel kapasitelerin arttırılması * (Yatak sayısının nüfusa yıllık oranının değerlendirilmesi) (4.8) Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı (4.10)	Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması *(Mümkünse yerel organik ürünlerin kullanılması. Okul kantinleri vb.) (4.5) Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi * (4.6) Tarımda GDO kullanımının yasaklanması (4.9)
Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim İçin Planlar	
İyi karşılama *(Kenti ziyaret edenlere yönelik çalışacak bir karşılama/tanıtım görevlisinin belirlenmesi, görevlendirilmiş kişilerin eğitimi, yönlendirme levhaları, ziyaretçilere uygun altyapı olanakları ve tanıtım ofisleri gibi bu alanda çalışan noktaların mesai saatlerinin düzenlenmesi) (5.1) Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak * (Fiyatların ve tarifelerin açık bir şekilde sergilenmesi) (5.2) Yavaş güzergahların mevcut olması (Basılı olarak veya internet sayfasında ve web üzerinde) (5.3) Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi (5.4) Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi ** (5.5) Yöre halkına Cittaslow’un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek * (5.7) Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı (5.8) Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi * (5.9)	Sağlık eğitimleri (Obezite, diyabet vb. sorunlara yönelik çalışmalar) (5.6) Cittaslow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı * (5.10)

Çizelge Ek-3. 1 Uluslararası Cittaslow kriterlerinin küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilişkili göstergelerinin belirlenmesi (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri	
Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile İlgili Olabilecek Göstergeler	Diğer Göstergeler
Sosyal Uyum	
Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması (Azınlıkların veya farklı etnisiteye sahip kesimlerin yaşadıkları mahallelerde yaşayan insanların yerleşim yoğunluğu) (6.2) Engelli kişilerin entegrasyonu (6.3) Genç neslin istihdam durumu (6.5) Yoksulluk (6.6) Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların varlığı (6.7) Farklı kültürlerin entegrasyonu (6.8) Politikaya katılım (6.9) Belediyenin kamu konut yatırımı (6.10)	Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar (6.1) Çocuk bakımının desteklenmesi (6.4)
Ortaklıklar	
Eşleştirme projelerini desteklemek ve işbirliği yapmak (7.3)	Cittaslow aktiviteleri ve kampanyaları için destek (7.1) Doğal ve geleneksel yiyecekleri teşvik eden diğer kurumları ile işbirliği yapmak (7.2) Eşleştirme projelerini desteklemek ve geliştirmekte olan ülkelerin Cittaslow felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekilde gelişmeleri için işbirliği yapmak (7.3)

*Zorunlu Göstergeler **Perspektif Göstergeler [9], [18]

Çizelge Ek-3. 2 Uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları ile uluslararası koruma belgelerinden sentezlenen sınıflandırma başlıklarının karşılaştırılması

Uluslararası Koruma Belgelerinden Sentezlenen Sınıflandırma Başlıkları	Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları
Tanımlar	
Farkındalık-Saygı	Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar
	Sosyal Uyum
Yasal Önlemler	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
	Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar
	Sosyal Uyum
Teşvikler	
Ekonomik Teşvikler	Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar
Sosyal Teşvikler	Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar
	Sosyal Uyum
Eğitim ve Araştırma Teşvikleri	Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar
Teknik ve Yöntemler	
Belgeleme ve Analiz Çalışmaları	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
Koruma ve Restorasyon İlkeleri	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
Kent Ölçeğinde	Çevre Politikaları
	Altyapı Politikaları
	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
	Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar
	Sosyal Uyum
Koruma Planı	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
Yapı Ölçeğinde	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
	Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar
Anıtsal Yapılar	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
Geleneksel Mimari	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
	Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar
Yeni Yapılaşma	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
Çağdaş Yaşam Koşullarına Uyum ve Yeni İşlevler	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
Yönetim	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
	Sosyal Uyum
İzleme - Denetim	Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
Bilgi - Deneyim Paylaşımı	Ortaklıklar

Çizelge Ek-3. 3 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırılması

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile ilgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkeler
Çevre Politikaları	Doğal kaynaklar: Doğal kaynakların zarar görmemesi ^[60] Tarihi kentlerin çağdaş yaşam koşullarına göre değişimi sırasında, doğal ve tarihi çevre niteliklerinin sürdürülmesi, hava, su, toprak kalitesinin geliştirilmesi, yeşil alanlarının arttırılması ile erişilebilirliğinin teşvik edilmesi ve doğal kaynaklar üzerindeki fazla baskıdan kaçınılması ^[60] Çevresel zararlar: Tarihi ve doğal çevrelerin, birtakım teknolojik, sosyal, ekonomik gelişmelerden kaynaklanan her türlü kirlilik, yüksek ses, titreşim gibi çevresel zararlar ^[47] ile doğal afetlere karşı korunması ^{[52], [60]} İklimsel değişim: Küresel boyutta iklimsel değişimin farkında olunması ^[60] Enerji tasarrufu: Enerji verimliliğinin geliştirilmesi ve kirleticilerin azaltılması ^[60] Enerji israfından kaçınılması ^[60] Yenilenebilir enerji kaynakları: Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının arttırılması ^[60] Görsel, ışık, görüntü kirliliği: Görsel kirliliğe neden olan direklerin, elektrik kablolarının, televizyon antenlerinin, tabelaların, vb. kaldırılması için uygun önlemler alınması ^[47] Posta kutuları, işaretlemeler, reklamlar, ticari tabelalar, kaldırımlar ve kentsel mobilyaların, tarihi çevreye uyumlu bir şekilde özenle planlanması ve kontrol edilmesi ^[47]
Altyapı Politikaları	Yollar (araç, yaya) ve otopark alanları: Yeni araç yollarının, tarihi kente dahil olmaması ancak ona ulaşımı kolaylaştırması ^{[52], [60]} Mevcut taşıt yollarında trafiğin denetlenmesi ^[52] Otopark alanlarının tarihi dokuya zarar vermeyecek şekilde düzenlenmesi ^[52] (tercihen koruma alanlarının dışına eğer mümkünse tampon bölgenin de dışına yerleştirilebilir ^[60]) Yaya yollarının teşvik edilmesi, yürüyüş rotalarının oluşturulması ^[47] Bütünleşik altyapılar: Nüfusun sosyo-ekonomik koşulları ve yaşam kalitesi göz önünde bulundurularak kentsel ve doğal mirası korumaya yönelik bütünleşik altyapılar sağlanması ^[50] Çağdaş yaşam koşullarına uyum: Tarihi kentlerin çağdaş koşul ve ihtiyaçlara uyum sağlayarak sürdürülmesinde kentin dokusuna, yapısına, özgünlüğüne ve tarihine saygı duyulması; yerleşimin yoğunluğu ve boyutlarının korunması ^[45] Yeni teknolojiler: Yeni teknolojilerin doğal ve kültürel mirasın sürdürülmesi amacıyla kullanılması ^[53] Büyük altyapı uygulamaları: Büyük altyapı uygulamalarının, tarihi yapıların karakterine zarar vermemesi ^[44] Kentsel gelişim ve dönüşüm programları: Kentsel gelişim ve dönüşüm programlarının tarihi yapılara ve bu yapıların öğelerine karşı saygılı olması ^[47]

Çizelge Ek-3. 3 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırılması (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile ilgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkeler
Altyapı Politikaları (devamı)	Yeni gelişen alanlar: Kent çevresindeki yeni gelişen alanların tarihi alanlar ile uyum içinde bütünleşmesine özen gösterilmesi ^[47] (yeni yapılaşma alanlarına doğru olan ve onlardan gelen görüş açılarının tanımlanması, çalışılması ve sürdürülmesi ^[60]) Arkeolojik çalışmalar: Arkeolojik araştırmaların sürdürülmesi ve arkeolojik kalıntıların uygun bir şekilde korunması ^[52] Ulaşım sistemleri: Sürdürülebilir, kirletici olmayan ulaşım sistemlerinin tanıtılması ^[60] Toplu taşıma hizmetinin sunulması ^[47] (Hafif raylı ulaşım sistemi, servis ile ulaşım gibi) ^[60] Metro gibi ulaşım altyapılarının, tarihi ya da arkeolojik dokuya ya da onun çevresine zarar vermeyecek şekilde planlanması ^[60]
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları	Ulusal, bölgesel ve yerel planlama: Koruma politikalarının, ulusal, bölgesel ve yerel planlamaların temel amaçlarından biri ve bütünleyici bir parçası olması ^[44] (tüm planlama kademelerinde, ulusal, bölgesel ve yerel yetkililerin işbirliği, fikir ve bilgi alışverişi içinde ^[44], kentsel ve doğal miras bileşenlerini korumak ve sürdürmek amacıyla yasal, teknik, ekonomik ve sosyal önlemler alınması ^[47]) Bölgesel boyuttaki politikaların, küçük tarihi yerleşimlerin ihtiyaçlarını dikkate alması ve kendine özgü yapılarını, kentsel ve doğal miraslarını sürdürerek korunmalarını sağlaması ^[46] Yerel düzeyde yapılan tüm planlarda kentin mevcut boyutuna uymanın, özelliklerine, mimari mirasına ve peyzaj ile olan ilişkisine saygı göstermenin, tüm kent dokusu boyunca kentsel boşlukların, sokakların ve meydanların kendilerine özgü görsel niteliklerini sürdürmenin, tarihi öğelerin zarar görmesinden kaçınmanın ve kullanılmayan metruk yapılar için yeni uygun işlevler aramanın hedeflenmesi ^[46] Koruma planı: İlgili tüm disiplinlerden uzmanların halkın katılımını sağlayacak bir anlayış ile koruma planı hazırlaması ^{[44], [47], [52], [60]} (koruma planının yasa tarafından atanmış yetkililer tarafından onaylanması ^[47]) ve tüm müdahalelerin koruma planlarının ön gördüğü biçimde projelendirilmesi ^[58] (Koruma planı kabul edilmeye kadar, tarihi yapı ve çevreler ile ilgili tüm karar ve uygulamaların Venedik Tüzüğü’nde belirtilen ilkelere göre gerçekleştirilmesi ^[52]) Yönetim planı: Tarihi kent ile ilgili tüm unsurlar ve konular tanımlandıktan, ihtiyaçlara ve koşullara uygun bir koruma politikası geliştirildikten sonra yönetim planının hazırlanması ^[61] (her tarihi kentin ve kentsel alanın türüne ve özelliklerine ve onun kültürel ve doğal bağlamına göre, geleneksel yaşam şekli ile bütünleşmiş ve mevcut diğer kentsel ve bölgesel planlama araçları ile işbirliği içinde ^[60]) ve sonuçlarının sürekli izlenmesi ^[61] İzleme-denetim: Koruma sürecinin her aşamasında ve kademesinde sürekli izleme ve denetim yapılması ^[61] Analiz çalışmaları, belgeleme ve alan keşfi: Koruma çalışmalarından önce araştırma ve analiz çalışmaları, belgeleme, alan keşfi yapılması (fiziki analizler, belgelemeler, sözlü ve diğer kanıtlar, uygun bilgi, beceri ve disiplinlerden yararlanma; bölgesel, kentsel ve yapısal ölçekte) ^{[44], [47], [52], [61]} Çağdaş bilim ve teknikler: Kültürel ve doğal değerlerin araştırılması, korunması ve sürdürülmesinde siyasi ve ekonomik çıkarlar gözetmeksizin tüm çağdaş bilim ve tekniklerden yararlanılması ^[41] Multi disiplinli çalışmalar: Koruma çalışmalarının, çok disiplinli uzman ekip tarafından gerçekleştirilmesi ^[55] Yöntem, teknik ve malzemeler ile ilgili katalog: Bilimsel kurullar tarafından koruma uygulamalarında kullanılabilecek yöntem ve teknik, malzeme ile ilgili katalogların hazırlanması ^[44]

Çizelge Ek-3. 3 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırılması (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile ilgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkeler
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları (devamı)	Somut olmayan kültürel miras: Somut olmayan kültürel mirasın tüm planlama kademelerinde dikkate alınması ^[59] Yeni işlevler: Kente ve kent öğelerine tanımlanan yeni işlevlerin, –yerel halkın sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap vermesi ^[52] –bir taraftan sürdürülebilir gelişim ihtiyacını karşılarken, diğer taraftan tarihi kentsel yerleşimin karakteri, ekonomik ve toplumsal ortamı ile uyum içinde olması ^{[52], [60]} –alanın özgün doğasına, tarihi niteliklerine ve biçimlenişlerine zarar vermemesi ^{[47], [52]} –kent ölçeğinde alınan koruma kararlarına uygun olarak sürdürülebilir ve değiştirilebilir olması ^[61] Sürekli bakım: Tarihi yapı ve alanların kültürel öneminin sürekliliği için sürekli bakım ile korunması ^{[44], [52], [58], [60], [61]} Tarihi yapıların (anıtsal, yöresel sivil mimari) korunması: Tüm tarihi yapılarda, –belgelenmeden ve projelendirilmeden zorunlu haller dışında hiçbir eylem yapılmaması ^[58] –çağdaş yaşam koşullarına cevap veremedikleri takdirde, yıkıp yenisini yapmak yerine, yapının iyileştirilmesinin ^[44]; değişim yerine ise onarımın tercih edilmesi ^[58] –eğer zorunlu ise, kültürel önemini azaltmayacak şekilde mümkün olduğu kadar az değişiklik yapılması, değişikliklerin geri dönüştürülebilir olması ^{[58], [61]} –bulunduğu tarihi çevrenin, yapının ve malzemenin niteleyici özelliğinin değiştirilmesinden kaçınılması ^[58] –özgün konumunun sürdürülmesi; müdahaleler sırasında bulunduğu ortamın tüm unsurları ile sürdürülmesine engel olunmaması ^[61] –özel koşullar dışında farklı döneme ait tüm öğelerinin yerinde korunması ^{[41], [61]} –yapılan tüm müdahalelerin, yapının biçimine, tekniğine ve tarihi değerine uyumlu olması ve geleceğe, geçmiş ve günümüzdeki durumları ilgili kanıtlar bırakması ^[58] –onarımında kullanılacak geleneksel ya da çağdaş teknik ve malzemelerin seçiminin her durumda değerlendirilmesi; mevcut yapıya daha az zarar veren ve miras değerlerine en uygun olanının tercih edilmesi ^[58] Anıtsal yapılarda, –gerekli durumlar dışında yerinin değiştirilmemesi; bütününe ve bir kısmının taşınmaması ^[47] –çevresindeki yapıların yıkılarak tek başına bırakılmaması ^[47] –farklı dönemsel etkilere, onarım sırasında saygı gösterilmesi ve sürdürülmesi ^[41] –geleneksel tekniklerin yetersiz kaldığı yerlerde, bilimsel olarak geçerliliği sağlanmış çağdaş teknikler kullanılması ^[41] –yararlı bir toplumsal amaç için kullanılması ^[41]

Çizelge Ek-3. 3 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırılması (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile ilgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkeler
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları (devamı)	Yöresel mimaride, –geleneksel yapıların oluşturdukları tarihi çevrenin bir bütün olarak sürekli bakım ve onarım ile korunması ^[55] –geleneksel yerleşimin bütünlüğüne, karakterine ve biçimine saygı göstererek yaşam kalitesinin artırılması ve yeni işlevlerin uyarlanması ^[55] –onarım sırasındaki çağdaş uygulamaların, kültürel değerlerine ve geleneksel karakterlerine, konumlarına, fiziksel ve kültürel çevreyle ilişkilerine ve birbirlerine göre olan düzenlenişlerine saygı göstermesi ^[55] –zaman içindeki değişimlerine ve dönem müdahalelerine saygı duyulması, onların da geleneksel mimari özelliklerini yansıtan unsurlar olarak değerlendirilmesi ^[55] –geleneksel malzeme, teknik ve değerlerin bilinmesi ve sürdürülmesi ve yerel toplumun hafızasında canlı tutulması ^[50] –yerel malzemelerin ve geleneksel tekniklerin sürdürülmesinin tercih edilmesi ancak herhangi bir yeni çalışmanın zamanımızı yansıtmaması gerektiği ilkesi ile çatışmaması ^[50] –(yöresel mimarinin ifadesinde süreklilik varsa) geleneksel malzeme ve tekniklerin kullanılması ^[50] –(yöresel mimarinin ifadesinde süreklilik yoksa) kullanılacak yeni malzemelerin, görsel bütünlüğe zarar vermemesi, yerel koşulların ve yerel yaşam biçiminin gerekliliklerini karşılaması ^[50] Tarihi çevrede çağdaş mimari uygulamalar: Tarihi çevrede yer alan çağdaş mimari uygulamaların, –mevcut mekansal biçimleniş ve kentin geleneksel morfolojisine saygı duyması; ölçek ve parsel boyutlarına özen göstermesi ^[52] –kentnin yoğunluğunu attıracak nitelikte olmaması ^[44] –içinde bulunduğu tarihi çevrenin kültürel önemine değer vererek ve onu çok fazla etkilemeden kolaylıkla ayırt edilebilecek nitelikte inşa edilmesi ^[61] –tarihi dokuyla ister benzerlik ister zıtlık sergilesin uyum ve estetiğe özen göstermesi ^[47] –mevcut mimariyi olumsuz olarak etkilemeden yerin ruhunu kucaklayan yaratıcılığa izin vermesi ^[60] –yüksek kalitede olması ^[44] –zamanının ve mekanının mimari eğilimlerinin geçerli anlatımına saygı duyması ^[60] –enerji verimli olması ^[60] –projelendirme ve inşaat faaliyetlerinden önce kentsel ve tarihi çevre analizlerinin yapılması ^[47] – tarihi çevreye ait perspektiflere, görünüşlere, odak noktalarına ve görsel koridorlara saygı duyması ^[60] Kentsel değerler: Tarihi yapılar, çevreler ve kentlerin iyileştirilmesi ile ilgili tüm maddeler Yeşil alanlar ve kamusal açık alanlar: Kentsel yeşil alanların kentsel ısı adaları yaratılmadan yapılması ^[60] Kamusal açık alan ve yapıli çevre arasında denge kurulması ^[60]

Çizelge Ek-3. 3 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırılması (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile ilgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkeler
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları (devamı)	Kentsel yaşam kalitesi: Kentsel korumanın temel amaçlarından biridir. Kirleticiler: Çevre Politikaları başlığı altında değerlendirilmiştir. Geleneksel atölyeler ve yerel ürünler için satış alanları: Geleneksel malzeme üreten işletmelerin varlıklarını sürdürmeleri ve yenilerinin açılmalarının desteklenmesi ^[51]
Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar	Yerel Girişimler: Kültürel ve doğal mirasın korunması ve sürdürülmesi amacıyla açılan yeni iş alanlarının, yerel girişimlerin ve istihdamın desteklenmesi ^[53] Yerel girişimlerin yerel halkın yaşam şekline ve geleneklerine saygılı olması ^[50] Kamu ve özel finans ajansları: Tarihi alanların korunması ile ilgili kamu ve özel finans ajanslarının, kar amacı gütmeyen derneklerin kurulmasının teşvik edilmesi ^[47] Finansal kaynak ve destekler: Tarihi kent ve yapıların korunması ve sürdürülmesi için finansal kaynak ve desteklerin sağlanması ^[44] (mal sahibi ve kullanıcılara devlet yardımı, hibe, fon, kredi ve vergi kolaylığı) ^[47] Finansal yardım yapılan kişilerin (tarihi yapı sahibi özel ve tüzel kişilerin) kamu yararı gözetken tutumlar sergilemesi (yapıların ziyarete açık olması, park ve bahçelerin gezilebilir olması, fotoğraf çekilebilmesi, vb.) ^[47] Turizm gelişimi: Tarihi kentlerde turizm gelişiminin, tarihi yapıların ve açık alanların iyileştirilmesine, yerel halkın kimliğine, kültürüne, gündelik yaşamına ve geleneksel pratiklere saygı duyulmasına ve çevresel niteliklerin korunmasına dayanması ^[60] Turizmden kaynaklanan olumsuz etkilere karşı koruma ve yönetim planlarında önlem alınması ^[60] Geleneksel el sanatları ve teknikler (eğitim ve ticareti): Yerel el sanatları ve teknik becerilerin sürdürülmesi, bu alanda yeni iş alanlarının yaratılması. Özellikle gençlerin yerel el sanatları alanında istihdam edilmesi ^[51] Geleneksel yapı malzemelerinin bulunabilmesi ve geleneksel el işçiliği ve tekniklerin kullanımının devamını garanti altına alacak girişimlerde bulunulması ^[44] El sanatları eğitiminin teşvik edilmesi ^[51] El sanatları ticaretinin canlandırılması ^[51]; ödüller ile geleneksel yapım tekniklerinin ve ticaretinin canlılığının teşvik edilmesi ^[50] Kırsal alanların gelişimi: Kırsal alanların korunmasına katkı sağlayan ticari aktivitelerin desteklenmesi ^[49] (çiftliklerin modernizasyonu, yeni iş ve zanaat endüstrisi tesislerini teşvik eden girişimler, turistik tesisler ve kırsal tatil konaklamaları) ^[53] Bölgesel planlama politikalarının hem kentsel hem de kırsal mirasın korunmasıyla ilgili yasalar göz önünde bulundurularak oluşturulması ^[53] (kırsal yerleşimlerin korunmasını ve dengeli gelişimini amaçlayan köy, kasaba ve kent planlamasına eşit değer verilen bölge planlamasının varlığı) ^[49] Yerel ve geleneksel pratikler ve etkinlikler: Yerel topluluğun yaşam şeklini tanımlayan kullanım ve eylemlerin, geleneksel pratiklerin sürdürülmesi ^[60]

Çizelge Ek-3. 3 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırılması (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile ilgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkeler
Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar	Bilgilendirme: Yerel yönetim yetkililerinin, kültür ve doğa varlıkları, somut olmayan miras ve koruma çalışmaları hakkında halkı anlaşılır bir dille bilgilendirmesi, katılımını organize etmesi (halk toplantıları, sergiler, halk oylamaları, interaktif ve sanal iletişim araçlarının kullanımı gibi yöntemler ile anlatımlar, ritüeller, etkinlikler, geleneksel deneyimler gibi enformel ve eğitim programları, dijital veri tabanları, multimedya sunumları gibi formel iletişim yollarının teşvik edilmesi) ^{[44], [47], [59]} Danışmanlar ve kaynak kişiler: Farklı disiplinlerden gelen uzmanlardan oluşan danışmanlıklar ve yerel halktan kaynak kişiler oluşturulması ^[59] Genç kuşaktan yerel zanaatkarlar ve yapı ustaları: Genç kuşaktan yerel zanaatkarlar ve yapı ustalarının yetiştirilmesi ^[55] Araştırmalar: Koruma alanında araştırmaların teşvik edilmesi ^[47] Farklı disiplinlerden oluşan uzman araştırma gruplarının kurulması ^[59] Üniversiteler ve ilgili sivil toplum örgütlerinin, yerel halkın farkındalığını arttıran, araştırmalar yapan, programlar tavsiye eden ve kent mirasının korunmasından sorumlu komisyonlar kurması ^[50] Onur ve finansal ödüller ve teşvik: Koruma alanında başarılı proje ve uygulamalar için onur ve finansal ödüllerin verilmesi ^[47] Farkındalık (yerel halk, esnaf, ziyaretçi, turizm yetkilileri): Kent sakinlerinin ve kente gelen konukların kentsel ve doğal mirasın farkında olması, önemini ve koruma gereksinimini anlaması ve anlatması ^{[44], [56]} Yerel halkta koruma bilincinin oluşturulması ^[44] Tarihi çevrenin öneminin anlaşılması ^[61] Katılım: Sosyal Uyum’da değinilecektir. Eğitim (halk, yetkililer, uzmanlar, öğrenciler, gençler): Koruma alanında nitelikli uzmanların yetiştirilmesi ^[44]; koruma ile ilgili tüm meslek gruplarına belirli aralıklarda uzmanlık eğitimi sunulması ^[52]; bu alanda kamu yetkililerinin eğitiminin teşvik edilmesi ^[47] Kamunun farkındalığını arttırmak için kültürel ve doğal miras alanında eğitim programlarının geliştirilmesi ^[44] (geleneksel yapım teknikleri, malzemeler ve zanaatları korumalarına yardımcı olacak nitelikte ^[55]) Okullarda küçük yaştan başlayarak, bütün kentlileri bilgilendiren eğitim programlarının hazırlanması ^[52] Endüstrileşme nedeniyle işlerini yapamayan zanaatkar ve yapı ustalarının eğitiminin teşvik edilmesi ^[47]
Sosyal Uyum	Sosyal yaşama saygı: Koruma politikalarının sosyal yaşam ile bütünleşmesi ^[44] Koruma politikalarında ön görülen her eylemde sosyal boyutun hiç bir zaman göz ardı edilmemesi, toplum yapısında köklü değişiklik yapmaması ve kamu yararı gözetilmesi ^[44] Toplumsal dönüşümüne ve ayrışmasına neden olabilecek kentsel gelişmelere karşı koruyucu önlemler alınması ve sürdürülebilir çözümler üretilmesi ^[59] Kültürel miras sürdürülürken, kentte yaşayanların haklarına, gelenek ve isteklerine ve kültürel çeşitliliğe saygı duyulması ^{[45], [46], [54]}

Çizelge Ek-3. 3 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırılması (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile ilgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkeler
Sosyal Uyum (devamı)	Yerin ruhu ve kimlik: Yerin ruhuna ve kimliğine zarar verebilecek öğeleri engellemek için uzun vadeli stratejik planlar geliştirilmesi ^[59] Ziyaretçilerin tutumu: Kente gelen ziyaretçilerin kentteki miras değerlerine, ev sahibi toplumun taleplerine, geleneklerine, kent peyzajı ve kültürüne saygılı olması ^[56] Vandalizm: Vandalizme karşı özel önlemler alınması ^[47] Nesiller arası eşitlik ve iletim: Nesiller ve kültürlerarası eşitlik ve iletim ^{[59], [61]} İşbirliği ve yardım /imece: Koruma çalışmalarında etkili işbirliğinin kurulması ^[50] Farklı disiplinden uzmanların katılımı: Farklı disiplinlerden uzmanların katılımının teşvik edilmesi ^[50] Yayın ve arşiv: Koruma eylemlerinin yasal sonuçlarının halka açık olması; resmi bir görevli tarafından kayıt altına alınması ^[47] Tüm belgeleme, analiz ve müdahale çalışmalarının, açıklayıcı raporların ve belgelerin sunulması ^[55], halkın kullanımına açık arşivlerde saklanması ^[58], sonuçlarının güncel tutulması ve düzenli olarak gözden geçirilmesi ^[61] Koruma ile ilgili kayıtların kalıcı bir arşivde tutulması, halka açık olması ve kültürel olarak uygun bir yerde bulunması ^[61] Çalışmalarda kazanılan tüm deneyimlerin yayımlanması ^[47] Farklı kültürlerin birlikteliği ve kültürel çeşitlilik: Farklı kültürlerin birlikteliğine saygı duyulması ^[61] Rekabet ve çatışma riski olan ve farklı gruplar tarafından paylaşılan alanlarda özel yönetim planlarının hazırlanması, stratejilerin çok kültürlü toplumların çoğulcu yaklaşımına göre yapılması ^[59] Yerel nüfusun korunması ^[60] Gençlerin katılımı ve istihdamı: Gençlerin ve farklı kültürel grupların koruma çalışmalarının her aşamasında yer almasının desteklenmesi ^{[44], [59]} Sivil toplum kuruluşları: Koruma alanında gönüllü gruplar ve kar amacı gütmeyen kuruluşların kurulması ^[44] Katılım: Koruma çalışmalarının her aşamasında kent sakinlerinin işbirliği ve katılımının teşvik edilmesi ^{[44], [47], [50], [52], [55], [59], [60], [61]}

Çizelge Ek-3. 3 Küçük tarihi yerleşimlerin korunması ile ilgili uluslararası belgelerden saptanan ilkelerin uluslararası Cittaslow kriterleri başlıkları altında sınıflandırılması (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Küçük Tarihi Yerleşimlerin Korunması ile ilgili Uluslararası Belgelerden Saptanan İlkeler
Ortaklıklar	Bilgi ve deneyim paylaşımı: Kültürel ve doğal miras konusunda uluslararası kurumların, devletlerin, yerel yönetimlerin, özel ve kamu kuruluşlarının, üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin, vb. birbirleri ile her türlü bilgi, deneyim, bilimsel ve teknik çalışmaları paylaşması ^{[44], [47]} Karşılıklı seyahat ve çalışma ortaklıkları: Karşılıklı çalışma ve seyahat ortaklıkları kurulması ^[47] Değişim programları: Bilimsel, teknik ve idari personel için değişim programlarının teşvik edilmesi ^[47] Uzmanlık ve deneyim aktarımı için ^[55]uygulamalı eğitim veren merkezler arasında değişim programlarının sağlanması ve bilgi alışverişi yapılması ^[51] Destek ve yardım: Uluslararası kuruluşların hazırladığı belgelere imza atan tüm paydaşların birbirlerine destek ve yardım sağlaması ^[50] İşbirliği: Koruma çalışmalarında etkili işbirliğinin kurulması ^[50] Ortak hareket: Kirlilik gibi kentsel mirasa zarar veren birtakım unsurlara karşı paydaşların ortak hareket etmesi ^[47]

Çizelge Ek-3. 4 Uluslararası Cittaslow kriterleri ve uluslararası koruma belgelerinde yer alan ortak ilkelerin belirlenmesi

Uluslararası Cittaslow Kriterleri ve Uluslararası Koruma Belgelerinde Yer Alan Ortak İlkeler		
Uluslararası Cittaslow Kriterlerinde Yer Alan Göstergeler	Uluslararası Koruma Belgelerinden Belirlenen İlkeler	Açıklamalar
ÇEVRE POLİTİKALARI		
Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu ^[9]	Enerji israfından kaçınılması ^[60]	Enerji Tasarrufu
Kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi ^[9]	Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması ^[60]	Yenilenebilir Enerji Kaynakları
Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması ^[9]	Görsel kirliliğe neden olan direklerin, elektrik kablolarının, televizyon antenlerinin, tabelaların, vb. kaldırılması için uygun önlemler alınması ^[47] Posta kutuları, işaretlemeler, reklamlar, ticari tabelalar, kaldırımlar ve kentsel mobilyaların, tarihi çevreye uyumlu bir şekilde özenle planlanması ve kontrol edilmesi ^[47]	Görsel, Işık ve Görüntü Kirliliği
ALTYAPI POLİTİKALARI		
Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması * (Elektrikli otobüs, dik yokuşlarda yürüyen merdivenler vb.) ^[9]	Sürdürülebilir, kirletici olmayan ulaşım sistemlerinin tanıtılması ^[60] Toplu taşıma hizmetinin sunulması ^[47] (Hafif raylı ulaşım sistemi, servis ile ulaşım gibi) ^[60]	Ulaşım Sistemleri
KENTSEL YAŞAM KALİTESİ POLİTİKALARI		
Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması ** ^[9]	Kentsel yeşil alanların kentsel ısı adaları yaratılmadan yapılması ^[60] Kamusal açık alan ve yapıli çevre arasında denge kurulması ^[60]	Yeşil Alanlar ve Kamusal Açık Alanlar
Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi ** ^[9]		
Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı (Metre küp olarak) ^[9]		
Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar * (Sokak mobilyaları, turizm levhaları, kentsel peyzaj ve korunması) ^[9]	Tarihi yapılar, çevreler ve kentlerin iyileştirilmesi ile ilgili tüm maddeler	Kentsel Değerler
Kentsel yaşanabilirliğin artırılması ^[9]	Kentsel korumanın temel amaçlarından biridir.	Kentsel Yaşam Kalitesi
Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması * (Gürültü, elektrik sistemleri vb.) ^[9]	Çevre Politikaları başlığı altında değerlendirilmiştir.	Kirleticiler
Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması * ^[9]	Geleneksel malzeme üreten işletmelerin varlıklarını sürdürmeleri ve yenilerinin açılmalarının desteklenmesi ^[51]	Geleneksel Atölyeler ve Yerel Ürünler için Satış Alanları
Atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması * (Tarihi kent merkezlerinde yer alan geleneksel kasap, fırın, bakkal vb. dükkanların desteklenmesi) ^[9]		
TARIMSAL, TURİSTİK, ESNAF VE ZANAATKARLARA DAİR POLİTİKALAR		
Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması * ^[9]	Yerel el sanatları ve teknik becerilerin sürdürülmesi, bu alanda yeni iş alanlarının yaratılması. Özellikle gençlerin yerel el sanatları alanında istihdam edilmesi ^[51] Geleneksel yapı malzemelerinin bulunabilmesi ve geleneksel el işçiliği ve tekniklerin kullanımının devamını garanti altına alacak girişimlerde bulunulması ^[44] El sanatları eğitiminin teşvik edilmesi ^[51] El sanatları ticaretinin canlandırılması ^[51] , ödüller ile geleneksel yapım tekniklerinin ve ticaretinin canlılığının teşvik edilmesi ^[50]	Geleneksel El Sanatları ve Teknikler (Eğitimi ve Ticareti)

Çizelge Ek-3. 4 Uluslararası Cittaslow kriterleri ve uluslararası koruma belgelerinde yer alan ortak ilkelerin belirlenmesi (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri ve Uluslararası Koruma Belgelerinde Yer Alan Ortak İlkeler		
Uluslararası Cittaslow Kriterlerinde Yer Alan Göstergeler	Uluslararası Koruma Belgelerinden Belirlenen İlkeler	Açıklamalar
TARIMSAL, TURİSTİK, ESNAF VE ZANAATKARLARA DAİR POLİTİKALAR (devamı)		
Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak *(Bölgedeki halkının hizmetlere ulaşımını arttırmak) ^[9]	Kırsal alanların korunmasına katkı sağlayan ticari aktivitelerin desteklenmesi ^[49] (çiftliklerin modernizasyonu, yeni iş ve zanaat endüstrisi tesislerini teşvik eden girişimler, turistik tesisler ve kırsal tatil konaklamaları) ^[53]	Kırsal Alanların Gelişimi
Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin artırılması ^{*(9)}	Yerel topluluğun yaşam şeklini tanımlayan kullanım ve eylemlerin, geleneksel pratiklerin sürdürülmesi ^[60]	Yerel ve Geleneksel Pratikler ve Etkinlikler
MİSAFİRPERVERLİK, FARKINDALIK VE EĞİTİM İÇİN PLANLAR		
Esnafin ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak * (Fiyatların ve tarifelerin açık bir şekilde sergilenmesi) ^[9]	Kent sakinlerinin ve kente gelen konukların kentsel ve doğal mirasın farkında olması, önemini ve koruma gereksinimini anlaması ve anlatması ^{[44], [56]} Yerel halkta koruma bilincinin oluşturulması ^[44] Tarihi çevrenin öneminin anlaşılması ^[61]	Farkındalık (Yerel Halk, Esnaf, Ziyaretçi, Turizm Yetkilileri)
Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi ^[9]	Sosyal Uyum’da değinilecektir.	Katılım
Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi ^{**[9]}	Koruma alanında nitelikli uzmanların yetiştirilmesi ^[44] ; koruma ile ilgili tüm meslek gruplarına belirli aralıklarda uzmanlık eğitimi sunulması ^[52] ; bu alanda kamu yetkililerinin eğitiminin teşvik edilmesi ^[47]	Eğitim (Yerel Halk, Yetkililer, Uzmanlar, Öğrenciler, Gençler)
SOSYAL UYUM		
Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması (Azınlıkların veya farklı etnisiteye sahip kesimlerin yaşadıkları mahallelerde yaşayan insanların yerleşim yoğunluğu) ^[9]	Rekabet ve çatışma riski olan ve farklı gruplar tarafından paylaşılan alanlarda özel yönetim planlarının hazırlanması, stratejilerin çok kültürlü toplumların çoğulcu yaklaşımına göre yapılması ^[59] Yerel nüfusun korunması ^[60]	Farklı Kültürlerin Birlikteliği ve Kültürel Çeşitlilik
Farklı kültürlerin entegrasyonu ^[9]	Farklı kültürlerin birlikteliğine saygı duyulması ^[61]	
Genç neslin istihdam durumu ^[9]	Gençlerin ve farklı kültürel grupların koruma çalışmalarının her aşamasında yer almasının desteklenmesi ^{[44], [59]}	Gençlerin Katılımı ve İstihdamı
Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların varlığı ^[9]	Koruma alanında gönüllü gruplar ve kar amacı gütmeyen kuruluşların kurulması ^[44]	Sivil Toplum Kuruluşları
Politikaya katılım ^[9]	Koruma çalışmalarının her aşamasında kent sakinlerinin işbirliği ve katılımının teşvik edilmesi ^{[44], [47], [50], [52], [55], [59], [60], [61]}	Katılım
ORTAKLIKLAR		
Eşleştirme projelerini desteklemek ve işbirliği yapmak ^[9]	Koruma çalışmalarında etkili işbirliğinin kurulması ^[50]	İşbirliği

Çizelge Ek-3. 5 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri başlıkları

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri Başlıkları	
	Uluslararası Cittaslow Göstergelerinden Başlıklar	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan Başlıklar
Çevre Politikaları	–Ayrıştırılmış katı atıklar –Atık su arıtma tesisi –Biyçeşitlilik	–Çevresel zararlar –Doğal kaynaklar –İklimsel değişim
	–Enerji tasarrufu –Yenilenebilir enerji kaynakları –Görsel, ışık, görüntü kirliliği	
Altyapı Politikaları	–Bisiklet yolları ve park alanları –Mimari engeller –Ulaşılabilirlik –Sürdürülebilir dağıtım –İstihdam	–Yollar (araç, yaya) ve otopark alanları –Bütünleşik altyapılar –Çağdaş yaşam koşullarına uyum –Yeni teknolojiler –Büyük altyapı uygulamaları –Kentsel gelişim ve dönüşüm programları –Yeni gelişen alanlar –Arkeolojik çalışmalar
	–Ulaşım sistemleri	
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları	–Dirençli kent planlaması –Marjinal alanlar –Bilgi ve iletişim teknolojileri –Sürdürülebilir mimari –Sürdürülebilir kentsel planlama –Sosyal altyapı	–Ulusal, bölgesel ve yerel planlama –Koruma planı –Yönetim planı –İzleme-denetim –Analiz çalışmaları, belgeleme ve alan keşfi –Çağdaş bilim ve teknikler –Multi disiplinli çalışmalar –Yöntem, teknik ve malzemeler ile ilgili katalog –Somut olmayan kültürel miras –Yeni işlevler –Sürekli bakım –Tarihi yapıların (anıtsal, yöresel sivil mimari) korunması –Tarihi çevrede çağdaş mimari uygulamalar
	–Kentsel değerler –Yeşil alanlar ve kamusal açık alanlar –Kentsel yaşam kalitesi –Kırleticiler –Geleneksel atölyeler ve yerel ürünler için satış alanları	

Çizelge Ek-3. 5 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri başlıkları (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri Başlıkları	
	Uluslararası Cittaslow Göstergelerinden Başlıklar	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan Başlıklar
Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar	–Sürdürülebilir tarım –Otel kapasitesi	–Yerel Girişimler –Kamu ve özel finans ajansları –Finansal kaynak ve destekler –Turizm gelişimi
	–Geleneksel el sanatları ve teknikler (eğitim ve ticareti) –Kırsal alanların gelişimi –Yerel ve geleneksel pratikler ve etkinlikler	
Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar	–İyi karşılama –Yerel Yönetim ile çalışan dernekler –Kampanyalar	–Bilgilendirme –Danışmanlar ve kaynak kişiler –Genç kuşaktan yerel zanaatkarlar ve yapı ustaları –Araştırmalar –Onur ve finansal ödüller ve teşvik
	–Farkındalık (yerel halk, esnaf, ziyaretçi, turizm yetkilileri) –Katılım –Eğitim (halk, yetkililer, uzmanlar, öğrenciler, gençler)	
Sosyal Uyum	–Engelli bireyler –Yoksulluk –Kamu konut yatırımı	–Sosyal yaşama saygı –Yerin ruhu ve kimlik –Ziyaretçilerin tutumu –Vandalizm –Nesiller arası eşitlik ve iletim –İşbirliği ve yardım /imece –Farklı disiplinden uzmanların katılımı –Yayın ve arşiv
	–Gençlerin katılımı ve istihdamı –Farklı kültürlerin birlikteliği ve kültürel çeşitlilik –Sivil toplum kuruluşları –Katılım	
Ortaklıklar	–Eşleştirme projeleri	–Bilgi ve deneyim paylaşımı –Karşılıklı seyahat ve çalışma ortaklıkları –Değişim programları –Destek ve yardım –Ortak hareket
	–İşbirliği	

Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri	
	Uluslararası Cittaslow Göstergeleri	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan İlkeler
Çevre Politikaları	Ayrıştırılmış katı atıklar: Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması * ^[9] Atık su arıtma tesisi: Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması * ^[9] Biyoçeşitlilik: Biyoçeşitliliğin korunması^[9]	Çevresel zararlar: Tarihi ve doğal çevrelerin, birtakım teknolojik, sosyal, ekonomik gelişmelerden kaynaklanan her türlü kirlilik, yüksek ses, titreşim gibi çevresel zararlar ^[47] ile doğal afetlere karşı korunması ^{[52], [60]} Doğal kaynaklar: Doğal kaynakların zarar görmemesi ^[60] Tarihi kentlerin çağdaş yaşam koşullarına göre değişimi sırasında, doğal ve tarihi çevre niteliklerinin sürdürülmesi, hava, su, toprak kalitesinin geliştirilmesi, yeşil alanlarının arttırılması ile erişilebilirliğinin teşvik edilmesi ve doğal kaynaklar üzerindeki fazla baskıdan kaçınılması ^[60] İklimsel değişim: Küresel boyutta iklimsel değişimin farkında olunması ^[60]
	Enerji tasarrufu: Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu ^[9] Enerji israfından kaçınılması ^[60] Enerji verimliliğinin geliştirilmesi ve kirleticilerin azaltılması ^[60] Yenilenebilir enerji kaynakları: Kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi ^[9] Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının arttırılması ^[60] Görsel, ışık, görüntü kirliliği: Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması ^[9] Görsel kirliliğe neden olan direklerin, elektrik kablolarının, televizyon antenlerinin, tabelaların, vb. kaldırılması için uygun önlemler alınması ^[47] Posta kutuları, işaretlemeler, reklamlar, ticari tabelalar, kaldırımlar ve kentsel mobilyaların, tarihi çevreye uyumlu bir şekilde özenle planlanması ve kontrol edilmesi ^[47] Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması *^[9]	
Altyapı Politikaları	Bisiklet Yolları ve park alanları: Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları ^[9] Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri ^[9] Mimari engeller: Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması * ^[9] Ulaşılabilirlik: Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik ^[9]	Yollar (araç, yaya) ve otopark alanları: Yeni araç yollarının, tarihi kente dahil olmaması ancak ona ulaşımı kolaylaştırması ^{[52], [60]} Mevcut taşıt yollarında trafiğin denetlenmesi ^[52] Otopark alanlarının tarihi dokuya zarar vermeyecek şekilde düzenlenmesi ^[52] (tercihen koruma alanlarının dışına eğer mümkünse tampon bölgenin de dışına yerleştirilebilir ^[60]) Yaya yollarının teşvik edilmesi, yürüyüş rotalarının oluşturulması ^[47] Bütünleşik altyapılar: Nüfusun sosyo-ekonomik koşulları ve yaşam kalitesi göz önünde bulundurularak kentsel ve doğal mirası korumaya yönelik bütünleşik altyapılar sağlanması ^[50]

Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri	
	Uluslararası Cittaslow Göstergeleri	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan İlkeler
Altyapı Politikaları (devamı)	Sürdürülebilir dağıtım: Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı (Tarihi kent merkezlerinde mal dağıtımı için havayı kirleten araçlar yerine elektrikli veya motorsuz taşıtlar gibi kirlilik yaratmayan taşıtların tercih edilmesi) ^[9] İstihdam: Kent dışında çalışan kent sakinlerinin oranı * ^[9]	Çağdaş yaşam koşullarına uyum: Tarihi kentlerin çağdaş koşul ve ihtiyaçlara uyum sağlayarak sürdürülmesinde kentin dokusuna, yapısına, özgünlüğüne ve tarihine saygı duyulması; yerleşimin yoğunluğu ve boyutlarının korunması ^[45] Yeni teknolojiler: Yeni teknolojilerin doğal ve kültürel mirasın sürdürülmesi amacıyla kullanılması ^[53] Büyük altyapı uygulamaları: Büyük altyapı uygulamalarının, tarihi yapıların karakterine zarar vermemesi ^[44] Kentsel gelişim ve dönüşüm programları: Kentsel gelişim ve dönüşüm programlarının tarihi yapılara ve bu yapıların öğelerine karşı saygılı olması ^[47] Yeni gelişen alanlar: Kent çevresindeki yeni gelişen alanların tarihi alanlar ile uyum içinde bütünleşmesine özen gösterilmesi ^[47] (yeni yapılaşma alanlarına doğru olan ve onlardan gelen görüş açılarının tanımlanması, çalışılması ve sürdürülmesi ^[60]) Arkeolojik çalışmalar: Arkeolojik araştırmaların sürdürülmesi ve arkeolojik kalıntıların uygun bir şekilde korunması ^[52]
	Ulaşım sistemleri: Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması * (Elektrikli otobüs, dik yokuşlarda yürüyen merdivenler vb.) ^[9] Sürdürülebilir, kirletici olmayan ulaşım sistemlerinin tanıtılması ^[60] Toplu taşıma hizmetinin sunulması ^[47] (Hafif raylı ulaşım sistemi, servis ile ulaşım gibi) ^[60] Metro gibi ulaşım altyapılarının, tarihi ya da arkeolojik dokuya ya da onun çevresine zarar vermeyecek şekilde planlanması ^[60]	
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları	Dirençli kent planlaması: Kentin direnci için planlama ** ^[9] Marjinal alanlar: Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması * ^[9] Bilgi ve iletişim teknolojileri: Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması * ^[9] Sürdürülebilir mimari: Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması *(Biyomimari vb.) ^[9] Sürdürülebilir kentsel planlama: Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki (Pasif ev vb) ^[9] Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki *(Pasif ev vb) ^[9]	Ulusal, bölgesel ve yerel planlama: Koruma politikalarının, ulusal, bölgesel ve yerel planlamaların temel amaçlarından biri ve bütünleyici bir parçası olması ^[44] (tüm planlama kademelerinde, ulusal, bölgesel ve yerel yetkililerin işbirliği, fikir ve bilgi alışverişi içinde ^[44], kentsel ve doğal miras bileşenlerini korumak ve sürdürmek amacıyla yasal, teknik, ekonomik ve sosyal önlemler alınması ^[47]) Bölgesel boyuttaki politikaların, küçük tarihi yerleşimlerin ihtiyaçlarını dikkate alması ve kendine özgü yapılarını, kentsel ve doğal miraslarını sürdürerek korunmalarını sağlaması ^[46] Yerel düzeyde yapılan tüm planlarda kentin mevcut boyutuna uymanın, özelliklerine, mimari mirasına ve peyzaj ile olan ilişkisine saygı göstermenin, tüm kent dokusu boyunca kentsel boşlukların, sokakların ve meydanların kendilerine özgü görsel niteliklerini sürdürmenin, tarihi öğelerin zarar görmesinden kaçınmanın ve kullanılmayan metruk yapılar için yeni uygun işlevler aramanın hedeflenmesi ^[46] Koruma planı: İlgili tüm disiplinlerden uzmanların halkın katılımını sağlayacak bir anlayış ile koruma planı hazırlaması ^[44], ^[47], ^[52], ^[60] (koruma planının yasa tarafından atanmış yetkililer tarafından onaylanması ^[47]) ve tüm müdahalelerin koruma planlarının ön gördüğü biçimde projelendirilmesi ^[58] (Koruma planı kabul edilmeye kadar, tarihi yapı ve çevreler ile ilgili tüm karar ve uygulamaların Venedik Tüzüğü'nde belirtilen ilkelere göre gerçekleştirilmesi ^[52])

Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri	
	Uluslararası Cittaslow Göstergeleri	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan İlkeler
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları (devamı)	Sosyal altyapı: Sosyal altyapıyı desteklemek ^[9]	Yönetim planı: Tarihi kent ile ilgili tüm unsurlar ve konular tanımlandıktan, ihtiyaçlara ve koşullara uygun bir koruma politikası geliştirildikten sonra yönetim planının hazırlanması ^[61] (her tarihi kentin ve kentsel alanın türüne ve özelliklerine ve onun kültürel ve doğal bağlamına göre, geleneksel yaşam şekli ile bütünleşmiş ve mevcut diğer kentsel ve bölgesel planlama araçları ile işbirliği içinde ^[60]) ve sonuçlarının sürekli izlenmesi ^[61] İzleme-denetim: Koruma sürecinin her aşamasında ve kademesinde sürekli izleme ve denetim yapılması ^[61] Analiz çalışmaları, belgeleme ve alan keşfi: Koruma çalışmalarından önce araştırma ve analiz çalışmaları, belgeleme, alan keşfi yapılması (fiziki analizler, belgelemeler, sözlü ve diğer kanıtlar, uygun bilgi, beceri ve disiplinlerden yararlanma; bölgesel, kentsel ve yapısal ölçekte) ^{[44], [47], [52], [61]} Çağdaş bilim ve teknikler: Kültürel ve doğal değerlerin araştırılması, korunması ve sürdürülmesinde siyasi ve ekonomik çıkarlar gözetmeksizin tüm çağdaş bilim ve tekniklerden yararlanılması ^[41] Multi disiplinli çalışmalar: Koruma çalışmalarının, çok disiplinli uzman ekip tarafından gerçekleştirilmesi ^[55] Yöntem, teknik ve malzemeler ile ilgili katalog: Bilimsel kurullar tarafından koruma uygulamalarında kullanılabilecek yöntem ve teknik, malzeme ile ilgili katalogların hazırlanması ^[44] Somut olmayan kültürel miras: Somut olmayan kültürel mirasın tüm planlama kademelerinde dikkate alınması ^[59] Yeni işlevler: Kente ve kent öğelerine tanımlanan yeni işlevlerin, –yerel halkın sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap vermesi ^[52] –bir taraftan sürdürülebilir gelişim ihtiyacını karşılarken, diğer taraftan tarihi kentsel yerleşimin karakteri, ekonomik ve toplumsal ortamı ile uyum içinde olması ^{[52], [60]} –alanın özgün doğasına, tarihi niteliklerine ve biçimlenişlerine zarar vermemesi ^{[47], [52]} –kent ölçeğinde alınan koruma kararlarına uygun olarak sürdürülebilir ve değiştirilebilir olması ^[61] Sürekli bakım: Tarihi yapı ve alanların kültürel öneminin sürekliliği için sürekli bakım ile korunması ^{[44], [52], [58], [60], [61]}

Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri	
	Uluslararası Cittaslow Göstergeleri	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan İlkeler
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları (devamı)		Tarihi yapıların (anıtsal, yöresel sivil mimari) korunması: Tüm tarihi yapılarda, –belgelenmeden ve projelendirilmeden zorunlu haller dışında hiçbir eylem yapılmaması ^[58] –çağdaş yaşam koşullarına cevap veremedikleri takdirde, yıkıp yenisini yapmak yerine, yapının iyileştirilmesinin ^[44]; değişim yerine ise onarımın tercih edilmesi ^[58] –eğer zorunlu ise, kültürel önemini azaltmayacak şekilde mümkün olduğu kadar az değişiklik yapılması, değişikliklerin geri dönüştürülebilir olması ^[58], ^[61] –bulunduğu tarihi çevrenin, yapının ve malzemenin niteleyici özelliğinin değiştirilmesinden kaçınılması ^[58] –özgün konumunun sürdürülmesi; müdahaleler sırasında bulunduğu ortamın tüm unsurları ile sürdürülmesine engel olunmaması ^[61] –özel koşullar dışında farklı döneme ait tüm öğelerinin yerinde korunması ^[41], ^[61] –yapılan tüm müdahalelerin, yapının biçimine, tekniğine ve tarihi değerine uyumlu olması ve geleceğe, geçmiş ve günümüzdeki durumları ilgili kanıtlar bırakması ^[58] –onarımında kullanılacak geleneksel ya da çağdaş teknik ve malzemelerin seçiminin her durumda değerlendirilmesi; mevcut yapıya daha az zarar veren ve miras değerlerine en uygun olanının tercih edilmesi ^[58] Anıtsal yapılarda, –gerekli durumlar dışında yerinin değiştirilmemesi; bütününe ve bir kısmının taşınmaması ^[47] –çevresindeki yapıların yıkılarak tek başına bırakılmaması ^[47] –farklı dönemsel etkilere, onarım sırasında saygı gösterilmesi ve sürdürülmesi ^[41] –geleneksel tekniklerin yetersiz kaldığı yerlerde, bilimsel olarak geçerliliği sağlanmış çağdaş teknikler kullanılması ^[41] –yararlı bir toplumsal amaç için kullanılması ^[41]

Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri	
	Uluslararası Cittaslow Göstergeleri	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan İlkeler
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları (devamı)		Yöresel mimaride, –geleneksel yapıların oluşturdukları tarihi çevrenin bir bütün olarak sürekli bakım ve onarım ile korunması ^[55] –geleneksel yerleşimin bütünlüğüne, karakterine ve biçimine saygı göstererek yaşam kalitesinin artırılması ve yeni işlevlerin uyarlanması ^[55] –onarım sırasındaki çağdaş uygulamaların, kültürel değerlerine ve geleneksel karakterlerine, konumlarına, fiziksel ve kültürel çevreyle ilişkilerine ve birbirlerine göre olan düzenlenişlerine saygı göstermesi ^[55] –zaman içindeki değişimlerine ve dönem müdahalelerine saygı duyulması, onların da geleneksel mimari özelliklerini yansıtan unsurlar olarak değerlendirilmesi ^[55] –geleneksel malzeme, teknik ve değerlerin bilinmesi ve sürdürülmesi ve yerel toplumun hafızasında canlı tutulması ^[50] –yerel malzemelerin ve geleneksel tekniklerin sürdürülmesinin tercih edilmesi ancak herhangi bir yeni çalışmanın zamanımızı yansıtmaması gerektiği ilkesi ile çatışmaması ^[50] –(yöresel mimarinin ifadesinde süreklilik varsa) geleneksel malzeme ve tekniklerin kullanılması ^[50] –(yöresel mimarinin ifadesinde süreklilik yoksa) kullanılacak yeni malzemelerin, görsel bütünlüğe zarar vermemesi, yerel koşulların ve yerel yaşam biçiminin gerekliliklerini karşılaması ^[50] Tarihi çevrede çağdaş mimari uygulamalar: Tarihi çevrede yer alan çağdaş mimari uygulamaların, –mevcut mekansal biçimleniş ve kentin geleneksel morfolojisine saygı duyması; ölçek ve parsel boyutlarına özen göstermesi ^[52] –kentin yoğunluğunu attıracak nitelikte olmaması ^[44] –içinde bulunduğu tarihi çevrenin kültürel önemine değer vererek ve onu çok fazla etkilemeden kolaylıkla ayırt edilebilecek nitelikte inşa edilmesi ^[61] –tarihi dokuyla ister benzerlik ister zıtlık sergilesin uyum ve estetiğe özen göstermesi ^[47] –mevcut mimariyi olumsuz olarak etkilemeden yerin ruhunu kucaklayan yaratıcılığa izin vermesi ^[60] –yüksek kalitede olması ^[44] –zamanının ve mekanının mimari eğilimlerinin geçerli anlatımına saygı duyması ^[60] –enerji verimli olması ^[60] –projelendirme ve inşaat faaliyetlerinden önce kentsel ve tarihi çevre analizlerinin yapılması ^[47] –tarihi çevreye ait perspektiflere, görünüşlere, odak noktalarına ve görsel koridorlara saygı duyması ^[60]

Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri	
	Uluslararası Cittaslow Göstergeleri	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan İlkeler
Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları (devamı)	Kentsel değerler: Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması için programlar * (Sokak mobilyaları, turizm levhaları, kentsel peyzaj ve korunması) ^[9] Tarihi yapılar, çevreler ve kentlerin iyileştirilmesi ile ilgili tüm maddeler Yeşil alanlar ve kamusal açık alanlar: Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması ** ^[9] Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi ** ^[9] Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı (Metre küp olarak) ^[9] Kentsel yeşil alanların kentsel ısı adaları yaratılmadan yapılması ^[60] Kamusal açık alan ve yapılı çevre arasında denge kurulması ^[60] Kentsel yaşam kalitesi: Kentsel yaşanabilirliğin artırılması ^[9] Kentsel korumanın temel amaçlarından biridir. Kirleticiler: Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması * (Gürültü, elektrik sistemleri vb.) ^[9] Çevre Politikaları başlığı altında değerlendirilmiştir. Geleneksel atölyeler ve yerel ürünler için satış alanları: Atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması * (Tarihi kent merkezlerinde yer alan geleneksel kasap, fırın, bakkal vb. dükkanların desteklenmesi) ^[9] Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması * ^[9] Geleneksel malzeme üreten işletmelerin varlıklarını sürdürmeleri ve yenilerinin açılmalarının desteklenmesi ^[51]	
Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar	Sürdürülebilir tarım: Agroekolojinin geliştirilmesi ** (Yerel ürünlerin sertifikalandırılması, kültür müzeleri kurulması) ^[9] Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı ^[9] Otel kapasitesi: Otel kapasitelerin artırılması * (Yatak sayısının nüfusa yıllık oranının değerlendirilmesi) ^[9]	Yerel Girişimler: Kültürel ve doğal mirasın korunması ve sürdürülmesi amacıyla açılan yeni iş alanlarının, yerel girişimlerin ve istihdamın desteklenmesi ^[53] Yerel girişimlerin yerel halkın yaşam şekline ve geleneklerine saygılı olması ^[50] Kamu ve özel finans ajansları: Tarihi alanların korunması ile ilgili kamu ve özel finans ajanslarının, kar amacı gütmeyen derneklerin kurulmasının teşvik edilmesi ^[47]

Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri	
	Uluslararası Cittaslow Göstergeleri	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan İlkeler
Tarım, Turizm, Esnaf ve Zanaatkarlara Dair Politikalar (devamı)		Finansal kaynak ve destekler: Tarihi kent ve yapıların korunması ve sürdürülmesi için finansal kaynak ve desteklerin sağlanması ^[44] (mal sahibi ve kullanıcılara devlet yardımı, hibe, fon, kredi ve vergi kolaylığı) ^[47] Finansal yardım yapılan kişilerin (tarihi yapı sahibi özel ve tüzel kişilerin) kamu yararı gözetilen tutumlar sergilemesi (yapıların ziyarete açık olması, park ve bahçelerin gezilebilir olması, fotoğraf çekilebilmesi, vb.) ^[47] Turizm gelişimi: Tarihi kentlerde turizm gelişiminin, tarihi yapıların ve açık alanların iyileştirilmesine, yerel halkın kimliğine, kültürüne, gündelik yaşamına ve geleneksel pratiklere saygı duyulmasına ve çevresel niteliklerin korunmasına dayanması ^[60] Turizmden kaynaklanan olumsuz etkilere karşı koruma ve yönetim planlarında önlem alınması ^[60]
	Geleneksel el sanatları ve teknikler (eğitim ve ticareti): Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması * ^[9] El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/zanaatkar ürünlerinin korunması *^[9] Yerel el sanatları ve teknik becerilerin sürdürülmesi, bu alanda yeni iş alanlarının yaratılması. Özellikle gençlerin yerel el sanatları alanında istihdam edilmesi ^[51] Geleneksel yapı malzemelerinin bulunabilmesi ve geleneksel el işçiliği ve tekniklerin kullanımının devamını garanti altına alacak girişimlerde bulunulması ^[44] El sanatları eğitiminin teşvik edilmesi ^[51] El sanatları ticaretinin canlandırılması ^[51]; ödüller ile geleneksel yapım tekniklerinin ve ticaretinin canlılığının teşvik edilmesi ^[50] Kırsal alanların gelişimi: Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini artırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak *(Bölgedeki halkının hizmetlere ulaşımını arttırmak) ^[9] Kırsal alanların korunmasına katkı sağlayan ticari aktivitelerin desteklenmesi ^[49] (çiftliklerin modernizasyonu, yeni iş ve zanaat endüstrisi tesislerini teşvik eden girişimler, turistik tesisler ve kırsal tatil konaklamaları) ^[53] Bölgesel planlama politikalarının hem kentsel hem de kırsal mirasın korunmasıyla ilgili yasalar göz önünde bulundurularak oluşturulması ^[53] (kırsal yerleşimlerin korunmasını ve dengeli gelişimini amaçlayan köy, kasaba ve kent planlamasına eşit değer verilen bölge planlamasının varlığı) ^[49] Yerel ve geleneksel pratikler ve etkinlikler: Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin artırılması *^[9] Yerel topluluğun yaşam şeklini tanımlayan kullanım ve eylemlerin, geleneksel pratiklerin sürdürülmesi ^[60]	

Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri	
	Uluslararası Cittaslow Göstergeleri	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan İlkeler
Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar	İyi karşılama: İyi karşılama *(Kenti ziyaret edenlere yönelik çalışacak bir karşılama/tanıtım görevlisinin belirlenmesi, görevlendirilmiş kişilerin eğitimi, yönlendirme levhaları, ziyaretçilere uygun altyapı olanakları ve tanıtım ofisleri gibi bu alanda çalışan noktaların mesai saatlerinin düzenlenmesi) ^[9] Yavaş güzergahların mevcut olması (Basılı olarak veya internet sayfasında ve web üzerinde) ^[9] Yerel Yönetim ile çalışan dernekler: Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı ^[9] Kampanyalar: Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi * ^[9]	Bilgilendirme: Yerel yönetim yetkililerinin, kültür ve doğa varlıkları, somut olmayan miras ve koruma çalışmaları hakkında halkı anlaşılır bir dille bilgilendirmesi, katılımını organize etmesi (halk toplantıları, sergiler, halk oylamaları, interaktif ve sanal iletişim araçlarının kullanımı gibi yöntemler ile anlatımlar, ritüeller, etkinlikler, geleneksel deneyimler gibi enformel ve eğitim programları, dijital veri tabanları, multimedya sunumları gibi formel iletişim yollarının teşvik edilmesi) ^{[44], [47], [59]} Danışmanlar ve kaynak kişiler: Farklı disiplinlerden gelen uzmanlardan oluşan danışmanlıklar ve yerel halktan kaynak kişiler oluşturulması ^[59] Genç kuşaktan yerel zanaatkarlar ve yapı ustaları: Genç kuşaktan yerel zanaatkarlar ve yapı ustalarının yetiştirilmesi ^[55] Araştırmalar: Koruma alanında araştırmaların teşvik edilmesi ^[47] Farklı disiplinlerden oluşan uzman araştırma gruplarının kurulması ^[59] Üniversiteler ve ilgili sivil toplum örgütlerinin, yerel halkın farkındalığını arttıran, araştırmalar yapan, programlar tavsiye eden ve kent mirasının korunmasından sorumlu komisyonlar kurması ^[50] Onur ve finansal ödüller ve teşvik: Koruma alanında başarılı proje ve uygulamalar için onur ve finansal ödüllerin verilmesi ^[47]
	Farkındalık (yerel halk, esnaf, ziyaretçi, turizm yetkilileri): Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak * (Fiyatların ve tarifelerin açık bir şekilde sergilenmesi) ^[9] Kent sakinlerinin ve kente gelen konukların kentsel ve doğal mirasın farkında olması, önemini ve koruma gereksinimini anlaması ve anlatması ^{[44], [56]} Yerel halkta koruma bilincinin oluşturulması ^[44] Tarihi çevrenin öneminin anlaşılması ^[61] Katılım: Önemli yönetsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi ^[9] Sosyal Uyum’da değinilecektir. Eğitim (halk, yetkililer, uzmanlar, öğrenciler, gençler): Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi ** ^[9] Yöre halkına Cittaslow’un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek *^[9] Koruma alanında nitelikli uzmanların yetiştirilmesi ^[44]; koruma ile ilgili tüm meslek gruplarına belirli aralıklarda uzmanlık eğitimi sunulması ^[52]; bu alanda kamu yetkililerinin eğitiminin teşvik edilmesi ^[47] Kamunun farkındalığını arttırmak için kültürel ve doğal miras alanında eğitim programlarının geliştirilmesi ^[44] (geleneksel yapım teknikleri, malzemeler, zanaatları korumalarına yardımcı olacak nitelikte ^[55]) Okullarda küçük yaştan başlayarak, bütün kentlileri bilgilendiren eğitim programlarının hazırlanması ^[52] Endüstrileşme nedeniyle işlerini yapamayan zanaatkar ve yapı ustalarının eğitiminin teşvik edilmesi ^[47]	

Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri	
	Uluslararası Cittaslow Göstergeleri	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan İlkeler
Sosyal Uyum	Engelli bireyler: Engelli kişilerin entegrasyonu ^[9] Yoksulluk: Yoksulluk ^[9] Kamu konut yatırımı: Belediyenin kamu konut yatırımı ^[9]	Sosyal yaşama saygı: Koruma politikalarının sosyal yaşam ile bütünleşmesi ^[44] Koruma politikalarında ön görülen her eylemde sosyal boyutun hiç bir zaman göz ardı edilmemesi, toplum yapısında köklü değişiklik yapmaması ve kamu yararı gözetilmesi ^[44] Toplumun dönüşümüne ve ayrışmasına neden olabilecek kentsel gelişmelere karşı koruyucu önlemler alınması ve sürdürülebilir çözümler üretilmesi ^[59] Kültürel miras sürdürülürken, kentte yaşayanların haklarına, gelenek ve isteklerine ve kültürel çeşitliliğe saygı duyulması ^{[45], [46], [54]} Yerin ruhu ve kimlik: Yerin ruhuna, kimliğine zarar verebilecek öğeleri engellemek için uzun vadeli stratejik planlar geliştirilmesi ^[59] Ziyaretçilerin tutumu: Kente gelen ziyaretçilerin kentteki miras değerlerine, ev sahibi toplumun taleplerine, geleneklerine, kent peyzajı ve kültürüne saygılı olması ^[56] Vandalizm: Vandalizme karşı özel önlemler alınması ^[47] Nesiller arası eşitlik ve iletim: Nesiller ve kültürlerarası eşitlik ve iletim ^{[59], [61]} İşbirliği ve yardım /imece: Koruma çalışmalarında etkili işbirliğinin kurulması ^[50] Farklı disiplinden uzmanların katılımı: Farklı disiplinlerden uzmanların katılımının teşvik edilmesi ^[50] Yayın ve arşiv: Koruma eylemlerinin yasal sonuçlarının halka açık olması; resmi bir görevli tarafından kayıt altına alınması ^[47] Tüm belgeleme, analiz ve müdahale çalışmalarının, açıklayıcı raporların ve belgelerin sunulması ^[55], halkın kullanımına açık arşivlerde saklanması ^[58], sonuçlarının güncel tutulması ve düzenli olarak gözden geçirilmesi ^[61] Koruma ile ilgili kayıtların kalıcı bir arşivde tutulması, halka açık olması ve kültürel olarak uygun bir yerde bulunması ^[61] Çalışmalarda kazanılan tüm deneyimlerin yayımlanması ^[47]
	Gençlerin katılımı ve istihdamı: Genç neslin istihdam durumu ^[9] Gençlerin ve farklı kültürel grupların koruma çalışmalarının her aşamasında yer almasının desteklenmesi ^{[44], [59]}	

Çizelge Ek-3. 6 Tarihi Cittaslow yerleşimlerinin korunması için önerilen koruma ilkeleri (devamı)

Uluslararası Cittaslow Kriterleri Başlıkları	Cittaslow Yerleşimleri için Önerilen Kentsel Koruma İlkeleri	
	Uluslararası Cittaslow Göstergeleri	Uluslararası Koruma Belgelerinden Saptanan İlkeler
Sosyal Uyum	Farklı kültürlerin birlikteliği ve kültürel çeşitlilik: Farklı kültürlerin entegrasyonu ^[9] Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması (Azınlıkların veya farklı etnisiteye sahip kesimlerin yaşadıkları mahallelerde yaşayan insanların yerleşim yoğunluğu) ^[9] Farklı kültürlerin birlikteliğine saygı duyulması ^[61] Rekabet ve çatışma riski olan ve farklı gruplar tarafından paylaşılan alanlarda özel yönetim planlarının hazırlanması, stratejilerin çok kültürlü toplumların çoğulcu yaklaşımına göre yapılması ^[59] Yerel nüfusun korunması ^[60] Sivil toplum kuruluşları: Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların varlığı ^[9] Koruma alanında gönüllü gruplar ve kar amacı gütmeyen kuruluşların kurulması ^[44] Katılım: Politikaya katılım ^[9] Koruma çalışmalarının her aşamasında kent sakinlerinin işbirliği ve katılımının teşvik edilmesi ^{[44], [47], [50], [52], [55], [59], [60], [61]}	
Ortaklıklar	Eşleştirme projeleri: Eşleştirme projelerini desteklemek ve işbirliği yapmak ^[9]	Bilgi ve deneyim paylaşımı: Kültürel ve doğal miras konusunda uluslararası kurumların, devletlerin, yerel yönetimlerin, özel ve kamu kuruluşlarının, üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin, vb. birbirleri ile her türlü bilgi, deneyim, bilimsel ve teknik çalışmaları paylaşması ^{[44], [47]} Karşılıklı seyahat ve çalışma ortaklıkları: Karşılıklı çalışma ve seyahat ortaklıkları kurulması ^[47] Değişim programları: Bilimsel, teknik ve idari personel için değişim programlarının teşvik edilmesi ^[47] Uzmanlık ve deneyim aktarımı için ^[55] uygulamalı eğitim veren merkezler arasında değişim programlarının sağlanması ve bilgi alışverişi yapılması ^[51] Destek ve yardım: Uluslararası kuruluşların hazırladığı belgeleri imzalayan tüm paydaşların birbirlerine destek ve yardım sağlaması ^[50] Ortak hareket: Kirlilik gibi kentsel mirasa zarar veren birtakım unsurlara karşı paydaşların ortak hareket etmesi ^[47]
	İşbirliği Eşleştirme projelerini desteklemek ve işbirliği yapmak ^[9] Koruma çalışmalarında etkili işbirliğinin kurulması ^[50]	

ALFABETİK KAYNAKLAR

- Akın, N., (1999). “Güneydoğu’da Bir Son Nokta: Halfeti ve Birecik Barajı”, Mimarlık Dergisi, 290: 23-28.
- Akkan, Ş., (2006). Isparta Yalvaç Kaş Mahallesi Geleneksel Konut Dokusu Koruma ve Geliştirme Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyaka Belediyesi, www.akyaka.bel.tr, 28 Ağustos 2015.
- Avcı, S., (2004). “Şehirselleşimlerin Belirlenmesinde Kullanılan Kriterler ve Türkiye Örneği”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi, 3 (9): 9-28.
- Bahtiyar Karadeniz, C., (2014). “Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Sakin Şehir Perşembe”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7 (29): 84-107.
- Baldemir, E., Kaşmer Şahin, T. ve Kaya, F. (2013). “Yavaş Şehir Olma Durumunun Analitik Hiyerarşi Süreci ile Değerlendirilmesi”, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2 (1): 29–50.
- Batırbek, C., (2010). Akyaka After 25 Years: Spatial and Conceptual Re-Readings In Architectural Discourse, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bott, H., Sgobba, A. ve Busch S., (2009). Slow City Concepts. Universität Stuttgart Städtebau-Institut Yayınları, Stuttgart.
- Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Haziran Ayında Cittaslow - Uluslararası Yavaş Kentler Birliği'ne Üyelik Sertifikasını Alan Akyaka'nın Kent Konseyinden Haber Var (17.08.2011), www.bugday.org/portal/haber_detay.php?hid=4697, 28 Ağustos 2016.
- Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, (01/09/1989). 675 sayılı karar “Taraklı Koruma Amaçlı İmar Planının Onaylanması”, Bursa.
- Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, (25/09/1992). 2675 sayılı karar “Taraklı Kentsel Sit Alanının Belirlenmesi”, Bursa.
- Carp, J., (2012). “The Town's Abuzz: Collaborative Opportunities for Environmental Professionals in the Slow City Movement”, Environmental Practice, 14: 130-142.
- Cihangir, B., (2013), Cittaslow Sürecinde Yolun Neresinde! (Ada Haber, Gökçeada, 09.01.2013), www.adahaber17.com/haber/gokceada_1/gokceada-cittaslow-surecinde-yolun-neresinde/603.html, 20 Ağustos 2016.
- Cittaslow International Resmi İnternet Sitesi, www.cittaslow.org, 28 Mayıs 2016.
- Cittaslow Türkiye Resmi İnternet Sitesi, <http://cittaslowturkiye.org>, 28 Ekim 2016.
- Cittaslow UK, www.cittaslow.org.uk, 10 Ocak 2016.

- Comune di Bra, (2015). Bra Kent Tanıtım Broşürü, Bra.
- Comune di Levanto (Levanto Belediyesi-İtalya), www.comune.levanto.sp.it, 02 Ocak 2016.
- Council of Europe (COE), (1979). Recommendation on Rural Architecture Heritage, 881 (1979).
- Council of Europe (COE), (1986). Recommendation on Promotion of Craft Trades Involved in the Conservation of Architectural Heritage, R (86) 15.
- Council of Europe (COE), (1989). Recommendation on Protection and Enhancement of the Rural Architecture Heritage, R (89) 6.
- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Gökçeada Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, (2013). Cittaslow Gökçeada Kitapçığı, Gökçeada.
- Çavdar, M., (2014). Kırklareli Vize'den Geç Antik - Bizans Dönemi Mimari Plastik Taş Eserler, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, A., (2002). Perşembe'de Şehirselleşme, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çerçi, A., (2013). Destinasyon Markalama ve Yavaş Şehir Seferihisar'ın Destinasyon Marka İmajı, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Duman, Ç., (2007). Kırklareli İli Vize İlçesi Kıyıköy Beldesi Toplumsal Yaşamı ve Geleneksel Konutları Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s.112-114.
- Duran, E., (2009). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Korunması: Gökçeada Örneği, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dündar, M., (2015). "Gökçeada Türk Kültür Varlıkları", Turkish Studies: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 10 (6): 403-432.
- Energie Stadt Switzerland, www.energiestadt.ch, 11 Ocak 2016.
- Erden, M. Y., (2015). Marka Yaratma Süreci ve Yenipazar İlçesi için Bir Model Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- EXPO 2015 Milan - Italy is Exporting the Cittaslow Idea All Over the World (Second Global Report on the Cittaslow Towns), www.cittaslow.org/article/expo-2015-milan-italy-is-exporting-the-cittaslow-idea-all-over-the-world, 19 Haziran 2015.
- Ferek, E., (2016). Kıyı Alanlarının Planlanmasında Kentsel Tasarım Rehberinin Rolü: Muğla-Akyaka Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gökçeada Belediyesi, (17.01.2015). İmaj Analizi, Çanakkale.
- Gökçeada Belediyesi, (17.01.2015). Planlama Araç ve Süreçleri, Çanakkale.
- Gökçeada Belediyesi, www.gokceada.bel.tr, 18 Ağustos 2016.
- Gökçeada Kaymakamlığı, www.gokceada.gov.tr, 20 Ağustos 2016.
- Gökçeada Rehberi, Gökçeada Mimarisi, www.gokceadarehberim.com/nm-Mimari-cp-94, 18 Ağustos 2016.
- Gökova-Akyaka'yı Sevenler Derneği, Biyolojik Çeşitliliğin Dünya Mirası Olmasının Gerekçeli Kararı, www.akyaka.org/download/biyolojik_cesitlik_web.pdf, 28 Ağustos 2016.
- Gökova-Akyaka'yı Sevenler Derneği, www.akyaka.org, 28 Ağustos 2016.

- Gül, M., (2002). "Mısır Memlûk larının Hudud Kalesi Rumkale ve Anadolu'da Memlûk İzleri", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2): 359-366.
- Gülcemal, E., (2015), Gökçeada'nın Toplumsal ve Mimari Kısa Öyküsü (Arkitera, 30 Nisan 2015), www.arkitera.com/gorus/610/gokceada, 19 Ağustos 2016.
- Günay, Z., (2010). Neoliberal Kentleşme Dinamikleri Çerçevesinde Tarihi Çevrenin Sürdürülebilirliği: Sürdürülebilir Kentsel Koruma Modeli, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gündüz, C., (2012). Pragmatism and Utopia under the Auspices of Neoliberalism: Turning out to be Cittaslow of Seferihisar, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA), (2012). Cittaslow Bilgi Notu, Denizli.
- Halfeti Belediyesi, www.halfeti.bel.tr, 28 Ağustos 2016.
- Halfeti Kaymakamlığı, www.halfeti.gov.tr, 28 Ağustos 2016.
- Hatipoğlu, B., (2015). "Cittaslow: Quality of Life and Visitor Experiences", Tourism Planning & Development, 12 (1): 20-36.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D. ve Perraton, J., (1999). Global Transformations: Politics, Economics and Culture, Polity, Cambridge.
- Honore, C., (2008). Yavaş, Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi, (Çeviren: E. Gür), Alfa Yayınları, İstanbul.
- Hough, M., (1990). Out of Place: Restoring Identity to the Regional Landscape, Yale University Press, New Haven.
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1964). International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites - The Venice Charter, Venedik (İtalya); Çeviren: Erder, C. Tarihi Anıtların ve Yerleşmelerin Korunması ve Onarılması için Uluslararası Tüzük - Venedik Tüzüğü.
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1972). Resolutions of the Symposium on the Introduction of Contemporary Architecture into Ancient Groups of Buildings, Budapeşte (Macaristan).
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1975). Declaration of Amsterdam, Amsterdam (Hollanda).
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1975). Resolutions of the International Symposium on the Conservation of Smaller Historic Towns, Rothenburg ob der Tauber (Almanya).
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1975). Resolution of Bruges: Principles Governing the Rehabilitation of Historic Towns, Bruges (Belçika).
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1975). Resolutions of the International Symposium on the Conservation of Smaller Historic Towns, Rothenburg ob der Tauber (Almanya).
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1976). Cultural Tourism Charter, Brüksel (Belçika).
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1982). Tlaxcala Declaration on the Revitalization of Small Settlements, Tlaxcala (Meksika).
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1987). Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas - The Washington Charter, Washington (ABD); Çeviren: ICOMOS Türkiye. Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması - Washington Tüzüğü.

- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1994). The Nara Document on Authenticity, Nara (Japonya); Çeviren: Mazlum, D., (2005). Nara Özgünlük Belgesi.
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1999). Charter on the Built Vernacular Heritage, Meksiko (Meksika); Çeviren: ICOMOS Türkiye. Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü.
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (1999). International Cultural Tourism Charter: Managing Tourism at Places of Heritage Significance, Meksiko (Meksika); Çeviren: Ahunbay, Z., (2011). Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü: Kültürel Miras Değerine Sahip Alanlarda Turizmin Yönetimi.
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (2003). Principles for the Analysis, Conservation and Structural Restoration of Architectural Heritage, Victoria Şelaleri (Zimbabve); Çeviren: Ahunbay, Z., (2006). Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Yapısal Restorasyonu için İlke Kararları.
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (2008). The Quebec Declaration on the Preservation of the Spirit of the Place, Quebec (Kanada).
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (2011). The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas, Valletta (Malta).
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), (2013). The Australia ICOMOS Charter for the Conservation of Places of Cultural Significance - The Burra Charter, Burra (Avustralya).
- Isparta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Aziz Paulus, www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR,71232/st-paul-aziz-paulus.html, 6 Eylül 2016.
- Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2010). Isparta Kültür Envanteri, Cilt 2, Isparta.
- Italian City Promotes Slow Life, but is too Busy to Enjoy It, http://potpouri.fltr.ucl.ac.be/files/AClassFTP/Textes/articles_USA/nyt_2002_juin_16et17_greve.text, 11 Kasım 2014.
- İzmir Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, (2002). Seferihisar Kültür Envanteri, İzmir.
- Kadıoğlu, M., (2012). Teos-Seferihisar/Sığacık Rehber Kitap, Teos Arkeoloji Projesi Yayınları, Seferihisar.
- Kaypak, Ş., (2013). “Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Markalaşması ve Marka Kentler”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14 (1): 335-355.
- Keleş, R., (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Yayınevi, Ankara.
- Keleş, R., (2005). “Kent ve Kültür Üzerine”, Mülkiye Dergisi, 29 (246): 9-18.
- Keleş, R., (2012). “Kent”, 183-184; Derleyen: Ersoy, M. (2012). Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük, Ninova Yayınları, İstanbul.
- Keskin, E. B., (2012). “Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow)”, 8 (1): 81-99.
- Kırkireli Kültür Envanteri, www.kirkirelienvanteri.gov.tr, 2 Eylül 2016.
- Kiper, P., (2004). “Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekanları ve Yitirilen Kent Kimlikleri”, Planlama Dergisi, 4 (30): 14-19.
- Knox, P. L. ve Mayer, H., (2012). Small Town Sustainability: Economic, Social and Environmental Innovation, Birkhäuser, Basel.
- Knox, P. L., (2005). “Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World”, Journal of Urban Design, 10 (1): 1-11.

- Külçe, G., (2013). Evaluation of Organic Farming as a Sustainability Indicator for the Akyaka Region, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Çevre Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Orthosia, www.kulturvarliklari.gov.tr/tr,44839/orthosia.html, 31 Ağustos 2016.
- Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri, Şanlıurfa İli Halfeti İlçesi Sit Alanları, www.korumakurullari.gov.tr/TR,89674/sanliurfa-ili-halfeti-ilcesi-sit-alanlari.html, 20 Ağustos 2016.
- Larkham, P.J., (1995). "Heritage as Planned and Conserved", 85-116; Derleyen: Herbert, D.T. (1995). Heritage Places, Tourism and Society, Mansell, Londra.
- Lowry, L. L. ve Lee, M., (2011). "CittaSlow, Slow Cities, Slow Food: Searching for a Model for the Development of Slow Tourism", Travel & Tourism Research Association, 42nd Annual Conference Proceedings: Seeing the Forest and the Trees-Big Picture Research in a Detail-Driven World, June 19-21, London, Ontario, Canada.
- Madran E. ve Özgönül N., (2011). Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara.
- Malatesta, S., Weiner, S. ve Yang, W., (2005). The Slow Food Companion, Slow Food Press, Bra.
- Marans, R., (2007), Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi; Çeviren: Dülger Türkoğlu, H., www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=53&RecID=1326, 15 Ekim 2015.
- Mayer, H. ve Knox, P. L., (2006). "Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World", Journal of Urban Affairs, 28 (4): 321-334.
- Mayer, H. ve Knox, P. L., (2010). "Small-Town Sustainability: Prospects in the Second Modernity", European Planning Studies, 18 (10): 1545-1565.
- Mayer, H. ve Knox, P.L., (2009). "Pace of Life and Quality of Life: The Slow City Charter", 21-40; Derleyen: Sirgy, J., Phillips, R. ve Rahtz, D., (2009). Community Quality-of-Life Indicators: Best Cases III, Springer, Netherlands.
- Miele, M., (2008). "CittàSlow: Producing Slowness against the Fast Life", Space and Polity, 12 (1): 135-156.
- Milutinovic, S., (2010). "Citta Slow Movement Ludlow UK", Urban Sustainable Development: A European Perspective, 1-10.
- Naes, P., (2001). "Urban Planning and Sustainable Development", European Planning Studies, 9 (1): 503-524.
- Nano, P., (2003), Letter from President. An interview with Stefano Cimicchi, President of the Italian Citta Slow Movement and Mayor of Orvieto, www.cittaslow.net/world/citta_slow.asp?sez=3, 12 Nisan 2004.
- Niemelä, M., (1999). "Ecology and Urban Planning", Biodiversity and Conservation, 8 (1): 119-131.
- Nilsson J. H., Svärd A. C., Widarsson A. ve Wirell, T., (2011). "Cittáslow Eco-Gastronomic Heritage as a Tool for Destination Development", Current Issues in Tourism, 14 (4): 373-386.
- Oktay, D., (2007). "Sürdürülebilirlik, Yaşanılabilirlik ve Kentsel Yaşam Kalitesi: Kavramdan Uygulamaya", Mimarlık Dergisi, 335: 37-40.
- Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Perşembe, www.ordukulturturizm.gov.tr/TR,106770/persembe.html, 14 Ağustos 2016.

- Özcan, K., (2012). "Sürdürülebilir Kent Modeli", 406-407; Derleyen: Ersoy, M. (2012). Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük, Ninova Yayınları, İstanbul.
- Özdemir, S., (2012). "Kırsal Kalkınmada Kırsal Turizmden Yararlanma Olanakları: Gökçeada Örneği", KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14 (23): 19-21.
- Özkan, S. S., (2008). Taraklı'nın Fiziksel ve Tarihsel Dokusu, Sivil ve Anıtsal Mimarlık Örnekleri Hacı Rıfatlar Konağı Restorasyonu, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, S., (2012). Small Towns Reshaping Their Urban Planning Policies Joining in the Cittaslow International Network: The Case of Seferihisar in Turkey, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Parkins W. ve Craig, G., (2006). Slow Living, Bloomsbury Academic, Londra.
- Parkins, W., (2004). "Out of Time - Fast Subjects and Slow Living", Time and Society, 13 (2/3): 363-382.
- Perloff, H. S., (1969). The Quality of the Urban Environment: Essays on New Resources in an Urban Age, Resources for the Future, Washington D.C.
- Perşembe Belediyesi, www.persembe.bel.tr, 14 Ağustos 2016.
- Perşembe Kaymakamlığı, www.persembe.gov.tr, 14 Ağustos 2016.
- Petrini, C., (2001). Slow Food: The Case for Taste, (Çeviren: W. McCuaig), Columbia University Press, New York.
- Pink, S., (2007). "Sensing Cittaslow: Slow Living and the Constitution of the Sensory City", The Senses and Society, 2 (1): 59-77.
- Pink, S., (2008). "Re-thinking Contemporary Activism: From Community to Emplaced Sociality", Ethnos, 73 (2): 163-188.
- Pink, S., (2008). "Sense and Sustainability: The Case of the Slow City Movement", Local Environment, 13 (2): 95-106.
- Pink, S., (2009). "Urban Social Movements and Small Places: Slow Cities as Sites of Activism", City, 13 (4): 451-465.
- Pirenne, H., (2011). Ortaçağ Kentleri, (Çeviren: Ş. Karadeniz), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Positano News, www.positanonews.it, 17 Ocak 2016.
- Pustu, Y., (2006). "Küreselleşme Sürecinde Kent - Antik Site'den Dünya Kentine", Sayıştay Dergisi, 60: 129-151.
- Rådström, S. J., (2005). An Urban Identity Movement Rooted in the Sustainability of Place: A Case Study of Slow Cities and Their Application in Rural Manitoba, Master Thesis of City Planning, University of Manitoba, Faculty of Graduate Studies, Winnipeg, Manitoba (Kanada).
- Rådström, S. J., (2011). "A Place Sustaining Framework for Local Urban Identity: an Introduction and History of Cittaslow", Italian Journal of Planning Practice, 1 (1): 90-113.
- RUR, (2012). Cittaslow dall'Italia al Mondo, La Rete Internazionale delle Città del Buon Vivere, Franco Angeli, Milano.
- Sassen, S., (1991). The Global City: New York, London, Tokyo, Princeton University Press, Princeton.
- Seferihisar Belediyesi, (2010). Seferihisar Kent Rehberi, Seferihisar.
- Semmens, J. ve Freeman, C., (2012). "The Value of Cittaslow as an Approach to Local Sustainable Development: A New Zealand Perspective", International Planning Studies, 17(4): 353-375.

- Seymen, F., (2008). Taraklı'da Geleneksel Sivil Mimaride Kullanılan Yapım Teknikleri ve Sadık Özen Evi Restorasyon Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sırım, V., (2005), Sakin Şehirler, Sade Hayat, Avrupa'da Hızla Yayılan Bir Hayat Modeli, Sakin Şehirler, www.italyaonline.net/Italya/hakkinda/makaleler/Sakin%20Sehirler.htm, 10 Temmuz 2016.
- Slow Food International Resmi İnternet Sitesi, www.slowfood.com, 22 Eylül 2015.
- Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Planlanan Projeler, www.urfakultur.gov.tr/TR,65482/planlanan-projeler.html, 29 Ağustos 2016.
- T.C. Çanakkale Valiliği Web Sitesi, Anıtsal Yapılar, www.canakkale.gov.tr/tr/canakkale-rehberi/sit-alanlari/anitsal-yapilar, 19 Ağustos 2016.
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, vd., (2009). 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı Raporu, İstanbul.
- T.C. Resmi Gazete, 442 sayılı Köy Kanunu. (68), 7/4/1924, 237-257.
- T.C. Resmi Gazete, 5393 sayılı Belediye Kanunu. (25874), 13/7/2005, 9469-9500.
- T.C. Seferihisar Kaymakamlığı, Genel Bilgiler, www.seferihisar.gov.tr/default_B1.aspx?content=188, 27 Mayıs 2016.
- Taraklı Belediyesi, (2011). Taraklı Certification as a Cittaslow, Taraklı.
- Taraklı Kaymakamlığı, www.tarakli.gov.tr, 27 Eylül 2016.
- Tekeli, İ., (2011). Anadolu'da Yerleşme Sistemi ve Yerleşme Tarihleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ., Güler, Ç., Vaizoğlu, S., Algan, N. ve Dündar, A. K., (2004). Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi, TÜBA Raporları, 6.
- The Amalfi Coast: Guide and Information, www.positano.com, 15 Ocak 2016.
- Türk Dil Kurumu, Kültür, www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=K%C3%9CLT%C3%9CR, 28 Ekim 2016.
- Türkeli, H., (2012). Fırat'ın Dili Olsa. Zorunlu Göç ve Yeniden Yerleşim Sürecinde Mekân - Kültür Etkileşimi: Halfeti Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uluslararası Cittaslow Birliği, (2008). Cittaslow International Charter, Orvieto (İtalya).
- Uluslararası Cittaslow Birliği, (2014). Cittaslow International Charter, Orvieto (İtalya); Çeviren: Özmen, A., (2014). Uluslararası Cittaslow Tüzüğü.
- Uluslararası Slow Food Birliği, (2012). Slow Food International Statute, Bra (İtalya).
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), (1966). Resolution on the Regeneration of Historic Urban Sites, Levoca (Slovakya).
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), (1976). Recommendation Concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas, Nairobi (Kenya).
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), (2003). The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, Paris (Fransa); Çeviren: Oğuz, Ö., Özay, Y. ve Tacar, P., (2003). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi.

- Uslu, A., (2009), "Sürdürülebilir Yeşil Kent Fikirleri, Örnekleri ve Türkiye için Dersler", XXI. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi Bildiriler Kitabı, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Bursa.
- Van Diepen, A. ve Voogd, H., (2001). "Sustainability and Planning: Does Urban Form Matter?", International Journal of Sustainable Development, 4 (1): 59-74.
- Vize Belediye Başkanlığı Fen İşleri Müdürlüğü, (2011). Sakin Kent Tanıtım Belgesi, Vize.
- Vize Belediye Başkanlığı, (2011). Vize Kültürel Miras Sunumu, Vize.
- Vize Belediyesi, (2011). Cittaslow Application Document, Vize.
- Vize Belediyesi, (2012). Sakin Şehir Vize Sunumu, Vize.
- Vize Kaymakamlığı, www.vize.gov.tr, 2 Eylül 2016.
- Watson, S., (2009), Italy's Slow Cities, www.travelandleisure.com/articles/italys-slow-cities, 10 Şubat 2016.
- Wilsmore, S., (1994). "The Ethics of Restoration - Is It Wrong to Restore Buildings?", Conservation Philosophy and Practice, 14-18 Kasım 1994, Institute of Advanced Architectural Studies, University of York.
- World Commission on Environment and Development (1987). Our Common Future: The Brundtland Report, Oxford University Press, Oxford.
- Yalvaç Belediyesi, (2011). Yavaş Şehir Mükemmeliyet Koşulları, Değerlendirme Formu.
- Yalvaç Kaymakamlığı Web Sitesi, <http://www.yalvac.gov.tr>, 9 Eylül 2016.
- Yenipazar Kaymakamlığı, Yenipazar'ın Yeri-Kuruluşu-Tarihçesi, <http://yenipazar.gov.tr/tarihce>, 7 Eylül 2016.
- Yeomans, M., (2002). "Italy's Slow Cities", Travel+Leisure, 180 (5): 218-220.
- Zeren, N., (1981). Kentsel Alanlarda Alınan Koruma Kararlarının Uygulanabilirliği, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Zukin, S., (1995). The Cultures of Cities, Blackwell, Oxford.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ayça ÖZMEN
Doğum Tarihi ve Yeri : 15.06.1983 - Ankara
Yabancı Dili : İngilizce, İtalyanca, Almanca
E-posta : aozmen@yildiz.edu.tr

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Doktora	Mimarlık-Restorasyon	Yıldız Teknik Üniversitesi	2016
Y. Lisans	Mimarlık-Restorasyon	Politecnico di Milano	2009
Lisans	Mimarlık	İstanbul Teknik Üniversitesi	2007
Lise	Matematik-Fen Bilimleri	Ankara Atatürk Lisesi	2001

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2007-2007	Atölye Mimarlık-İstanbul	Mimar
2011	Yıldız Teknik Üniversitesi Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar MYO	Uzman

YAYINLARI

Bildiri

1. Özmen, A. ve Çetin, B. C., (2013). “Bellek ve Mekanın Dönüşümü: Tarlabası”, Bellek ve Kültür - VII. Uluslararası Kültür Araştırmaları Sempozyumu, 5-7 Eylül 2013, Ankara.
2. Özmen, A., (2011). “Architecture and Politics: Building Modern Ankara”, ARCHTHEO 2011: Theory of Architecture Conference, 23-26 Kasım 2011, İstanbul.